

JO. SLEIDANI
De Quatuor
SUMMIS IMPERIIS,

Babylonico, Persico,
Græco & Ro-
mano,

LIBRI III.

§ CCC.

1 - 10

CANTABRIGIA,
Ex Officina Rogeri Danielis, Almae
Academiae Typographi
MDCXLVI.

Origl H.E. Baldwin 17th 38 Norman = 1686 ed.

sl2d
1646

JOANNIS SLEIDANI
VITA.

Joannem, à patria Sleida-
num cognominatum Lu-
tetiae bonis disciplinis
excultum excepit Ar-
gentina, ubi cum & eruditionis &
prudentiæ atque pietatis multiplex
specimen indidisset, dignus est habitus
cui licet peregrino res longè maximi
momenti procurandæ committeren-
tur. Itaque tum in Anglia communi
Protestantium, quas vocant, nomine,
legationem obiit, tum etiam interfu-
it Tridentino conciliabulo civitatis
Argentinensis legatus: in quo utroq;
munere, quamvis difficultatum ple-
no, talem se præstitit, ut magnam ab
eis à quibus missus erat laudem re-
portarit. Sed æternum illius labo-
rum testimonium est historia illa de
reipub. & religionis in Germania
statu ab initio instaurati à Luthero
Christianismi, diligentissimè viginti
quinque libris, non hortante modò,
sed etiam materiam ei suppeditante
clarissimo viro D. Jacobo Stur-
mio,

A 2
999290

Cyge HE Baldern 1740 30 Novan = 1646 ed.

177
mio, verissimè simul & elegantissimè
perscripta, adjecto etiam de quatuor
Monarchiis eruditissimo commenta-
rio: hanc ipsius gloriam, quamvis
non absque insigni Ecclesiæ totiùsque
Germanici imperii detrimento, au-
gente eorum culpâ, qui, sive negli-
gentiâ, sive præpostero metu, sive
quòd illum equare se posse despera-
rant, conticescere, resque tam memo-
rabiles pati silentio perire, quàm
opus ab illo cœptum, persequi malue-
runt. Obiit autem Sleidanus Ar-
gentinæ ex epidemico morbo, anno
ætatis duntaxat quinquagesimo, qui
fuit annus Domini 1556.

JOAN-

Annos ab orbe condito ad

JOANNIS SLEIDANI,
De
QUATUOR SUMMIS
IMPERIIS,

Liber I.

Prius, quàm de quatuor sum-
mis, & præcipuis orbis tera-
rum Imperiis dicam; de Ba-
bylonico, Persico, Græco,
Romano, breviter hoc mihi
præfandum est, in annorum supputatione
ab orbe condito, magnam esse dissensio-
nem: nam & Hebræi, & Eusebius, & Au-
gustinus, & Alphonsus, & Mirandula,
multùm inter se discordant: veruntamen,
quia plerique omnes nostri seculi viri
docti, rationem Hebræorum, hac quidem
in parte sequuntur, vestigiis eorum & ipse
insistam, cùm res ita feret.

Annos ab orbe condito ad
Christum natum numerant

Hebræi	{	Talmudici 3784.
		Rabb. recentes 3760.
		Josephus 4102.
Græci	{	Metheodorus 5000.
		Eusebius 5190
		Theophilus 5476.
		Hieronymus 3941.
Latini	{	Augustinus 5351
		Isidorus 5210.
		Beda 3952.
Recen- tiores.	{	Alphonsus 5984.
		Picus 3970.
		Alii 3962.

Vide Glib. Genes. l. i. Chron.

Ac principio quidem, ut ad institutum veniam, ad primum videlicet imperium, omissis illis, quæ in omnium primam ætatem inciderunt, omisâ quoq; narratione diluvii, quandoquidem sacris literis hæc omnia continentur, neque melius dici possant, exordium mihi sumam ab eo tempore, quo dissipatâ rursus aquarum mole, & desiccata terrâ, genus humanum, tunc ad paucissimos redactum, denud propagari cœpit.

Genes. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. Xenophon in æquivocis tradit, Sex inundationes maxime celebratas recenseri. Tempus autem hujus diluvii in autumnum refert Josephus Antiq. lib. cap. 5. alii in tempus vernum collocant, quod credibilis sit Moysen supputare mensures eo more, quem ipse Israelitis tradiderat. Item quod folium oleæ, ad Noam allatum à columba, vernum tempus monstret, quæ teste Plinio, lib. 16. cap. 25. tum floret.

Diluvii tempus ad annum ponitur orbis conditi millesimum sexcentesium quinquagesimum sextum: Methusalah autem septimus ab Adam, hoc ipso tempore moritur, annos natus nongentos sexaginta novem: erat tum Noah, nepos Methusalah, ex filio Lamech, sexcentorum annorum, & singulari Dei beneficio cum sua familia servatus. ubi jam paulatim augesceret hominum numerus, autor suis liberis atq; posteris fuit, ut in diversas regiones profecti terram colerent, & oppida sibi constituerent, suam denique cuique provinciam, sorte illis designavit, anno circiter centesimo post diluvium.

Genes.

Genes. 5. & 7. 8. 9. 10. Epiphanius in panario haresi 66. Salust. Severus lib. 1.

Quo quidem tempore, Nimrod Nohæ pronepos, unâ cum suis in terra Chaldaeorum consedit.

Cùmque tandem crescente hominum multitudine migrandum esset quàm plurimis, & diversæ quærendæ sedes atque coloniz, voluerunt antea perpetuum sui monumentum relinquere, & duce Nimrodo cœperunt urbem ædificare, in cæque summæ turræ altitudinis; & immemores iræ divinæ, quæ nuper totum orbem terrarum absorpserat, & de qua diligenter ac sæpe multùmque Noha illis haud dubiè concionatus erat, nominis sui famam superbis & ambitiosis operibus extendere cogitabant.

Gen. 11. D. Hieronymus in 14. caput Esaiæ, turrim hanc vocat arcem seu Capitolium in urbe Babylone Credibile autem est, hanc historiam Poetis occasum nem dedisse fingendi fabulam de Gigantibus, qui congestis altissimis montibus, cælum oppugnare conati sunt. Michael Glycas in adificatione turris 40. annos consumptos scribit.

Offensus autem Deus irritos fecit illorum conatus, linguarum immisâ conturbatione, cùm primis unum fuisset & idem sermonis genus apud omnes. Itaq; ab opere inchoato coacti desistere, in varias mundi partes abierunt.

Joseph. Antiq. Jud. lib. 1. cap. 5.

Ab hac linguarum conturbatione nomen utbs accepit, ut Babel diceretur: ab eoque tempore, nimirum ab anno post

diluvium circiter cxxxī, regni Chaldaei sumitur initium, & Babylonici.

Augustinus de civit. Dei, lib. 16. c. 4. & 11. & lib. 17. c. 16. Berosus l. 4. Manih. Beroaldus lib. 3. Chronicorum cap. 2. Babel, unde est Babylonis profectum vocabulum, idem est ac si dicatur Ba, id est, veni, & Bel, hoc est, confusio, id est, pro gloria quam homines Dei securi somniabant, & querebant, retulerunt justo Dei iudicio confusionem & ignominiam.

Primus autem Rex fuit is, quem diximus, Nimrod, qui LV. annis præfuisse dicitur: hunc Scriptura vocat robustum venatorem, & vim atque potentiam ei tribuit.

Gen. 10. 1 Paral 1. Michæ 5. terra Babylonica terra Nimrod nominatur.

Alii Saturnum vocant, eumque Imperii sui anno xlv. misisse principes aiunt coloniarum huc illuc, Assur, Medum, Magogum, Moscum, qui regna sui nominis condiderunt, Assyrium, Medum, Magogum, Moscum: è quibus duo quidem illa prorsus ad Asiam, tertiam autem atque postremum ad Asiam atque Europam pertinent.

Berosus lib. 5. Xenophon in Aequivcis. Archilochus de temporibus. Gog & Magog non esse certas gentes, Augustinus lib. 20. cap. 11. de civitate Dei demonstrat. Adde quæ habet Vives interpres. Suidas, in voce Magog, Persas à popularibus suis Magog & Maguseos appellari scribit.

Ipsius Assur meminit etiam sacra Scriptura, & Ninivem urbem ædificatam ab eo dicit.

Gen.

Gen. 10. Ninivem urbem Herodotus libro primo in ripa Tigris conditam fuisse refert. Meminit & Lucianus in Charyone. Hieronymus in locis Hebraicis duas hujus nominis urbes facit: Unam Assyriorum ab Assur edificatam: aliam in Arabia angulo suo tempore corruptè Nevenem vocatam.

Nimrodo successit filius Jupiter Belus, qui ad occidentem solem occupasse traditur omnem agrum in Sarmatiam usque Europæam, ac deinde bellum quoque fecisse Sagarum regi Sabatio, quem non ipse quidem, eò quòd morte præpediretur, sed ipsius filius Ninus oppressit, & productis longè latèque finibus, Monarchiam primus omnium cœpit.

Berosus lib. 5. Meminit Beli Archilochus, Orosius lib. 1. cap. 1. Marcellinus lib. 23. Ninus memoratur à Strabone, Diodoro, Justino. Videatur Augustinus de civitate Dei, lib. 16. cap. 3. & 15. lib. 8. cap. 2.

Trecentis quinquaginta post diluvium annis Noah moritur, & duo de vigesimo post anno circiter Abraham, decimus à Noah, jussus à Deo, patriam relinquit, cum esset annorum septuagintaquinque: vigesimo quarto autem anno postea, factus cum illo facit Deus per circumcisionem quam instituit. Centesimo ætatis anno natus est ei filius Isaac, post illud tempus vixit annos septuagintaquinque: nam humanæ vitæ spatium multò jam erat contractius.

Genes. 11. 17. 22. cap.

Quomodo nepos ejus Jacob, quaque occasione devenerit in Ægyptum, ibique
sit

fit mortuus, quomodo deinde ipsius posteritas aliquot seculis in Ægypto permanserit, & durissimâ servitute pressâ, beneficio Dei, per Mosen administrumeducta fuerit atque liberata, sacrae literæ docent.

A 36. c. Genes. usque ad 14. Exodi.

Ponitur autem hæc emigratio Israelis ex Ægypto, ad annum orbis conditi bis millesimum quadringentesimum quinquagesimum quartum, nempe quadringentis annis & triginta post promissionem Abrahamo datâ, ut ait Paulus Apostolus. *Gal. 3.*

Post Mosen, iudices habuit populus Israeliticus, ad Saulem usque, cui David successit, rex alter ejus populi.

1. Lib. Jud. 1. Reg. 1. Paralip. Joseph. in Antiquit. Judaicis.

Nunc ad Babylonicum imperium revertamur. Nino mortuo, regnavit ejus uxor Semiramis, quæ divitiis & victoriis & triumphis nulli mortalium cessit. Babylonem oppidum extendit, & justæ magnitudinis urbem effecit, & variis ornavit ædificiis, muroque cinxit.

Berosus lib. 5. Propertius lib. 3. Elegia 9. Dionysius in descriptione orbis.

Æthiopiam devicit, & in India quoque bellam gessit.

Achilochus, Diodorus Siculus lib. 3. Strabo, Justinus. 1. Augustinus de civitate Dei lib. 18. cap. 2. Orosius lib. 1. cap. 4. Iornandes lib. 1. Suidas in voce Semiramis.

Ejus filius Zameis, quintus rex, nihil memorabile perfecit, sed proximus ab eo Arius Bactrianos & Caspios imperio suo conjunxit.

Berosus

Berosus l. 5. Justinus 1. Diodorus 3. Metasthenes, Cassiodorus, Eusebius, Iornandes.

Qui successit huic Aralius, ingenio quidē & studio militari clarus fuisse traditur; quid autē gesserit, non est proditū literis.

Berosus lib. 5. Euseb. Cassiodorus, Metast. Augustinus, l. 18. c. 3. de civit. Iornandes.

Alter ab eo Balens, quā plurimas gentes domuit, suosq; fines ad Judæā usq; produxit, idēq; Xerxes fuit cognominatus, hoc est, victor & triumphator, seu bellator.

Berosus lib. 5. Eusebius, Cassiodorus, Metasthenes, Augustinus, Iornandes.

Armattrites, nonus, voluptatibus & otio planē fuit additus.

Herodorus lib. 5. Cassiodorus Armamentem vocat. August. lib. 18. c. 3. Iornandes.

De Belocho, decimo, nihil traditur, nisi quod auspicia curavit, & divinationes.

Metasthenes Priscum nominat. Augustinus lib. 18. cap. 3. Iornandes.

Baleus, undecimus, alteram à Semiramide laudem habet virtutis & industriæ militaris, & doctorum hominum scriptis valde celebratus fuisse dicitur.

Berosus, Metasthenes, Augustinus lib. 18. cap. 4. Cassiodorus, Iornandes.

Altadas, duodecimus, otium & vitæ tranquillitatem secutus fertur, eò quod stultum esse duceret multis fatigari laboribus, & variis implicari curis, amplificandi regni causā: quoniam ea res ad nullam hominum salutem & utilitatem, sed ad detrimentum potius atque servitutem pertineret.

Berosus, Metasthenes, Cassiodorus, Iornandes.
Qui

Qui hunc excepit, Mamitus, decimus tertius, belli curam atque laborem in suis iterum excitavit, ejusque fuit suspecta potentia Syris & Aegyptiis.

Berosus, lib. 5. Metasthenes, Augustinus lib. 18. cap. 7. Iornandes.

In Mantaleo, decimoquarto, narrandi deficit argumentum.

Metasthenes, Cassiodoro dicitur Mechaleus. Iornandes.

Sphæri, decimiquinti, magna dicitur fuisse virtus atque prudentia.

Metasthenes, Augustinus lib. 18. cap. 8. Iornandes.

Mameli, decimisexti, nullum facinus commemoratur.

Metasthenes, Iornandes.

Sub Spareto, decimoseptimo, prodium est, passim accidisse miranda.

Cassiodoro bis Spuzacethus dicitur. Iornandes.

Qui fuit decimooctavus, Ascatades, omnem Syriam suæ conditionis fecit.

Iornandes, & alii.

Et hætenus quidem is, qui circumfertur, Berosus: de quo quidem scripto plerique omnes valde dubitant, & adulterinum esse putant: sed quoniam aliis monumentis hac in parte destituimur, hunc ordinem sequimur.

Beatus Rhenanus rerum Germanicarum lib. 3. Ludovicus Vives commentario in Augustin. de civitate Dei, cap. 4. lib. 7. Caspar Peucerus in Chronico, Guilielmus Cambdenus in sua Britannia, alique plurimi adulterinum censent Berosi scriptum. Videatur

LIBER I.

deatur præterea Casparis Varrerii censura de Beroso Roma excusa.

Ab aliis deinde reges viginti numerantur ad Sardanapalum usque, trigessimum octavum Assyriorum regem.

Metasthenes, Manetho, Cassiodorus, Euseb. Iornandes.

Fuit hic omnium hominum longè effœminatissimus; inter mulierculas perpetuò desidens, colum & lanam tractabat, adeò totus immerfus voluptatibus, ut vix unquam sui conspectum præberet. His rebus alienati ab eo duo quidem ejus præfecti, Belochus Babyloniz, Arbaces autem Medorum, factâ conjuratione, cùm turpitudinem ejus atque molliæm vulgò traduxissent, bellum fecerunt. Ipse cum suo semivivò comitatu, vix tandem progressus in aciem, re malè gestâ profugit in regiam, & constructâ pyrà, se divitiâsque omnes in ignem abjecit, hoc uno facto virum imitatus, ut quidem ait.

Cicer. in Parod. Virgil. 4. Æn. De Sardanapalo. Justinus lib. 1. Velleius lib. 1. Athenæus lib. 12. c. 12. Oros. lib. 1. cap. 19. Augustinus lib. 2. cap. 20, de civitate Dei. Cicero 5. Tuscul. quæst. Ovid. in Ibin. Iornandes lib. 1. Suidas in voce Sardanapalus, & ἡγεμόνων ἡ πόλις. Constantinus Manasses in Annalibus de interitu Sardanapali variat.

Hi duo præfecti monarchiam post inter se partiuntur, & Belochus quidem Babylonis, Arbaces verò Medorum atq; Persarum rex factus est.

Arbaces hic Justino Arbactus dicitur lib.

TO DE MONARCHIIS

lib. 1. Orofio lib. 2. cap. 2. Arbarus: Velleio mendosè Pharnaces pro Arbaces.

Fuit ergo Sardanapalus Assyriorum rex postremus, in eo quidem ordine, cùm ad mille trecentos annos ea Monarchia stetit: nam plerique reges omnes diutissimè vixerunt.

Iordan. 1240. annos numerat.

Belochus, trigessimus nonus, aut si magis libet, primus Assyriorum rex, in nova monarchia, Manahem regem Israelis, veltigalem sibi fecit: hunc Scriptura sacra non Belochum, sed Phul appellat.

4. Regum 15. 19. 1 Paral. 5. 26. Metast.

Ei successit Phul Assur, cognomento Tiglath Pileser, qui urbes aliquot Judææ cepit, & populum in Assyrios captivum abduxit: hunc ipsum Tiglath, Ahas rex Juda, sub quo vixit Esaias, de auxiliis interpellavit adversus regem Syriæ, eique dona misit.

4. Reg. 15. 1 Paral. 5. 2 Paral. 28. Esaias 7. & 9. hoc fædus vehementer dissuadetur.

Tiglath regem secutus est Salmanasser, qui Samariam urbem post trium annorum obsidionem cepit, & Hoseam regem Israelis unâque populum abduxit, & per suam ditionem illis domicilium attribuit, etiam in Medis, ut ait Scriptura: Unde quidam colligunt ipsum imperasse quoque Medis.

Tobia 1. 4 Reg. 18. Josephus lib. 9. cap. 13. & seq.

Eum excepit Sennacherib, qui Nini-
vem urbem inhabitavit: Ezechiam re-
gem

gem Juda multavit pecuniis, ac deinde cum ingenti exercitu Hierosolymam obsedit; & missis legatis populum ad defectionem hortabatur, & regem, qui auxilium à suo Deo speraret, irridebat: sed non tulit impune: nam percutiente angelo Dei, desideravit unâ nocte ad centum octoginta quinque hominum millia, quod Ezechiae regi paulò antea per Esaiam Deus confirmaverat.

4. Reg. 18. 4. Reg. 19. 2 Paralip. 32. Siracida 48. Esaiâ 37.

Deinde domum reversus, à suis ipse liberis fuit interfectus.

Joseph. lib. 10. Antiquitarum Iudaicarum cap. 1. & 2.

Huc usq; Babylonii, post debellatum Sardanapalum, Assyriis paruerunt: cum autem Sennacherib tantam, ut diximus, calamitatem ad Hierosolymam accepisset, neque multò post à suis filiis esset trucidatus, magna fuit insecuta rerum mutatio, & divisum est regnum; nam qui eam cædem fecerant, duo fratres Adramelech & Sarasar, profugerunt quidem, sed nihilominus vim & arma pararunt in fratrem Assaradonem, qui post necem parentis regnum occupaverat, cum antea quoq; per absentiam illius rempublicam gessisset.

4. Reg. 19. Esa. 37. *Metasthenes.*

Hanc adeptus occasionē rei bene gerendæ, Merodach Babylonie præfectus descendit, & indicto bello, cum vicinas undiq; gentes partim gratiâ partim vi paulatim ad se traderet, duodecimo demum anno sui

sui regni devicto Assaradone, totum Assyriorum imperium Babylonis adjunxit, & XL. post annis regnavit.

4. Reg. 20. 2 Paralip. 32. Metasthenes, Esaias, c. 39. Joseph.

Ab hoc nonnulli ponunt Benmerodach & Nabuchodonosor, ejus nominis primum: sed quia literæ sacræ nihil ea de re produnt, nec aliis temerè potest adhiberi fides, cum Nabuchodonosor, de quo Scriptura sacra plurimam mentionem facit, proximum à Merodach numerabimus. Is ergò statim à primis annis bellum fecit Aegyptiis, & regionem omnem, quæ est indè ab Euphrate usque ad Pelusium, illis ademit.

Metasthenes. Pelusium nominatur à Suida clavis Aegypti, & ingressus & exitus.

Joachim regem Juda, vestigalem sibi fecit, & octavo sui regni anno filium Jechoniam regem unà cum præcipuis viris & artificibus, non tantum urbis Hierosolymæ, sed totius quoque regionis Babylonem captivos abduxit.

4. Reg. 24. 2. Paral. 46. Joseph. lib. 10.

Anno XVIIII. sui regni a Hierosolymam obsessam per biennium cepit, ac paulò post diripuit, incendit, muros diruit, potissimam populi partem captivam abduxit, regem b Zedechiam ex oculavit, filios illius atque procures interfecit. Hanc verò calamitatem c Hieremias anno primo regni Nabuchodonosor prædixerat: ab hac quidem tempore numerandi sunt anni septuaginta captivitatis Babylonice.

a 4. Reg. 25. 2. Paral. 16. Josephus lib. 10. cap. 1. b Jerem. ult. c Jerem. 25. Ad

Ad annum circiter **XXIII.** sui regni, Nabuchodonosor, devictis Ammonitarum & Moabitarum regibus, exercitum duxit in Ægyptum, & occupatâ regione totâ, **MONARCHIAM** post inchoavit.

Jerem. cap. 46. cap. 48. cap. 49.

Altero anno Monarchiæ, sicut nostri temporis viri docti rationem putant, per somnium vidit statuam ingentem, cujus erat caput aureum, pectus unâ cum brachiis argenteum: venter & femora ex ære, crura ferrea, pedum pars aliqua ferrea, pars autem fictilis. Expergefactus, cum non recordaretur somnii, & tamen valdè esset attonitus, convocatis ariolis & divinatoribus mandat, ut quale fuisset somnium, explicarent; nisi facerent, capitis pœnam denunciat. Eâ re cognitâ Daniel adolescens, qui cum reliquis fuerat captivus eò deductus Hierosolymâ, nunciabat, se posse regis desiderio satisfacere: productus, incipit, & primò quidem, quid somniarit ostendit, deinde, quid sibi vellet somnium, interpretatur; & statuam illam significare dicit quatuor orbis imperia summa, quæ sint ordine successura; & ad ipsum regem oratione conversâ: Tu, inquit, quem summâ potentiâ Deus ornavit, atque gloriâ, cui dedit imperium in omnes homines, & bestias agri, volucrêsq; cœli, tu nimirû es illius statuæ caput aureum: post te regnum aliud oriatur argenteum, videlicet deterius quàm sit hoc tuum: deinde tertium aliud, æreum, quod longè latèque dominabitur: regnum verò quartum erit ferreum. Nam

B

sicut

sicut ferrum comminuit & perdomat omnia, sic etiam quartum & postremum illud, reliqua omnia confringet, sibi que subjiciet.

Lutherus, Funccius & alii in Chronologis, Dan. 2. Joseph. Antiquit. Judæicar. lib. 10. cap. 11. Doctrinam hanc de quatuor orbis terrarum catholicis imperiis seu monarchiis, post Rabbinos, impugnauit Joannes Bodinus Gallus in sua historica Methodo, cui præter alios responderunt Matthæus Dresserus, Andreas Francoberg. & Joannes Pappus.

Hoc igitur primum est & inauditum antea vaticinium de quatuor Imperiis, quod nobis est per Danielem diuinitus patefactum, res planè digna quæ memoriæ tota commendetur, quia temporum omnium historiam ad finem usque mundi paucis complectitur; ut postea sum dicturus: nunc satis est videre, hoc primum tempore DEUM aperuisse nobis imperiorum ordinem ac vicissitudinem.

Quanta verò fuerit potentia Nabuchodonosor, magis etiam perspicuum est ex eo loco Danielis, ubi Scriptura comparat eum arbori, quæ ad cælum usque pertingat, quæ totum orbem terrarum velut obumbret, cujus folia sint longè pulcherrima, & fructus omnium uberri-
mus, quo saginetur & pinguescat quicquid est animalium, cujus in frondibus atque ramis omne genus volucrum nidi-
ficet & quiescat.

Daniel 1.

De prima Monarchia.

Est igitur hæc prima Monarchia: quæ sicut hoc rege vehementer aucta fuit, & ad summum educta fastigium, ita quoque desit, ac planè deleta fuit in ipsius nepotibus, quemadmodum per Danielelem Deus, aliosque Prophetas denunciaverat. Regnavit Nabuchodonosor annis XLIII.

Iosephus contra Appionem lib. 1. & Ant. Jud. lib. 10. cap. 12. Metasthenes 45. ei assignat, assumpto biennio, quo parvis in imperio consors fuit.

Quàm horrendo spectaculo Deus & exemplo superbiam ejus, ut Daniel ait, sit ultus, operæ pretium est, ut cum omnes mortales, tum reges inprimis ac viri principes diligenter legant, & considerent, quo videlicet majestatem divinam reveantur, & officium suum erga populum sibi commissum faciant.

Daniel 4. & 5. c. Ios. Antiquit. lib. 10. cap. 12.

Successit ei filius Evilmerodach. Is regnavit annis triginta, & successorem habuit Assur, qui tribus annis præfuit. Hunc excepit Labassardach, septem annorum rex. Ab hoc imperii summam obtinuit Balthasar annis quinque.

4. Reg. 25. Jerem. ultimo. Metasthenes, & post eum autor historia scholastica Petrus Comestor. Vide Ioseph. Antiquitatum Judaicarum lib. 10. cap. 13. & lib. 1. contra Appion.

Ad hunc modum eos nonnulli recen-

sent: verum ætatis nostræ viri docti, his duobus omiſſis, ab Evilmerodach rege numerant Balthasarem filium, cumque per annos quatuordecim regnaſſe ferunt: quod quidem neceſſe eſt, ut conſiciantur anni ſeptuaginta, quibus apud Babylonios captivus fuit populus Judaicus: cum hujus captivitatis initium ſumatur ab anno decimonono regni Nabuchodonosor.

Philippus Melancthon & alii.

Qui rationem hanc ſequuntur, & duos illos reges, de quibus dixi, præmittunt, Scripturæ veſtigiis inſiſtunt, & Hieremiæ præſertim teſtimonio, qui futurum prædixit, ut Judæi ſervirent regi Babel, ejuſque filio, filiique filio: ſed hic liberum ſit ſuum cuique judicium. Balthasar autem, ut ait Scriptura, poſtremus fuit Babyloniorum rex, in eoque pariter omnes conſentiunt.

Ferem. 5. cap. Dan. 5. Joſeph. Antiquit. lib. 10. cap. 33.

Jam, quomodo capta ſit Babylon, non ab uno deſcribitur: quomodo autem imminentem regi calamitatem, & jam præſentem, Deus illi denunciaverit, Daniel commemorat; & interfecto rege, ſummam Imperii tranſlatam eſſe dicit ad Darium Medum, tum ſeptuaginta duorum annos.

Xenophon. lib. 7. m. id. Daniel cap. 5. Joſeph. Antiq. lib. 10. cap. 13.

Hic Darius à ſcriptoribus vocatur Cyaxares, fuique filius Aſtyagis, quem Daniel Aſſerum vocat, octavi Medorum regis: & cum ſobolem maſculam non haberet,

beret, filiam suam in matrimonium dedit. Cyro Persæ, sororis filio: & bello laceffitus à rege Assyriorum, in auxilium accersivit Cyrum, qui profectus est cum copiis, & factus Imperator totius exercitus, feliciter rem administravit, urbe caprâ potentissimâ. Post hanc victoriam non amplius anno Darius vixisse tradiitur.

Herodotus lib. 1. Xenophon lib. 5. & 8. mæd. Dan. 8. Dan. 9.

Et hoc quidem tempore, cùm caprâ Babylone Darius adhuc viveret, jamque per annos ferè septuaginta populus Israeliticus esset in Babylone captivus, Danieli, revolventi Hieremiam, ejus captivitatis prænuncium, & precanti, Deus multo majora patefacit, & non solum instare liberationem confirmat, sed quo tempore sit etiam venturus Messias, qui pro peccatis hominum satisfaciat ostendit.

Jerem. 25, & 29. Dan. 9.

A morte Darii summa rerum ad Cyrum generum delata fuit: & hoc quidem est alterius initium Monarchiæ. Jam enim & Assyriam & Mediam & Persiam solus Cyrus obtinebat ad Ionium usque mare, sicut Thucydides ait, cùm ante captam Babylonem prælio cœpisset Cræsum, Lydiæ regem potentissimum.

Thucyd. lib. 5. Herodot. lib. 1. Justinus lib. 1. Orosius lib. 2. cap. 6. Suidas in voce Cræsus.

Secunda Monarchia.

ESt ergò Cyrus Persarum rex primus,
& autor secundæ Monarchiæ.

Devictis Babyloniiis, bellum gessit cum Scythis, eoque profectus ipse cum exercitu, circumventus tandem fuit per insidias, & interfectus, princeps laudatissimus.

Justinus lib. 1. Val. lib. 9. cap. 8. Oros. lib. 2. cap. 7. Frontinus Stratag. m. lib. 2. cap. 5.

Initio sui regni, post captam Babylonem, populo Judaico permisit, ut ex captivitate domum reversi, templum ac urbem Hierosolymam reedificarent, ad eamque rem sumptum liberalissimè subministrari jussit.

2. Paralip. 36. lib. 1. Esdra, c. 1. l. 3 Esdra, c. 2. Joseph. Antiquit. l. 11. c. 1.

Hoc ipsum Deus, per Esaiam, sæculis aliquot ante, quàm nasceretur ille, prænunciaverat nominatim.

Cap. 44, & 45.

De animorum immortalitate differenter ad filios ante mortem, Xenophon introducit; ut est apud Ciceronem, qui locum illum eleganter, ut omnia, vertit. Ad septuagesimum annum Cyrus pervenit: regnavit annos triginta, cum quadraginta natus regnare cœpisset.

Xenoph. lib. 1 Cicero in Catone Major.

Filius ei fuit Cambyses, quem domo proficiscens in bellum Scythicum, regno præfecerat. Is, absente & occupato patre, cepit Ægyptum: bello quidem egregius,

gius, sed alioqui vitiosus, & patris virtutem minimè representans. Inter alia turpiter immanitèrque facta, fratrem quoque suum insidiosè necari iussit.

Herodot. lib. 3. Justinus lib. 1.

In iis libris, quos de legibus Plato conscripsit, valdè Cyrum in eo peccasse dicit, quòd molliter filios inter fœminas educasset, qui grandiores facti, & ab assentatoribus corrupti, cùm ipsorum auri-
bus plerique servirent, mortuo parente, vitæ periculum alter alteri crearent.

Justin. lib. 3.

Cambysi secundo Persarum regi, qui post mortem patris non diu superstes fuit, Darius successit filius Hytaspis. Et quoniam à morte Cyri, ac post tantam exercitûs calamitatem nonnulli populi, & in his Babylonii, à Persico regno defecerant, statim ab initio principatûs arma sumpsit, & imperio suo rursus illos ad-
iunxit, captâ quoque Babylone post longam obsidionem operâ Zopyri.

Herodot. lib. 3. Justinus lib. 1. Plutarchus in Apoph. Suidas in voce Zopyrus.

Bellum deinde suscepit in Athenienses, qui subitò collectis copiis, neque Lacedæmoniorum expectatis auxiliis, ad decem millia hominum, ingentem illius exercitum, ad Marathonem, duce Milthiade fuderunt.

Herodot. 6. Plato in Menexeno, Plutarchus in Arist. Plutarchus pugnam Marathoniam ferè à recentis historicis descriptam esse affirmat.

Cogitabat redintegrare bellum Darius

us: verum in ipso conatu mortuus filium habuit successorem Xerxem, qui decimo anno, quemadmodum Thucydides ait, post praelium illud ad Marathonem, innumerabili cum exercitu venit, ut Græciam omnem sibi subjugaret. Itaque rei gerendæ summa, de communi consensu fuit demandata Lacedæmoniis, quod ii totius Græciæ plurimum tunc poterant: Athenienses vero secuti consilium Themistoclis, urbe desertâ, suisque liberis & uxoribus huc illuc depositis, naves conscendunt, & hostem ad Salaminem insulam praelio vincunt.

Thucyd. lib. 1. Herodotus lib. 8. Diodorus lib. 11. Orosius lib. 2. cap. 10. Plutarchus in Themistocle. Cornelius Nepos in vita excell. Imp. Gell. lib. 17. cap. 12.

Ea victoria toti Græciæ fuit salutaris: nam terrâ quoque profligatus, turpi & infelici fugâ domum Xerxes revertit, & Græci quidem etiam post discessum illius: Uerum Athenienses, qui classem haberent, ad quadringentas circiter naves, profecti longius, & insecuti, Sestum oppidum in Hellesponto, quod Persæ tenebant, capiunt, & ibi peractâ hyeme reversi domum, suas uxores atque liberos recolligunt, & urbis, quam hostis captam incenderat, mœnia restaurant, portumque muniunt. Bellum hoc Persarum, vel ut Thucydides vocat, Medorum, eodem fore tempore fuisse scribit Cicero, quo bellum Volscorum, cui Coriolanus exul Romanus interfuit. Id autem incidit in annum urbis conditæ cclxvi.

Thucyd.

Thucyd. lib. 1. In Bruto & Latio. Plutarch. in Coriolano. Dionys. lib. 8. Plinius de vitis illust.

Persicum illud bellum descripsit Herodotus, Thucydide prior. Eum Cicero vocat patrem historiarum, sed innumerabiles apud eum fabulas esse dicit.

Lib. 7, 8, 9. Lib. 1. de legibus. Exstat liber Plutarchi Ἐκ τῶν ἑλληνικῶν Ἡγεμόνων; sed huic responderunt Henricus Stephanus, & Joachimus Camerarius, VV. CLL. videatur Andreas Alciatus præfatione in Tacitum, & Ludovicus Vivus lib. 2. de causis corruptarum artium.

Munitionem hanc Atheniensium indignè quidem ferebant Lacedæmonii, sed cum aliud non possent, mussabant. Coniunctis etiam viribus, tum ipsi, tum reliqui omnes Græci & Athenienses Cyprum capiunt, & Byzantium urbem, quam Persæ tenebant.

Erat tunc inter alios Lacedæmoniorum duces Pausanias, qui convictus proditoris, cum domum rediisset, & obsesus in quodam asylo, fame fuit enecatus. Themistocles etiam accusatus hoc nomine profugit.

Thucyd. lib. 1. Cornelius Nepos in vita excellentium Imperatorum.

Multis deinde variisque bellis & dissidiis jactata Græcia fuit, partim externis, partim civilibus, quæ Thucydides obiter exponit; sed tandem, quinquagesimo nimirum anno, post Xerxis à Græcia discessum, ut post Thucydidem ait Cicero, bellum illud ingens natum est, quando Peloponnesus

nesus totus conjuravit in Athenienses, quorum in eo bello dux erat Anaxagoræ Philosophi discipulus Pericles, quem dicendo fulgurare, tonare, permiscere Græciam ait Aristophanes, nam iidem erant olim & virtutis & eloquentiæ magistri.

Aristoph. in Achornensibus, actus 2. scena 5. Repetit hoc ex Aristophane Cicero in Oratore. Habet eundem locum Plinius, lib. 1. Epistola 20. ad Cornel. Tacitum.

Ex Altera parte summæ rei præfectus fuit Archidamus Rex Lacedæmoniorum.

Periclis erat æqualis & æmulus Thucydides, qui & bellum illud descripsit.

Thucydides historicus non idem est cum hoc Periclis æmulo, ut Xylander viri iudicii & doctrinæ laude excellentissimus ad Plutarchi Periclem annotat.

In prætura collegam Pericles habuit Sophoclem, Poetam Tragicum, ut Cicero narrat.

I. Offic.

Nunc ad Xerxem revertamur. Is, re malè gestâ, eum in magnum contemptum venisset, à suis est interfectus.

Diod. lib. 11. Justin. l. 3. Orosius l. 2. c. 17.

Ei successit filius Artaxerxes Longimanus. Ad hunc Themistocles exul, de quo paulò ante diximus, profugit, ibique vitam finiit, sepultus Magnesiæ.

Plutarchus in Themistocle, Cornelius Nepos in viis Imperatorum excell. Cicero in Bruto, & Lelio. Valerius Max. autem lib. 5. cap. 3. & lib. 8. cap. 18. Themistoclem ad Xerxem fugisse scribit.

A Longimano regnavit Darius Nothus.

thus, qui Xerxis filiam Parysatida Artaxerxis Longimani sororem, habuit in matrimonio, & regnarunt ante eum Longimani filii legitimi.

In hujus regnum incidit illud, quod diximus, bellum Peloponnesiacum.

Belli Peloponnesiaci tempus Plinius lib. 30. cap. 1. refert ad Olymp. octogesima prima annum quartum. Aulus Gellius verò lib. 17. cap. 21. ad primum Olymp. 89. refert. Diodorus Siculus collocat id bellum in annum urbis condita 323. id est, in Olympiad. 87. annum tertium.

Et Athenienses quidem, licet satis impediti essent, tamen ejus belli anno quarto, sicut Thucydides ait lib. 3. classem in Siciliam miserunt, verbo quidem, ut Leonrinis adessent contra Syracusanos, revera autem, ut insulam illam suæ ditionis efficerent, quò sic possent commodius perdomare Græciam, cumque subinde reverterentur, & factiones alerent, Hermocrates Syracusanus autor fuit Siculis, ut omni depositâ similitate, pacificarent: nam Athenienses ipsorum omnium libertati tendere insidias persuasit, quod fuit ejus belli anno septimo.

Tribus post annis, pacem Athenienses & Peloponnesiaci faciunt in annos quinquaginta, sed non totum septennium ea pactio duravit. Tunc enim hostiliter multa fieri cœperunt: & licet non planè sublata pax esset, ac subinde per inducias resarcirentur offensiones; tamen anno decimoseptimo rursus ad arma ventum est totis viribus, duravitque bellum hoc alterum

alterum annis decem : Tunc Athenien-
ses denuò classem ornatissimam in Sicili-
am mittunt. Primi duces erant inter ali-
os, Alcibiades & Nicias. Et hic quidem
concionibus aliquot habitis, navigatio-
nem valdè dissuasit : Alcibiades verò
contrà. Siculis opem ferebant Pelopon-
nesiaci : tandem in portu Syracusano A-
thenienses cum hoste configunt, sed post
ancipitem ac subinde variantem fortu-
nam profligati fuerunt omnes, atque con-
cisi. Interea Lacedæmonii, sociique, Da-
rium regem Persarum in Athenienses fœ-
dere sibi conjungunt. Darii legatus erat
Tissaphernes.

*Thucyd. lib. 6. Diod. Sicul. lib. 13. Thu-
cyd. lib. 8.*

Ceterum post Codrum, Polydorum,
Spartanum, & Aristomenem Messenium,
hi ferè numerantur præcipui maximèque
clari Græcorum duces, quorum alii de
tota Græcia, alii de sua quisque patria
bene meriti sunt : Miltiades, Leonidas,
Themistocles, Pericles, Aristides, Pausa-
nias, Xantippus, Leotychidas, Cimon,
Conon, Epaminondas, Leosthenes, Ara-
tus Sicyonius, Philopæmen. ex iis ple-
rique fuerunt jussi tandem exulare.

*De his Græcia luminibus videantur pas-
sim Xenophonis, Thucydidis, Pausania,
Plutarchi, aliorumque historia, imprimis ve-
rò liber Cornelii Nepotis, sive Emilii Probi
de vita excellentium Imperatorum.*

Porrum Syracusanum Cicero describit,
in eumque solam Atheniensium classem,
post hominum memoriam invasisse tre-
centis

centis
raram
tisque
us civ
pressa
naufra

Cice
Maxi
exstan

Sic
navis
& à
circin

Th
Da

mon
renti
d'ân
tent
vict

X
Plur

C

to, n
ron
imp
Xen

re
fam
bus
pul

I
&

na

centis navibus, victam autem atque superatam in eo ipso portu loci ipsius portusque naturâ; & tunc primum opes ipsius civitatis victas, comminutas atque depressas, & nobilitatis, imperii, gloriæ, naufragium fuisse factum, dicit.

Cicer. in Verr. lib. 5. Memini Q. Fab. Maximus, in oratione qua apud Livium exstat lib. 28.

Siciliam in circuitu patere, quantum navis magna possit obire intra dies octo, & à continenti distare Thucydides ait circiter viginti stadiis.

Thucyd. lib. 6.

Dario filii erant duo, Artaxerxes Mnenon, & Cyrus, quorum ille mortuo parenti successit, Cyrus autem Ioniam Lydiâque tenebat: sed sorte suâ non contentus, fratri regi bellum fecit, in eoque victus fuit & occisus.

Xenophon lib. 1. ἀναβα. Diod. lib. 14. Plutarch. in Artaxerxe. Orosius l. 2. c. 18.

Cyrum hunc minorem M. Portius Cato, regem Persarum, & ut est apud Ciceronem, præstantem ingenio virum, atque imperii gloriam vocat. Laudat etiam, ex Xenophonte, propter studium agriculturæ: nam ei Xenophon & militavit, & fuit familiaris, ideoque post ab Atheniensibus, qui Mnenonem habebant amicum, pulsus fuit in exilium.

In Catone Majore. Xenophon Oeconom. & lib. 3. ἀναβα.

A Mnenone regnavit Ochus, ex tribus nata minimus filius.

Hunc excepit Darius, postremus. Ei bellum

26 DE MONARCHIA III.

bellum fecit Alexander, Philippi Macedonum regis filius, qui Thebis evorsis, & pacatâ Græciâ, in Asiam contendit, & tribus præliis Darium superavit, captâ illius & matre, uxore, & filiabus.

Arrianus lib. 3. Pausan. in Bæoticis:

Justinus lib. 11. Oros. lib. 3. cap. 16.

Ingentes quidem conditiones, & regni partem ad Euphratem usque Darius ei deferrebat, sed ille respuit; neque destitit antè, quàm illum expugnasset. Cum enim pacem obtinere Darius his conditionibus non posset, tertium bellum instaurat, & educto validissimo exercitu, rursus profligatur, inque fuga trucidatur à suis: cum eoque Persicum imperium, quod annis steterat ducentis & ampliùs, deletum fait.

Diod. lib. 17. Curtius lib. 5. Strabo lib. 16.

De Alexandro Magno ejusque rebus toto Imperii tempore gestis, videatur Plutarchus in vita. Diodorus Siculus lib. 16. 2. Curtius, Arrianus, Justinus: Joannes Monachus, & omnibus his recentior Gualterus Poeta in *Alexandreide*.

His tantis victoriis in suam ditionem perduxit Alexander quicquid est ferè terrarum ad orientem solem, & in Europam ex Asia transportavit imperii summam, & tertiam constituit Monarchiam.

Tertia Monarchia.

Post etiam in India belligeravit, sed quæ lo ninum est infirmitas, tantam fortunæ benignitatem & indulgentiam moder

moderate ferre non potuit; & cum insolenter multa faceret, seque pro numine vellet propemodum adorari, Babylonem ubi venisset, febris, vel, ut nonnulli tradunt, veneno fuit extinctus, eum annorum esset triginta trium, & annos regnasset duodecim.

Diod. l. 17. Arrianus l. 3. Curtius, lib. 8. Justinus l. 12. Cic. Philip. 5. Videatur Plutarchus in Alexandro. Diodorus Siculus l. 16. Arrianus lib. 7. Curtius lib. 10. Justinus lib. 12. Oros. lib. 3. cap. 20. Zosimus lib. 1. Meminit liber 1. Maceab. cap. 1.

Vitæ finem ei prædixerat Calanus Indus, ut ait Cicero, cum enim conscenderet in rogam ardentem, & Alexander eum rogaret, siquid vellet, ut diceret: Optime, inquit, propediem te videbo. Paucis post diebus mortem obiit Alexander.

Cicero de divinat. lib. 1. Plutarchus in Alexandro nonnihil variat. Meminit Arrianus lib. 7. Valerius Max. lib. cap. 8.

Interitus ejus ad centesimam decimam quartam ponitur Olympiadem, Urbis autem Romanæ conditæ anno quadringentesimo nono, trecentis nimirum & viginti duobus annis ante natum Christum.

Funccius & Chytræus obitum Alexandri M. ponunt ad annum V. C. 428. Bucholcerus & Beroaldus ad annum 429. Censeo igitur in Sleidano esse mendum, & scribendum, anno quadringentesimo vigesimo nono. Videtur idem cum Livio congruere, lib. 9. de Papirio Dictatore.

Bonarum

28 DE MONARCHIA III.

Bonarum artium imprimis amans, & in homines doctos fuit liberalissimus, eoque nomine multorum celebratur monumentis. Homeri poema sibi familiarissimum habebat: & quanquam scriptores multos rerum suarum secum habuisse dicitur, tamen cum in Sigeo ad Achillis tumulum astitisset, O fortunate, inquit, adolescens, qui tuæ virtutis Homerum præconem inveneris.

Plin. lib. 7. cap. 29. Dion. Chrysostomus de regno lib. 2. Cicero pro Archia. Fl. Vopiscus in vita Probi. Imp. Symmachus lib. 9. epistolâ 67.

Etenim sicut ab Apelle potissimum pingi, & à Lysippo fingi, sic etiam ab iis tantum celebrari volebat, & posteritatis memoriæ commendari, qui in ipso laudando propriam ingenii gloriam consequi possent.

Cic. ad Luceium lib. 5. Epist. 12. Plutarchus in Alexandro, & de fortuna Alexandri. Plinius lib. 5. c. 37. & lib. 3. cap. 10. Horatius lib. 2. epist. 1. Apuleius lib. 1. Floridorum.

Aristoteli præceptori negotium dedit animalium describendi naturas, ad eamque rem aliquot hominum millia per Græciam Asiâque constituit, pecuarios, venatores, piscatores, cetarios, aucupes, & id genus alios, qui de singulis illum edocerent: ipsi verò scriptori præmium laboris dedisse traditur Lxxx talenta, hoc est, ut quidem ætatis nostræ viri docti rationem ineunt, coronatorum aureorum millia quadringenta octoginta.

Plin.

*Plin. lib. 2. cap. 15. Athenæus lib. 1. & 2. Budaus de asse, lib. 2. Philippus Melan-
thor. in oratione de vita Aristotelis. Mar-
thaus Hofius lib. 3. rei numaria.*

Xenocrati Philosopho quinquaginta per legatos talenta misit, aureorum videlicet millia triginta: sed illo recusante, quòd tantâ pecuniâ non sibi diceret opus esse, legatis reversis, Quid, inquit, nullò in te habet ille amicos, quibus beneficiat?

Cicero Tusc. 5. Plutarchus in Alexandro, Diogenes Laertius de vitis Phil. lib. 4. Val. r. Maximus lib. 4. cap. 3.

Primis annis, cùm Aristotelis esset discipulus, summo ingenio, summâque modestiâ præditum, postea verò quàm rex appellatus est, superbum, crudelem, immoderatum fuisse, ait Cicero.

Lib. 13. ad Atticum, Epist. 28. Meminit Livius lib. 9. Solinus cap. 12. Cicero 3. Tusc.

De splendore, deliciis, & luxu Darii, mira narrant scriptores: nam omnis generis coquos, cupedinarios, sartores, artifices, magistròsque gulæ, & unguentarios habebat in castris, nè quid ad corporis voluptatem omnino deesset.

Quantus etiam fuerit alioqui regum Persarum splendor & apparatus in quotidianis epulis, non ab uno memoriæ proditum est.

Athenæ. lib. 12. cap. 2. lib. 4. cap. 5.

Solebant, ut ait Cicero, plures uxores habere: his autem uxoribus civitates attribuerent, ut hæc mulieri redimiculum præberet, illa hunc, vel illum ornatum.

Verrina 5. Meminit ejusdem moris Xenophon in ἀναβάσει, & Plato in Alcibiade priore.

Talem igitur, ut dixi, vitæ finem habuit Darius, & in fuga, cum aquam turbidam bibisset, & cadaveribus inquinatam, negabat unquam se bibisse jucundius, nec enim sitiens unquam biberat.

Cicero 5. Tusculan. quest.

a A morte Alexandri, divisa fuit imperii moles in proceres, Ptolomæum, Laomedontem, Antigonum, Cassandrum, Leonatum, Eumenem, Pythonem, Lysimachum, Antipatrum, Meleagrum, Seleucum: in his autem b præcipui fuerunt Seleucus Syriæ, Ptolomæus Ægypti, Antigonus Asiæ minoris, Cassander Macedonum Græciæq; rex deinde factus, oppressis omnibus Alexandri propinquis.

a *Orosius lib. 3. cap. 23. Justin. lib. 13.*

b *Pausanias lib. 9. Orosius lib. 3. cap. 23. Diod. lib. 20. Justinus lib. 14.*

a Lysimachus, ille est quem Alexander iratus aliquando concluderat cum leone, cum autem interfectam ab eo belluam audisset, magno habuit in honore.

a *Curtius lib. 8. fabulosum hoc putat. Justin. lib. 15. Plin. lib. 8. cap. 15. Valerius lib. 9. cap. 3. Plutarchus in Alexandro.*

Cæterum inter eos quos dixi modò successores, eorumque filios atque nepotes, gravissima bella fuerunt, ut fieri solet, dum ambitione depravatus animus quiescere non potest, & aliena cum injuria suam potentiam augere studet. Et his

his quidem bellis, quoniam diuturna fuerunt, vehementer afflictæ regiones illæ omnes, in populi Romani ditionem paulatim venerunt, qui longè latèque rerum potitus, Quartam & postremam effecit Monarchiam, de qua nobis jam dicendum est.

Julius Solinus cap. 14. Post Alexandrum qui fuisse, magis ad segetem Romana gloria, quam ad hereditatem tanti nominis ortos invenimus. Herodianus lib. 1. Qui Alexandro successerunt, ita contumeliose violentèque dominari sunt, ut illius imperio grave dedecus conciliarint.

Cæterum, inter Ægypti reges, Alexandri successores, numeratur Ptolomæus Philadelphus, admodum laudatus princeps: nam & pacem coluit, quantum in ipso fuit, & artes liberales excitavit, constitutis præmiis, & bibliothecam effecit luculentissimam, & Mosi libros atque Prophetarum in Græcam linguam jussit converti.

Athen. lib. 5. cap. 5. Josephus Antiquit. Judaic. lib. 12. cap. 2. Philo de vita Mosi lib. 2. Epiphanius libro de mensuris & ponderibus. Galenus lib. de natura humana. Zonaras Tomo 1. Nicephorus lib. 4. cap. 4. Meminit Ammianus Marcell. lib. 22. Gell. l. 6. cap. 17. Augustinus lib. 18. cap. 42: de civitate Dei. Constantinus Manasses in Annalib.

Romæ igitur urbis initium fuit, quo tempore Salmanasser rex, de quo supra dictum est, Assyriis imperabat, nimirum, anno primo septimæ Olympiadis, autore

Plutarcho, conditi autem orbis anno ter milleſimo ducentefimo duodecimo, cum annis ſerè quadringentis antè in Latio cœpiſſet regnare Æneas, à bello Trojano, quod Homerus ad poſteritatem tranſmiſit; de cujus quidè m ætate, ſicut etiam patria, nihil certi conſtat, niſi quòd ante conditam urbem atq; Romulum multis annis eum fuiſſe Cicero ſcribit.

De initio urbis Romæ & diſſentientibus ſcriptorum ſententiis videatur Plutarchus in Romulo, Solinus cap. 1. Camerſ in annotat. in Solin. Onuphr. lib. 1. Faſtorum. In Bruto. Herodotus Halicarnaſſaus lib. 2. Homerum & Heſiodum quadringenis non amplius annis ante ſua tempora vixiſſe teſtatur. Videatur præterea A. Gellius lib. 17. cap. 21. Solin. cap. 53. De patria Homeri habet Gellius lib. 3. cap. 12. & oratio Cicer. pro Archia.

Nullum verò ſcriptum exiſtit profanum, illius poemate vetuſtius: nam ſicut Horatius ait,

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: ſed omnes illacrymabiles
Urgentur; ignotique longâ
Noctè, carent quia vate ſacro.

Lib. 4. Ode 9.

Significat idem quoq; a Cicero, nec oratoris ullum exſtare veſtigium dicit ante Homerum.

a In Bruto. Diverſum ab hac ſententia ſcribit Euſebius de præparatione Evangelica libro decimo cap. 3.

Tenuis autem, & propè deſpecta populi Romani fuit origo: ſed quia Deus
ita

ita constituit, sicuti postea docebitur, in summam excrevit potentiam.

Cicero de consolatione mortis: Dicuntur ea ferè omnia, quæ præclara ducuntur, à tenuibus initis summsse exordium.

Principio, Reges ibi septem imperarunt annis ducentis quadraginta quatuor:

Vide Livium lib. 1. Dionys. lib. 5. Mesalam, Festum, Rufum, Eutrop. lib. 1. Oros. lib. 2. cap. 5. Iornandem, Solinum. Causam diversitatis inter hos explicat Sigonius commentario in Fastos & triumphos Rom.

Et sexti quidem regis ætate, Servii Tullii, Solonem ac Pisistratum apud Athenienses; Pythagoram autem in Italia floruisse, Cicero scribit, quo tempore Tarquinius Superbus fuit ejectus.

In Brut. 1, & 4. Tuscul. questionum.

Athenas etiam, ait, regnante Servio Tullio sterisse jam supra septingentos annos.

In Bruto.

Profligatis regibus, ad binos consules rerum summa delata fuit, quorum magistratus erat annuus.

Livius lib. 2. Florus lib. 1. cap. 9. Cicero de legibus. Ovid. 2. Fast. Fenestella c. 7. de magistratibus Rom. Eutropius lib. 1. Pomp. tit. 2. lib. 1. Digestorum.

Primus consul, L. Junius Brutus, quàm fuerat acer & industrius in profligandis regibus, & constituendâ libertate, tam etiam erat vigilans & strenuus in eadem conservanda. Cùm enim inter alios nobiles adolescentes Romanos, ipsius quoque

34 DE MONARCHIA III.

fili duo, Titus & Tiberius, occulta tractarent consilia de restituendis Tarquiniiis, re per indicium patefactâ, capitali supplicio palàm illos affecit.

Livius lib. 2. Dionys. lib. 5. Plutarchus in Publicola. Val. lib. 5. cap. 8. Oros. l. 2. cap. 6. Virgil. lib. 6. Juvenalis Satyrâ 8. Plinius de viris illust.

Collegæ quoq; suo, Tarquinio Collatino, imperium abrogabat, qui fuerat socius ejus in expellendis regibus, & consiliorum etiam adjutor. Idq; Cicero defendit, ut justè factum, & patriæ tum utile, tum honestum fuisse dicit, ut nomen Tarquiniorum & memoria regni tolleretur.

Cic. lib. 3. Offic. Abdicationis Collatini non eadem causa ab omnibus traditur. Videatur Livius lib. 2. Gell. lib. 15. cap. 29. Cic. in Bruto, & 3. de Offic. Dionys. lib. 5. Plutarch. in Publicola. Augustinus de civ. Dei, lib. 2. cap. 17. hoc Bruti factum scelus, Tarquinium verò bonum & innocentem virum nominat.

Cæterùm, in varia populi Romani fortuna cùm Hetruria conspirasset omnis, in hostem egressi urbe Româ trecenti Fabiæ Gentis, interfecti fuerunt omnes, uno superstitæ tantùm impubere domi relicto, qui familiam deinde propagavit: fuit hoc, anno tricesimo tertio post ejectos reges.

Livius lib. 2. Florus lib. 1. cap. 12. Ovid. lib. 2. Fast. Europius lib. 1. Oros. lib. 2. cap. 5. Plinius de viris illustribus, Gellius lib. 17. cap. 21. Dionys. lib. 9. dissentit ab his, & verisimiliora affert. De die hujus cladis videatur

videatur Macrobius libro 2. capite 16. Plutarchus in Camillo. Livius lib. 6. Tacitus lib. 2. Historiarum.

Ob turbulentum autem Reipubl. statum, conditæ urbis anno trecentesimo, legati in Græciam missi fuerunt, qui leges illine adferrent, quibus deinde civitas uteretur. Iis reversis, mutata Reipubl. forma fuit, & Decemviri constituti, qui rei summæ præessent: sed non totum triennium duravit hic status; & Appius Claudius, ex Decemviris unus, nequitiam suam, cum L. Virginii, civis Romani, filiam virginem ad libidinem abriperet, occasionem populo dedit, ut ordinem totum profligarent.

Dionysius lib. 11. Livius lib. 5. Diodorus lib. 12. Eutropius libro 1. Valerius l. 6. c. 1. Florus l. 1. c. 24. Cic. 2. de finibus. Vide Matthæum Beroaldum l. 4. Chron.

Itaque res ad Consules rediit: sed & hi paucorum fuerunt annorum: & creati sunt Tribuni Militum duo, consulari potestate: verum hi sub finem anni deposito magistratu, consulibus denuo locum fecerunt, eoque tempore, quod erat anno urbis cccxv. L. Quintius Cincinnatus, dictator, Sp. Manlium, largitione frumentaria captantem in urbe regnum, per C. Servilium Ha'am, magistrum equitum, interfecit, ejusque domum complavit.

Livius lib. 4. Florus l. 1. cap. 26 Cic. 1. Catilin. pro domo 2. de finibus. in Catene, Plin. lib. 18. cap. 3. Valer. Max. lib. 5. cap. 3. Plin. de viris illustribus.

Biennio pòst, rediit potestas ad Tribunos militum, qui deinde non bini, sed plures eodem tempore creabantur, pro voluntate populi & reipub. conditione.

Duravit hic magistratus per annos ferè septuaginta, & inter alios floruit in hoc ordine M. Furius Camillus, virtute nulli secundus, qui præclarè de republica meritus, in exilium fuit eiectus ab ingrata patria, cùm quartum fuisset Tribunus militum: sed cùm captam à Gallis Senonibus urbem Romam liberasset, hostémq; fudisset, restitutus dignitati fuit, biennio pòst factus Dictator.

De Camillo vide Livium lib. 5, 6, & 7. Florum lib. 1. cap. 12. & seq. Valerium lib. 5. cap. 3. Polyanum lib. 8. Plinium de viris illustribus, Plutarchum in Camillo. August. de civitate Dei, lib. 2. cap. 17.

Paucis verò post annis M. Manlius, qui Capitolium à Gallis defenderat, ob suspicionem affectati regni, de saxo Tarpeio deiecitur, & decretum fuit factum, nè quis gentis Manliæ patricius, vocaretur Marcus.

Cicero 1. Philip. Livius lib. 6. Florus lib. 1. cap. 26. Plutarchus in Camillo, Plin. lib. 7. cap. 28. Valerius Max. lib. 6. cap. 3. Cicero pro domo sua. Quintil. lib. 3. cap. 9. Gellius lib. 17. cap. 21. à citato Cornelio Nepote nonnihil variat.

Septimùm deinde creatus est tribunus militum Camillus, & ætate gravis vitam finiit anno conditæ urbis cccLxxxix. cùm anno uno ante ipsius mortem à tribunis militum reipublicæ procuratio ad Consules

Consules rediisset, ex quibus tunc primum unus fuit plebeius.

Sigon. 388. Camillus obiit L. Genutrio & Q. Servilio Coss. quo anno ingens Romam universam pestilentia invasit: de qua Livius lib. 7. Oros. lib. 3. cap. 4. qua & Camillum sustulit. Plin. lib. 14. cap. 1.

Dedit autem hæc ætas longè præstantissimos belli duces in ea civitate, M. Valerium Corvinum, T. Manlium Torquatum, C. Martium Rutilium, P. Decium Murem, Papirium Cursorem, Publium Philonem, L. Volumnium, & alios.

De his Plinius de viris illustribus. Item Onomasticon Romanum Glandorpii.

Ex his T. Manlius Torquatus, Consul, filium suum, quod præter mandatum, extra ordinem, duello pugnasset in hostem, tamen felicitè, securi percussit.

Diod. Siculus l. 16. Salustius in Catilinaria. Livius lib. 8. Plutarchus in Fabio Max. Cic. 1. de finibus. 3. Off. pro Sylla. Val. Max. lib. 6. cap. 9. Gell. lib. 9 cap. 13. Frontinus lib. 4. cap. 1. Vide proverbium, Manlianæ Imperia, 2. de finibus apud Ciceronem, & Erasmus. Plinius de viris illustribus. Gellius lib. 17. cap. 21.

P. Decius Mus, Consul, in prælio contra Latinos, pro exercitu populi Romani sese devovit, & in confertissimam turbam hostium irruptione factâ, confossus, nutantem rem Romanam restituit.

Livius lib. 8. Florus lib. 1. cap. 14. Cic. 1. de divinatione. 2. de finibus, in Catone. 1. Tuscul. question. Plin. lib. 21. c. 25. Val. lib. 5. c. 6. & l. 1. c. 7. Augustinus de civi-

38 DE MONARCHIA III.

rate Dei lib. 3. cap. 18. *M. Minere Virgilius* lib. 6. *Propertius* lib. 3. *Elegia* 9. *Juvenas* lib. *Satyrâ* 8. *Lucanus* lib. 2. *Claudianus* de 4. consulatu *Honorii*. *Frontinus* *Stratag.* lib. 4. cap. 5.

Idem fecit ejus filius, ejusdem nominis, quartum Consul, annis XLIII. post, in bello contra Gallos Senones.

Livius lib. 10. *Cicero* 2. de finib. *Florus* lib. cap. 17. *Cicero* 1. *Tusc. quæst.* in *Carone*, pro *Sextio*, pro domo sua, pro *C. Rabirio Posthumo*, 4. ad *Herrennium*, *Val.* lib. 5. c. 6. *Oros.* lib. 3. cap. 21. *Plinius* de viris illustribus.

Eo quod antè diximus tempore, ad annum urbis conditæ CCC. CXX. floruit ac bella gessit *Alexander Magnus*, tertiæ Monarchiæ conditor, ut suprà docuimus. Cum hoc *T. Livius* componit *L. Papirium Cursorem*, & exspatiatus tum sui tum lectoris reficiendi causâ, demonstrat, eum inter alios *Alexandro* potuisse resistere, si fortè post devictam *Asiam* in *Europam* abductis copiis, ille populo Romano bellum fecisset.

Liv. lib. 9. Repetitur hoc idem *Ammianus Marcellinus* lib. 30. his verbis: *Papirius Cursor* ad resistendum apud *Alexandro Magno*, si calcasset *Italiam*, estimatus. Item *Paulus Orosius* lib. 3. cap. 15. Vide quid hic in *Livio* desideret *Anton. Muretus* variat. lection. lib. 15. cap. 14.

Erat omnino summâ præditus virtute, is, quem dixi, *Papirius Cursor*: nam, ut alia prætermittam, quando *T. Veturius Calvinus*, *Sp. Posthumius Albinus*,

II. Con

II. Consules, cum toto exercitu, sub jugum missi fuerunt à Samnitibus ad Furcas Caudinas, & turpiter cum hoste pacificarunt, ille factus consul, hostem victorem fudit ac profligavit.

Livius lib. 9. Florus lib. 1. cap. 16. Cic. 3. Offic. Augustinus lib. 3. de civitate Dei, cap. 17. & lib. 5. cap. 22. Europ. lib. 2.

Quàm etiam severè disciplinam oporteat servare militarem, in suo declaravit equitum magistro, dictator ipse.

Livius lib. 8. Eutropius lib. 2. Valerius Max. lib. 2. cap. 7. Plinius de viris illust. Frontinus Stratag. lib. 4. cap. 1.

Protulit insuper hæc, & aliquantò superior ætas, in Græcia viros longè doctissimos. tunc enim Socrates, & ab hoc, velut ex fonte quopiam, Aristippus, Plato, Antisthenes, Speusippus, Aristoteles, Diczarchus, Xenocrates, Heraclides, Theophrastus, Polemo, Strato, floruerunt: physici omnes, & ut ait Cicero, speculatores, venatoresque naturæ.

Cic. 3. de Oratore. De natura Deorum. 1. De his vide Diogenem Laertium in vitis Philosophorum.

Floruerunt etiam oratores clarissimi, Gorgias, Protagoras, Prodicus, Hippias, Isocrates, Lysias, Demosthenes, Hyperides, Æschines, Phalereus, Demetrius, Demochares: Historici verò, Xenophon imprimis, quem Socraticum Cicero vocat, & Calisthenes, comes Alexandri Magni.

Cicero in Bruto, lib. 2. de Oratore. 2. Off. 2. Tuscul. quest. De Calisthene Plutarch. in Alexandro

40 DE MONARCHIA III.

Alexandro: Cicero pro Rab. Posthumo, Arrianus lib. 4. Curtius lib. 5. Oros. Ab. 3. cap. 18. Diogenes Laertius lib. 5.

Hâc ætate vixit Syracusanorum tyrannus, Dionysius: ad quem Plato cum venisset, deque viri principis officio liberè locutus esset, in maximo vitæ periculo fuit, ut a Cicero narrat.

a *Pro C. Rabirio. Vide Diog. Laert. l. 3.*

Hic est ille, qui non propinquis, sed convenis quibusdam & feris hominibus, atque barbaris custodiam corporis committebat: a qui tondere filias suas docuit, ne tonsori collum committeret: qui ferum ab eisdem, cum essent adultæ, removit, instituitque ut candentibus juglandium putaminibus barbam sibi & capillum adurerent: qui noctu sic ad uxores ventitabat, ut omnia specularetur & perscrutaretur antè: qui cum in communibus suggestis consistere non auderet, concionari ex turri solebat: qui b Damocli parasito, cuiusmodi sua esset felicitas, quam ille prædicaverat, ostendit, cum in summis delictis omniumque rerum copia luxurq; accumbenti, gladium fulgentem, è lacunari feta equina appensum, dimitti jussit, ut impenderet illius cervicibus.

a *Plut. in Dion. Cic. lib. 5. Tuscul. quest. Macellin. lib. 16. Cic. 2. Off. Valer. Max. l. 9. c. 14. b Cic. 5. Tuscul. Hor. l. 3. Od. 1. Persius satyr. 3. Macrobi. in som. Scipionis l. 1. c. 10. Marcell. lib. 29.*

Post Alexandri mortem, annis circiter XIIII. bella gessit cum Romanis, & in Italiam

Italiam venit, Epirotarum rex, Pyrrhus.

Liv. l. 14. Florus l. 1. cap. 18. Plutarchus in Pyrrho. Eutropius lib. 2. Justinus lib. 18. Pausanias in Atticis. Plinius de viris illustribus.

a Altero ejus belli anno sollicitabat senatum ad pacem & foedus faciendum: sed Appius Claudius ætate gravis, & cæcus, qui ante annos septemdecim fuerat consul secundum, ut ait *b* Cicero, venit incuriam, & senatum inclinantem ad pacem deterruit, ne foedus cum eo facerent. Tanta *c* enim erat in eo vis animi, ut in illo suo casu, nec privato nec publico muneri deesset. Oratio quam tunc habuit de Pyrrho, cum pacem dirimeret, exstabat tempore *d* Ciceronis, ut ipse ait.

a Livius lib. 13. b Cicero in Caione Majore. c Lib. 5. Tuscul. quæst. d In Bruio & Caione Majore. De Appio videtur Livius lib. 13. Florus lib. 1. cap. 18. Plinius de viris illustribus, Plutarchus in Pyrrho, Ovidius 6. Fastorum. Meminit Cicero in Bruio & Philipp. 1.

Insignem tunc operam Reipub. navavit C. Fabricius Luscinus, qui sollicitatus à Pyrrho ad defectionem, amplissima illius munera contempsit, atque promissa: nec id modo, sed captivum etiam ei remisit perfugam, qui veneno se posse regem tollere confirmarat. Cicero confert cum cum Aristide Atheniensi.

Eutropius l. 2. Lucianus l. 3. Livius l. 3. Cic. 3. Offic. Transfuga hic Eur. l. 2. medicus Regius, Gellio lib. 3. c. 8. amicus regis: Marcellino l. 30. minister regius appellatur:

43 DE MONARCHIA III.

est autem Timochares Gellio, Demochares Marcellino, utriusque diverso nomine Nicias. Ambraciensis Valerius lib. 6 cap. 5. & Gellius citato loco faciunt. Quomodo cetera auctores variant ex citatis locis petatur. Meminit Plutarchus in Pyrrho, Cicero 1. & 3. Officiorum. Suidas in voce Fabricius.

Secundo reversum in Italiam Pyrrhum Manius Curius Dentatus omnino profligavit, ac triumphum egit.

Livius l. 14. Flor. l. 1. c. 18. Justinus 23. Eutrop. 2. Cicero in Catone & pro Murena.

Pyrrhus omnium primus Elefantos adduxit in Lucaniam.

Varro de lingua latina lib. 6. Plin. lib. 8. cap. 6. Julius Solin. cap. 38. Orosius lib. 4. cap. 1. Flavius Vegetius de re militari.

Et adhuc quidem per annos ferè quingentos bella gesserunt Romani cum Italiae solum populis, è quibus acerrimè restiterunt ac saepe rebellarunt, nunc victi, nunc victores, Latini, Veientes, Aequi, Falisci, Samnites, Hetrusci: quibus demum devictis atque pacatis, exortum est longè gravissimum bellum in Carthaginenses: cuius quidem urbis originem, Romam multò a vetustiore esse, constat.

Videatur Livius lib. 30. prior & seqq. Eutrop. lib. 1. & 2. Flor. lib. 1. cap. 18. a Carthago condita annis 143. & mensibus octo a templo Solomonis, ut Josephus l. 1. contra Appionem. Est autem annus ante excidium ejus 751. Verum Dionysius ex Timao Siculo annotat, Carthaginem conditam esse anno 38. ante primam Olympiadem. Velleius lib. 1. anno 667. ante ever-

sim

nem sub Scipione. Josephus ergò facit Carthaginensem annis 81. antiquiorem quàm Dionysius: Suidas in voce καρχινδών dicit, Carthaginem 700. annos à prima origine finitimis imperasse, deinde à Scipione solo aquatam.

Initium belli fuit ad annum urbis Romæ cccclxxxv. in eoque cum primis memorabile est illud, quod de M. Attilio Regulo memoriæ proditum est, qui captus à Carthaginensibus, & Romam missus, ut de pace ac permutandis captivis ageret, ac nisi impetraret, ad vincula rediret; cùm eo venisset, planè diversum senatui suadebat, neque ex usu Reipublicæ id esse demonstrabat: deinde quòd fidem hosti servandam esse diceret. Carthaginem reversus, crudelissimo supplicii genere fuit exanimatus, resectis palpebris, & alligatus in machina vigilando enecatus.

Annus quo bellum Punicum primum gerì ceptum, cùm varium numerum apud scriptores habeat, in fastis Capitolinis est cccclxxxix. Consentit Solinus. a De supplicio Reguli variant scriptores, Cicero in Pisoniana Regulum in machina religatum scribit, & resectis palpebris vigilando enecatum. Eam machinam Appianus caveam vocat, stimulis intus exstantibus, nec ubi se sine corporis laceratione inclinare posset. Tubero apud Gellium alium & inauditum tradit, rationemque nobilissimis Pænorum captivis repensam esse à Reguli liberis, eosque in armario muricibus præfixo inclusos, in somniòque excruciatos, interfuisse. Reperit Zonaras

44 DE MONARCHIA III.

Zonaras *tomio 2. Florus lib. 2. cap. 2. crucis supplicio enecatum. Eutropius lib. 2. omnibus supplicii exinctum; ceteri omnes in somnio, nisi alio atque alio cruciatus genere, tradunt. Vide Livium lib. 18. Polybium lib. 1. Appianum in Libycis. Memini Cic. 1. & 3. Offic. 5. de finibus. Horatius lib. 3. Ode 5. Silius Italicus libro 6. Valerius lib. 1. cap. 1. Oros. lib. 4. cap. 10. Seneca de provident. Ovid. in Ibin: Plin. de viris illustrib. Tertullianus ad martyres.*

Eo durante bello, Romani omnium primò feliciter mari pugnarunt in Sicilia, C. Duillio Consule, adversus Hannonem.

Livius lib. 17. Florus lib. 2. cap. 2. Eutropius lib. 2. Plin. lib. 34. Tacitus lib. 2. Plinius de viris illustribus. Oros. lib. 4. cap. 7. Frontinus lib. 2. Strabag. cap. 3.

Hunc ipsum Duillium, & Manium Curium, & C. Fabricium, item Attilium Calatinum, Cn. & P. Scipiones, Africanum, Marcellum, & Fabium Maximum, Cicero nominat, uti clarissimos urbis Romæ consules.

Lib. 2 de natura Deorum. pro Cn. Plancio. & 1. 1. Tuscul. De his consule Joannis Glandorpii, ex Saxonibus Westphali, Onomasticon Romanum, à Reinero Reinuccio in lucem datum.

Anno sequenti L. Cornelius Scipio Consul, Corsicam atq; Sardiniam capit.

Livius lib. 17. Florus lib. 2. cap. 2. Oros. lib. 4. cap. 7.

Compositum tandem fuit bellum Punicum, Q. Lucatius Catulo Cerco, A. Manlio

Manlio consulibus, cū annis durasset viginti tribus.

Ut habet Oros. lib. 4. cap. 11. Eutropius 2. Augustinus de civit. l. 5. cap. 22. Polybius & Livius, qui tempus hujus belli excitati respiciunt, scribunt, id gestum annis 24.

Biennio post natus est Ennius, annis quinque natu major a M. Porcio Catone, qui illum suum vocat familiarem.

a Cicero in Bruto. In Catone majore.

Tum verò novis bellis implicati Romani fuerunt adversum Faliscos, Ligures, Illyrios, Gallos, Boios, Insubres.

Videatur Livius lib. 20. Florus lib. 2. cap. 3, 4, 5. Polybius lib. 2. Orosius lib. 4. cap. 13. Eutropius lib. 2. & 3. Plutarchus in Marcello. Plin. lib. 3.

Quibus tandem expugnatis, exortum est alterum bellum a Punicum, anno vigesimo quarto post factam pacem, P. Cornelio Scipione, T. Sempronio Longo, Coss. Ejus erat dux Hannibal, qui Saguntum oppugnabat, & per Hispanias in Galliam, ac Italiam indè contendens, tribus præliis b populum Romanum ordine superavit ad Ticinum, ad Trebiam flumen, & Trasymenum lacum.

a De bello Punico secundo August. l. 3. cap. 19. de civitate Dei. Cicero Philip. 5. b Livius lib. 20. & seqq. Florus lib. 2. cap. 6. Appian de rebus Annibalis, Polyb. lib. 3. Silius Italicus lib. 4. & seqq. Plinius lib. 33. cap. 50. Eutropius lib. 3. Oros. lib. 4. cap. 14, & 15.

Creatus autem dictator Q. Fabius Maximus, & in hostem profectus, cun-

statione vim illius & imperum refregit, atque tardavit, ille ipse, quem celebrans Ennius, *Unus homo nobis*, inquit, *cum-stando restituit rem.*

Hic Ennii versus de Q. Fabio exstat apud Ciceronem lib. 1. Off. & in Catone Majore. Eundem una vocula immutata Virgilius lib. 6. *Aeneidos* expressit, & post eum Sereus Sammonicus cap. 62. De cunctatione Q. Fabii Maximi prater Livium legatur Florus lib. 2. cap. 6. Plutarch. in Fabio Max. Valer. Max. lib. 7. cap. 3. Plinius lib. 22. cap. 5. Orosius lib. 4. cap. 15. Eutropius lib. 3. Frontinus lib. 2. cap. 5. & lib. 1. cap. 3. Silius Italicus lib. 6, & 7. Ovid. lib. 2. Fastor. Propert. lib. 3. Elegia 2. Plin. de viris illust.

Calliditatem ei Cicero tribuit, & quod facile celaret, taceret, dissimularet, infidiaretur, hostiũque consilia praeipperet. Lib. 1. Off.

Põst autem a ad Cannas, ingentem cladem populus Romanus accepit, quæ quidem tantam excitavit in urbe trepidationem, ut plerique potentiores de fuga cogitarent, & Italia relinquenda: sed b a P. Cornelio Scipione, P. filio, ingentis animi juvene, qui tum vigesimum quartum ætatis annum vix ingressus erat, confirmati fuerunt, imò retenti.

a Plutarchus in Fabio. Orosius lib. 4. cap. 16. b Livius lib. 26. Polybius 10. Valerius lib. 3. cap. 7. Eutropius 3. De pralio ad Cannas commissõ videatur Liv. lib. 22. Polyb. lib. 5. Plin. lib. 15. cap. 18. l. 33. c- 1. Strabo in fine lib. 6. Lactantius lib.

lib. 3, cap. 17. Silius Italicus l. 9. August. lib. 2. cap. 9. de civitate Dei. Valerius Maximus l. 1. c. 1, & 2. lib. 2. c. 2. l. 3. c. 4. l. 4. c. 5. l. 7. cap. 4, & 6. Frontinus lib. 2. c. 5. Orof. lib. 4. cap. 16. Eutropius lib. 3.

Quarto post anno M. Claudius Marcellus post diuturnam obsidionem Syracusas capit: In ejus a urbis direptione fuit occisus Archimedes, nobilis mathematicus, qui in pulvere quædam describens, patriam non sensit esse captam. Interitum *b* ejus tulit permolestè Marcellus, ubi rescivir, & sepeliri jussit, & captam urbem non solum incolumem esse passus est, ut ait *c* Cicero, sed ita reliquit ornatam, ut esset idem monumentum victoriæ, mansuetudinis, & clementiæ: imò victoria Marcelli pauciores homines desideratos fuisse dicit, quàm deos adventu Verris prætoris in eandem urbem. *e* Livius autem, iræ, invidiæ, avaritiæ, multa fœdâque dicit ibi fuisse edita exempla.

a Polyb. lib. 8. Livius l. 25. b Cicero Verrina 6, & 5. de finib. Valer. lib. 8 c. 7. Silius l. 14. c Verrina 4. d Verrina 6. e Livius lib. 25. De expugnatione Syracusarum videatur Livius lib. 25. Florus l. 2. c. 6. Silius Italicus l. 14. Plutarchus in Marcello, Val. Max. l. 5. c. 1. & l. 8. c. 7. Orofius l. 4. c. 17. Eutropius lib. 3. Plinius de viris illust. Augustinus de civit. Dei lib 1. cap. 6. & lib. 3. cap. 14.

Sepulchrum Archimedis, obsoletum prorsus, & dumis atque vepribus obsitum, & ipsis adeò Syracusanis ignotum

Cicero, quaestor Siciliae, cum illud ex descriptione quadam cognitum haberet, senatui Syracusano demonstravit, centum triginta septem post annis.

Cicero lib. 5. Tusc. quaest.

a Urbem Syracusas, maximam esse Graecarum urbium pulcherrimamq; omnium, & ex quatuor urbibus maximis constare, dicit M. Tullius: Insula, ubi fons est Arethusa, plenissimus piscium: Acradina, ubi forum & porticus & curia: Tyche, ubi sanum Fortunae: b Neapoli, quae postrema aedificata, theatrum habet amplissimum.

a Cic. Verr. 6. b Plutarchus in Marcello. Strabo Syracusas ex quinque urbibus, quas ambitu complectatur, constare dicit, lib. 6. Insula eidem dicitur Ortygia. Livius l. 25. eam partem incolis Nason vocari auctor est, qui idem Achradina & Tica pro Acradina & Tyche scribit. Diodorus lib. 11. *ἱστορίαι*.

Porro, nationum omnium exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam fidemq; populi Romani applicuit, & primo omnium est appellata provincia, sicut idem Cicero testatur.

Verrin. 4. Meminit Solinus cap. 11. Festus Rufus in compendio historiae Rom. Vell. lib. 2.

Annibal à Cannensi victoria, Campaniam omnem deditione capit: exercitus illius Capuae hybernans, copia rerum atq; luxu totus fuit enervatus atque fractus.

Cicero contra Rullum: Luxuries Annibalem Capua fregit. Valerius l. 9. c. 2. Livius lib.

lib. 2.
Cann
zione
ded
nes
lib. 7
a
terti
Rom
fuit
plac
nè
ade
mag
con
sta
con
rece
cor
rofi
Rul
ant
cite
terc
flur
I
aux
M.
rom
con
I
lyb
Su
Ho
Cic

lib. 23. Flor. l. 2. c. 5. Capuam Annibali Cannas fuisse scribit. Lucianus in contentione Annibalis & Alexandri, mulieribus dedrum Annibalem belli gerendi occasiones prodidisse, auctor est. Videatur Seneca lib. 7. Epist. 1.

a Post expugnatas Syracusas, anno tertio, Capua deditione capta fuit à Romanis. Diu multumque deliberatum fuit, an esset urbs delenda: postremo placuit, conservandam esse, veruntamenè posset unquam rebellionem facere, ademptus fuit illis ager, sublatus omnis magistratus atque senatus, publicumque consilium, imago nulla Reipublicæ relicta, sed *b* constitutum, ut esset locus comparandis condendisq; fructibus, receptaculum aratorum, nundinarum rusticorum, cella horreumq; agri Campani.

a Livius lib. 26. Florus lib. 2. cap. 6. Orosius lib. 4. cap. 17. *b* Cicero contra Rullum. Velleius lib. 2. Stetit Capuam, antequam à Romanis caperetur, annis circiter 260. Marcus Cato auctor est, teste Patreulo lib. 1. Idem lib. secundo, in praefectura formam redactam, scribit.

Biennio post Asdrubal novas copias auxiliares in Italiam adduxit, verum à M. Livio Salinatore, & C. Claudio Nerone, consulibus, ad Metaurum flumen concisus fuit.

Livius lib. 27. Florus lib. 2. cap. 6. Polyb. lib. 11. Silius lib. 15. Eutropius lib. 3. Suetonius in Tiberio, Oros. lib. 4. cap. 18. Horat. lib. 4. Ode 4. Plinius de viris illustr. Cicero in Bruto hoc praelium Senense vocat.

M. iustus Umbriae fluvius hodie Metro appellatur, teste Leandro Lambino, Bonaciale & alius.

Interea rem feliciter in Hispaniis gerebat a P. Cornelius Scipio, quem diximus, cum ipsius & pater & patruus ibi fuissent interfecti, & omni recuperata provinciâ, Romam revertit, & factus consul, Africam sibi dari petit, ut ibi bellum gerat. Vehementer autem ei resistit Q. Fabius Maximus, ætate gravis, & non adeundam Africam, sed cum b Annibale praliandum esse contendit. Scipio contra: quod si Carthaginensibus bellum inferatur in ipsorum finibus, fore, ut necessitate coacti, Annibalem, in quo summam spem atque præsidium collocassent, ex Italia domum revocent.

a Cicero pro Balbo. b Livius lib. 28. Euröp l. 3. Orationes Q. Fabii Maximi & P. Cornelii Scipionis exstant apud Livium lib. 28.

a A multa disceptatione, Scipioni senatus tribuit Siciliam: & si quidem esset ex usu b Reipublicæ, ut in Africam eam, permittit. Ille igitur è Sicilia tandem in Africâ proficiscitur, & quod senatui prædixerat, re comprobavit ipsâ, nam præliis aliquot ab eo victi, plurimisque damnis affecti c Carthaginenses, Annibalem revocant. Sic ille, qui sexdecim annis per Italiam grassatus erat, qui sub Romæ urbis mœnia castris locum delegerat, domum redire coactus est, quantumvis invitus atque dolens: & tandem ingenti prælio

prælio superatus à Scipione fuit, qui de senatus voluntate pacem deinde cum hoste fecit. d Hinc ei datum cognomen, ut Africanus diceretur.

a Livius lib. 28. b Livius lib. 29.
c Livius lib. 30. Plin. lib. 15. cap. 18. ca-
stra Punica ad tertium lapidem vallata.
d Orofius lib. 4. cap. 19. Polybius lib. 15.
Appian. Europius libro 3. Liv. lib. 3.
Primus hic Imperator nomine victa à se
gentis est nobilitas.

Hic verò considerandum est, quomo-
do summis ex angustiis emerferint Roma-
ni: Jam enim per annos aliquot tenuissi-
mo filo pendeat omnis ipsorum fortu-
na: sed in fatis erat, ut vim omnem atq;
calamitatem superarent, & domini fie-
rent orbis terrarum: idque prævidisse fe-
runt a Annibalem, cum fratrem esse vi-
ctum Asdrubalem audisset. Ipsius qui-
dem verba, quibus tunc usus fuit, Ho-
ratus refert in illo b carmine, quo Drusi
laudes, ejusque familie celebrat, & quia
doctissimum est, elegantissimumque car-
men, planè meretur, ut juvenus illud
inter alia memorie commendet.

a Livius lib. 27. Flor. lib. 2. cap. 6.
b Horat. lib. 4. Od. 4.

a Facta cum Carthaginensibus pace,
Romani, præter ea bella, quibus occu-
pati fuerunt per Italiam, Istriam, Lusit-
aniam, grave quoque bellum gesserunt
cum Philippo Macedonum rege, qui
Græciam oppresserat. Ejus belli fuit
Imperator b T. Quintus Flaminius, qui
tandem hoste devicto de senatus volun-

tate Græciam libertati restituit, & inter alia Philippo regi præscripsit, nè senatus injussu belligeraret extra Macedoniæ fines.

a De his bellis præter alios vide Orosium lib. 4. cap. 20. ubi ea breviter perstringit. b Plutarch. in Flaminio. Bellum hoc Macedonicum etiam Philippicum, à rege, quocum gestum est, nominatur, de quo Livius lib. 11. & deinceps, Florus lib. 2. c. 7. Eutrop. lib. 4. Oros. lib. 4. cap. 20. Vell. lib. 4. c. p. 8. Pausanias in Achaicis. Polyb. lib. 17. Justinus lib. 31. Plin. de viris illustribus.

Huic bello successit alterum, adversus Antiochum Syriæ regem, qui transgressus in Europam, devictus fuit à Manio Glabrione: Græciâque pulsus, auxilium Romanis ferente Macedonum rege Philippo.

Livius lib. 36. Florus lib. 2. cap. 8. Justin. 31. Eutropius 4. Orosius lib. 4. cap. 20. Appianus in Syriaca. Bellum hoc cum Antiocho gestum, Antiochenum, Syriacum, & Asiaticum dictum est. Meminit Cicero Philippica 11. Plinius de viris illustr.

Sunt autem hi quos diximus, Asiæ, Syriæ, Macedoniæ reges, ex eorum posteritate, qui post Alexandri Magni mortem provincias inter se partiti fuerant, ut supra diximus. Nam Carthagine pacatâ, totâque subactâ Italiâ, Romani, cum reliquas etiam Europæ partes viciniore, terrâ marique debellassent: eò jam potentia creverant, ut longinqui etiam reges atque populi fidem ipsorum implorarent.

Hunc

Hunc ad modum Ægyptii, quorum rex Ptolomæus Epiphanes, admodum adoleſcentulus, per ætatem non poterat administrare, cùm ab Antiocho magno periculum immineret, missis Romam legatis, petebant, ut senatus tutelam regis pueri susciperet.

Justinus lib. 13.

Eo facto, senatus Antiocho denunciat, ut ab Ægypto abſtineat: ille offensus, præſertim, cùm Annibal profugus & hospes ipsius vehementer bellum suaderet, in *a* Græciam cum classe trajecit, ibiq; proſtigatus fuit, ut antea diximus. Comparatâ deinde classe, Romani persequuntur illum, & in *b* Asiam transportati, maximo prælio vincunt, & ultra Taurum montem rejiciunt.

a Livius l. 31. b Liv. l. 37. Cic. pro Sextio.

Post acceptam cladem dicere est solitus, ut *a* Cicero narrat, benignè sibi à populo Romano esse factum, quod nimis magnâ procuracione liberatus, modicis *b* regni terminis uteretur. Bellum hoc gubernavit L. Cornelius Scipio, P. Scipionis Africani frater, vocatus ob hoc ipsum Asiaticus.

a Pro Deiotaro. b Val. lib. 4. cap. 1. Florus lib. 2. cap. 8. Eutropius lib. 4. Appianus in Syriaca. Oros. lib. 4. cap. 20, &c. Plin. de viris illustrib. Scipio hic tandem capta à rege Antiocho pecunia damnatus est. Valerius lib. 8. cap. 1. Plutarchus in Catone.

Post Ætolos debellavit M. Fulvi-
us

us nobilior, de iisque triumphavit.

Livius lib. 48. Appianus in Syriaca. Florus lib. 2. cap. 9. Justinus lib. 31. Eutropius lib. 4. Meminit Cicero in prima Tusculana, Plin. lib. 33. cap. 11.

a Et cum ex Asia domum revertisset, P. Scipio Africanus, qui legatus eo bello fratri fuerat, à tribunis plebis divexatur. Itaque Liternum secessit, in villam suam, atque ibi, sicut b nonnulli tradunt, mortem obiit, vir longè præstantissimus, natus annos LII, æqualis M. Portii Catonis.

a *Livius lib. 38. b Plin. lib. 14. c. 14. Livius lib. 38. Orofius lib. 4. c. 20. Valerius lib. 5. cap. 3. Augustinus de civit. lib. 3. cap. 21. Plin. de viris illustribus.*

In Dialogo, quem de senectute Cicero scribit, Catonem introducit, amanter & honorificè de Scipione, deque sua & illius ætate studiisque, loquentem: imprimis verò celebrantem illius magnitudinem animi: a Livius autem inimicum ei Catonem, solitumque fuisse dicit, hanc ipsius fortiudinem odiosius exagitare. Celeritatem ei b Cicero tribuit in re gerenda.

a *Liv. l. 38. b Verrina 7. Suspicionem Sleidanum memoria lapsam, ea qua in dialogo de senectute, à M. Porcio Catone, de Q. Fabio cunctatore, deq; ejus studiis & ætate prolixè dicuntur, hoc loco ad P. Scipionem referre. constat autem ex lib. 4. c. 18. Gellii, Catonem Scipionis Africani inimicum fuisse, tribunosq; plebis ei immisisse. Videatur Suidas in voce κατῶν & ἀνίσταται, ubi contrarium.* Flore-

Florebant eo tempore, Ennius, Plautus, Navius, poetae.

Gellius lib. 17. cap. ultimo.

Debellato Antiocho, Annibal ad Prusiam Bithyniae regem profugit, & cum illum sibi dedit Romani postularent, hausto veneno vitam finiit.

Livius lib. 39. Justin. lib. 32. Entropius lib. 4. De Annibalis morte diversas historicorum opiniones lege apud Plutarchum in vita Annibalis & Quinii Flamini. Item apud Aemilium Probum in vita Annibalis. Meminit Juvenalis Satyra 10. Julius obsequens capite 3. prodigiorum. Plinius de viris illustrib. Silius Italicus lib. 13. Habet de sepulchro ejus Plin. lib. 5. cap. 32.

Antiocho successit filius Antiochus Epiphanes, qui & ipse per insidias a Aegypto occupare cogitabat, cum esset Ptolomaei Philometoris, Aegypti regis, qui mortuo patri puer successerat, avunculus. Itaque tutorem se professus adolescentis, opprimere illum, ac rei summam ad se traducere constituit: sed intellecta fraude, Romani, quorum auxilia denud sollicitaverant Aegyptii, legatum miserunt C. Popilium Lenatem.

a *Livius lib. 45.* b *Plinius mendose Octavium vocat, Velleius Marcum: Justinus Publum.*

Is, cum in colloquium venisset, Antiocho, populi Romani nomine denunciat, ut ab Alexandria, quam obsidebat, discederet: qui cum deliberandi spacium peteret, ille virgula stantem circum-

scripsit,

scripsit, & quid factururus esset clarè jussit ante respondere, quàm ex ea circumscriptione excederet. Ità perterrefactus, quòd populi Romani potentiam non ignoraret, pacem promisit.

Valerius Maximus lib. 6. cap. 4. Cicero Philip. 8. Plin. l. 34. c. 6. Velleius lib. 1. Justinus 34. Appianus in bello Syriaco. Plutarch. in apophthegmaris. Conar. tomo 2.

Hæc edò commemorantur, ut videri possit, quemadmodum Romani paulatim à parvis initiis creverint, ac progressus fecerint ad summam rerum constituendam. Jam enim virtus illorum egressa fines Italiae, in diversas quidem mundi plagas impressione fecit, sed permultum adhuc operis reliquum erat ad coacervationem illius imperii molis, quæ potissimam orbis terrarum partem ambitu suo complectitur, ut ordine deinceps, tametsi breviter, exponam.

Is, quem suprà dixi, Philippus, Macedonum rex, quod à Romanis in angustias redactum se gravissimè ferret, bellum redintegrare cogitabat, sed a præoccupatus morte, successorem habuit Persea filium, qui jampridem in Romanos exacebatus, belli quoque gerendi velut hæreditatem suscepit: sed b L. Æmilius Paulus, secundum Consul, prælio tandem illum vincit, & unà cum uxore, matre, liberisque capit, inq; triumpho ducit, vocatus idcirco c Macedonicus, ab eoque tempore Macedonia facta est populi Romani provincia.

a *Justinus lib. 32.* b *Valerius lib. 5. cap.*

cap. 1. c. Cicero pro Murena. Messala Corvinus de Rom. historia. Secundum bellum Macedonicum describit Livius lib. 41. & seqq. Plutarchus in Emilio Paulo. Diodorus Siculus lib. 31. Florus lib. 2. cap. 12. Eutropius lib. 4. Vell. lib. 1. Orosius lib. 4. cap. 10. Meminit Val. lib. 4. cap. 2. Cicero 2 Offic.

Superiori proximo anno mortuus erat Ennius, annorum septuaginta, sicut ait Cicero.

In Bruto, & in Catone.

Paucis deinde post annis, P. Cornelius Nasica, Dalmatiam subigit: neque multo post, tertium est bellum Punicum exortum.

Liv. l. 47. Plin. de viris illust. Frontinus lib. 3. cap. 6. Tertium bellum cum Pœnis gestum exponitur in Epitome Liviana lib. 49, 50, 51. Scribitur ab Appiano in Lybica, à Plutarcho in Cat. ab Eutrop. l. 4. à Floro lib. 2 c. 15. ab Orosio l. 4. c. 22.

Etenim, cum Carthaginenses, quietis impatientes & otii, reliquis vicinis, præcipue verò Masanissæ, Numidiæ regi, populi Romani socio & amico, vim atque bellum inferrent, sollicitati Romani de auxiliis, bellum decreverunt, ad annum urbis conditæ circiter sexcentesium quartum. Sed in eo sententiis variabant, utrum everti civitatem, an verò servari oporteret integram: una erat eorum sententia, qui non delendam esse censebant, eò quòd à Carthagine sublatâ fore dicerent, ut civilibus inter se dissidiis atque bellis inter se conflictarentur ipsi:

M.

M. autem Porcius Cato diversum suadens, quantum *b* Reipublicæ Romanæ periculum impenderet ab ea civitate, nisi fundi is everteretur, demonstrabar, eaque sententiâ vicit, ipso in hac deliberatione mortuo, cum ad octogesium quintum annum ætatem produxisset. Eum *c* Cicero nominat inter oratores antiquos, & proximum à Marco Cornelio Cethego ponit, quem ab *d* Ennio celebratum esse dicit.

a Plutarch. in Catone Majore. *b* Plin. lib. 15. c. 18. *c* Cicero in Bruto. *d* Ennius in nono Annali.

Catonis autem orationes exstare centum ait & quinquaginta, refertas & verbis & rebus illustribus, & sui temporis homines delicatiores reprehendit, quod non eas diligenter evolvant. Confert eum cum Lysia scriptore Attico.

Vide Gellium lib. 13. cap. 18. Ciceronem septima Verrina. Valerium Maximum l. 3. cap. 5. Senecam Epistola 87.

Bello Punico tertio præfectus demum fuit P. Scipio Æmilianus, Pauli Macedonici filius, P. verò Scipionis Africani per adoptionem nepos. Is post inchoatum bellum ab aliis, anno quarto Carthaginem, aliquot diebus vehementer oppugnatam, capit, diripit, incendit, complanat: adeprus ideo cognomen, ut Africanus etiam diceretur, sicut ille qui Annibalem debellavit, ut supra dictum est.

Velleius lib. 1. Appianus in Lybico. Plutarchus in Scipione. Plinius lib. 15. capite 18. Livius Epi. 51. Florus l. 2.

J. 2. cap. 15. Solinus cap. 40. Strabo lib. 16.

Et hic quidem est urbis potentissimæ finis, quæ & origine vetustior quàm Roma, & ducum præstantia, ferè non inferior, longè latèque dominata fuit.

De tempore Carthaginis condita discrepant auctores. Justinus lib. 12. septuaginta duobus, Livius Epitome 51. nonaginta tribus Româ vetustiores faciunt. Eusebius ejus ortum collocat in annum 40. ante Ilium captum, Appianus in quinquagesimum. Vide Orosum lib. 4. cap. 6.

P. Scipionem Cicero scribit, Carthagine captâ, Siculis reddidisse, quæ superioribus annis Carthaginenses illis ademerant, signa & ornamenta, & Agrigentinis quidem taurum illum nobilem, quem Phalaris tyrannus habuisse dicitur, quo vivos, supplicii causâ demittere homines, & subjicere flammam solebat.

Cicero Verrina 6. Valer. Maximus l. 5. c. 1. De Phalaride ejusque tauro videtur Orosius lib. 1. cap. 20. Valerius lib. 9. cap. 2. Plutarchus in Paral. 34. cap. 8. Cicero in Pisonem. c. 5. Tusculan. 5. Seneca de clement. lib. 2. cap. 3. Juvenal. Satyra 8. Persius Satyra 3.

Phalaris hic non ex insidiis interiit, ut alii multi tyranni, sed in eum universa Agrigentinorum multitudo imperum fecit.

Cicero in officiis, lib. 2. Valerius lib. 3. cap. 3. Ovidius in Ibin. Meminit hujus tyranni Diogenes Laertius l. 9. sed nomen non exprimit.

Africam

Africam Cicero vocat provinciarum omnium arcem.

Pro Ligario. Bello Punico Carthagenſium regio in provincia formam redacta eſt, teſte Velleio, lib. 1. & Strabone, lib. ultimo. Idem patet ex F. Ruſo & Saluſtii hiſtoria Jugurthina.

a Eodem ſerè tempore bellum Romani fecerunt Achæis, Græciæ populo propter violatos legatos. Belli dux erat L. Mummius, Cos. qui prælio victor Achæiam omnem deditione cepit, & Corinthum, primariam urbem, ac totius b Græciæ lumen, ut Cicero inquit, ex ſenatus conſulto incendit, funditusque ſuſtulit, nè quando recreata exſurgere, atque erigere ſeſe poſſet. Mummius ob eam rem vocatus eſt Achæicus.

a De cauſa belli variant auctores, qui hujus belli hiſtoriam expoſuerunt. b *Pro lege Manilia.* Item 1. Off. in Agraria contra Rullum. 3. Verrina. De bello Achæico legatur Livius l. 52. Velleius l. 1. Florus lib. 2. cap. 16. Eutropius l. 4. Pauſanias l. 7. Juſtinus l. 34. Feſtus Ruſus. Oroſ. l. 5. cap. 3. Plin. l. 34. cap. 2. Meminiſ Virgil. l. 6. Plin. de viris illuſtribus.

a Ad hoc etiam tempus Luſitaniam occupavit Viriatus quidam ex paſtore venator, ex venatore latro, ac deinde validi exercitus dux factus: qui cum Romanis, per aliquot annos, ac ſæpe quidem feliciter præliatus, inſidiosè tandem b fuit interfectus: ac tum demum Decius Junius Brutus, Conſul, Luſitaniam ad Oceanum uſque perdomuit.

a Livius

a *Livius lib. 52.* b *Valerius lib. 9. cap. 6.*
Livius Epit. 54. Strabo lib. 3. Festus Ru-
fus. De re gestis cum Viriato legatus Appi-
pianus in Hispania. Florus lib. 2. cap. 7.
Velleius lib. 2. Eutropius lib. 4. Orosius lib.
5. cap. 4. Meminit Viriati Cicero 2. Offici-
orum. Plinius de viris illustribus. Silius l. 3.

a Romani magnam interea cladem à Numantinis, Hispaniæ populo, acceperant: cùmque pacem à Mancino consule factam, repudiarent, quod esset ignominiosa; P. Scipionem Æmilianum Afrfricanum, extra ordinem denuò creant consulem, eique bellum demandant.

a *Livius lib. 55. Vell. lib. 2. Orosius l. 5. c. 4. Cic. 3. de Offic.*

Is cum exercitu profectus, & ad severā disciplinam revocato milite, qui jam mollior factus erat, & laboris impatientior, Numantiam urbem, ubi circumvallasset aliquandiu, cepit ac delevit, anno post deletam Carthaginem decimo quarto, urbis autem conditæ anno sexcentesimo vigesimo secundo.

b *Eutropius lib. 4. Vide Florum l. 2. c. 18. Strabonem l. 9. Appianum in Ibericis, qui Scipionem ex hac victoria cognomen Numantini accepisse tradit.*

c Carthaginem, Numantiamque Cicero vocat duos terrores imperii Romani.

c *In Orat. pro L. Murena. & pro lege Manilia.*

Eodem tempore servorum est ortus in Sicilia tumultus, qui maximis collectis copiis vix tandem à C. Fulvio consule fuerunt oppressi.

Belli servilis historiam exposuam luculenter à Diodoro Siculo edidit Latine Henricus Stephanus. De eodem scribit Livius Epit. 56. Florus lib. 3. cap. 19. Meminit Appianus lib. 1. Oros. lib. 5. cap. 6. Non autem C. Fulvius servos subegit, sed bellum sub ejus consulatu ortum, triennio post P. Rupilius confecit provinciâque ordinavit. Vide Sigonium commentario in Fastos Romanos.

Post hæc, bellum fuit Romanis cum Aristonico in Asia: nam Pergami rex Attalus, populum Romanum testamento fecerat hæredem.

Livius Epit. 58. Appianus in Mithridat. Justinus l. 36. Florus lib. 2. cap. 20. Strabo lib. 14. Eutropius lib. 41. Velleius lib. 2. Cicero Philippica II. Festus Rufus. Meminit Horatius lib. 2. od. 18. Plutarchus in Gracchis.

Aristonicus autem ejus propinquus, occupata ea parte Asiæ, testamento Romanos fraudabat. Hunc & debellavit, & tandem cepit M. Perpenna consul.

Livius Epit. 59. Val. l. 3. c. 4.

Anno sequenti, qui fuit annus urbis conditæ DCXXV, P. Scipio Africannus, domi suæ cubans, noctu fuit oppressus à propinquis, uti creditur.

Vide Livium lib. 59. Velleium 2. Appianum 1. Plutarchum in Gracchis, Ciceronem in Lelio & pro Milone, 3. de Natura Deorum. Oros. l. 5. c. 10. Suspicio de Sempromia Tiberii Gracchi filia Africani uxore, est in Epitome Livii: de Sempromia ac Cornelia socru in Appiano libro primo de bellis civilibus.

libus. Hinc Cicero in somnio Scipionis dixit: Si impias propinquorum manus effugeris. Existimatus est quoque C. Carbo tribunus plebis Africano vim attulisse, Cicero lib. 7. Epistolarum ad famil. cap. 21. ad Patrum, ad Quintum Fratrem lib. 2. Epistola 3. Metellum Macedonicum hujus cedis insimulat Plinius lib. 7. cap. 44. Appianus addit, non desuisse, qui Scipionem sibi ipsi mortem intulisse, scripserint.

a Eloquentiam, summam fidem, integritatem ei Cicero tribuit: & quanquam ipsius interitu, maximum dolorem civitas tota perciperet, nullam tamen quaestionem de illius morte latam fuisse scribit: Solem verò fuisse geminatum eodem anno, tradit. Itaque ducum omnium longè præstantissimus periit, natus annos LVI, quod quidem Aphricanum ei majorem præsignificasse, commentatione quadam suavissima fingit Cicero.

a Pro L. Murena. b Pro Milone. Meminit ejusdem Velleius, 2. de nat. Deorum. In somnio Scipionis.

c Vixerunt hac ætate Lucilius Terentius, Pacuvius, Accius, Licinius, Cæcilius, Afranius: & Pacuvium quidem d C. Lælius Aphricanus conjunctissimus, amicum summum vocat, Terentium verò, familiarem.

c Velleius l. 2. d Cicero in Lælio. De his legatur Gellius l. 15. c. 23. & l. 17. capite ultimo. Lilius Gyraldus historia Poetarum, dialogo 4. & Petrus Crinitus.

Post hæc Fabius Maximus consul. Allobroges, Arvernus, Rutenos, Gal-

64 DE MONARCHIA III.

liaz populos, ingenti prælio superavit.

Livius Epi. 61. Strabo lib. 4. Orosius l. 5. c. 14. Florus l. 3. c. 2. Casar, l. 1. de bello Gallico. Appian. in Celtica. Plin. l. 7. c. 50.

Eodemq; tempore fuit interfectus Romæ C. Gracchus Tribunus plebis, vir eloquens, legis Agrariæ defensor, cum ante annos XII, ejus frater Tiberius Gracchus consimili de causa cæsus fuisset.

De Caio Graccho videatur Plutarchus in Gracchis. Appianus l. de bellis civibus. Orosius l. 5. c. 8. Florus l. 3. c. 15. Velleius l. 2. Livius Epi. 61. Val. l. 6. c. 3. Salustius in Jugurthina. Augustinus l. 3. cap. 24. de civitate Dei. Tiberii Gracchi interitum refert Livius Epi. 58. Florus lib. 3. cap. 14. Plinius de viris illustribus. Valerius lib. 6. cap. 3. Seneca de consolatione ad Mariam.

Utriq; Cicero tribuit eloquentiæ laudem, & Tiberii quidem orationes non satis splendoris verbis, sed acutas, prudentiaque plenissimas, C. verò fratrem ejus legendum esse cum primis juventuti dicit, quòd non solùm acuere, sed etiam alere ingenium possit, eumque vocat Romanorum ingeniosissimum atque eloquentissimum.

Cic. in Brut.

a Somniaverat Gracchus, Tiberium fratrem sibi visum esse dicere, fore ut eodem letho, quo ipse, periret: & hoc illum dixisse nonnullis, antequam tribunus plebis factus esset, Cicero refert.

a Valerius Max. l. 1. c. 7. Plutarch. Cicero libro primo de Divinatione.

Extant

Extant illorum leges, frumentaria, de coloniis deducendis, de commodis militum, de provinciarum administratione, de populi suffragiis, de locatione agri Attalici, & Asiæ.

Vide Fr. Hottonini comment. de legibus Romanis. Joan. Rosini antiquitates Rom. lib. 8.

Hos motus tribunitios consecutum est bellum populi Romani cum Jugurtha Numidiæ rege, quod quidem bellum à L. a Calphurnio Bestia Cos. susceptum, & à Q. Cæcilio Metello continuatum, à C. Mario consule, qui P. Scipioni militaverat, tandem confectum est: nam rex Mauritanie Bocchus Jugurthæ socius, prælio victus, cum belli periculum nollet sustinere diutius, victum Jugurtham Syllæ tradidit, qui missus à Mario fuerat hujus rei causa.

a Plin. de viris illustribus. Plin. lib. 37. cap. 1. Vide Salustii Jugurthinam Historiam. Livium Epit. 64. & seqq. Florum lib. 3. cap. 1. Eutropium lib. 4. Vell. 2. Orosium lib. 5. cap. 15. &c. Traditionem hanc in annulo suo Sylla expressit, ut Plutarchus in ejus vita & in Mario, Val. Max. lib. 8. c. 15. testantur.

Et ad hoc ipsum tempus, quod erat urbis conditæ a anno DCXLVI II, natus est M. Tullius Cicero, cum annis ante ipsum octo natuisset Q. Hortensius, clarissimus orator.

a Gallius l. 15. cap. 28. Cicero in Bruto.
Per bellum Jugurthinum Cimbri & Theutoni innumerabili multitudine penetrant,

netram, alii in Italiam, alii in Galliam: ac ubi maximis cladibus populum Romanum affecissent, & nunc præconsules, nunc legatos aliquot præliis vicissent, tandem ad internecionem cæsi fuerunt à C. Mario quartum consule. Theutoni quidem, ad aquas Sextias, provincie Gallie oppidum, Cimbri autem ad fines Insubriae.

Plutarchus in Mario. Appianus in Celtica. Livius Epit. 68. Florus lib. 3. cap. 3. Eutropius l. 5. Oros. l. 5. c. 16. Bellum Cimbricum Cicero in orat. de provinciis Gallicum vocat.

Hanc felicitatem excepit novus tumultus. Nam Italiae populi aliquot à Romanis defecerunt, Samnites, Peligni, Marssi, Vestini, Marucini, Umbri, Pisentes, Lucani.

De his Italia populis videatur Strabo l. 5. Plinius lib. 3. cap. 5. Silius lib. 8. Pompon. Mela lib. 2. cap. 8. Historia legatur apud Livium epit. 72. Florum lib. 3. cap. 8. Velleium l. 2. Eutropium lib. 5. Appianum Alexandrin. lib. 1. de bellis civilibus. Orosium lib. 5. cap. 18. Meminit Augustinus de civit. Dei. l. 5. c. 22. Horat. Ods. 4. lib. 3.

Variè cum his pugnatum est, & vix tandem ad officium reducti fuerunt.

Bellum hoc, quia à Marsis inchoatum, Marsicum nominatur à Strabone l. 5. cum hoc facit Cicero Philippica 8. in orat. contra Rullum, item Plinius lib. 8. cap. 57. lib. 25. cap. 5. Eidem & Sociale dicitur lib. 32. cap. 1. ubi simul origo indicatur, & lib. 33. cap. 3. Alias & Italicum appellatur à Cicerone Verrina 4. pro Cluentio, pro Archiaia,

& de *Aruspicum* responsis. Porrentum, quod hoc bellum precessit, refertur à Plinio lib. 3. cap. 83. ubi etiam Italia funestissimum fuisse annotatur. Vastitatem, quam Italia intulit, indicat Florus lib. 3. cap. 18. Defecerunt autem eo bello finitimi ac vicini, ut ait Cicero pro Sylla.

Mox aliud malum, ac Reipublicæ perniciosissimum intervenit: Mithridates, Ponti rex, Cappadociæ regem Ariobarzanem, & Bithyniæ regem Nicomedem, populi Romani socios & amicos, finibus eiecerat, & occupata Phrygia, Romanorum provincia, penetraverat in Asiam.

De hoc bello legatur Oros. lib. 6. cap. 2. Europius lib. 5. Florus lib. 3. cap. 5. Livius Epir. 78. Cicero pro lege Manilia. Val. lib. 9. cap. 2. Plutarchus in Sylla. Appianus in Mithridatico. Justinus lib. 38.

Itaque senatus bellum decrevit: hic autem ortâ factione, alii L. Syllam, nobili genere natum, alii C. Marium poscebant Imperatorem. Marii partes juvabat P. Sulpitius, tribunus plebis.

Florus lib. 3. cap. 21. Livius Epir. 77. Vell. 2. Valerius lib. 6. cap. 5. Appian. lib. 1. belli civilis. Plutarchus in Mario & Sylla. Cicero in Bruto.

Habebat autem exercitum Sylla, Mariūq; urbe eiecit, qui maximo deinde vitæ periculo, cū in paludibus circa Minturnas delituisse, parvā naviculā in Africam trajecit exul.

Vell. lib. 2. Cicero pro Sextio, in oratione ad Quirites post redit. in Pisonem. Livius

Epit. 77. *Ovidius lib. 4. de Ponto, elegia 3. Juvenalis Satyra 10. Lucanus lib. 2. Plinius de viris illust. Valerius Maximus lib. 8. cap. 2.*

Per absentiam Syllæ belligerantis in Asia, L. Cornelius Cinna, Consul, tumultuari cœpit, & moliri res novas: verum ejectus à Cn. Octavio collega, & pulsus urbe colligit vires, & C. Marium, istâ occasione reversum ex Africa, sibi conjungit.

Livius Epit. 79. Cicero 3. Catilinaria. Bellum hoc Octavianum dicitur: cujus meminit Cicero lib. 1. de divinat. & 2. de Natura Deorum. Plutarchus in Sylla. Appian. lib. 1. Vell. lib. 2. Eutropius lib. 5.

Itaque contractis copiis Romam obfident ambo, quâ parte Janiculum erat: & cum non ignavè tantum, sed & perfidiosè multa in urbe fierent, neq; jam illis resisti posset, intromissi, cædibus atque rapinis omnia complent: deinde seipsos renunciant consules, in eoque magistratu crudeliter multa fecerunt: & L. quidem Cinna præstantissimum oratorem M. Antonium interfici jussit: Marius verò Q. Catulum.

Livius Epit. 80. Oros. l. 5. cap. 19. Luc. l. 2. Sal. l. 1. Hist. Quomodo uterque ab inclementi victore viâ expulsus sit scribunt, Florus l. 3. cap. 21. Eutropius l. 5. Meminit Cicero l. 3. de oratore. 5. Tusculan. in Bruto lib. 3. de Nat. Deorum. Valerius Max. l. 9. cap. 2. Velleius lib. 2. & Florus dicto loco, de morte Catuli nonnihil variant.

His

His rebus cognitis, L. Sylla, cum ple-
raque omnia bello recuperasset, pace
cum Mithridate facta, in Italiam rever-
tit: sed jam antè è vita discesserat Ma-
rius septimùm Consul.

*Livius Epit. 83. Cic. lib. 3. de Nat.
Deorum. Livius Epit. 80. Plin. de viris il-
lustribus.*

L. verò Cinna collegam habebat sua-
rum partium, a Cn. Papirium Carbonem,
qui licet vim & arma Syllæ opponerent,
unà cum filio Marii profigati fuerunt:
& Sylla rerum potitus, adversarios om-
nes acerbissimè persequitur, proscriptionis
tabulam proponit, b proscriptorum
bona vendit, eorùmque liberis faculta-
tem eripit, atq; jus ullos honores in c re-
publ. consequendi: factus indè Dictator,
pro suo arbitratu omnia constituit, ac
tribunitiam potestatem infringit, & cùm
civium Romanorum bona venderet, præ-
dam se suam vendere pro d concione di-
cebat: breviter, nemo illo invito, nec
bona, nec patriam, nec vitam retinere
poterat.

a *Livius Epit. 86. & 88. b Cic. l. 2. de
Offic. c August. de civitate Dei l. 3. cap.
28. Lucan. l. 2. Cic. 3. de legibus. d 2. Off.
Verrina 5. Agraria 1. Livius Epit. 88.
Plutarchus in Sylla. Appianus 1. civil.
Orosius lib. 5. cap. 21. Cicero pro Ligario:
Sylla omnes quos oderat morte multabat.
Seneca de beneficiis, lib. 5. cap. 16. L. Sylla
patriam durioribus remediis quàm pericula
erant, sanavit.*

In C. verò Marium odio tam acerbo
fuit

fuit incitatus, ut ejus reliquias, apud *a* Anienem fluvium sitas, dissipari jussit: ipse autem primus *e* patriciis Corneliis igni voluit *b* cremari, fortasse timens, idem suo corpori posse accidere.

a Cic. 2. de legibus. *b* Plin. l. 7. c. 54.

Quomodo Sylla in agro Cumano mortuus anno aetatis 60. & Romam perlatus cum magna pompa in campo Martio sepultus sit prater ceteros, Appianus l. 1. copiose narrat. Meminit Livius Epit. 90.

Mario vim & virtutem & in iracundia perseverantiam *c* Cicero tribuit: Syllam vehementem, L. verò Cinnam vocat crudelem. *d* Marium etiam appellat terrorem hostium, spem, subsidiumq; patriæ.

a Actione 5. in Verrem, seu de suppliciis.

3. de Nat. Deor. *b* Pro Sexetio. Cicero l. 3. de finibus, Syllam trium pestiferorum vitiorum, luxuria, avaritia & crudelitatis magistrum vocat. Marium in oratione pro Sexetio conservatorem patriæ, terræ Catilinæ custodem urbis. pro C. Rabirio patrem patriæ, parentem libertatis & Republicæ appellat. Lucanus l. 1. Pharsal. Syllam scelerum magistrum nominat.

L. Sylla quatuor novas leges tulit, de falso, de parricidio, de sicariis, de injuriis.

Horum. de legibus Romanis.

Ipsò Dictatore, M. Cicero natus annos xxvi. in forum prodiit, & pro S. Roscio publicam causam dixit.

In hoc Gellius l. 5. c. 28. Quintilianus l. 12. c. 6. Asernius & alii consentiunt. Corradus Feneſtella errorem à Padiano notatum sequi maluit.

Ante

la Ani-
it: ipse
is igni
idem

c. 54.

rius
cum
us sit
nar-

ndia
llam
ocat
ter-
ria.
cio.
cero
um
tis
pro
m.
a-
p-
e-

e
.

Ante ipsum clarissimi nominis oratores fuerunt Q. Catulus, C. Julius, M. Antonius, L. Crassus; cujus quidem ætate lingua Latina suam quasi maturitatem habuit, ut ait Cicero.

In Bruto.

Fuit autem hæc Ciceronis ætas omnium eruditissima: nam ut tot, tamque præstantes oratores omittam, Jurisconsulti quoque fuerunt insignes, & in his C. Aquilius Gallus, L. Lucilius Balbus, C. Juventius, Sextus Papirius, auditores Q. Mutii Scævola pontificis, cui & Cicero dedit operam adolescens.

Pompon. tit. de origine juris. Plur. in Cicerone. Cic. l. i. de Legibus, & in Bruto.

Æqualis autem propè Ciceronis erat P. Servius Sulpitius, qui superiorum auditor, discipulos habuit, A. Officium, P. Alphenum Varum, Caium, Ticium Cæsum, duos Aufidios, C. Atteium Pacuvium, Flavium Priscum, Cinnam, P. Cæcilium.

De veterum Jurisconsultorum vitis extant Bernhadi Rutilii & Aymari Rivallii commentarii.

Floruit etiam cum Sulpitio C. Trebatius, cui discipulus fuit Antistius Labeo.

Sulpitium mortuum Cicero verbis amplissimis laudans. Omnes, ait, qui ex omni ætate hac in civitate intelligentiam Juris habuerunt, si unum in locum conferantur, cum Servio Sulpitio non sunt comparandi. Neque enim ille magis jurisconsultus, quam justitiæ fuit.

Philippica 9.

Ex

Ex proscriptorum numero Q. Sertorius restabat, vir animi robore bellique scientia præclarus. Is in ulteriori Hispania gravissimum bellum excitavit, & devictis aliquot ducibus populi Romani, complures urbes in suam potestatem redegerat.

Livius Epitome 90. & seq. Florus l. 3. c. 22. Eutropius lib. 6. Appianus l. 1. Plutarchus in Sertorio & Pompeio. Orosius l. 5. cap. 23.

Itaque belli administratio tandem commissa fuit Cn. Pompeio: cumque varia fortuna sæpe pugnatum esset, tandem insidiosè fuit interfectus Sertorius, & Pompeius deinde decimo fere anno post inceptum bellum, Hispanias recipit.

Vell. lib. 2. Florus l. 3. c. 23. Livius Epit. 96. Vide literas Pompeii ad Senatum apud Salustium, item Ciceronem in Manilianam.

a In hoc tempore Nicomedes, rex Bithyniæ, moriens, populum Romanum instituit hæredem: Mithridates autem Ponti rex, qui fœdus antè cum Sertorio fecerat, in illa *b* Mariana & Syllana factione, occupatâ Bithyniâ, maximis viribus bellum restaurat.

a Liv. Epit. 93. b Cicero pro Murena. Appianus in Mithridatico. Florus l. 3. c. 5. Eutropius l. 6. Cicero pro lege Manilia.

In eum missus est cum exercitu L. Lucullus, qui Cos. equestribus præliis feliciter rem gessit, ac deinde proconsul, cæso exercitu, & creptâ Bithyniâ, coegit illum in *b* Pontum retrocedere: Ibi quoq; ingenti prælio victus Mithridates, ad *c* Tigranem Armeniæ regem confugit.

d Lucullus

d Lucullus verò persequens & instans, utriusque copias aliquot praeliis conscidit, & quo minùs bellum planè conficeret, optatùmque victoriæ fructum atque laudem reportaret, in causa fuerunt seditiones militares, callidè à nonnullis excitatæ.

a Livius *Epit.* 94. b *Epit.* 95. c *Epit.* 97. d *Epit.* 98. Dio l. 35. Plinius de *viris illustribus*. Florus l. 3. c. 5. *Eutropius* l. 6. *Appianus in Mithridatico*. *Vell.* l. 2. *Orosius* l. 6. c. 2. & seqq. *Cicero pro Archia*.

Nam paulò pòst revocato Lucullo, belli administratio commissa fuit Cn. Pompeio: cuius quidem rei suasor etiam fuerat M. Cicero, cùm in Pompeii laudem luculentam haberet ad populum orationem.

Pro lege Manilia. Epitome 100. Dio 36. *Appianus in Mithridatico*. *Plutarchus in Pompeio*.

a Lucullus, revocatus triumphavit nihilo secius, & epulum splendidissimum populo Romano dedit: Relictà deinde Republicà, domi vixit privatus in Philosophiæ studiis, & amplissimam instituit Bibliothecam, in victu quotidiano splendidus & magnificus, ut antea semper. Ejus bibliothecæ meminit b Cicero, & eque eò venire solitum esse ostendit, ut libros indè promeret.

a *Cic. Acad. quest.* l. 4. *Athenaus* l. 6. b 3. de *fin.* *Plin.* l. 28. c. 5. Lucullum senem triumphalem appellat. *Vell.* l. 2. *Xerxen togatum*.

Pompeius Mithridatem in fugam conjecit,

jecit, longissiméque persecutus est. Et Tigranem regem deditione cepit: cūque in suis castris illum supplicem abjectūque vidisset, erexit, ut ait Cicero, atque insigne regium, quod ille de suo capite abjecerat, reposuit, & imperatis certis rebus regnare iussit.

Pro Sextio. Plutarchus in Pompeio. Liv. Epir. 101. Florus l. 3. c. 6. Eutropius l. 6. Dio l. 36. Valerius l. 5. c. 1. Orosius l. 6. c. 3.

Mithridates tandem obsessus à filio suo Pharnace, mortem sibi conscivit ipse.

Plinius de viris illustribus. Liv. Epir. 101. Dio l. 37. Appian. in Mithridatico. Eutrop. l. 6. Plin. l. 23. c. 5. Florus l. 3. c. 5. Valer. l. 9. c. 2. Orosius l. 6. c. 5.

Cn. Pompeio magnam auctoritatem conciliaverat bellum illud, quod cum piratis gessit: quod quidem fuit antequam in Mithridatem iret.

Bellum hoc à Salustio in Catilinaria maritimum, à Cicerone ad Quirites post reditum, Piraticum nominatum, describit Dio l. 36. Appianus in Mithridatico. Plutarchus in Pompeio. Livius Epir. 99. Florus l. 3. c. 6. Vellei. 1. l. 2. Eutropius l. 6. Meminit Cicero pro lege Manilia. Lucanus l. 1. Pharsal.

*Et victis cedat piratica laurea Gallis
Magne times.* —

Eo sedato bello, mox aliud incendium civile exortum est, nam L. Catilina cum aliis multis in perniciem Reipublicæ conjuraverat: Verū singulari Ciceronis industria, qui tum consul erat, patefacto scelere, pulsus urbe, cū copias in Hetruriā & manus perditorum hominum coegisset,

coegisset, à C. Antonio consule, Ciceronis collega, prælio victus, occubuit.

Cic. in Catilinariis. Livius Epit. 102.

Florus l. 4. c. 1. Velleius l. 2. Appianus l. 2. de bello civili. Eutropius l. 6. Salustius in Catilinaria. Dio l. 37. Bellum Catilinarium luculenter descripsit Constantinus Felicius Durantius.

a Operam, quam tunc Reipublicæ præstitit, Cicero passim in suis scriptis prædicat, & non modo tunc visas nocturno tempore faces, ardoremque cœli, fulminumq; jactus, & terræ motus extitisse dicit, verum etiam illa prodigia, quæ b L. Cotta & Tarquato consulibus, annis duodecim ante ipsum consulem acciderant, huc accommodat, quando complures in c Capitolio turres percussæ, & simulacra Deorum depulsa, & statuarum veterum hominum dejectæ, & legum æra liquefacta fuerunt, tactus etiam qui Romam urbem condidit, Romulus, parvus atque lactens, & uberibus lupinis inhians.

a Pro Sylla, in Pisonem Agraria 2. b Dio l. 37. c 3. Catilinaria. Eadem prodigia Cicero in secundo de consulatu, Uraniam Musam narrantem fecit versibus elegantissimis, qui extant l. 1. de Divinatione. De iisdem Obsequens.

Catilinæ naturam & ingenium Cicero describens, nunquam ait fuisse tale monstrum in terris ullum, tam ex contrariis diversisque inter se repugnantibus naturæ studiis cupiditatibusque conflatum.

pro Calio. Libidinis ejus meminit Valer. l. 9. cap. 1. Videatur Porcius Latro in declama-

declamatione sua in Catilinam, Suidas in voce L. Sergius Catilina.

Cicerone consule, natus est C. Octavius, & Judæa Romanis facta stipendiaria, cum Hierosolymam Cn. Pompeius expugnasset.

Velleius l. 2. Sueton. in Augusto. Gellius l. 15. c. 7. De Hierosolyma expugnata à Pompeio legatur Josephus l. 14. c. 8. Eutrop. lib. 6. Orosius l. 6. c. 6. Tacitus historiar. l. 5. Dio l. 37. Augustinus de civitate Dei, l. 18. c. 45.

Quinto post anno, L. Pisone, A. Gabinio, consulibus, Helvetii sedes mutarunt, & maximis cum copiis per Provinciam Gallicam constituerunt in reliquam Galliam penetrare, & ibi propter agri fertilitatem confidere.

Livius Epit. 103. & seqq. Florus l. 3: cap. 10. Strabo l. 4. Eutrop. 6. Velleius l. 2. Caesar. lib. 1. de bello Gall. Sueton. in Julio. Oros. l. 6. c. 7. & seqq. Dio lib. 38. Plutarchus in Casare.

Quo cognito, C. Julius Caesar, sex annis natus minor Cicerone, collecto exercitu, quod ei provinciam senatus attribuisset, profectus illuc, & commisso prælio fudit hostem: post etiam Ariovistum, Germanorum regem, qui Galliam Celticam, imprimis autem Heduos, populi Romani socios, oppresserat, non procul à Rheno debellavit, Vesontione, Sequanorum oppido profectus. Omnem deinde Galliam in ditionem populi Romani produxit, simul trajecto mari, Britanniam devicit.

contra

*Conitatum Pompeius apud Lucanum l. 2.
de Casare asserit.*

— *Rheni gelidis quod fugit ab undis,
Oceanumque vocans incerti stagna pro-
fundi.*

Territa quasitis ostendit terga Britannis.

Ex Britannia Cæsarem ad se dedisse li-
teras ait Cicero, Calendis Septembris,
quas ipse post acceperit ad quartum ca-
lend. Octobris.

Cic. ad Q. Fratrem lib. 3. Epistola 1.

a Cùm in Galliam Cæsar iret, Cicero
vexatus à P. Clodio tribuno plebis, in
exilium discessit, oratione prius habita
ad populum, & equites, quâ suos liberos
atque familiam illis commendat.

a Dio lib. 38. Velleius lib. 2. Plutarch, in
Cicer. Oratio ad populum & equites habita,
quæ sub nomine Ciceronis extat, inelegans
est, inconcinna, insulsa atque inepta, de-
nique vix Latina, itaque qui eam Ciceroni
adscribunt, eadem opera regi opulento ve-
stem aliquam crasso filo tritam ac laceram
circumdant. Dionysius Gothofredus.

b Revocatus autem aliquot post men-
sibus à senatu, maxima cum populi gra-
tulatione, alteram habuit orationem ad
Quirites, quâ gratias agit amicis.

b Vide Ciceronis vitam à Francisco Fa-
bricio descriptam.

c Causam exilii post contulit in L. Pi-
sonem, A. Gabinium, consules, ab iisque
proditum sese demonstrat, habitis orati-
onibus in utrumque, quarum in altera se-
natui suadet, ut provincias illis adimant,
Syriam & Macedoniam: & nè C. Cæsa-
rem,

rem felicissimè belligerantem in Gallis, revocent, sed ut imperium ei proferant, quo planè bellum conficiat.

c *Orationes in Licium Pisonem, & de provinciis consularibus. Pisonem & Gabinium Coss. suis coloribus multis in locis depinxit Cicero in Orat. ad Quirites post reditum: in Pisonem: Pro domo: Pro Sexrio: in Vatinium: de provinciis consularibus, &c.*

Interea Ptolomæus Auletes, Ægypti rex, propter ignaviam & crudelitatem regno pulsus, Romam venit, & persuasus à Cn. Pompeio senatus, per A. Gabinium restituit illum, Archelao pulso, qui de populi voluntate regnabat.

Livius Epit. 105. Dio. lib. 39. Strabo l. 13. & 17. Plutarchus in Pompeio.

Gabinus fuit damnatus tandem, ut in ærarium inferret decem millia talenta, vel, ut quidam nostri homines rationem putant, sexagies centena millia, quod tantam summam à Ptolomæo accepisset.

a *Budaus de asse. l. 3. Math. Hostius rerum. lib. 2. Dio l. 39. Valerius l. 4. cap. 2. Cicero pro C. Rabirio. Strabo l. 17.*

M. etiam Crassus, cui Parthicum bellum fuit decretum, Euphrate transmissio, victus, in colloquio deinde perfidè fuit interfectus.

Livius Epit. 106. Dio lib. 40. Justinus lib. 42. Velleius lib. 2. Florus lib. 3. cap. 9. Eutropius lib. 6. Orosius lib. 6. cap. 13. Appianus in Parthia. Plinius l. 33. cap. 10. Plutarchus in Crasso. Cic. 1. & 2. de Divinatione. ad Att. lib. 4. Epist. 12. Ovid. 6. Fastor. Festus Rufus in compendio.

Hic

Nic est ille, qui dicere solebat, neminem esse divitem, nisi qui exercitum alere posset suis fructibus.

Cic. 1. Off. Vnde Ciceronis paradoxon ultimum. Item, Dionem libro 40. in histor. Crass. Exercitus autem consistat legionibus quatuor, teste Paulo Manurio.

Per hoc quoque tempus fuit occisus à T. Annio Milone P. Clodius; Milonem Cicero defendit, Cn. Pompeio tertium & solum consule: sed ille tamen iussus est exulare.

Dio libro 40. Alconius Padianus in argumento Miloniana. Cicero ad Att. lib. 9. Epist. 18. Vell. lib. 2.

¶ Confecto bello Gallico, quod fuit octavo circiter anno, bellum est natum civile. C. Cæsaris, cum Cn. Pompeio genero. Causa erat belli, quod Cæsar à consulatu repudiaretur, ni demitteret prius copias, & provinciam traderet: illi verò persuasum erat, se salvum esse non posse, si ab exercitu recederet: ferebat tamen eam conditionem, ut tum ipse, tum Pompeius traderent exercitus: cùmque id repudiaretur, progressus incredibili celeritate cum copiis, è Gallia venit in Italiam, & Flaminiam ingressus, oppida quam plurima, partim gratiâ, partim deditione, capit.

¶ *Cæsar l. 1. de bello civili. De bello civili inter Pompeium & Cæsarem gesto, legatur Livius Epit. 110. & seqq. Plutarchus in vitis. Dio lib. 41. Florus lib. 4. cap. 2. Eutropius l. 6. Oros. lib. 6. cap. 15. Appianus de bello civili. Cæsar in commentariis de*

30 DE MONARCHIA III.

bello civili. Lucanus in Pharsalia. Cicero in Epistolis ad Atticum.

a Ea re cognita, Pompeius & ambo consules, C. Marcellus, L. Lentulus, Roma fugiunt, & Brundisium Apuliz oppidum maritimum petunt. Eò venit etiam Cæsar; sed jam consules trajecto mari Dyrrhachium iverant, neque multò post insequitur eos b Pompeius: & cum Cæsar tempore exclusus, quoddam classem idoneam non haberet, illum prosequi non posset, Romam venit, & convocato senatu, de injuriis queritur, ac simul pacis conditiones proponit: cumque remissius ageretur à senatu, Massiliam petit, quæ portas illi clausit. c Itaque comparata classe, terra marique illam obsidet, & relictis ibi legatis in Hispaniam proficiscitur. Ibi Petreium & Afranium Pompeianos duces, totumque exercitum deditione tandem capit.

a Cic. lib. 16. Epist. 11. ad famil. b Ad Art. 1. 9. Epit. 1. c Cæsar l. 1. de bello civili. Eutropius l. 6. Orosius l. 6. c. 15.

a Post Massiliam redit: quæ tum primum desperatis rebus omnibus, in potestatem illius se permisit, & absens à M. Lepido prætore Dictator factus, Romam venit, comitia habet, & consul creatur cum P. Servilio Isaurico: deinde rebus in urbe constitutis, in Græciam transmittit, ac tandem in Thessalia Pompeium maximo prælio vincit, copiis multò superiorem, & castris exiit.

a Cæsar l. 2, b Cæsar l. 3. Plutarch. in Bruto media æstate hoc factum scribit.

a Pompeius

a Pompeius fugiens, Ægyptum peti-
 Erat tum rex Ptolomæus Dionysius,
 Ptolomæi Auletæ filius, quem expulsam
 regno Pompeius consul per A. Gabinium
 reduxerat, ut supra diximus. Propter hoc
 beneficium sperabat opem atque tute-
 lam in ea regione : rex autem erat ætate
 puer, ejusque familiares, vel quòd fortu-
 nam b Pompeii despicerent, vel quòd
 motum aliquem metuerent, insidiosè il-
 lum interficiunt. Cæsar fugientem per-
 secutus, Alexandriam pervenit cum tri-
 bus millibus hominum & ducentis, atque
 ibi primùm de morte Pompeii cognoscit.

a Cæsar lib. 3. b Cæsar lib. 2. de bello
 civili. De Pompeii fuga & interitu Cæsar
 lib. 3. Livius Epit. 112. Plutarchus in
 Pompeio. Appianus l. 2. Dio 42. Vell. lib.
 2. Florus lib. 4. capite 2. Eutropius lib. 6.
 Orosius lib. 6. cap. 15. Lucanus lib. 8. Me-
 minit Cicero 2. de Divinatione, & lib. 3.
 Tuscul.

Cicero judicans de utroque, proximo
 bello, inquit, si aliquid de summa gravi-
 tate Pompeius, multam de cupiditate
 Cæsar dimisisset, & pacem stabilem, &
 aliquam Rempublicam nobis habere li-
 cuisset.

Philippica 13.

Gerebat tunc bellum Ægypti rex cum
 sorore Cleopatra. Cæsar itaque cum es-
 set Alexandriæ, voluit de controversiis
 jure potius apud se, quàm armis inter
 ipsos disceptari, eò quòd consul esset po-
 puli Romani, & quòd superioribus annis
 cum Ptolomæo, patre regis, lege & sena-

tusconsulto societas facta erat. Hoc ipsum verò indignissimè ferebant præfecti, querentes, maiestatem regiam minui, quòd ad dicendam causam evocaretur. *b* Con- citatis ergo animis, bellum adversus Cæ- sarem moliuntur, sed ille, post magna pe- ricula victor, extincto rege, non quidem redegit Ægyptum in provinciæ formam, sed Cleopatraz, ejusque fratri minori re- gnum permisit.

a Dio 42. *b* *Cæs. l. de bello civili. Plu- tarchus. Strabo l. 17. Hirtius de bello Ale- xandrino. Orosius l. 6. c. 16.*

Inde profectus in Syriam, ac post in Pon- tum, Pharnacè regem, Mithridatis filium profligat, Cappadociam, Armeniam, Gal- logræciam, Pontum & Bithyniam pacat.

Hirtius de bello Alexandrino. Liv. Epit. 13. Dion. l. 42. Orosius l. 6. c. 16. Euro- pius l. 6. Suetonius in Jul. cap. 35. Flo- rus l. 4. c. 2.

In Italiam ac Romam deinde reversus, media post hyeme, & ad solstitium hy- bernum, ex Lilybeo trajicit in Aphri- cam, licet à summo aruspice monitus es- set, nè ante brumam transmitteret.

Cic. 2. de Divinat.

Eò confugerant à pugna Pharsalica Scipio, & Cato, M. Portii Catonis pro- nepos, magnisque contractis copiis, Ju- bam regem sibi consociaverant. Profectus igitur eò Cæsar ad internecionem omnes delevit.

Appian. l. 2. Dio l. 43. Flor. l. 4. c. 2. Hirt. de bello Africo. Sueton. in Jul. c. 35. Oros. l. 6. c. 16. Eutropius l. 6. Seneca l. 3, Epist.

Et

Et Cato quidem, nè in illius potestatem veniret, Uticæ mortem sibi conscivit ipse, quod quidem a Cicero defendit, & cui incredibilem quandam natura gravitatem dedisset, ei potius hoc faciendum fuisse dicit, quàm tyranni vultus aspiciendus.

a 1. Off. De Catonis Utricensis interitu legatur Liv. Epit. 114. Plutarchus in vita Caton. Appianus l. 2. de bello civili. Hirt. libro 5. Seneca Epist. 25. Valerius Max. lib. 3. cap. 2. Florus lib. 4. cap. 2. Cic. 1. offic. & 1. Tuscul. 4. de Finibus. l. 9. epist. ad Patum. Lactant. lib. 3. cap. 18. Gell. l. 13. cap. 18. Dio. l. 43. Horatius l. 1. Od. 12. l. 2. Od. 1. Augustinus l. 1. de civitate Dei cap. 23. De illis autem, qui seipsos interficiunt, legatur Cicero Tusculan. quest. lib. 1. & in somnio Scipionis. Josephus l. 3. cap. 14. belli Judaici. Augustinus de civitate Dei l. 1. cap. 22. Sextus Pompeius, l. 3. de verborum significationibus in voce Carnificis.

b Erat Stoicæ disciplinæ Cato, & sententias horridiores nonnunquam in senatu defendebat, tanquam in Platonis versaretur politia, sicut ait c Cicero, non tanquam in Romuli fæce.

b De Stoicis videatur Diog. Laertius l. 7. c l. 2. ad Att. epist. De moribus Catonis videatur Lucanus l. 2. Velleius l. 2. Salust. in Catilinaria. Augustinus l. 5. cap. 52. Civitatis Dei scribit, Catonem à Pompeio tanquam belli civilis heredem relictum esse.

Romam postea Cæsar venit: cùmque de Gallia, Ægypto, Ponto, & Africa

triumphasset, adversus Sextum Pompeium bellum suscepit, in Hispaniam profectus, eumque debellavit.

Liv. Epit. 115. Dio lib. 43. Hirtius de bello Hisp. Suetonius in Jul. c. 35. Orosius l. 6. c. 16. Eutropius l. 6.

Itaque devictis omnibus adversariis, & longè latèque pacatis populis, in urbem redit anno quinto post inceptum bellum civile: & cum de Hispania triumphasset, Dictatoris quoque nomen atque potestatem sibi delatam perpetuè sumeret, ac senatum pro suo constitueret arbitratu, reliquos etiam honores ac munera publica prope solus elargiretur, ac quibus vellet distribueret, in odia plurimorum incurrit.

a Mutato igitur Reipublicæ statu, & ad unius principatum redacta summa rerum, conjurationes in eum factæ, tandem exarserunt, & quinto post mense, quàm Romam venisset, in curia Pompeii fuit Idibus Martiis interfectus, ab iis ipsis, quos recenti beneficio sibi devinxerat, quibusque ignoverat, quòd bello Pompeiano contra ipsum militassent. Hi erant M. & D. Brutus, C. Cassius, Cn. Domitius, C. Trebonius, Q. Tullius Cimber, duo Servilii, Casca, Hala, & complures alii.

a *Plutarchus in Cesare. Florus l. 4. c. 4. Sueton. in Jul. Dio l. 44. Oros. l. 6. c. 17. Zonaras tomo 2. Appianus l. 2.*

Ciceronem quoque M. Antonius, Consul, collega Caesaris, ut conscium cædis, ad senatum coarguit, quòd interfecto

Et Cæsare statim cruentum altè extol-
lens M. Brutus pugionem, ipsum nomi-
natim exclamasset, atque ei recupera-
tam libertatem esset gratulatus.

Philippe. 2.

Tradunt nonnulli, C. Cæsarem Græcis
verbis affatum esse M. Brutum irruen-
tem, & appellasse filium: id quomodo ac-
cipiant illi, nescio: hoc quidem ex Cice-
rone constat, Brutum annis quindecim
fuisse natu minorem illo.

*Sueton. in Julio c. 28. Dio 44. Sero-
viliam M. Bruti matrem, à Cæsare unice
dilectam, & amplissimis muneribus dona-
tam, auctor est Suetonius in Julio cap. 50.*

Leges aliquot tulit, partim consul,
partim dictator, quæ propter ipsum Julii
dicuntur, agraria, de judiciis, de vi, ma-
jestatis læsæ, repetundarum, de sacerdo-
tiis, de fœnore.

Vide Horomannum.

Sunt aliæ quædam ejus nominis, ve-
rùm ab Octavio latæ.

Clementiam Cæsari tribuunt omnes:
Cicero etiam ingenium, acumen, ratio-
nem, memoriam, literaturam, cogitati-
onem, diligentiam: sed ejus dominatum
ægerimè tulit, occultè tamen, & in
quadam ad Atticum Epistola, Intelliges,
inquit, id regnum vix semestrem esse posse.

*Cicero Philip. 2. Ad Atticum l. 10.
Epistola 7.*

Fuit autem in hac tota causa Cicero
valde lubricus & inconstans, nam in
bello secutus est partes atque castra
Pompeii, licet ipsius animi dejectionem

atque negligentiam reprehenderet: & in epistolis ad amicos, C. Cæsarem belligerantem vocabat tyrannum atque monstrum.

Ad Attic. l. 8. Epist. 3. l. 7. Epist. 20. Ad Atticum l. 8. Epistola 9. Sed hoc negat horribili vigilantia celeritate, diligentia est, item libro 7. Epist. 19. l. 10. Epistola 4. ad Atticum.

Profligato autem & extincto Pompeio, cum Cæsar multis ignosceret, stylū vertit, & tribus habitis orationibus, ad cælū usq; laudibus eum efferebat: cumq; sibi fieri Cæsar insidias audisset, seq; sat̃s vixisse nonnunquam diceret, ille deprecatur, & orat ut hanc opinionem deponat: nam etsi gloria si cumulatissimus, ideoque sibi quidem sat̃s vixerit, non tamen sat̃s vixisse Reipublicæ, quæ præsidio carere non possit ipsius atque tutela: de periculo non esse quod sit sollicitus: Nam omnes, *inquit*, tibi non modo excubias, & custodias, sed etiam laterum nostrorum oppositus & corporum pollicemur.

Pro Ligario, Marcello, Deiotaro. Pro Marco Marcello.

A nece verò Cæsaris mirum in modum exultabat, & qui illum occidissent, eam gloriam consecutos esse dicebat, quæ vix cælo capi posse videretur.

Philippica 2. Libro 9. Epistolarum ad familiares Epist. 28. eadem Cæsario vocat divinum in Rempublicam beneficium.

Hæc est igitur QUARTA & postrema MONARCHIA. Quo quidem in loco notandum est, quomodo ex minimis initiis paula-

paulatim ad summam potentiam creverit ea civitas, quæ à pastoribus condita, domina tandem evasit orbis terrarum.

De *Victoriis* populi Romani sic scribit *Cicero* libro 3. in *Verrem*: Lugent omnes provinciae: queruntur omnes liberi populi: regna denique jam de nostris cupiditatibus ac injuriis expostulant: locus intra Oceanum nullus est, neque tam longinquus, neque tam reconditus, quo non per hac tempora nostrorum hominum libido, iniquitasque pervaserit.

Nunc deinceps breviter, quantum licebit, exponam, quemadmodum ab illo rerum fastigio sensim postea declinarit ad interitum.

Finis Libri primi.

JOANNIS SLEIDANI,
De
QUATUOR SUMMIS
IMPERIIS,

Liber II.

Æsare interfecto, C. Octavius, qui Cæsaris sororis erat nepos, traductis ad se legionibus, acerbissima è persecutus est illius percussores.

Dio. l. 46. Liv. Epit. 120. Appianus de bello civili lib. 3. Velleius l. 2. Suetonius.

a Et cum initio pro Republica videretur in M. Antonium arma sumere, tandem partitus imperium cum illo & M. Lepido, Triumviratum instituit, in quo b M. Cicero, qui vehementer Antonium oppugnaverat, trucidatus ab eo fuit, natus annos LXIII. cum ante annos octo mortem obisset Q. Hortensius totidem annis natus major illo, sicut supra dictum est.

a Appianus l. 4. Eutrop. lib. 7. Oros. l. 6. c. 18. b Philippica Ciceronis. De morte Ciceronis tradit Appianus l. 4. Liv. Epit. 120. Florus l. 4. c. 5. Plutarchus in vita. Dio l. 47. Eutrop l. 7. Velleius l. 2. Valerius l. 1. cap. 4. & l. 5. cap. 3.

Ciceronem planè sefellerunt sua consilia: cum enim à morte C. Cæsaris Rempublicam perturbaret Antonius, C. Octavius, Cæsaris propinquus, viginti annorum

nor
natu
corp
ne
men
id f
met
gar
tale
lém
ber
Ant
E
M
hen
I
stola
C
tis,
pre
vira
tus
alte
ipsu
disi
gna
sibi
pop
S
cora
l. 5
Au
l. 4
piz
in E
lib.

norum adolescentem, miris laudibus senatui Cicero commendabat, & suadere coepit, ut non habitâ illius ætatis ratione, crearetur consul, adductis ex veteri memoria multis exemplis, quamobrem id fieri posset, refutatis etiam iis, quæ metuenda videbantur, fidem suam obligare se profitebatur senatui, semper illum talem fore civem, qualis tum esset, qualémq; eum maximè velle & optare deberent. Sed post ab illo destitutus, in Antonii manus devenit.

Philippica 3.

M. Brutus etiam graviter eum reprehendit, quod illi sic adularetur.

In libro Epistolarum ad Brutum, Epistola 16. cui initium, Particulam.

Cæterùm in æmulatione imperii, natis, uti fieri solet, offensionibus, càm propter conjurationem in Octavium triumviratu jam antea motus esset, & relegatus M. Lepidus: bellum in Antonium alterum collegam suscepit Octavius, & ipsam atque Cleopatram, de qua supra diximus, post Actiacam victoriam, expugnavit ad Alexandriam, & ad mortem sibi ipsis inferendam adegit, & Ægyptum populi Romani provinciam fecit.

Sextus Aurelius: Imperia difficile concordiam custodiunt. Dio l. 49. Appianus l. 5. Vell. 2. Orosius l. 6. c. 18. Sueton. in Augusto c. 6. Dio l. 50, & 51. Florus l. 4. c. 11. Velleius l. 2. Plutarchus. Eutropius l. 7. Oros. l. 6. c. 19. Virg. l. 8. Horatius in Epod. Od. 9. Propert l. 3. Elegia 9. Idem lib. 4. Elegia 6.

Tradunt

a Tradunt autores, Ægypti fructus annuos fuisse, Ptolomæo Aulete regnante, duodecim millia quinquaginta talenta: hanc summam nostri temporis *b* viri docti redigunt ad septuagies & quinquiescentena coronatorum aureorum millia. Cum autem in populi Romani deditio- nem venisset, multò putant fuisse fructu- osiorem, propter Indiæ & Æthiopiæ commercia.

a Strabo l. 17. ex Cic. *b* Budæus de asse l. 4. Matth. Hostius rei num. l. 3. At Diodorus Siculus, qui, ut ipse testatur, eo- dem Ptolomæo regnante in Ægyptum vit, longè à Cicerone dissensit, reditum enim Ægypti fuisse tantum 100. c10. ta- lentorum. Isaacus Casaubonus in commen- tario ad Strabonem.

Devicto & sublato Antonio solus per annos xliiii. Rempublicam gessit Octa- vius, & ipsius imperii anno xxix. conditi autem orbis termillesimo nongentesimo quinquagesimo quarto, sicut pleriq; nume- rant, natus est salvator noster Jesus Chri- stus, cum ante septem annos Herodes, cognomento Magnus, Templum Hiero- solymæ dirutum reedificasset magnifi- centissimè.

Joseph. Antiq. l. 16. c. 14. & de bello Judaico l. 1. cap. 10.

M. Antonius habebat in matrimonio C. Octavii sororem, sed amore captus Cleopatraz, cum Asiam peragraret, illà desertà, duxit hanc uxorem, eaque res partim etiam belli causam dedit.

Dio lib. 50.

Summus

Summus autem erat utriusque luxus, deque conviviis illorum atque deliciis & voluptatibus, incredibilia serè prodiderunt autores: verum is, quem dixi, fuit ipsorum exitus, vitæque finis.

Plutarchus in Antonio. Plinius l. 9. cap. 25. Macrobi. l. 3. c. 17.

M. Antonius erat M. Antonii, de quo supra dictum est, oratoris clarissimi nepos.

C. Octavio regnante, populi Romani exercitus omnium primò bellum Germaniæ fecit in ipsorum finibus.

C. Julius Cæsar bis quidem profligavit Germanos, verum in Galliis, nempe Ariovistum in Celtis, & deinde ad Mosæ confluentem atque Rheni: post eam victoriam exstructo ponte Rhenum transiit, sed paucis diebus ibi commoratus, exercitum in Galliam reduxit, pontemque rescidit.

Cæs. lib. 1. & 4. de bello Gallico.

Biennio deinde post, rursus ponte Rhenum transmisit, paulò supra eum locum, quo antea exercitum traduxerat, at tum planè constituit in Suevos proficisci: verum per exploratores certior factus de rebus omnibus, & difficultatem veritus, inopiámque commeatus, in Galliam se recepit, partem aliquam pontis rescidit, & in altera parte turrim atque castellum constituit, præsidiiisque firmavit, nè sui reditus metum hostibus omnino tolleretur.

Lib. 6. belli Gallici. Dio l. 39. & 40. Plutarchus in Cæsare. Orosius l. 6. c. 9.

Et

a Et hæc quidem solum adversum Germanos gessit C. Cæsar, sicut ipse commemorat: Verum Octavius, per Tiberium atque Drusum fratres, bellum Rhoetis intulit atque Vindelicis, & ex Ubiis populi Romani sociis, eam Germaniæ partem, quæ Westphalia dicitur, invasit, duce Quintilio Varo: sed hunc ad inter necionem propè concidit Cheruscorum dux Arminius, inter Amisiam flumen & Luppian. Ejus morte gravissimè perturbatum Virgilium, *b* Horatius carmine pulcherrimo consolatur.

a Lib. 4. & 6. de bello Gallico. Sueton. in Augusto c. 21. in Tiberio c. 9. Flor. l. 4. c. 12. Horat. l. 4. Ode 14. *b* Lib. 1. Ode 24. Cladis Variæ historiam habent, Florus l. 4. c. 12. Suetonius in Augusto c. 23. Vell. l. 2. Sextus Aurelius victor. Dio l. 56. Tacitus Annal. lib. 1. & lib. de moribus German. Oros. l. 6. c. 21. Zonaræ tome 2. De loco editæ hujus stragis recentiores dissentiant. Otho Frisingensis & Abbas Urspergensis, quique hos sequuntur, Picus in Staurosticho, Naclerus volum. 2. generat. 43. Hutenus, propè Augustam Vindelicorum pugnam scribunt. Aeneas Sylvius collocat pugnam ad Maguntiam, Mutius lib. 3. propè Francofurtum Moeni. Aventinus propè Dusbürgam commissum prælium affirmat lib. 2. Vestigia verò & monumenta indubitata in agro Lippienfis comitatus supersunt.

Drusus in Germania perit, relictis filiis, Germanico, viro præstantissimo, & Claudio.

Dio

Dio l. 55. Sueton. in Tiber. cap. 8. Ovidius ad Liviam, l. 4. Ode 4.

Celebrat cum Horatius ode doctissima, sicut antè quoque diximus, & stirpem ipsius refert ad C. Claudium Neronem, qui consul cum M. Livio Salinatore secundum, fratrem Annibalis Asdrubalem, novas adducentem copias, ad Metaurum flumen concidit.

Cantabros præterea domuit Augustus, & Aquitanos & Pannonios, & Dalmatas, & Illyricos, & Salassios, Alpium incolas.

Sueton. in Augusto cap. 20. Dio l. 54. Eutropius l. 7. Orosius l. 6. c. 21.

De deponenda quidem Imperii mole dicitur cogitasse non semel, sed cum invicem reputaret, se privatum non sine periculo futurum, & illam arbitrio multorum temerè committi, sententiam mutavit.

Sueton. cap. 28. Dio l. 52. Donatus in vita Virgilio. Zonaras tomo 2.

Regni ipsius anno xxxiix. Herodes Magnus, quem M. Antonius, & ipse, tertio triumviratus anno, Judææ regem constituerant, mortuus est: & octavo post anno, filius ejus atque successor Archelaus, Viennam relegatus fuit in exilium, Gallie oppidum.

Joseph. Antiq. Judaic. l. 17. cap. 10. Zonaras tomo 1. Joseph. Antiq. Judaic. l. 17. c. 19. & de bello Judaico l. 2. c. 6.

Ad provinciarum Imperii tutelam legiones aluisse scribitur Octavius xliiii, & in Ægypto quidem ternas, in Hispania

nia totidem, per Germaniam octonas. Quantus autem fuerit ejus rei sumptus annuus, nonnulli rationem inierunt, & ad centies atque vicies centena coronatorum aureorum millia ponunt, sic ut in singulas legiones annua ducenta septuaginta duo distribuunt aureorum millia.

Oros. l. 6. c. 20. De legionibus Romanorum earumque stipendiis consule Dionem lib. 55. Tacitum lib. 4. Annal. De stipendio militum videatur Tacitus lib. 1. Præter hos, legatur Budæus de asse, l. 3.

Legionem verò sex millibus peditum censent, equitibus quingentis.

Vide Fl. Vegetium de re militari l. 2. c. 6. Modestum de vocabulis rei militaris. Isidorum Etymolog. libro nono, capite 3. Suidam in voce λεγεων.

In Octavio valde prædicatur studium & liberalitas erga viros doctrina præstantes. Erant tunc præcipui nominis poetæ, Varius, Virgilius, Plotius, Valgius, Fuscus, duo Visci, Pollio, Mesala, Bibuli, Servius, Furnius, Horatius, qui sua scripta cupit illis probari, minimè sollicitus, quid alii sentiant.

Horat. l. 1. Satyra 10.

Cæterùm indè à M. Portio Catone & Africano majore, ad hoc usque tempus, perpetuâ quâdam serie clarissima Romæ fulserunt ingenia: sed hoc Augusti sæculum ferè postremum est, quod nativum illum linguæ Latinæ succum & sanguinem incorruptum retinuit: Nam deinceps paulatim magis atque magis fuit sermo vitiatus, donec in meram degeneravit

ravit barbariem, quæ ad hanc nostram
usque memoriam adhæsit.

*Lege Hadriani Cardinalis præfationum in
librum de sermone Latino.*

Cordubæ natos poetas pingue quod-
dam sonare Tullius ait, & peregrinum;
quid de illis judicaturum fuisse puta-
mus, qui centum & ampliùs post annis
vixerunt, non Cordubæ nati solùm &
educati, sed etiam Romæ.

*Pro Archia. Repetit hoc Seneca[sua] foriã
sexiã.*

a Cæterùm, Tiberius, Octavii Augusti
privignus & gener, & filius adoptivus,
admodum invirus, ut quidem præ se fere-
bat, & vix tandem exoratus à supplican-
te senatu, principatum suscepit; & initio
quidem nihil b solus agebat, deq; rebus
omnibus, quæ alicujus essent momenti,
cum senatû communicabat, sed paulò
post, Reipublicæ curâ planè depositâ,
totum se voluptatibus tradidit.

a Tacitus 1. *Annal.* Sueton. in *Tiberio*
c. 24. *Aurelius.* b *Suet. cap. 30.* *Suet.*
in *Tiber. c. 41. & seqq.* *Enropius l. 7. Ta-*
citi. Annal. l. 5. Dio l. 57.

Eo regnante, Armeniam Parthi occu-
parunt, Mœsiam Daci & Sarmatæ,

Sueton. cap. 41.

Galliam vastabant Germani: sed his
incommodis nihil ipse movebatur.

Sextus Aurelius.

Ejus regni anno decimo quinto, Chri-
stum servatorem nostrum esse crucifi-
xum, nonnulli tradunt, & magni quidem
in re Theologica viri, sed eodem anno

96 DE MONARCHIA IV.

Lucas baptisatum esse scribit à Joanne.

Cap. 8. *Augustinus mortem Christi collocat in consulatum Rubellii Gemini & Fusii Gemini, de civit. Dei, l. 18. c. 54. Idem sentit Lactantius l. 4. c. 10. & Tertullianus contra Judæos. Constat autem hoc 15. anno Tiberii magistratum obtinuisse. Vide præterea Alciatum l. 5. c. 11. parergon.*

Floruerunt tunc M. Cocceius Nerva, pater & filius, Cassius Longinus, Juriconsulti.

Tacitus Annal. l. 3. Sueton. in Nerone cap. 37.

Tiberii pater fuit Tiberius Nero, qui C. Cesari bello militarat Alexandrino.

Sueton. cap. 4.

Successit ei C. Cesar Caligula, parentis optimi Germanici pessimus filius, & planè monstrum. Viginti tribus illis annis, quibus præfuit, infinitam auri vim Tiberius collegisse scribitur, quam iste primo statim anno totam profudit.

Sueton. c. 39. in Caligula. De Caligula legatur Dio l. 59. Eutropius l. 7. Aurelius Oroscus l. 7. c. 5.

Ipsius regni anno secundo circiter, Herodes Antipa, Magni filius, interfecto Joannis Baptiste, Lugdunum fuit missus in exilium, & successorem habuit Herodem Agrippam, qui Jacobum Apostolum extinxit.

Joseph. l. 18. c. 14. & de bello Judaico l. 2. c. 8. Euseb. hist. Eccles. l. 1. c. 11. l. 2. c. 4. Actorum 12. Joseph. l. 20. c. 16. Eusebius l. 2. c. 22. Niceph. c. 38. l. 3.

Caligula necato subrogatus est Claudius

dius patruus. Is, ubi defecisset Britannia, profectus est, & parte Insulae in deditionem recepta, domum rediit.

Sueton. in Claudio c. 17. Dio lib. 60. Eutropius lib. 7. Orosius l. 7. c. 6.

Maxima fuit, eo regnante, passim inedia, quam ab Agabo prænunciata fuisse, Lucas Evangelista commemorat.

Cap. 11. Aëtorum. Meminit hujus famis Joseph. Antiq. lib. 20. cap. 3. Epiphanius hares. 48. & 66. Euseb. hist. Eccl. l. 2. c. 8. Oros. l. 7. c. 6. Ruffinus lib. 2. cap. 3. Xiphilin. in Claudio.

a Claudii successor Nero Claudius non obscure significabat, se quandoque sublaturum esse prorsus ordinem senatorium. *b* Eo regnante, Britannia magnam cladem accepit, direptis ibi civibus atque sociis populi Romani: Legiones etiam sub jugum missæ fuerunt in Armenia, & vix agrè retenta Syria: deinde *c* Gallia defecit, autore Julio Vindice, ejus provincie præfesto, post etiam Hispania, duce Sergio Galba. Cumque de recuperandis amissis cogitaret, inque Galliam pararet profectiorem, reliqui etiam exercitus, quos habebat passim in provinciis rebellaverunt.

a Suetonius in Nerone c. 87. b Eutrop. l. 7. Vestus Rufus. c Sueton. cap. 40. Sueton. c. 42. Videatur Tacitus Annal. l. 13, 14, 15, & 16. Dionis Epit.

Quam fuerit immanis & efferrata bellua notum est ex historiis: itaque judicatus hostis à senatu, seipsum interfecit, adjuvante servulo.

Eutropius 6. Aurelius Victor. Oros. l. 7. cap. 7.

Florebant eo tempore præter Senecam, Lucanus, Persius, Silius Italicus, poetæ: & hic quidem ultimo Neronis anno fuit consul.

Lilius Gyraldus ex Tacito. Plin. Secundus l. 3. Epist. 7. ad Caninium.

a Ab eo tempore status Reipub. fuit eò redactus, ut penes exercitum atq; legiones populi Romani esset, creare Cæsare; hunc ad modum factus est etiam Cæsar Vespasianus. b Nam qui per Mæsiam erant, & Pannoniam, & Judæam, & Syriam exercitus, ab A. Vitellio defecerunt, & in Vespasiani verba jurarunt.

a Morem hunc sub Pertinace inolevisse Zosimus l. 1. testatur. b Tacitus *Annal. lib. 19. Sueton. in Vitellio cap. 15. In Vespasiano cap. 6. Orosius lib. 7. c. 8.*

Hic Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, Thraciam, Ciliciam, & Comagenem populi Romani provincias fecit, & Hierosolymam funditus delevit, administrante bellum Tito filio.

Eutrop. l. 7. Oros. l. 7. c. 9. Sueton. cap. 8. Aurelius Victor. Tacitus l. 21. Josephus historia excidii Hierosolym. Niceph. l. 2. hist. Eccles. c. 3. & seqq. Eusebius l. 3. c. 5. & seqq. Lactant. l. 4. c. 21. Zonaras tome 1.

Flavius Domitianus, cum Chattis, cum Dacis, cum Sarmatis bella gessit, deque iis triumphavit.

Sueton. in Domit. c. 6. Aurel. Victor. Eutropius 7. Orosius lib. 7. c. 10. Eusebius l. 3. c. 13. Xiphilinus.

Vixe-

Vixerunt tunc Statius, Juvenalis, Mar-
tialis, Poetæ.

Ulpius Trajanus à Nerva Cotæcio ad-
optatus, ac deinde Cæsar factus, Dacos
bis rebellantes domuit, ac Romanæ diti-
onis fecit, coloni æsque deduxit.

*Dion. Cassius. Dacicum bellum à
Caninio Poeta tentatum Plinius meminit
libro 8. Epist. 4.*

a In Armeniam & Parthos cum exer-
citu profectus, deditioe & gratia sibi il-
los adjunxit, & Parthicus deinde vocatus
est: Verùm pleriq; omnes ab eo subiecti
populi, rebellarunt tandem, præcipue per
Armeniam & Mesopotamiam. Parthi eti-
am regem ipsis datum ab illo repudia-
runt, cùm in Italiam reverti cœpisset.

*a Eutrop. l. 8. Festus Rufus. b Dion.
Cassius. Legatur Aurelius Victor. Oros.
l. 7. c. 12. Xiphilin. Zonaras tomo 1.*

Ælius Adrianus Judæam rebellantem
domuit: ejus causa belli fuit, quodd Hie-
rosolymæ, quam rursus habitari permi-
sit, Jovi Olympio templum ædificasset,
quam rem indignissimè Judæi ferebant.

*Dion. Cassius in Adriano. Euseb. l. 4.
c. 2. & seqq. Niceph. l. 3. c. 22. & seqq.
Oros. lib. 7. cap. 3. Zonaras tomo 1.*

a Gallias, item Germaniam, & Britan-
niam, & Hispanias invisit. Deinde Mauri-
tanium, & Parthos, & Asiam, & *b* Græci-
am, perque Siciliam Romam rediit: In-
dè rursus, in Africam profectus Romamq;
reversus, denuò Græciam, Asiámq; pe-
tit, illinc in Arabiam contendit, & post
in Ægyptum.

a *Alius Spartianus in Hadriano.*

b *Festus Rufus. Videatur Aurelius Victor, Xiphilinus.*

Convocato senatu, commendavit eis Antoninum Pium, qui post eum factus Cæsar, pacem coluit, deque omnibus bene mereri studens, externos reges atq; populos literis & humanitate in officio continuit.

Dion Cass. Aurelius Victor. Eutropius l. 8. Julius Capitolinus. Oros. l. 7. c. 14.

Ejus tempore Jureconsulti floruerunt, Alburnius Valens, Tuscianus, Vindius Verus, Ulpius Marcellus, Arrianus, Terullianus, Salvius Julianus, L. Volusius Metianus.

Capitolinus in Pio.

a Antonino Pio successit filius M. Antoninus, cognomento Philosophus, qui propinquum L. Aurelium Verum, socium Imperii sibi sumpsit. b Per eum feliciter gessit Parthicum bellum: ipse domi & in urbe Rempublicam curans: Deinde mortuo Vero, solus imperavit, & in Germanos bene rem gessit: Marcomanos etiam oppressit, & Sarmatas, & Vandalos, & Quados, qui Pannonias invaserant.

a *Julius Capitolinus. b Eutrop. l. 8. Festus Rufus. Quadi usque Germanie populi Ptolomæo, Tacito & aliis. Hos ipsos, Austriacos quidam putant, Silessios indigitat Dubravius, Aventinus Marchfelders (Austria tractus populos) vocat. Quadi quondam Helvetii dicti sunt, Eutrop. Zosimus l. 3. Quados Saxonum primum facit. De Quaden Sachsen.*

Plerique

Plerique enim omnes populi, inde ab Illyrico usque in Galliam, eo tempore contra nomen Romanum conspiraverant.

Oros. lib. 7. c. 15. Euseb. hist. Eccles. lib. 5. cap. 5. Niceph. l. 4. c. 12. Tertull. in Apologetico cap. 3.

Hujus laudatissimi principis filius flagitiosissimus, Commodus Antoninus, per legatos devicit Mauros atque Dacos: composuit Pannonias, Germaniam, Britanniam, imperium ejus recusantes, ipse intefim in omni genere turpitudinis & crudelitatis vitam degens.

Ælius Lamprid. Plura de eo Aurelius, Eutropius l. 8. Herodianus l. 1. Xiphilinus. Orosius l. 7. c. 9.

Septimius Severus, civile bellum gessit cum Nigro, qui Asiam, & cum Albino, qui Galliam ad defectionem sollicitabat: cum Parthis feliciter pugnavit, Judæos per Syriam debellavit, Persarum regem Abagatum subegit, Arabas in deditionem accepit. Britanniam communivit, muro utring; ad Oceanum ducto, per transversam insulam, & subactis populis, Britanniz infestis, Eboraci vitam finit.

Ælius Spartianus. Eutropius lib. 9. Aurelius Victor. Herodianus lib. 2. & 3. Oros. l. 7. c. 17. Xiphilin. Festus Rufus.

Ejus filius Antoninus Bassianus Caracalla bellum intulit Parthis & Armeniis. Hic est, qui Papinianum, prætorii præfectum, nolentem defendere parricidium, trucidari jussit.

Spartianus de causa necis variat. Plu-

ra apud Xiphilinum, Eutrop. lib. 8. Sex. Aurelium Victor. Herodian. l. 4. Festum Rufum.

Viguerunt hoc tempore complures Jureconsulti plerique omnes Papiniani auditores, Tarruntius Paternus, Macer, Terentius, Clemens, Menander, Archadius, Ruffinus, Papyrius Fronto, Antius, Maximus, Hermogenianus, Africanus Florentinus, Tryphoninus, Iustus, Calistratus, Venuleius Celsus.

Lampridius in Severo.

Interfecto Caracallæ successit Macrinus, qui parùm feliciter pugnans cum Artabano, Parthorum rege, cùm legiones animadverteret ad Heliogabalum Bassiani filium inclinare, pacem fecit.

Julius Capitol. Herodianus lib. 4. & 5. Eutropius l. 8. Orosius l. 7. cap. 18. Aurelius Victor, Xiphilin.

^a Alexander Severus, fœdissimi hominis Heliogabali successor, vir strenuus, Artaxerxem, Persarum regem, ingenti prælio vicit, Mesopotamiam recuperavit, deperditam ab Heliogabalo: per legatos in Mauritania, in Illyrico, in Armenia feliciter belligeravit: in Germanos deinde profectus, qui ^b Galliam vastabant, à quibusdam suis militibus interfectus est.

^a *Lampridius in Alexandro. Herod. l. 6. Artaxerxem Orosius, Eutrop. & Cassiodorus Xerxem nominant.* ^b *Lamprid. Aurelius. Oros. l. 7. c. 18. Eutrop. lib. 8.*

Huic erat familiaris admodum Ulpianus Jureconsultus, Papiniani discipulus.

Vixit

Vixerunt tunc etiam Paulus, & Pomponius, & Modestinus.

Eutrop. l. 8. Festus Rufus. Lampridius in Alexandro.

Alexandrum excepit Maximinus. Is totis viribus in Germaniam profectus, non solum Romano & milite, sed Mauris etiam, & Osdroennis, & Parthis, quos Alexander habuerat, usus est: Vicos Germaniæ longè latèque incendit, hostium vim magnam concidit, ac multò plures cepit, militemque reduxit opulentum. Germaniâ pacatâ, Syrmium venit, & Sarmatis bellum inferre cogitabat: nec id modò, sed etiam ipsius erat propositi, regiones illas omnes, quæ sunt sub septentrionibus, ad Oceanum usque, Romano subicere Imperio; sed offensus *b* crudelitæ illius exercitus, Gordianum summæ rei præficit, eamque rem senatus, qui & ipse Maximinum oderat, habuit ratam, & illum Reipublicæ hostem pronunciat. *c* Hoc factum vindicaturus ille, habita concione ad exercitum, Romam contendit quo cognito, senatus Pupienum & Balbinum Imperatores declarat: & Pupieno quidem belli tradit administrationem adversus Maximinum, qui, Aquileiam obsidens, à suis militibus, unâ cum filio quiescens in tabernaculo, fuit interfectus.

a Fulvius Capitolinus. b Capitolinus in Gordianis. c Eutropius l. 9. Herodianus l. 8. Orosius l. 7. cap. 19. Aurelius Victor. Euseb. lib. 6. cap. 21. Niceph. lib. 5. cap. 25. Zosimus lib. 1.

Post

Post hæc, a Pupieno & Balbino per seditionem militarem occisis, cum biennio regnassent, ad Gordianum adolescentem rerum summa delata fuit.

a *Julius Capitolinus in Balbino. Pupienum multi Maximum putant. Capitolinus. Eutropius, l. 3. Zosimus, l. 1.*

a Is quarto sui imperii anno, per Mæciam atque Thraciam in Persas profectus est, in iisque locis populi Romani hostes proffigavit: inde per Syriam venit Antiochiam, quæ tum à Persis tenebatur: illic frequentibus præliis decertavit, & Saporem Persarum regem ejecit, ita quidem, ut b Persæ, qui jam propè formidabiles erant Italiæ, suos intra fines recipere sese cogerentur. Sexto demum Imperii anno circumventus à Philippo, prætorii præfecto, qui c milites ad seditionem concitaverat, interfectus est.

a *Capitolinus in Gordiano. b Zosimus l. 1. c Festus Rufus. Aurelius. Eutrop. l. 9. Orosius l. 7. cap. 19. Pomponius Latrus in compendio Rom. hist.*

a Idem fuit etiam exitus Philippi, qui contra Scythas, Romanorum sociis ac municipiis inferentes bellum, legatos cum exercitu misit.

a *Zosimus l. 1. Aurelius. Eutropius l. 9. Orosius lib. 7. cap. 20. Pomponius Latrus. Primus hic Christo fidem dedit; Eusebius lib. 6. c. 27. Niceph. lib. 5. c. 25.*

Hic successorem habuit Decium, qui à legionibus Illyricis factus Cæsar, assentiente postea senatu, primum Galliæ motus composuit. Deinde Republica senatui

nati
cum
lun
riq
valt
ste
vict
lian
filiu
factu
filiu
rent
a
1709.
Nice
a
ne u
tes e
pulo
quan
rem
state
res fa
ban
liam
sed A
quam
rum e
norm
runt.
Arme
rege
a 2
us.
a S
ut et

natui commendata, profectioem una cum filio, a Imperii socio, de senatus voluntate, suscipit in Scythas, qui terra marique Thraciam, & alia Imperii loca vastabant: & praeliis aliquot victor, hoste in angustias locorum redacto, plenam victoriam reportasset, nisi Gallus Hostilianus, extremæ Mæsiæ præfectus, consilium illius ad hostem enunciaisset: quod factum est, ut, praelio commisso, pater & filius ex insidiis circumventi interficerentur.

a *Zosimus lib. 1. Sexius Aurelius. Eutrop. lib. 9. Euseb. Eccles. hist. lib. 7. cap. 1. Niceph. l. 5. c. 25. Pomponius Laetus.*

a Gallus deinde, Cæsar factus à legione una & militum reliquiis, qui superstites erant, pacem cum b Scythis fecit, populo Romano turpem & ignominiosam, quando tributum eis dependere promissit, rem inauditam, & tanti nominis maiestate prorsus indignam. Itaque ferociores facti Scythæ, rupto fœdere, populabantur Dardaniam, b Thraciam, Thessaliam, Macedoniam, nec id modò, sed Asiam quoque, vastatis & deletis quamplurimis urbibus. Demum Scytharum exemplo multi alii facti sunt Romanorum hostes, complures etiam rebellaverunt. In Syriam penetrabant Parthi, & Armeniam occupabant, fugato ipsorum rege Tyridate.

a *Zosimus lib. 1. b Pomponius Laetus.*

a Scythæ verò tam erant insolentes, ut etiam Italiæ minarentur: & magna perfecturi

perfecturi videbantur, nisi Æmilianus, Mæzia præfectus ad oram Sarmaticam, confirmato suo milite pollicitationibus & spe præmiorum illos fudisset, ac longissime persecutus, ipsorum quoque fines diripuisset: hac de causa Cæsar fuit salutatus à milite, Gallus autem eo cognito, profectus, ut obsisteret, unâ cum filio Volusiano, imperii socio, fuit interfectus.

a Pomp. Lat. Europ. lib. 9. Oros. lib. 7. cap. 21. Aurelius Victor.

a Hoc tempore Cyprianus floruit, Episcopus Carthaginensis, cujus extant, inter alias multas, epistolæ quædam ad Lucium Episcopum *b* Romanum, quem fratrem vocat, & collegam: multo autem plures ad Cornelium, ubi conqueritur, inter alia, de iis, qui propter delicta condemnati ab *c* Africanis Episcopis, & sacerdotio dejecti Romam confugerant, amplioris cognitionis causa. Nam æquum esse dicit, ut quo loco crimen est admissum, ibi causa disceptetur: singulis enim pastoribus attributam esse portionem gregis, de qua sint rationem reddituri domino: non ergo scindendam esse concordiam Episcoporum, neque despiciendum iudicium eorum, qui per Africam de causa jam statuissent.

a Euseb. lib. 7. cap. 3. Niceph. L. 6. c. 7.

b 1. Tom. Concil. pag. 369. cum seqq.

c Epistola cujus initium est: Legi literas tuas pater. pag. 381. Vide in Epist. Cypriani lib. 3. juxta editionem Pamelii.

a Interim exercitus alter, qui in Alpibus erat, Valerianum, nobili genere natum,

tum, Cæsarem creat: quod cum Æmiliani milites audissent, nè turbis implicarentur, suum Cæsarem interficiunt, & ad Valeriani partes transeunt.

a Pompon. Latus. Eutrop. l. 9. Aurel. Oros. l. 7. c. 21. Zosimus l. 1.

Æmilianus datis ad senatum literis, cum Imperator factus esset, promiserat se liberaturum Thraciam, & Mesopotamiam ab hostibus, recuperaturum Armenias, & depulsurum undique hostes Romani nominis.

Pomponius Latus.

a Valerianus in bellum Persicum profectus, culpa cuiusdam sui ducis captus fuit à Sapore, Persarum rege, quem vicini principes, atque populi confederati hortabantur, frustrà tamen, ut captivum dimitteret: hoc enim esse Romanorum fatum, ut victi multò fortius resistent.

a Trebellius Pollio in vita. Eut. lib. 9. Festus Rufus, Aurelius Victor. Oros. lib. 7. c. 22. Euseb. lib. 7. c. 9. Niceph. c. 10. l. 6. Zosimus l. 1.

a Capto Valeriano, successit ejus filius, Gallienus. Hic totum se voluptatibus dabat, neglecta Republica, sic quidem, ut milites, qui passim per provincias erant, novos Imperatores sibi deligerent, per Galliam, Hispaniam, Pannonias, Illyricum, Ægyptum, Africam, ceterisque in locis, qui tamen omnes partim ab illo, partim civilibus inter ipsos dissidiis oppressi fuerunt.

a Trebell. Poll. Videatur Pollionis historia de 30. Tyrannis, eorumque mutuis laniensis.
Ipso

a Ipso regnante, Gothi Thraciam occupant, Macedoniam vastant, Thessalonicam obsident, Scythæ in Bithyniam, & Cappadociam, & Asiam invadunt, & ab Euxino Ponto in Istrum devecti, Romanorum municipiis vim faciunt.

a *Enrop. lib. 9. De Gallieno Aurelius Victor. Festus Rufus. Euseb. lib. 7. cap. 18. Zosimus lib. 1.*

a Ejus verò tanta socordia fuit, ut cum de provinciarum defectionibus, & publicis calamitatibus audiret, ridiculè semper & contemptim responderet, quasi respublica nihilominus consistere, suamq; dignitatem retinere posset, nec ideo facta sit ejus deterior conditio: contemptus igitur tam domi, quàm foris, ob dedecorosum vitæ genus, Reipublicæ quamplurimos conciliavit hostes: & Scythæ quidem, & Gothi, cùmque his permixti quamplures alii populi erant tum in armis, ac in perniciem populi Romani conjuraverant, circiter cccxx. hominum millia, sed hos omnes in Mæsia, multisq; aliis in locis, debellavit tandem Flavius Claudius, qui interfecto Gallieno successerat, vir magnæ virtutis ac dignus longiori vita.

a *Pollio. b Pomponius Lætus. Trebell. Pollio in vita. Eutropius 9. Orosius lib. 7. cap. 23.*

a Post Claudium fuit Aurelianus, quoniam ejus erat perspecta virtus, quàm regnante Claudio, multis locis in hostem declaraverat. Is per Insubriam bella gessit, & cum Marcomanis conflixit, du-
biè

biè quidem igitur & periculosè, verum feliciter tandem, postquam illius mandatu, libris inspectis Sibyllinis religionem senatus procurasset: Romam inde profectus, & multatis nonnullis, ob seditionem excitatam, se absente, bellum suscepit, ut, quæ sunt ad orientem solem, & in Syria, provincias recuperaret: quas Zenobia, fortis & animosa foemina, suorum liberorum tutrix, obtinebat, ab Odenato conjugè sibi relictas, qui Gallieno Cæsare, multa fortiter ac præclare iis in locis gesserat.

a Flavius Vopiscus. b Zosimus lib. 1. Eutropius lib. 2. Aurelius Victor. Festus Rufus. Pollio in vita 30. Tyrannorum, Oros. l. 7. c. 23. Procop. de bello Persico l. 2.

Quacunque transfret Cæsar, hostes populi Romani fudit, in Illyrico, in Thracia cæterisque in locis, ac demum in hostilem regionem ubi venisset, post variam, & periculi plenam dimicationem vicit, & reginam cepit, quæ Persarum & Armeniorum auxiliis confisa fortissimè repugnauerat. Ejus autem regionis, quam debellaverat, præcipua erat civitas Palmyra: cùmque Cæsar ex Asia rediisset in Europam, Palmyrani rebellarunt, occiso duce, & militibus in præsidio collocatis. Reversus igitur eò, captam urbem evertit, interfectis omnibus, a ita quidem, ut nec ætati parceret ulli, neque sexui.

a Zosimus lib. 1. Palmyra Syria urbs olim Hadrianopolis vocata fuit, teste Stephano. Syrorum quoque lingua Thadamas dicta fuit, ut tradit Baptista Egnatius.

H

Ægyptum

Ægyptum deinde, quæ tum defecerat, recepit, & Gallias denuò Romanæ ditionis fecit: pòst Romæ triumphavit, inde per Illyricum profectus, Persis bellum indixit: sed in itinere à suis familiaribus est interfectus.

Aurel. Pompon. Latue. Zosimus lib. 1. historia nova.

a Ab ejus interitu fuit interregnum aliquandiu, quod pòst Romuli mortem acciderat nunquam. Tandem successit Tacitus, qui paucorum mensium Imperator, nihil memorabile perfecit: hunc senatus oraverat, nè moriens, liberos suos, verùm aliquem spectatæ virtutis ac probitatis virum, imperii successorem faceret. Is *b* fuit Probus, qui tam ab exercitu, quàm à senatu confirmatus, Galliam recepit, & Francones Germanos, qui illam obtinebant, multis præliis devicit.

a *Fl. Vopiscus.* *b* *Romana historia auctores Francos non Francones scribunt. Vopiscus, Aurelius, Eutropius lib. 9. Pompon. Latue. Orof. l. 7. c. 24.*

In Illyrico Sarmatas aliàsque gentes concidit, & in itinere facto per Thraciam, barbaros populos, Romani nominis terrore, *a* & rerum gestarum magnitudine, sibi devinctos reddidit: Asiam pacavit, & Parthorum regem ad petendam pacem sola nominis sui fama excitavit: pacem cum Persis fecit, ac inde in Thraciam revertit, & externos populos devinctos in Romanum solum transtulit: ex quibus aliqui fidem servarunt, alii contra, quos tamen omneis magna ex parte pòst

pōst oppressit. Et cū rebelliones per Galliam, Hispaniam atque Britanniam sedasset, iter ingressus per Illyricum, ut Persis bellum inferret, à suis insidiosè fuit interfectus.

a Zosimus lib. I. Oros. l. 7. c. 14. Pomponius Laus.

Florebat tum Respublica, longè latèque pacatis undique populis, ita quidem, ut Probus aliquando diceret, brevi futurum, ut legionibus atque præfidiis nihil esset opus: hoc illius dicto, milites offensi, judicabant è medio tollendum esse.

Vopiscus. Euseb. hist. Eccles. l. 7. capite 24.

Post eum subiit Carus, qui Sarmatas, morte Probi factos insolentiores, & Italiæ minitantes fregit, inque Persas proficiscens Mesopotamiam cepit, longiusque profecturus interit.

a Vide orationem Synesii de regno ad Arcadium. Vopiscus in vita. Sextus Aurel. Europ. lib. 9. Pomponius Laus. Orosius lib. 7. cap. 24. Festus Rufus.

Ex filiis natu minorem, Numerianum, a militiæ secum habuit, alterum, Carinum, Gallis præfecerat: Numerianus à socero suo fuit occisus, in eiusque locum venit Diocletianus: cum eo præliis aliquot conflixit Carinus, adipiscendi imperii causâ, sed victus, occubuit. Diocletianus, propter nascentes non in uno loco turbas ac seditiones, collegam sibi sumpsit Maximianum. Is Galliam commotam pacavit, & Africam. Diocletianus autem Ægyptum, interfectis tur-

barum autoribus. Britanniam quoque decimo post anno, quam delecerat, recepit: & ut firmior esset Reipublicæ status, néve propter imperii successionem novi motus excitarentur, Galerium adoptavit, Maximianus autem Constantinum Chlo- rum.

a Vopiscus in vita Numeriani & Car-
si. Eutrop. l. 9. Aurelius. Orosius l. 7. c. 24.
b Eutrop. l. 9. Sex. Aurel. Festus Rufus.
Eutrop. 9. Oros. l. 7. c. 23.

Contra Narsem, a Persarum regem, missus à Diocletiano Galerius, infelici- ter pugnavit, amissa maiore parte exer- citus, sed iussus redintegrare bellum, in- genti prælio superavit hostem, & longi- us, quam quivis alius Imperator, exco- pto Trajano, iis locis progressus, capta Ctesiphonte, totam Assyriam domuit, & quinque trans Tigrim flumen provincias, quæ Trajano Cæsare, defecerant, recepit.

a Festus Rufus. Eutropius, Pomponius
Latus.

Per Asiam, rebus compositis, in Euro- pam Diocletianus rediit, in qua pacati tum erant Scythæ, Sarmatæ, Alani, Ba- starnæ, Capi, Catti, Quadi. Postea tum ipse, tum Maximianus, abdicato magi- stratu, suos consortes, de quibus ante di- ximus, Imperio præficiunt, Constantium quidem Galliis, Britannis, Hispaniis, Ita- liæ, Africa, Galerium autem Illyrico, Græciæ & Asiæ.

Oros. lib. 7. c. 25. Eutropius in fine noni
libri. Euseb. l. 8. c. 26. Socrates l. 1. c. 1.
Pomponius & Latus.

a Hoc tempore Romæ fuit Episcopus, Marcellus, cujus extat decretum, Episcopis non licere convocare Synodum, absque Romæ sedis autoritate, non licere item damnare ullum Episcopum, qui Romam provocarit.

a Tomo 1. concil. pag. 457. editionis Venera. Repetitur 2. quæst. 6. ad Romanam Ecclesiam. Dist. 17. c. Synodum Episcoporum.

Erat hujus etiam, sicut aliorum ante ipsum, afflicta tenuisque fortuna, cum Cæsar cum persequeretur Maxentius. Itaque facile colligi potest, an in his angustiis atque latibulis tantum ille sibi sumpsit, ut ejusmodi faceret decreta.

Damasus in vita Marcelli.

Constantio tandem Eboraci mortuo, Galerius adoptavit Severum & Maximianum.

Oros. lib. 7. capite 25. Eutrop. lib. 10. Sextus Aurelius.

Inter cæa milites prætoriani Maxentium Romæ salutant Cæsarem.

Eutrop. lib. 10. Aurelius Victor. Socrates l. 1. c. 1. Zosimus l. 2. Pomponius Latus.

Interfecto Severo, Maximianus Imperii collegam assumpsit Licinium.

Eutrop. lib. 10. Socrat. l. 1. c. 1. Pomp. Latus.

a Inter hos magni fuerunt motus, ideoque nobiles Romani Constantinum Constantii filium in Galliis agentem evocant, ut urbem à tyrannide Maxentii liberaret. Ille cum parte copiarum in Italiam profectus commisso prælio vin-

cit, & tandem ad urbem Romanam exercitum Maxentii planè concidit.

a *Eutrop. lib. 10. Pomp. Latrus. Socrat. lib. 1. cap. 1. Eutropius lib. 10. Oros. lib. 7. cap. 28. Euseb. histor. Eccles. lib. 9. cap. 8. & lib. 1. de vita Constant. cap. 32. Socrat. lib. 1. cap. 1. Zosimus lib. 2. Pomponius Latrus. Meminit Prudentius Poeta.*

Tandem etiam cum Licinio bella gessit, qui pralio victus, & plerisque omnibus exosus; à militibus demum fuit interfectus.

Sext. Aurelius. Eutrop. lib. 10. Oros. l. 7. cap. 28. Eusebius in vita Constantini Magni, lib. 2. cap. 18. Niceph. lib. 7. cap. 45. Socrat. l. 1. c. 2. Zosimus lib. 2.

Ejus belli causam fuisse nonnulli scribunt, quòd Christianæ professionis homines acerbè Licinius persequeretur, cùm quidem persèpè rogatus esset atque monitus à Constantino ne faceret.

Euseb. l. 10. c. 8. Socrates l. 1. c. 2. Sozomenus lib. 1. c. 7. Niceph. l. 7. c. 44. Pompon. Latrus.

Nam inde à resurrectione Christi ad hanc ætatem usque per annos ferè trecentos, qui Christum profitebantur, variè fuerunt afflicti. Nam ut illa prætermittam, quæ sacra scriptura a de Stephano, de Jacobo fratre Joannis, b de Petro captivo, sed per angelum liberato commemorat, c ut Paulum quoque taceam, qui & ipse graviter Ecclesiam Dei persecutus est, & postea conversus, nullum non periculorum genus adiit propter Christum: Romani quoque Cæsares horrendas

erci-

ocrat.

lib. 7.

p. 8.

ocrat.

La-

ges-

mni-

ater-

of. 1.

zini

45.

scri-

mi-

um

no-

Zo-

om-

ad

re-

va-

er-

ha-

tro

m-

m,

se-

um

ter

or-

las

rendas & immanes excitarunt Ianienas, Nero, d Domitianus, Trajanus, Septimius, Severus, Maximinus, Decius, Valerianus, Aurelianus, Diocletianus, Maximianus.

a *Aff. c. 7.* b *Cap. 12.* c *Cap. 9.* d *Augustinus de civit. Dei. l. 8. c. 52.* De his persecutionibus vide scriptores Ecclesiasticos, Eusebium, Nicephorum, Severum Sulpitium

Rerum autem potitus Constantinus, & veram complexus religionem, portus extitit atque refugium Christianis.

Quomodo Constantinus ad Christianismum amplexandum adductus sit, scribit Zosimus lib. 2. longè aliter, ac Ecclesiastici scriptores, rem explicans.

Tunc primùm etiam Episcopi Romani cœperunt esse in tuto: nam hucusq; plerique omnes fuerant affecti suppliciis.

Numerantur autem inde à Petro, quem ipsi primum fuisse volunt, ad hoc usque tempus triginta tres, horum decreta sunt a in libros inserta conciliorum: sed ex iis plerâque tam sunt levicula, tam nugatoria, tam aliena prorsus à sacris literis, ut credibile sit ab alijs longo pòst tempore fuisse conficta. Sin autem vera sunt, & ab illis emanarunt, tunc sanè, quod vanicinando b Paulus dicebat, filium illum perditum hominèmq; peccati, jam tum operari cœpisse mysterium iniquitatis, rectissimè videtur hanc etiam ad partem accommodari posse.

a *Tomo primo concil.* b *2. Thessal. 2.*

Anacleto, qui ponitur quartus à Petro, tribuitur, & extas decretum, quo

statuit Ecclesiam Romanam esse mandatu & institutione Christi, caput aliarum Ecclesiarum.

1. *tom. concil. pag. 309. Repetitur, Dist. 22. c. Sacrosancta. item Dist. 21. c. In novo.*

a Alteri post cum, Alexandro, decretum ascribitur, quo mandat, ut aqua cum sale consecratur, ad expurgandum populum, & amoliendum insidias Diaboli
a 1. *Tomo Concil. pagina 316. Epist. 1. ad omnes Orthodoxos. Exstat de cons. dist. 3. c. Aquam cum sale.*

Quæso, quantum ista differunt ab Apostolorum illa maiestate, quantum autem à Joannis Evangelistæ a scriptis, qui propè ad hoc usque tempus, ætatem produxit?

a *Euseb. lib. 4. cap. 25. De obitu Joannis Evangelistæ nihil certi exstat. Hieronymus breviter ait Joannem anno 68. post passionem Domini anno Ephesi mortuum. Suidas ad annum ætatis 120. pervenisse refert.*

Hæc duo posui solum, ut de reliquis iudicium fieri possit: nam ferè sunt ejus generis, & ambitionem apertè præ se ferunt, & ut sermo est illotus, ita quoque res ipsa nihil habet salis, quem in Ecclesiæ ministris Paulus requirit.

Ad Colos. 4.

a Huc etiam pertinet illud Constantini Cæsaris edictum, quod suis libris infererunt, ipsorum potentia videlicet fundamentum atque robur. Nam quæ ponitur ibi liberalitatis illius immensa causa & occasio,

occasio, falsi redargui potest ex historiis atque convinci.

Dist. 96. Constantin. In vetustioribus exemplaribus Decreti Gratiani non extat donatio Constantini M. ut annotatur *Centura 4. Histor. Eccles. Otto Frising. l. 4.* scribit fuisse Gratiani tempore, qui donationem illam fictam asseverarent. Impugnarunt publicis scriptis hoc commentum *Marsilius Patavinus in libro suo, cui titulus Defensor pacis. Nicolaus Cusanus Cardinalis l. 3. cap. 2. de concordia Catholica. Aeneas Sylvius in suo Dialogo. Volateranus, Laurentius Valla, Ludolfus de Babenberg, de jure regni Imperii Romani, cap. 13. Joannes de Parisiis tractatu de potestate regia & Papali. Martinus Lutherus. Item Hortomanus in Bruto fulmine. Theophilus Banostus l. 10. de Politia civitatis Dei, cap. 11. Defendunt hanc e mentiam donationem Augustinus, Steuchus, Eugubinus duobus libris contra Vallam scriptis, & Boethius Epo. Frisius l. 2. Heroicarum questionum. Joannes Aventinus l. 5. Henrico 4. Imperante fabulam donationis Constantiniana primum excogitatum affirmat, quod ab illorum temporum statu non alienum videtur.*

Deinde, ut maximè fuerit Cæsar profusus, uni sibi fortasse potuit hoc ipso jus suum imminuere: successoribus autem, æquali potestate præditis, & Reipublicæ tutoribus, non potuit. Nam qui jus & imperii vestigalia deteriora facit, patriæ pater appellari non debet, & par pari præscribere non potest, aut præjudicare.

l. 4. D. de recept. arbit. Item in l. 58. D. de judic. & l. ille 13. §. tempestivum D. ad S. C. Trebellian.

Constantini Cæsaris mandatu, Niceæ urbe Bithyniæ, fuit indictum & habitum concilium longè frequentissimum, in eoque dogma damnatum Arrii, qui Christum negabat ejusdem esse cum patre substantiæ.

Oros. l. 7. c. 28. Eusebius de vita Constantini M. lib. 3. cap. 6, 7. Niceph. l. 8. c. 4. & seqq. Theodoretus lib. 1. cap. 7. & seqq. Socrat. lib. 1. cap. 5. Sozom. lib. 1. cap. 16. Ruffin. l. 10. c. 2. Zonaras tomo 3.

Non ex Europa tantum & Asia, sed ex Ægypto etiam atque Lybia convenisse eò scribuntur Episcopi.

Hinc Augustinus libro de Baptismo c. 18. Nicenum Concilium orbis terra concilium nominat.

Decretum inter alia fuit, ut per Ægyptum, Lybiam, Pentapolim, vetus consuetudo servetur, nimirum ut hi omnes Alexandrino subsint Episcopo, cum Romanus etiam Episcopus hunc morem usurpet & retineat: Item ut Antiochiæ cæterisque provinciis & Ecclesiis, integra maneant sua cuique privilegia.

Tom. 1. concil. cap. 6. Decretor. concilii Nicen. pag. 485. item 568, & 578. Dist. 65. cap. Mos antiquus.

Post hanc Synodum, Eustathio quodam autore, natæ fuerunt opiniones prave, de vitando matrimonio, de novo & inusitato genere vestitus, de non edendis carnibus, de relinquendis possessionibus.

Dist.

Dist. 16. cap. prima annotatio. Athanas. orat. 1. contra Arrian. Basilius Epist. 74. Socrates l. 2. c. 47. Niceph. lib. 9. cap. 16. Sozomenus l. 3. cap. 13.

Cum ergo plerique conjuges divortium facerent, & servi, relictis dominis, ad novum illum ac religiosum vestitum, uti vocabant, confugarent: idem quoque facerent mulieres, desertis maritis: cum ii, qui carnibus vescabantur, item Ecclesie ministri, qui duxerant uxores, vulgo despicerentur, tanquam impuri & ingrati Deo, Gangræ, oppido Paphlagoniæ, fuit habita Synodus, in eaque damnati, qui sic docerent atque sentirent.

Hujus concilii Canones Decretis Gratiani ferè omnes inserti sunt. Dist. 30, 31, & 42. Canones Concilii Gangriensis extant 20. tomo 1. conciliorum pag. 609. subscripserunt Episcopi 16.

Salutatus amplissimè à senatu populoque Romano Constantinus, propter restitutam Reipublicæ pacem, ad externa bella totum sese convertit, multisque præliis Gothos atque Sarmatas vicit, Thraciam diripientes: deinde jam ætate gravis, bellum indixit Persis, Mesopotamiam vastantibus, & in Asiam ubi venisset cum exercitu, sumpto pharmaco, valetudinis curandæ causâ, vitam finiit, non absque veneni suspitione.

Eutrop. lib. 10. Sozom. lib. 2. cap. 32. Festus Rufus. Euseb. de vita Constant. l. 4. cap. 56. Eutrop. 10. Sextus Aurelius Oros. lib. 7. cap. 28. Socrates lib. 1. cap. 26. Sozom. lib. 2. cap. 32. Niceph. l. 8. cap. 54.

& 55. *August. lib. 5. cap. 22. de civit. Dei. Pompon. Larus.*

Hic ille est, qui cognomento dicitur Magnus, & qui Byzantium, urbem Thraciæ, suo de nomine vocavit, eò translata sede regiâ.

Eutropius l. 10. Oros. l. 3. c. 13. l. 7. c. 28. Socrates l. 1. c. 12. Sozom. l. 2. cap. 2. Augustinus lib. 5. cap. 25. de civit. Dei Zosimus lib. 2.

Cœpit autem regnare ad annum à naturali die Christi, circiter trecentessimum duodecimum. Cometes inusitatae magnitudinis mortem ejus antecessisse dicitur.

Eutrop. lib. 10.

Tres reliquit filios, Constantinum, Constantium, Constantem: hos inter divisum fuit Imperii corpus: Constantino pars obtrigit Alpium, Gallia, Hispania, Britannia, Orcades, Hibernia, Thyle: Constanti, Italia, Africa, cum Iusulis, Illyricum, Macedonia, Achaia, Peloponnesus, Græcia: Constantio Asia & Thracia.

Aurelius Victor. Eusebius l. 4. c. 31. de vita Constantini M. Niceph. lib. 8. cap. 54. Zosimus lib. 2. Pomponius Larus. Non satis autem convenit, diviserintne Constantinus ipse hæredibus imperium, an ipsi post ejus mortem sorte id fecerint. Vives ad cap. 25. l. 5. Augustini de civit. Dei.

Constantinus eâ divisione non contentus, bellum intulit fratri Constanti: jamq; peryenerat Aquileiâ: ibi congressus cum copiis Constantis, amisso exercitu confoditur.

Eutropius

Eutropius lib. 10. Aurelius Victor. Orosius l. 7. c. 29. Socrates l. 2. c. 3. Zosimus lib. 2. Pompon. Lat.

Constans, qui interea cum Getis & Sarmatis in Dacia belligerabat, post eam victoriam, de qua diximus, in Italiam venit, & superatis Alpibus, in Galliam penetravit, & biennio ditionem omnem mortui fratris obtinuit: sed paulò post insidiis & fraude Magnentii fuit interfectus.

Pomp. Lat. Aurelius Victor. Eutropius lib. 10. Oros. l. 7. c. 29. Socrates l. 2. c. 20. Sozomen. l. 4. cap. 1. Niceph. lib. 9. cap. 29. Zosimus lib. 2.

Hunc Magnentium milites antea deliniti ac præmiis allecti, salutarunt Imperatorem.

Aurelius Victor. Eutropius lib. 10. Oros. l. 7. c. 29. Socrates l. 2. c. 20. Zosimus per jocum Imperatorem factum, scribit, lib. 2.

Eâ re cognitâ, Constantius, ex tribus fratribus adhuc superstes, relicto per Asiam legato patruele & sororio suo Gallo, magnis cum copiis in Italiam, ac inde in Galliam accedit, & hostem ingenti prælio vincit. Elapsus autem Magnentius, de pace legatos mittit, sed rejectus à victore, denuò præliatur & infelicitè quidem: itaque Lugdunum fugiens, cum suos etiam comites insidiari sibi videret, nec quò se reciperet, haberet, mortem sibi conscivit ipse.

Sextus Aurelius. Eutropius lib. 10. Orosius l. 7. c. 29. Socrates l. 2. c. 27. Sozomen. l. 4. c. 6. Niceph. l. 9. c. 32. Zosimus lib. 2.

Pompe-

Pomponius Latus. Athanasius, in Apologia ad Constantium Cæsarem, scribit Magnentium Judam imitatum, eodem mortis genere sibipſi carnificem factum, Aurelius gladio incubuisse referre.

a Constantius deinde, Gallum, patruelem, legatum suum per Asiam, ut dictum est, abutentem Imperio ac potestate, cum alia ratione sanare non posset, interfici mandat: post in Asiam redit, perfecturus bellum Persicum, quod propter factionem *b* Magnentii, ut supra diximus, intermiserat.

a Sextus Aurel. Eutropius lib. 10. Oros. l. 7. c. 29. b Am. Marcellinus lib. 14. Socrat. l. 2. c. 27. Sozom. l. 4. c. 6. & 5. c. 2. Niceph. l. 9. c. 82. Soss. lib. 1. Pomp. Latus.

Et quoniam sub hoc ipsum tempus, Germani factâ impressione, Galliam vastabant, alterum suum patruelem, Julianum, Galli fratrem adoptavit, & Gallie tutelam illi commisit.

Marcell. lib. 15. Sozom lib. 5. cap. 2. Zosimus lib. 3.

Julianus feliciter administratâ re, multisque præliis victor, hostem trans Rhenum expulit, complures cepit, ac Romanos milites captivos *a* liberavit, & ad Argentoratum hostilem exercitum ferre totum concidit, ideoque salutatus est ab exercitu, non modò Cæsar, verum etiam Augustus, & diademate *b* ornatus, licet invitus, uti præ se ferebat. Nam literis ad Constantium datis, invidiam facti conabatur à se derivare: sed Constantius eâ re plurimum offensus, omisso Persico

Perſico bello, viciniſq; populis liberaliter
& amicè cōmpellatis, ut in fide perſiſte-
rent, iter ingreſſus eſt, ut Julianum ad
officiū reduceret: ſed in itinere, cū
adhuc eſſet in Aſia, febris correptus, vi-
tam finiit, Juliano prius conſtituto ſuc-
ceſſore.

a *Socrat. l. 3. c. 1. Sex. Aurel. Eutrop.
l. 10. Zofimus lib. 3.* b *Marcell. lib. 16.
& 20. c Marcell. lib. 21. Aurelius
Victor. Eutrop. lib. 10. Oroſ. l. 7. c. 29. So-
crates l. 2. c. 37. Niceph. l. 9. cap. ultimo.
Theodoretus l. 3. c. 1. Sozom. l. 5. c. 1.*

Regnante Juliano, populi Romani ho-
ſtes intra ſuos fines ſe continebant, nec
ullus erat uſpiciam motus.

Ammianus l. 25. Eutrop. lib. 10.

Ipe contra Perſas profeſtus, & Aſſy-
riam populatus exercitu hoſtili proſſiga-
to, Ctheſiphontem uſque peruenit: tan-
dem reducturus copias, à tergo invaditur
ab hoſte: cūmq; medius verſaretur inter
ſuos milites, accepto vulnere, pauld poſt
exceſſit è vita, Chriſtiani nominis hoſtis.

*Fest. Rufus. Aurel. Victor. Socrates l. 3.
c. 18. Theodoret. l. 3. c. 20. Sozom. l. 6. c. 1.
Auguſt. de civit. Dei l. 4. c. 29. Quod
Chriſtiani nominis hoſtis fuerit & perſe-
cutor Julianus, aſteſtantur Socrat. l. 3.
cap. 11. Theodoretus l. 3. c. 7. Sozom. lib. 3.
cap. 1, 2. Niceph. l. 10. c. 21, 22, 23. &c.
Auguſtin. l. 18. c. 52. Pompo. Latuſ.*

Milites, amiſſo duce, cū in magnis
verſarentur anguſtiis, Cæſarem faciunt
Jovinianum.

*Aurelius Victor. Eutropius lib. 10. Oro-
ſius*

sius l. 7. c. 31. Ammianus lib. 25. Socrat. l. 3. c. 19. Theodoretus l. 4. c. 1. Sozom. l. 6. c. 1. Niceph. l. 10. c. 38. Zos. lib. 3. Pomp. Latrus.

a Erat rum Episcopus Romanus Julius ejus nominis primus. Epistolæ ejus quædam exstant ad Episcopos Orientales, in quibus non semel inculcat, tibi soli, qui sit primæ sedis, ut ait, præsul, singulari quodam *b* privilegio, & ex præscripto divino jus competere convocandi synodos generales.

a Tom. 1. concilior. pag. 620. & seqq.

b Epist. 1. quæ tamen censetur esse fictitia. Repetitur 3. q. 6. c. Dudum à sanctis.

Mirum autem videri possit, quâ fronte istud scribat, aut alii jactent, cum & ante ipsum, Constantinus, Nicenum, & post ipsum, annis omnino centum, Martianus Imperator, Chalcedonense coegerit concilium. Ad se quoque solum ejus urbis antistitem, pertinere dicit, ut de causis Episcoporum, & id genus aliis gravioribus negotiis cognoscat.

Epistola hac Julii supposititia est, ut ex Socrate l. 2. c. 15. & Sozomeno l. 3. c. 8. ubi literarum summa indicatur, quæ cum argumento fictitia hujus Epistola non congruat, liquet.

Hanc ejus arrogantiam Episcopi illi ferre non poterant, & Antiochiæ congregati masculè respondent, sententiam ab se latam, retractari ab ipso non oportere, quodd eundem dignitatis gradum obtineant, quem ipse: nam inde à suis finibus, Christi doctrinam, Apostolorum opera & ministerio, Romam pervenisse tandem:

randem: quod si pergat & nova decreta faciat, non se parituros, & nihil sibi fore commune cum ipso, consiliūq; caputuros esse, quemadmodum res ipsa postulabit.

Exstat Epistola hac inter Decreta Julii Pontificis 1. tomo conciliorum. pag. 621. editionis Venetae, & responsum Julii subnexum est, pag. 625.

a In alia quoque Synodo ejus urbis, multò frequentiori, quàm quæ priùs habita fuit, inter alia statuunt, quod sit Episcopi, quod officium Metropolitanì, si quando graviores causæ dilceptentur. Nam si dissentiant Episcopi, jubent, ut Metropolitanus è finitima provincia quosdam adhibeat judices, litèmq; definiat: sin autem Episcopus aliquis de communi sententia reliquorum Episcoporum sit condemnatus ob crimen, firmum esse mandant judicium, neque retractandum ab alio. Decernunt-etiam, ut bona sacra *b* dispenset fideliter, & elargiatur Episcopus in usus pauperum, & ipse quoque, si sit opus, desumat ex illis, quod erit necessarium, ad tolerandam vitam, cùm *c* Paulus dicat, victu & amictu nos oportere esse contentos: quod si forsan in sua suorumque privata commoda, facultates illas avertat Episcopus, & suis propinquis eorum administrationem committat, synodo coercendum esse dicunt.

a Tom. 1. concil. sub tit. Concilium Anathochenum. pag. 640. canone 14. & 15. pag. 646, & 647. b Canon. 23. pag. 650.

I. Tim. 6. 12. quait. 1. Episcopus Ecclesiasticarum rerum.

Jovinianus, imminente hoste, pacem demum fecit a ignominiosam Reipublicæ: nam provincias illas quinque trans Tigrim, occupatas à Galerio, sicut antea diximus, ac simul Mesopotamiæ partem reddidit: deinde pactus fuit, populum b Romanum non esse laturum opem Armeniæ regi, socio & amico. Progressus cum exercitu, ut domum rediret, in finibus Bithyniæ mortuus est.

a Fest. Rufus, Zosimus lib. 3. Agathias lib. 4. b Marcel. 25. Eutrop. lib. 10. Orofius l. 7. c. 31. Socrates l. 3. cap. 22. Theodoretus l. 4. cap. 4. Sozom. l. 6. cap. 6. Augustin. de civit. l. 5. c. 25. Diacon. lib. 11. Pomp. Latius.

Ilicd Cæsarem fecit exercitus Valentinianum, qui deinde, postquam Constantinopolim venit, imperii collegam sibi sumpsit, fratrem suum, Valentem, eique regiones illas commendans, & profectus in Germaniam, Saxones Oceano vicinos domuit.

Sex. Aurel. Ammianus lib. 26. Diaconus lib. 11. Orof. l. 7. c. 32. Marcell. l. 28. Diac. l. 12.

In Galliam deinde postquam venit, irâ concitatus periisse fertur.

Aurelius Victor. Paulus Diaconus l. 12. Ammianus lib. 30. Socrates l. 4. c. 26. Sozom. l. 7. c. 36. Zosim. l. 4. Pompon. Latius.

a Erat per id tempus in Asia frater ipsius Valens, alter Cæsar, ut Parthos Armeniam vastantes, & Persarum regem, rupto

rupto fœdere, belligerantem coaceret:
sed cum Hunni five Tartari & Scythæ
Pannoniam, Epirum, & Thessaliam va-
starent, in Europam rediit, & commisso
prælio victus, ac in fuga vulneratus, inq;
b rugurium quoddam delatus, immisso
ab hostibus igne, conflagavit.

a Diaconus lib. 12. b Pos. lib. 4.
Oros. l. 7. c. 33. *Quâ ratione Valens interie-
rit incertum.* Socrat. l. 5. c. 1. Alii igne
ambustum scribunt, Diacon. lib. 12. Sozom.
lib. 6 c. ultimo. Theodoret. l. 4. c. 36. Alii
imperatorio habitu mutato se in medium
suorum peditum injecisse, ibique cecidisse
& jacuisse incognitum, Socrates l. 4. c. 31.
Marcellinus lib. 31.

a Valentiniani Caesaris atque Valentis
edictum exstat, quo mandatur, ut qui
monasticam vitam sectantur atque soli-
tudinem, cæque ratione militiam & one-
ra publica defugiunt, b extrahantur è
suis latibulis, & aut patriæ serviant, aut
omnibus aliis commoditatibus careant,
quæ post conferantur in eos, qui labo-
rem & periculum pro Republica susti-
nent.

a Lib. 26. C. de Decurion. b Vide
August. de civitate Dei l. 18. c. 52. & ibi
Vruem. Exstat hæc lex in Codice Theo-
dosiano, lib. 12. titul. 1. l. 26. Meminit eti-
am Paulus Diaconus, libro 12. & Sornan-
des Gorhus libro 1. Pertinet autem ad mo-
nachos Egypti, quibus fuit Valens peri-
naciter infensus: ut Jacobus Curiacius an-
notavit. Consule annotationes Alciari in
decimum librum Codicis Justiniani, S. In
leg

lege, Quidam ignis viar: Ubi Berrioli erroneam interpretationem refellit: vide eundem Alciatum libro tertio disputationum cap. 11.

Hostes deinde circumfessâ Constantinopoli, cûm donis atque pecuniis essent ab Imperatore placati, discesserunt.

Pom. Latus. *Ammianus lib. 31. & Socrates lib. 5. cap. primo. Barbaros à Saracenis pretio conductis repullos scribunt. Sozomenus l. 7. c. 1. Paulus Diaconus l. 12.*

Valentinianus Cæsar, pacatâ Saxonîâ, filium suum Gratianum cooptarat collegam.

Aurelius Victor, Diaconus lib. 12. Marcell. lib. 27. Socrates l. 4. c. 10.

a Cûm ergo tam pater, quàm patruus Valens, mortem obiissent, Gratianus utriq; succedit, cûmque variis barbarum fluctibus agigaretur respublica, Theodosium belli ducem insignem allegit, & ad solem orientem misit. Is ad Constantinopolim Hunnos fudit atque Gothos, & Thraciæ finibus eiecit.

a *Aurelius Victor. Oros. lib. 7. cap. 34. b Socrat. l. 5. c. 2. & 6. Sozom. lib. 7. c. 3. Diaconus lib. 12. Oros. l. 7. c. 34. Theodoretus l. 5. c. 5. Zosimus lib. 4.*

Gratianus deinde à quodam suo belliduce, Maximo affectante Imperium, per insidias fuit in Galliis interfectus.

Aurelius Victor. Socrates l. 5. c. 11. Sozom. l. 7. cap. 13. Niceph. l. 12. c. 19, & 20. Oros. lib. 7. cap. 34. Zosimus libro 4. Diancon. lib. 12.

Præceptorem habuit in literis Aufonium Burdegalensem, cujus exstant poemata

mata quædam, cumq; tandem ad consularẽ dignitatem Romæ perduxit.

Extas gratiarum actio Ausonii ad Gravianum Imperatorem pro consulatu.

Eodem propè fato, filius eius Valentinianus occubuit etiam, fraude sui familiaris Arbogasti.

De hoc legitur oratio funebris Ambrosii episcopi Mediolanensis. Aurelius Vi-

ctor. Oros. lib. 7. cap. 35. Diaconus lib. 3.

Socras. lib. 5. c. 24. Sozom. l. 7. c. 22. Niceph.

l. 12. c. 38, 39. Hieronymus in epitaphio Ne-

pociani suffocatum & laqueo suspensum

scribit. Fuit autem, Zosimo teste, Arboga-

stes ex Francis Germanis oriundus.

Sed non tulerunt impunè percussores;

nam cæsi postea fuerunt uterque à The-

odosio Cæsare, & Maximus quidem ca-

ptus, Aquileiæ fuit interfectus, alter ve-

rò mortem sibi conscivit ipse.

August. lib. 5. cap. 6. de civitate Dei.

De cæde Maximi legatur Aurelius Victor.

Oros. l. 7. c. 35. Diaconus lib. 13. Socrates

l. 5. c. 14. Sozom. l. 7. c. 14. Theodoretus l. 5.

c. 15. Niceph. lib. 12. c. 21. Arbogasti,

quem Zosimus & Suidas Francum, Diaconus

& minoribus Gallis oriundum scribunt,

interitum refert, Aurelius, Diaconus lib. 13.

Socrates l. 5. c. 24. Theodoretus l. 5. c. 24.

Sozom. l. 7. c. 24. Niceph. l. 12. c. 38, &

39. Claudianus in Paneg.

Deletis ergò tyrannis, Theodosius re-

rum potitus, Imperii socios constituit

filios, Honorium & Arcadium: &, quo-

niam ætate minores erant, duces, ac vel-

uti moderatores illis attribuit, Arcadio

Ruffinum, Honorio Stiliconem: neque multò post vitam finiit.

Pomp. Lat. Aurelius Victor. Diac. lib. 13. Socrates lib. 3. cap. ultimo. Theodoretus l. 5. c. 25. Sozom. l. 7. c. 28. Niceph. lib. 12. cap. 48. 50. Zosimus lib. 4.

¶ Ipso iubente, Constantinopoli fuit habita Synodus, damnatumque in ea Macedonii dogma, divinitatem spiritui sancto derogantis.

1. Tomo concil. pag. 727. Socrates l. 1. c. 8. Sozom. l. 7. cap. 7, & 8. Augustin. de haresibus cap. 52. Niceph. l. 12. cap. 18. Dist. 16. cap. Prima autem Synodus. Basilii in expositione fidei Nicena, Macedonium Pneumatomachum propterea nominatum scribit.

Qui fuerunt ibi patres, ad centum quinquaginta, sicut traditur, instituerunt Episcopos, tum ibi, tum Antiochiæ, quam vocant seniore[m] & verè Catholicam Ecclesiam, tum a Hierosolymæ, quam Ecclesiarum omnium matrem esse dicunt: & hæc quidem acta sua perscribunt ad b Damasum Episcopum Romanum, qui conatus fuerat eos evocare Romam.

a Theodos. l. 5. c. 9. b Tomo 1. concil. pag. 780. & seqq. Theodoretus lib. 5. cap. 8.

Damaso fuit familiaris Hieronymus, eum esset juvenis. Ejus est dictum illud memorabile. Ubicumq; Episcopus fuerit, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandria, ejusdem meriti est atq; sacerdotii.

In Epist. ad Euagrium, tom. 3. operum Hieronymi.

Hieronymi. Damasus Hieronymi opera nunc est in scripturionibus Epistolarum Synodali-um, ut Hieronymus ipse scribit, epistola ad Eustochium, item ad Gerontiam.

Theodosius magnâ fuisse pietate fer-
rur, & ab Episcopo Mediolanensi Am-
brosio reprehensus, adituq; templi pro-
hibitus, patienter tulit.

*Theodoretus lib. 5. c. 17. Niceph. lib. 12.
c. 40, 41. Sozom. lib. 7. c. 24. Augusti-
nus lib. 5. cap. 26. de civit. Dei. Paulus
Diaconus lib. 13. Zonaras tomo 3. Michael
Glycas Annal. parte 4. De hoc Ambrosii
facto gravissimum extat iudicium Thoma
Erasmi medici excellentissimi, qui illud ini-
quum esse, nec unquam veris & iustis rati-
onibus excusari posse palam affirmat. Vide
Rudolphum Hospinianum, lib. 2. cap. 1. de
origine, usu & abusu templorum.*

Arcadius ad orientem solem Con-
stantinopoli præerat: Honorius autem
Romæ: sed Ruffinus, ut imperium ad
se transferret, Gothorum regem clam
hortabatur, ut Arcadio bellum faceret:
intellectâ perfidiâ, Ruffinus à militibus
trucidatur.

*Diaconus lib. 13. Socrates lib. 6.
cap. 1. Sozomenus lib. 8. c. 1. Niceph. lib.
13. c. 1. Zosimus lib. 5. Diaconus lib. 13.
Ruffinus fuit Gallus, teste Suidâ, in voce
Theodosius.*

Arcadium Cæsarem, Innocentius, ejus
nominis primus, Episcopus Romanus ex-
communicavit, quod consenserat, ut Jo-
annes Chrysostomus ab Ecclesia sua pel-
leretur, sicut in jure Pontificio refertur.

132 DE MONARCHIA IV.

Niesph. 13. cap. 34. Dist. 96. c. Duo sunt quippe. Videatur Glycas Annal. parte 4.

Floruit tunc etiam Augustinus, Hipponensis Episcopus, qui concilio Carthaginensi tertio interfuit, & quarto: ubi decretum inter alia fuit:

1. *Tom. concil.*

Ut Episcopus non longè ab Ecclesia suum Hospitolum,

Decretor. Synodi Carthagensis. quarta, Canone 14. Tomo 1. conciliorum pagina 759.

item, ut vilem suppellectilem, & mensam, & victum pauperem habeat, & fide vitæque integritate sibi paret auctoritatem,

Dist. 41. c. Episcopus vilem. Decretor. Synodo Carthag. Canone 15.
ut rebus Ecclesiæ, tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur.

Canone 13. pag. 760.

Augustino quoque scripsit Innocentius primus, & Aurelio Carthaginensi Episcopo, & cohortatus ad mutuas preces, germanos vocat, & consacerdotes.

Epist. 10. Innocentii 1, Tomo conciliorum primo. pag. 780.

Ab Innocentio fuit Zozimus, qui patrum & antiquitatis decreta laudans, nè Romanæ quidem sedi, sicut vocant, licere dicit, ut in iis aliquid mutet, aut contra statuat.

25. q. 1. contra statuta.

Morem quoque sui temporis insectatur & corrigit, quod plerique nullis im-

bui

buti literis ad sacerdotalem ordinem aspirabant.

Dist. 36. c. Qui Ecclesiast. & Dist. 59. c. Qui Ecclesiast. Epist. 1. ad Hesychium Salonitanum Episcop. pag. 816.

Zozimum excepit Bonifacius primus, erat tunc Carthagine concilium sextum, valde frequens, cui & Augustinus interfuit. Eò missis legatis, Bonifacius ostendit, Synodum Nicenam sedi Romanæ tribuisse jus illud, ut ad ipsam ex omnibus provinciis undique provocaretur: petit igitur à patribus, ut hoc ipsi quoque sanciant & confirment. Illi respondent, nihil ejusmodi fuisse Nicææ decretum, quod quidem ipsi sciant: veruntamen, ut certò res investigari posset atque sciri, placuit ab Alexandrinæ & Constantinopolitana Ecclesia petendum esse verum ejus Synodi exemplar. Eo tandem allato, deprehensum est planè contrarium fuisse statutum, hoc videlicet, ut de suis causis quæque provincia cognosceret, & ut ab Episcopis ad Synodum provincie, vel etiam ad Oecumenicum, uti vocant, concilium provocaretur.

Tom. I. concilii. in actis concilii Carthag. Sexti, pag. 818. Epistola hac exiat in Actis Concilii Africani capitulo 1. pag. 841.

a Erat tum Alexandrinus Episcopus, Cyrillus. Antequam exemplar veniret, mortuus erat Bonifacius: cumque successor ejus Celestinus idem urgeret, responsum tulit juxta b formulam decreti.

a *Cap. 102. pag. 843.* b *Cap. 105.*

Mortuo Arcadio, successit filius Theodosius

dosius II. quo regnante, & jubente, Ephesina fuit habita Synodus, in eaque damnatus Nestorius, qui Christum, natum esse Deum ex Maria virgine, negabat, Augustinus tunc e vita discessit.

Socrat. lib. 7. c. 32, & 33. Euagrius lib. 1. c. 2. & seqq. Nice. l. 14. c. 31. Augustinus obiit Hippone, non anno Christi 440. ut ait Sigebertus in Chronico, vel 446. ut Bedae: sed 432. Diacon. lib. 14. sive 433. Prosper in Chronico. Liberatus Archidiaconus Garthaginensis scribit cap. 5. sui breviarii, Augustinum ad hanc Synodum accersitum, sed morte praeventum esse.

Ab altera parte Stilico, tutor Honorii, perfidiosè rem etiam egit, uti Rufinus. Et cum in Gallia domicilium sedemque Gothis tribuisset: commovit illos, ut in Italiam ingressi, duce Alarico Romam caperent, quod fuit anno conditæ urbis, MCLXIII, post Christum verò natum CCCCXI.

Diaconus lib. 13. Augustinus lib. 1. cap. 1. de civitate Dei. Iordanes lib. 2. Sozomenus lib. 9. c. 9. Orosius lib. 7. cap. 38. Paulus Æmilius lib. 1. Michael Ruvius de Regib. Hispania lib. 1. Egnatius lib. 1. Principum Roman.

Romæ paucis diebus Gothi commorati cum Rhegium venissent populabundi, ac in Siciliam trajicerent, naufragium fecerunt, extincto etiam rege.

Cum deinde multa Stilico nequiter faceret & infidiosè, quod suum ad filium Eucherium Imperii summam transferret, intellectâ fraude captus, & Honorii jussu fuit interfectus.

Diacon.

Diacon. lib. 13. Oros. l. 7. c. 38. Sozomenus lib. 9. c. 4. Zosimus lib. 5.

Alarico rege mortuo, Gothi regem sibi sumpserunt Adolphum, ejus propinquum, eoque duce Romam redeunt, & quod reliquum erat, absumunt.

Procop. lib. 1. de bello Vand. Diacon. lib. 13. Oros. lib. 7. cap. 43. Iornandes. Adolphus h'c Alarico affinis fuit, conjugis nempe frater, ut Zosimus innuit. Diaconus Athaulphum, Orosius Authaulphum vocat.

Eo interfecto, regnavit Gensericus, & hoc sublato, Wallis, cum quo Constantinus, Honorii per Gallias legatus & sororius, ac deinde imperii socius, amicitiam & foedus iniit, concessâ illi Aquitanâ, Galliæ parte, quam inhabitaret.

Valia Iornand. Oros. lib. 7. cap. ult. Diaconus lib. 14. Iornandes lib. 2. Prosper in Chronicis.

Vexabant tum Britanniam Scoti & Picti, verum auxiliis, ab Honorio Cesare missis, profligati fuerunt. Per Hispaniam quoque Vandali & Alani, Genserico duce, grassabantur.

Blond. 2. dec 1. Diacon. lib. 14. Procopius de bello Vandalico lib. 1. Paulus Diaconus lib. 14. Sozomen. lib. 9. cap. 2.

Honorio tandem Romæ mortuo successit ad occidentem solem atque Romæ, Valentinianus, sororis filius: cùm interim Theodosius Arcadii filius, ut suprà diximus, alteram mundi plagam Constantinopoli gubernaret.

Procop. lib. 1. belli Vandal.

Ad

136 DE MONARCHIA IV.

a Ad hoc tempus Vandali & Alani diffidiis & factionibus Romanorum dum, qui per Africam erant, invitati, penetrarunt ex Hispaniis in Africam, ferroq; regionem atq; *b* flammâ vastabant. Ab ea clade pars quædam Africæ fuit illis ad habitandum attributa.

a Procop. lib. 1. belli Vandal. Diac. lib. 14. *b* Iornand. lib. 2.

a Gothi, qui Galliam Aquitaniam incolebant, Honorii Caesaris voluntate atq; *b* permissu, ut paulò antè diximus, non contenti suis finibus, vim & injuriam inferebant vicinis, & *c* Narbonem obsidione fatigabant: sed missus eò cum copiis Litorius oppidum obsidione liberavit, annonam intulit, & commisso prælio feliciter primò pugnabat: post autem toto ferè exercitu deleto, captus est, tantâq; fuit ea clades, ut populus Romanus pacem orare cogeretur.

a Sigebert. *b* Diacon. l. 14. *c* Iornand. lib. 2. Diacon. lib. 14. Prosper in Chronico.

Vandalorum etiam rex Gensericus, pace violatâ, quam cum Romanis in Africa fecerat, ut antea diximus, Carthaginem ex improvîso capit, ac multa crudeliter ibi facit: quæ quidem civitas per annos quingentos octoginta quinque populi Romani tum fuerat.

Diaconus lib. 14. Prosper in Chronico, Arspergensis.

Occupatâ Carthagine in Siciliam trajicit, magnisq; cladibus eam afficit. Tum demû instructâ classe Theodosius Imperator

rator bellum in Vandalos movebat: sed cum eodem tempore Hunni Thraciam & Illyricum vastarent, exercitus à Sicilia fuit ad ea loca propugnanda revocatus.

Diaconus lib. 14.

a Faciebant tunc denuò impressionem in Britanniam Picti atque Scoti: cùmque de Romanorum auxiliis Britanni desperarent, ab Anglis populo Saxonie, opem petunt: Sed hi pulchritudine regionis allesti, cùm paulatim majoribus copiis eò adnavigassent, maximam Insulæ partem suæ ditionis fecerunt, Britannis oppressis.

a *Paulus Diacon. lib. 14. Polyd. hist. Anglica lib. 3. Beda lib. 1. Anglica historia. Buchananus rerum Scotic. lib. 2. Crantius Saxon. lib. 1. cap. 18. Georgius Lilius in Chronico Anglia Regum.*

Non multò post Constantinopoli mortuus est Theodosius II. eo regnante, solis deliquium fuisse traditur, & apparuisse cometa, inde ab Idibus ferè Juliis ad mensem usque Septembrem.

Diac. lib. 14.

Theodosio ad orientem solem successit Martianus. De Genserico Vandalorum rege, supra diximus: cum eo pacem facit Valentinianus, divisâ inter ipsos Africâ.

Diac. l. 14. Evag. l. 2. c. 1. Nicoph l. 15. c. 1. Diacon. lib. 15. Procop. lib. 1. belli Vand.

a Circiter hoc tempus Athila rex Hunnorum, qui Daciâ & Pannoniâ occupatâ, vicinas regiones, Macedoniam, Mysiam, Thraciam crudelissimè vastabat, ad occupandum

138 DE MONARCHIA IV.

cupandam Imperii Romani partem, quæ est ad occidentem solem, animum adjecit. Et quoniam ejus belli summam fore difficultatem videbat, siquidem Gothi, qui tum pacem cum Romanis colebant, & Galliæ partem inhabitabant, ut supra dictum est, *b* auxilia Romanis ferrent: idcirco missis legatis amicitiam eorum atque fœdus expetebat: verum Aetius, Valentiniani Cæsaris legatus, huic rei prævertit: &, cum Theodorico, Gothorum rege, firmato fœdere, totum se comparabat ad bellum.

a Procop. lib. 1. belli Vand. Diac. lib. 15.

Bonfinio lib. 3. dec. 1. Blondus 1. decad. l.

2 Callimachus in Athila. b Fornandes l. 2. Diac. lib. 15.

a Athila nihilo secius progreditur: fit prælium longè maximum, in campis Catalaunicis, quæ quidem Galliæ pars, propter ingentem planiciem, hodiè vocatur Campania.

Diacon. lib. 15. Fornandes lib. 2. Fornandes campos Mauricios, Fraculphus Mauriacos vocat,

Cecidisse in eo prælio feruntur Lxxx. hominum millia: in his etiam Gothorum rex Theodoricus occubuit.

Gregor. Turonensis lib. 2. c. 7.

Victus autem Athila, seipsum interficere cogitabat, nè vivus in potestatem hostis veniret: sed cum Theodorici regis filius, Aetii ducis consilium secutus, cum suis copii domum rediret, ut mortuo parenti succederet, Athila colligendi sui spacium adeptus, in *a* Pannoniam redit, &

& novis collectis copiis, iræ plenus, Itali-
am ingreditur: *b* Aquileiam urbem ob-
sidione diuturna fatigatam demum ex-
pugnat, diripit, incendit: inde Concor-
diam, Patavium, Vincentiam, Veronam,
Brixiam, Bergomum, Mediolanum, &
Papiam capit: postea grassatus per Fla-
miniam, castra tandem facit ad Mincii
confluentem atque Padi. *c* Quo quidem
in loco, cdm deliberaret an Romam itur-
rus esset cum exercitu, Leo venit ad
ipsum, urbis Romæ Episcopus, ejus no-
minis primus, idque perfecit, ut, mutata
voluntate, non solum non Romam pene-
ret, verum etiam, Italiâ omni relicta,
rediret in Pannoniam, ubi non multo
post vitam finiit.

a Pomp. Lat. *b* Procop. l. i. belli Vand.
Diac. l. 15. Bonfinus dec. i. l. 7. Olabius in
Achila cap. 15. De Achila interitu
refert ex Prisco Historico Iornandes lib. 2.
Jovius lib. 1. Elogiorum.

a Hic est Leo ille, cujus extant Epi-
stolæ complures ad Theodosium II. &
Martianum Imperatorem, in quibus
partim excusat, quamobrem ad concilia
venire non possit, ab illis indicta, & de-
precatur, ne molestè ferant, quod *b* le-
gatos eò mittat: partim etiam orat, ut
in Italia potius, quàm in Asia concilii
locum designent; sed nihil impetravit.

a 2. Tomo concil. pag 40 Epistola Le-
onis Papæ decima sexta. *b* Epist. 9. ad
Theodosium pag. 32. Vide Epistolam 23.
24, 31. &c. pag. 44. & seqq. 2. Tomo concil.

Dum per Italiam ita sæviret Achila,
Venetorum

Venetorum urbs condita fuit, quando ex vicinis locis plerique potentiores in illa maris æstuaris, & insulas, tumulósque velut in portum aliquem, sese receperunt.

Volater. lib. 4. Geograph. Blondus Decad. 1. lib. 3. Sabellicus de rebus Veneris Decadis 1. lib. 1. Antonius Bonfin. decad. 1. lib. 6.

Humile fuit igitur ac propè desperatum & calamitosum hujus urbis initium, & nunc in tantam, uti videmus, amplitudinem excrevit. Octoginta quinque numerantur illorum duces, ad hoc usque tempus: ex iis primus fuit Paulus Anazatus, anno salutis septingentesimo sexto, cum ante ducentos quinquaginta duos annos urbs ædificari cœpta fuisset.

In historia ducum Venetorum à Petro Marcello Veneto, Sylvestro Gyrello, & Hieronymo Kelnero edita, hic dux vocatur Paulus Anafestus, & initium Imperii illius collocatur in annum 697. à Christo nato, quem faciunt urbis condita annum 282. De numero etiam variant, 4, enim & 30: usque ad illud tempus, quo hac à Sleidano scripta sunt, Duces recensent.

a Interfecto postea Valentiniano, Vandalorum rex Gensericus, classe devectus in Italiam ex Africa, cum exercitu longè maximo, & adjutus à b Mauris, Romanam contendit, & urbem propè desertam ab omnibus capit: sed exoratus à Leone Episcopo, qui & Athilam placaverat, uti diximus, ab incendiis abstinuit atque cæde.

Diac.

a *Diac. lib. 15.* b *Procop. de bello Vand. lib. 1.* Iornandes. *Euagrius l. 2. c. 7. Urspergensis.*

Direptâ urbe, captivi maximo numero Carthaginem deportati sunt. Hostes deinde Campaniam magnis calamitatibus afficiunt, Capuam, Nolam, Neapolim aliâsque civitates evertunt: superstites à cæde conjiciunt in catena, & opibus Italiæ facti divites, in Africam revertuntur.

Diac. lib. 15. Procop de bello Vand. l. 1. Ursperg.

Martianus ad Orientem solem Imperator, pacem coluit, naturâ quietus: ac dicere solebat, quamdiu pacatè vivere liceret, non esse principi decorum, ut arma sumat.

Pomponius Latus. Egnatius lib. 2. de Rom. Principibus.

Ipso regnante, & jubente Chalcedone fuit coactum concilium amplissimum, & damnatus Eutyches, duas naturas in Christo confundens.

Euagrius l. 2. c. 2. Nicephorus l. 15. c. 2, 3, 4. &c. Diaconus lib. 15. 2. Tomo Concil. pag. 119.

Ibi decretum inter alia fuit, ne quis clericus, uti vocant, in duarum civitatum Ecclesiis recipiatur.

10. *Canone Decretorum concilii Chalcedonensis, 2. Tomo concil. pag. 327. Exstat 21. q. 1. Clericum in duarum.*

Non erat nota tunc temporis illa, quæ dicitur, pluralitas beneficiorum, quæ nunc sic inolevis, ut nihil sit ea frequentius

DE MONARCHIA IV.

quentius. Et nostrâ quidem serè memoria, consuetudo illa, inter alias Ecclesiæ maculas obrepfit, ut uni duos attribueret Pontifex Episcopatus. Quod si jam cum, qui superiori proximâ ætate fuit, hæc in parte, morem restitueret, officium suum faceret: sed quoniam id ferre non potest, an putamus, unquam esse permissurum, ut juxta sacras literas, & Apostolorum, atque primi temporis decreta, res emendentur? Nimirum frustra laborant, qui facta Paparum ad antiquæ religionis rationem exquirunt.

Imperii anno septimo, Martianus mortuus est, ei que Leo successit: Romæ autem & ad solem occidentem, ubi Româ captâ Gensericus in Africam revertisset, Valentiniano successit Avitus, deinde Majorianus, postea Severus, ab hoc Anthemius, post alii parum celebres, qui mutuis laniensis & infidiis interierunt, neque diu regnarunt, aded quidem, ut jam altera pars Imperii Romani, versùs occidentem solem valde esset afflicta.

De his Diacon. lib. 15. Euagrius lib. 2. cap. 7. Iornandes lib. 1. Procop. lib. 1. belli Vand. Euagrius l. 2. c. 16.

De Leone Cæsare nihil memorabile proditum est, nisi quod cum Gothis, Illyricum vastantibus, amicitiam atq; fœdus iniit.

Iornand. lib. 2.

Exstant ad ipsum quoque Leonis Episcopi Romani una & altera Epistola. Successorem habuit Zenonem Isauricum.

Tom.

Tom. 2. concil. Epist. 71, 72, 73. 76.
&c. pag. 80. & seqq.

Inter eos, qui Romæ præfuerunt, à morte Valentiniani, fuit etiam Augustulus quidam.

De Romulo Orestis filio, cui Augustus cognomen fuit, scribit Procopius de bello Vandal. lib. 1. & de bello Gothico lib. 1. Euagrius lib. 2. cap. 16. Iornandes lib. 1. Pomp. Latrus.

Ad hoc tempus, Odoacer, cum ingenti manu Herulorum & Scyrorum, ex Pannonia in Italiam invadit: Crestem, patricium Romanum, qui Papiam cum suis copiis sese receperat, capit & occidit, oppidum diripit & incendit: progressus, omnem regionem usq; Romam occupat. Augustulus, animo fractus, Imperium sponte deponit: Odoacer urbem ingreditur, & Italiæ regnum adeptus, per annos XIV. nullo resistente, præfuit.

Iornandes lib. 2. Sigebertus. Procopius de bello Goth. lib. 1. Leonh. Aretinus de bello Goth. lib. 1. Blondus decad. 1. l. 2. Bonfin. decad. 1. lib. 7.

Tunc demum Theodoricus Ostrogothorum rex, missus à Zenone Imp. & Constantinopoli profectus Gepidas & Bulgaros resistentes vincit: deinde per Mysiam, & Pannoniam iter faciens, in Italiam accedit, & non procul ab Aquileia castra ponit: quò postquam & Odoacer venisset summis copiis dimicatur: victus Odoacer in fugam conjicitur: sed recollectis copiis denuo præliatur non procul à Verona, iterumque victus,

144 DE MONARCHIA IV.

& quamplurimis desideratis, qui partim in conflictu, partim in Athesi flumine perierant, Romam fugiens contendit. Illinc exclusus, vastato circum agro, Ravennam venit, ibi per triennium ferè circumfessus, ac deditione tandem captus, interficitur.

Procop. belli Gothici lib. 1. Iornandes lib. 1, & 2. Aretinus lib. 1.

Theodoricus, Odoacro sublato, factus Italiae Dominus, Romam venit, ibique concilium habuit unum & alterum Episcoporum, quos ex diversis Italiae provinciis eò convocaverat, ut de Symmachi causa cognoscerent, Episcopi Romani, quem pleriq; repudiabant, ut indignum & vitio creatum.

Diacon. lib. 15. Tom. 2. concil. pag. 472. & seqq. Centuria 6. Historia Magdeburg. cap. 9. de Synodiis.

Theodoricus hic fuit Arianns, ut quidam Pontificiorum libri dicunt.

Joan. 1. Papa, in Epistola ad Episcopos Italiae. tomo concil. 2. pag. 534.

Est autem ille, qui cognomine dicitur Veronensis, Theodorici illius, qui in prælio contra Hunnorum regem Athilam occubuit, ut supra dictum est, propinquus.

Odoacer erat Rugus, qui est in ipsula ad mare Balthicum, Germaniae populus.

Irenicus l. 3. c. 14. Tacitus in Germania & in eum Althamerus, Godofridus Viterbiensis perperam Odoacrum Ruthenorum ducem nominat.

Theodoricus, muniendi sui causâ Vandalorum,

dalorum, Visigothorum, & Burgundionum
reges per affinitatem sibi conciliavit.

*Procop. lib. 1. belli Gothici. Iornandes
lib. 2. Frisingensis lib. 5. cap. 1.*

Dum hæc in Italia geruntur, magni
fuerunt motus per Thraciam, Africam,
Britanniam, in qua superiores tandem
extiterunt Saxones.

Diac. lib. 15.

Zenoni, mortuo Constantinopoli, suc-
cedit Anastasius. Is nonnullos fovebat
qui a dogma probabant Eutychianum:
ideoque dissidium ei fit cum Episcopo
Romano Gelasio, qui literis prolixis eum
dehortatur, ut quidem ipsorum habent
libri, ne tutelam eorum suscipiat: duo
enim esse præcipue, quibus hic mundus
gubernetur, sacram pontificum & autori-
tatem, & potestatem regalem: & sacer-
dotibus quidem eò plus oneris incumbe-
re, quòd aliorum etiam nomine, Deo sint
aliquando reddituri rationem: ipsum
quidem civili præesse politiæ, sed tamen
subjici sacrorum ministris, & ab eorum
pendere iudicio: cumque sacerdotes le-
gibus politicis obtemperent, æquum esse,
ut ipse vicissim non recuset ea, quæ re-
rum divinarum antistites decernunt: &
cùm hic honos omnibus Ecclesiæ mini-
stris debeat impendi, rem ipsam postu-
lare, ut ei cum primis deferatur, quem
& suâ voce Deus, & Ecclesiæ deinde
consensus toti sacerdotum ordini voluit
præesse: desistat igitur, & in hac vita de-
precatorem se potius audiat, quàm in
altera sentiat accusatorem.

a 2. *Tomo concil. Epistola initium: Famuli vestrae pietatis. pag. 445.* b *Disq. 69. c. Duo quippe.*

Subjungitur postea decretum ejus de sacris Bibliis, in cōq; sedi Romanæ, quam vocant, tribuit principatum, pōst Alexandriæ, tertium locum dat Antiochiæ.

Secundo tomo concil. in Decreto Gelasii tit. Ordo librorum veteris testamenti, §. Post propheticas pag. 460.

Regnante Anastasio turbæ fuerunt & bellici motus per Ciliciam, sed sedati, oppresso autore.

*Paulus Diaconus lib. 15. Pomp. La-
tus. Autor hujus seditionis fuit Vitali-
anus Thracæ, qui jussu populi Imperatori
propter hæresin Eurychianam rebellavit. Zo-
nar. tom. 3.*

Hunni tum etiam vastabant Armeniam & Cappadociam, Getæ verò Macedoniam, Thessaliam, Epirum: utrosq; Cæsar coactus est præmiis & maximis jacturis placare.

Euagrius l. 3. c. 43. Niceph. l. 16. c. 38.

Hoc ferè tempore, quod erat anno salutis quingentesimo, rex Francorum Clodoveus, Christi religionem primus fuit amplexus, cū sæpe multūque fuisset ab uxore, quæ familiæ Burgundicæ erat, sollicitatus, ut id faceret, relictis idolis atque superstitione.

*Sigebert. Diac. l. 15. Gregor. Turonensis l. 2. c. 29, 30, & 31. Adon. Viennens. aia-
re 6. Robertus Gaguinus l. 1. c. 3. hist. Franc.
Æmilii hist. Franc. lib. 1. Michael Riti-
us de regib. Francorum lib. 1.*

Concilium

Concilium exstat Aurelianense, triginta trium Episcoporum Gallorum, habitum, ipso regnante: quo statuitur inter alia, si raptor virginis confugerit ad templum, etiamsi vim puellæ fecerit, ne mortis adeat discrimen, sed vel servili sit conditione, vel ab ea sese redimat.

Vincentius lib. 21. cap. 23. 2. 10mo concilior. Canone 4. pag. 511. 36. quest. 1. De raptoribus autem.

a Anastasium, fulmine extinctum, vel, ut jus pontificium ait, emissis intestinis exanimatum, Justinus excepit obscuro genere natus, & *b* sabulco factus miles, uti scribitur.

a Paulus Diacon. lib. 15. *b* Pomp. Lat. Lapsus hic est memoria Sleidanus: nam capitulum Anastasius, Dist. 19. quò hic locus respicit, loquitur de Anastasio Papa, qui Photinum & Acacium hæreticos fovit, & ob id divino judicio percussus creditur: nam ut glossa dicti capituli refert, dum assellaret emisit intestina.

Diffidium huic erat cum Theodorico, Gothorum rege, Italiæ domino, propter diversam religionem: sed ab armis tamen temperatum fuit.

Mortuo deinde Theodorico successit Alaricus, è filio nepos, magnâ Gothorum alacritate atque studio.

Procop. de bello Goth. lib. 1. Iornandes lib. 2. Leon. Aferinus lib. 1.

a Erat tunc Episcopus Romæ, Joannes, ejus nominis primus, hic à Theodorico rege, quem diximus, Constantinopolim fuit missus legatus cum aliis, & exceptus

honorificentissimè, sicut ipsorum habent libri, non à c populo tantum, sed ab ipso quoque Cæsare.

a *Niceph. lib. 17. cap. 9.* b *Paulus Diacon. lib. 15.* c 2. *Tom. concil. in vita Joannis 1. pag. 532.*

Nam summâ lætitiâ fuisse dicunt affectos, quod beati Petri vicarium, uti loquuntur, nunc demum Græciæ contingeret videre, & suscipere, quod indè à Constantini Magni tempore, & à Sylvestro datum ipsis non fuisset. Illud autem de Sylvestro mirum est cur dicant, cum Græciam non adierit, uti constat: nam tunc, cum imprimis oportuit & opus erat, nimirum in Synodo Nicæna non se commovit, sed legatus eò misit Victorem atque Vincentium: & alteram ipse post habuit Romæ, sicuti tradunt, quâ concilii Niceni decreta confirmat.

Sozom. lib. 1. c. 16. & alii. Sozom. *Vitum & Vincentium legatos nominat.*

Extat etiam Joannis primi, ad Episcopos Italiæ consolatoria quædam Epistola, quâ monet eos, quanquam rex Theodoricus, hæresi pollutus Ariana, vastitatem ipsis & toti minitetur Italiæ, ne tamen ab instituto desistant, sed fortiter agant.

Epistola 2. Joannis 1. Papa ad Episcopos Italia de Theodorico rege, 2. Tomo conciliorum. pag. 534.

Post Justinum, factus est Imperator Justinianus, sororis Justini filius.

Diaconus lib. 16. Euagrius lib. 4. c. 9. Niceph. lib. 17. cap. 7. Pomp. Latrus, & alii.

Is ad restaurandam a Rempublicam animum adjecit, & initio quidem toti administrationi Belisarium præfecit. Is b Persas egressos extra fines, ac Romanorum ditioni vim adferentes, magnis præliis vicit, Illyricum à Gepidis & Bulgari vastatum, liberat: Parthos c belligerantes ad amicitiam adducit: Vandalorum maximas copias in Africa fundit: regem capit: Carthaginem recuperat: inde transgressus in Siciliam, accepto nuntio de rebellionem per Africam, cò reversus feliciter rem gerit.

a *Diaconus lib. 10.* b *Procop. de bello Persico lib. 1. & 2.* c *Procop. de bello Vand. Zonaras tomo 3.*

Tunc demum in Italiam profectus, Neapolim occupat, diripit, Gothosque fundit, quorum rex tum erat b Theodatus.

Procop. de bello Gothico lib. 1. Fuit hic Theodoricus Veronensis ex sorore Amelfreda nepos, propter ingratitude autem erga Amalasuntham à Gothis interemptus est, anno regni tertio. b *Apud Cassidorem l. 10. ep. 3.* Theodahadus nominatur, ibidem reperias ejus encomium.

Postea Romam venit, amantèr ab omnibus exceptus & honorificè: illinc digressus, oppida passim & munitiones occupat, & in his Perusiam: post obsidet Ravennam: ibi, congressus cum eo Vitigis Gothorum rex, amisso exercitu capitur, Constantinopolim ductus à Belisario.

Procop. lib. 2. *Diaconus lib. 16.* *For- nander l. 1.* *Sigebertus. Blond. Decad. l. 5.*
Gothi,

Gothi, redintegratis viribus, in regione Transpadana regem sibi sumunt Hildebrandum.

Pomponius Latus, Hildebrandum, Procop. Theudibaldum vocat. Sequitur eum Diaconus: Sigeberto Eldepades indigitatur.

Huic successit unus & alter, ac deinde Totilas. Is, absente Belisario, per totam Italiam grassatus, Romam obsessam capit, diripit, incendit.

Procop. lib. 3. belli Gothici. Evagrius lib. 4. cap. 20. Sabellus Enn. 8. lib. 3. Blondus decad. 1. lib. 6.

Itaque revocatus Belisarius, confecto bello Parthorum, qui Syriam denuò vastabant, revertitur in Italiam, & urbem propè desertam recreat. Inde cum hoste congressus feliciter præliatur, & annonæ causa, a navigans in Siciliam, à Justiniano revocatur, quæ quidem res occasionem b Totilæ præbuit, ut, restauratis viribus, Romam rediret.

a Fornandes lib. 1. b Totilas Fornandi Badinla seu potius Dadinla nominatur.

Cæsar deinde Narsetem Eunuchum Italico bello præficit, qui Gothos omni expulit Italiâ: quod ed facilius fuit, càm Totilam regem ex vulnere mortuum illi amisissent.

Procop. de bello Goth. lib. 3. Agathias in sua historia Gothica. Pomp. Latus.

Bellum illud Gothicum in annos octodecim fuit productum.

Procop. lib. 3. belli Gothici. Sabell. Ennead. 8. lib. 4. Blondus Decad. 1. lib. 7.

Justinianus

Justinianus ergò, recuperatâ Italiâ & Africâ, cùm ex filia nepotem Justinum Imperii socium assumpsisset, mortem obiit.

Sunt qui socordis ingenii principem, & uxoris imperio Theodoræ subiectum fuisse tradunt.

Suidas *literarum rudem fuisse scribit. Zonaras* *tom. 3. scribit eum adeo immodico adificandi studio flagrasse, ut & stipendia artium liberalium magistris jam olim constituta sustulerit, ut haberet sumptus, quos in adificationes profunderet.*

Erat apud eum in summa gratia Tribonianus Jureconsultus, qui, veterum scriptis ac disputationibus abolitis, legum centones ex illis collegit, & fragmenta nobis tantùm reliquit, quæ nunc Pandectarum nomine censentur. Ejus autem operis quosdam habuit adjuutores, qui passim nominantur.

Idem postea fecit in principum rescriptis atque legibus, quas tribus libris comprehensis, Gregoriano, Hermogeniano, Theodosiano, contraxit in unum volumen, & Justinianum codicem vocat, usus aliorum operâ, quos in ejus libri præfatione Cæsar enumerat.

Sunt autores, qui Tribonianum fuisse hominem avarum, & precio fixisse leges, ut ille ait, ac refixisse tradunt.

Virgilius 6. Æn. Procop. lib. 1. de bello Persico. Suidas in dictione Tribonianus. Alciatus disputation. lib. 4. cap. 7. Agidius Perrinus Aremiarrensis in vita Justiniani Imp.

In eo, quem diximus, Codice, quamplurimæ sunt Justiniani leges, quæ superioribus derogant: accessit etiam opus peculiare, Novellarum constitutionum, quod per omnia Justiniani nomen atque titulum habet.

Eum, quem dixi, a Belisarium quo duce tot tamque gloriosas consecutus erat victorias, ignominiosissime tractavit Cæsar, & valde senem excacavit etiam.

a *Herzès Chiliad. 4. variar. histor.* Habet idem *Petrus Crinitus lib. 9. cap. 6. de honesta disciplina, & Joannes Fovianus Pontanus lib. 2. de fortitudine domestica cap. 8. Alciatus verò lib. 4. parergon. cap. 24. totum hoc falsum esse demonstrare conatur. Virtutes Belisarii commemorat Suidas, in voce Belisarius. Origine Germanum fuisse, docet proœmium Joan. Leonclaii in Zosimum.*

Ipsò regnante, Constantinopoli fuerunt aliquot habitæ Synodi, quibus Menna præerat, ejus urbis Patriarcha, qui sanctissimus & beatissimus vocatur & œcumenicus, ut ipsorum habent libri.

Eugrins lib. 4. cap. 37. Niceph. lib. 17. cap. 27. & 28. Tomo 2. concilior. Synodi Quinta Constantinop. Actio 2. facta à Menna Patriarcha Constantinop. & alibi.

a Initio codicis Epistola ponitur Cæsaris ad Joannem Archiepiscopum urbis Romæ, quâ caput ipsum vocat omnium Ecclesiarum, eique subjicit omnia. Porro,

rd, bquanquam homines docti commentitiam esse judicant, tamen, etiamsi vera esset, certum est, controversiam illam durasse multis post annis, donec tandem Episcopi Romani, facultatibus amplificati, pervincerent, & in Ecclesie possessione sibi constituerent arcem, quæ manibus hominum exædificata seu favore principum, nunc titulum habet, quasi divinitus eo sit collocata.

a L. 3. tit. 1. *S. Reddentes honorem.* b *De Epistolis mutuis Justiniani Imperatoris & Joannis Papa Romani dubitatum fuit omnibus temporibus: legatur Alciatus lib. 5. parerg. cap. 23. Cuiacius observ. 12. capite 26. Franciscus Horomanus lib. observat. 7. cap. 2.*

Diximus antea, quemadmodum Augustini tempore sextum fuit habitum Carthagine concilium, in eoque fraus deprehensa Paparum, Bonifacii primi & Celestini, quando Niceæ constitutum fuisse dicebant, ut ad ipsos ex omnibus undique locis provocaretur. Justiniani verò tempore Romæ erat Episcopus, Bonifacius II. Majus extat Epistola, quæ graviter taxat Aurelium, qui superiori concilio, Carthaginis fuerat Episcopus, cumque cum suis collegis impugnasse Romanam Ecclesiam ait, instigante Diabolo: simul Deo gratias agit, quod hujus temporis Episcopus Eulalius, Aurelii successor, cum Ecclesia Romana redierit in gratiam. Deinde scriptum Eulalii recitat, quo profitetur ille, se damnare suos majores & successores, quicunque sanctæ
Romane

Romanæ, & Apostolicæ Ecclesiæ privilegia labefactare conantur.

2. Tomo concil. ad Eulaliū Alexan. Episcop. pag. 544.

a Alter à Bonifacio, Agapetus, Anthemium Patriarcham Constantinopolitanum loco removit, negantem duas naturas in Christo: tulit hoc in primis a grē
b Theodora, Cæsaris uxor, & Sylverium Agapeti successorem monuit per Belisarium, eut illum restitueret: cum etiam aliæ quædam criminationes accederent, Belisarius eum loco dejecit, & in exilium mittit, subrogato Vigilio: sed cum & iste Constantinopolim evocatus, Anthemium d nollet revocare, consimili pœnâ fuit multatus: unde satis apparet, quomodo in Cæsarem tunc potestate fuerint urbis Romæ Episcopi.

a Niceph. lib. 17. cap. 9. b Diaconus lib. 16. c 23. q. 4. Belisarius. Evagrius lib. 4. cap. 18. d Niceph. lib. 17. cap. 16. variat. Procopius Sylverium relegatum scribit propter suspicionem defectionis ad Gothos lib. 1. belli Gothici. Blondus lib. 7. Decad. 1. Vigiliū carceri inclusum, socios parim relegatos, parim ad metalla damnatos, tandem tamen liberatos esse commemorat.

Justino II. Cæsare, renovatum est bellum Persicum, quod cum primum feliciter gereretur, Cæsaris legatus, Archelaus, pacem denuò fecit.

Disc. lib. 16. Evagrius lib. 4. cap. 7.

Narses, Cæsaris per Italiam legatus, expulsis Gothis, & mortuo Totilâ, per annos

annos XVI. obtinuit Italiam: pōst re-
vocatus à Cæsare, cū parum lætas ac-
cepisset literas, & ingratitude in iis
deprehenderet, non solum non revertit,
verumetiam ulciscendi sui causā missis
legatis, Longobardos, qui tunc in Pan-
nonia cōfederant, maximis propositis
emolumentis, excitavit, ut, Pannoniā re-
lictā, in Italiam venirent, omnium regio-
num & pulcherrimam & fructuosissimam.
Itaque partem illam Italiæ, quæ nomen
ab ipsis ad hoc usque tempus retinet, oc-
cuparunt.

a *Paulus Diaconus de gestis Longob. l. 2.
cap. 5. Regino lib. 1. Pomp. Latus. Frisim.
gens. lib. 5. cap. 5. Sigebertus. Jovius
lib. 1. Elegiorum.*

Justinus hic per Italiam instituisse
scribitur magistratum, Exarchum: is erat
tanquam Cæsaris vicarius, atque legatus:
Ravennæ potissimum habitabat, neglectā
Romā, singulisque civitatibus & oppidis
unum aliquem præficiebat.

*Blondus lib. 8. Decad. prima. Primus
Exarchus nominatur Longinus Græcus: sed
Palmerius Patritium Romanum primum,
talem magistratum suscepisse scribit. Dura-
vit illa dignitas annis 164. sive ut alii vo-
lunt 124. Blondus lib. 10. Decad. 1.*

Itali scriptores novum hoc institutum,
Romæ ac Italiæ fuisse tradunt exitiale.
Narses deinde Romæ mortuus est.

*Narsetem in exilio defunctum comme-
morant omnes, mortui verò corpus in locu-
lo plumbeo cum omnibus ejus opibus Con-
stantinopolim portatum scribit Paulus Dia-
conus*

conus libro 2. de gestis Longobard. capite
 11. Idem eodem libro capite 3. pietatem ejus
 predicat, sicut Evagrius etiam lib. 4. cap. 24.
 Suidas ingenium & corporis habuum de-
 scribit.

a Justinii successor fuit Tiberius, jam
 antè cooptatus, & Imperii factus colle-
 ga. Is contra b Persas bis feliciter pugna-
 vit: pacem cum Longobardis fecit, qui
 tum, inde à Samnitibus, ad Alpes usque
 regnabant, exceptâ tantùm urbe Româ,
 quam, ubi graviter obsedissent aliquan-
 diu, vi tempestatis & imbrium coacti,
 tandem castra moverunt.

a Diacon. lib. 17. b Evagrius lib. 3. c. 14:
 Niceph. lib. 18. cap. 2. & 5. Pomp. Latrus,

a Tiberii gener, Mauritius, factus Cæ-
 sar, per legatos præliis aliquot fudit Per-
 sas, ac demum pacem cum iis fecit, revo-
 cato exercitu Scythas expulit è Mysia:
 Longobardos per Italiam repressit: Hun-
 nos è Pannoniis ejecit: propter b avari-
 tiam exosus militi, coactus est, ortâ sedi-
 tione, profugere Chalcedonem. ibi tan-
 dem cum uxore, c & liberis, omniq; stirpe
 fuit interfectus à Phoca Centurione, qui
 per seditionem deinde salutatus est impe-
 rator.

a Diac. l. 17. Niceph. l. 18. c. 6. 7. & 8.

b Pomp. Lat. c Niceph. lib. 18. cap. 40.

a Mauritio regnante, cometa, senis
 mensibus apparuit: tunc b etiam natus
 esse traditur Mahometus, de quo paulò
 pòst dicitur.

a Niceph. l. 18. c. 35. Diac. l. 7. b Palma-
 rius in Chronico. Blondus l. 6. Decadis 1.

EO

Et tempore Constantinopolitanus Episcopus Joannes, universalem se vocabat Patriarcham: Pelagius verò secundus, Episcopus Romanus, vehementer obstitit, ejusque decreta pronunciavit irrita.

Joannes hic à vita sobrietate jejunator nominatur lib. 17. cap. 36. & lib. 18. c. 34. historia Ecclesiastica Nicephori. primatum sibi arrogavit in Concilio Constantinopolitano, teste Gregorio Magno lib. 4. indictione 13. epist. 36. sed Pelagius Episcopus Romanus misso Constantinopolim archidiacono synodi decreta cassavit, ibidem epist. 36. Vide 2. tomo conciliorum epistola prima Pelagii secundi Papa pag. 842.

Qui successit huic, Gregorius primus, graviter hoc ipsum in illo reprehendit, & in Concilio Chalcedonenfi, titulum hunc atque honorem suis majoribus attributum quidem fuisse, verum ex ipsis neminem usurpasse dicit.

Gregor. lib. 4. indictione 13. epist. 36. & 38. item lib. 7. indictione 1. epist. 30.

Datis etiam literis ad Mauritium Imp. hortatur ut illum coerceat: nam ad ipsius auctoritatem hoc quoque pertinere, quam ille, dum talem sibi potestatem sumit, multum imminuat.

Gregorius lib. 4. indict. 13. epist. 32.

Alter autem post Gregorium Bonifacius tertius, à Phoca scribitur obtinuisse primatum, divulgatis in eam rem edictis atque diplomatibus.

Blondius Decad. 1. lib. 9. Adon Vinnensis aetate 6. Beda de ratione temporum.

Regino Prumiensis lib. 1. Frisingensis lib. 5. cap. 8. Urspergensis. Platina in vita Bonifacii 2 et iii.

a Phocâ rerum potiunte, Persæ magnis incommodis Rempublicam affecerunt, occupatâ Mesopotamiâ & Assyriâ, & in minorem Asiam usque progressi, tanta erat principis ignavia: sed & Germania, Gallia, Hispania, bonâque pars Italiæ defecerunt. b Ægyptum vastabant Saraceni: sic ille, propter crudelitatem & neglectam Rempublicam, occisus, Heraclium habuit successorem.

a *Diacon. lib. 17. Zonar. tomo 3. Beda de ratione temporum.* b *Niceph. lib. 18. cap. 56. Pompon. Latrus.*

Tunc iterum Persæ longissimè progressi ex Ægypto in Africam invadunt, & suæ ditionis efficiunt. Europam variè lace- rabant Scythæ: profectus tandem in Asiam Heraclius, cum pacem impetrare non posset, parùm etiam honestis nomi- ni Romano propositis conditionibus, pe- nè coactus decertavit cum Persis, qui jam Judæam vastabant, eosque uno aut altero prælio fudit: inde Tigrim flumen transgressus, & Persiam longè latèque popularus, amicitia demum initâ cum Persarum regis filio Sirocho, qui, necato parente, regnum invaserat, Africam, Ægyptum, & quicquid omnino Persæ oc- cupaverant, recepit, pactumque fuit, ut Persicam ditionem à Romana separaret Tigris.

Pomp. Lat. Sigebertus.

Ad hoc tempus, Saraceni, Heraclio mi-
litantes,

litantes, cùm stipendiis fraudarentur, maximâ multitudine deficiunt, & Mahometo duce, per Syriam grassati, Damascum occupant, Ægyptum vastant, Arabiam subigunt, & in Persas quoque feliciter præliantur.

Diaconus lib. 18. Sigebertus. De Saracenorum origine, incrementis, & imperio videatur Cælius Augustinus Curio lib. de historia Saracenorum, item Wolfgangus Drechslerus in compendio historia Saracenica.

Fuit Mahometus obscuro genere natus, verùm astutus & audax, pòst etiam locupletatus matrimonio: cùmque propter animi promptitudinem autoritate valeret, novum doctrinæ genus, rationi valde jucundum, sed magnâ sui parte ridiculum & ineptum, proposuit, quo sic animos hominum magis atq; magis devinceret, & regnum sibi firmitus constitueret: & quanquam initio facilè potuisset hoc incendium restingui, tamen quia neglectum fuit, brevi tempore crevit in immensum: ab eoque tempore magis atque magis populi Romani majestas & Imperium, ad orientem solem, interiit, deficientibus aliis atque aliis populis.

Liber de generatione Mahometi & Chronicon Saracen. Zonaras tomo 3. Chalcocondiles lib. 3.

Heraclio regnante, quartum fuit concilium Toletanum.

Tomo 3. concil. pag. 63. Joannes Magnus historia Gothica l. 16. c. 17.

Et quia per Hispaniam plerique sacerdotes,

dotes, precationem quam *a* Christus ipse nos docuit, non quotidie, sed eo die solam orabant, quem *b* Dominicum vocamus, decretum inter alia fuit, ut id corrigeretur: item, ut *c* Apocalypsis Joannis Evangelistæ, sicut aiunt, à Paschate doceretur in templis, adusque Pentecosten.

a Marth. 6. Luca 11. *b* Canone 9. pag. 70. *c* Canone 16.

Regnabant tunc in Hispaniis Gothi: cumque dominationis externæ, sicut fieri solet, Hispani pertæsi res novas caperent, gravi penâ Synodus *a* edicit, nequa conjuratio fiat in regem, Gothicamve gentem, utq; mortuo rege, primores totius gentis atque sacerdotes communi consilio successorem constituent. Idem *b* pòst in aliquot aliis ipsorum conventibus repetitum fuit.

a Canone 74. pag. 76. Concilii 5. *b* Canone 3, & 4. Concilii 6. Canone 17, & 18.

Prohibetur etiam, ne per quadragesimæ tempus, uti vocant, Hebræum illud Alleluia canteretur in templis: nam esse mœstitiæ tempus illud, non lætitiæ.

Concilii quarti Canone 10. pag. 70.

a Heraclio successit Constans, è filio Constantino nepos: hic infelicissimè mari pugnavit cum *b* Saracenis, qui, victoriâ potiti, Rhodum occuparunt, longius haud dubiè progressuri, nisi factiones inter ipsos ortæ biennii inducias Romanis impetrassent: eo dato respirandi spatio, Cæsar cum exercitu transmisit in Italiam, quo ab hostibus eam liberaret, ut quidem jactabat: cumq; Tarentum esset delatus,

delatus, Luceriam, & alia quædam e Apulia loca, ditionis Longobardorum expugnat & evertit. In itinere, cum Neapolim irer, postremum ejus agmen casum fuit à Longobardis.

a *Diac. lib. 18.*

b *Zonaras tom. 3.*

c *Regin. lib. 2.*

Paulus Diaconus de gestis Longobard. lib. 1. cap. 10.

Romam placide ingressus, omnibus tandem ornamentis eam spoliatur, & paucis diebus ibi commoratus in Siciliam trajicit.

Regino lib. 1. Sigebertus.

Sabellius

Ennead. 8. lib. 6.

Ibi demum in balneo fuit interfectus: cumque post ejus mortem de successione essent nata dissidia, Saraceni, eam nacti occasionem, magna cum classe ingrediuntur Siciliam, vastam edunt hominum stragem, Syracusas capiunt, & prædam omnem Constantis ablatam ex urbe Roma, secum asportant.

Diaconus, Zonaras tom. 3. Regino l. r.

Blondus Decad. 1. lib. 9. Nauclerus generat. 23. Diacon. lib. 5. cap. 13. de gestis Longobardorum.

Constanti a successit Constantinus quartus, vulgò dictus Barbatust hic per annos aliquot cum Saracenis congressus, tandem eos fudit, ita quidem ut pacem illi peterent, & inducias annorum xxx. simulq; b vectigal annuum paciscerentur: ea re commoti, qui erant ad occidentem solem populi Romani hostes, pacem quoque petebant.

a *Diac. lib. 19. Zonaras tom. 3. Sigebert.*

b *De tributo auri consentiunt Zonaras &*

Diaconus: de equis & servis variant, hic enim quinquaginta, ille octonos tantum nominat.

Bulgari autem suis finibus egressi, Thraciam vastabant: cum his tandem pacificatum est, & concessa illis utraque Mysia, tamen postea, cum ignaviam Romanorum deprehenderent, violata pace, rursus evolarunt, & Imperii vires attenuabant.

Diac. lib. 19. Zonar. tome 3. Sigebert. Aventinus lib. 3. annal. Boiorum.

Hic Cæsar omnium primus constituisse traditur, ut, quem clerus, populusque Romanus cum exercitu creasset civitatis Episcopum, is plenam obtineret potestatem: nam ad hoc usque tempus, Episcopi Romani dignitas, vel à Cæsaribus, vel ab ejus per Italiam vicariis confirmatione pendebat.

Sabellicus Ennead. 8. lib. 6. Blondus Decad. 1. lib. 9. Platina in vita Bened. 2. Polydorus Virgilinus lib. 4. cap. 10. hanc legem scribit haud diu servatam esse.

Exstat ad Constantinum, Papæ Leonis II. Epistola prolixa, quâ damnat omnis generis hæreticos, & ipsum propter studium ac patrocinium religionis, & liberalitatem atque munificentiam summis laudibus extollit, & Ecclesiam, quæ talem sit nacta propugnatorem, planè triumphare dicit.

a Tom. 3. concil. initium Epist. 1. b Regi regum. pag. 371.

Eo regnante, Synodus fuit sexta Constantinopoli, centum quinquaginta Episcoporum.

Diac.

Diac. lib. 19. *Zonaras* tomo 3. De numero Patrum, qui ad hanc Synodum conveniunt, variant auctores. *Regino* lib. 1. & *Beda* de ratione temporum, numerant 150. *Diaconus* lib. 19. *Ivo* in *Chronica*, *Simoneta* lib. 4. c. 46. nominant 289. in catalogo subscriptorum extant 162. *Chronicon Martini* trecentos minus uno habet.

In ea sub finem ipsum fit mentio Canonum, qui dicuntur Apostolorum, sed obscuris verbis.

Tomo 3. concil. in *Decretis Synodi* 6. *Constanti.* titulo de *Canone Apost.* pag. 393.

a *Gratianus* autem contrarias opiniones recenset. nam dicit esse, qui conscriptos ab Hæreticis, & ab Ecclesia veteri repudiatos affirmant, & inter Apocrypha numerent. *Zepherinus* autem, *Episcopus b Romanus*, ordine decimus sextus, approbasse illos dicitur, & post eum, ista, quam dixi, Synodus, quam *Justiniani II.* tempore, qui filius erat *Constantini* quarti, tradunt absolutam fuisse. Breviter, incertis rationibus omnia fluctuant. Sed & de numero canonum non convenit, nam alii L. alii LX. ponunt, alii LXXXIII. & eo quidem numero extant: unde facile conjici potest paulatim additos fuisse plures, & uno postea nomine comprehensos, cum à diversis emanassent.

a *Dist.* 16. c. *Canones.* *b* 1. tomo concil. *Epistola ad Episcopos Sicilienses.* pag. 341: *Fr. Sixtus Senensis* in bibliotheca sancta lib. 2. de canonibus apostolicis sic scribit: *Isidorus* tantum 50. recenset. Sexta
L 4 Synodus

Synodus canone 2. probat 83. tamen si non
fuit nisi 84. Sed duodecimus latinus est in
codice Græco in duos divisus. Zepherinus
quingentis annis quintâ Synodo prior, se-
xaginta tantum canones admittit. Leo no-
vus, trecentis & quinquaginta annis poste-
rior sextâ Synodo ad Michaellem patriar-
cham totidem enumerat. Hæc Fr. Sixtus.
Pro horum canonum defensione luculentum
librum edidit Franciscus Turrianus Je-
suita.

Tunc etiam Archiepiscopus Ravennas
Episcopo Romano se subiecisse fertur,
eum antea, maximè verò post eò trans-
latum Exarchatum, nihil Romano con-
cederet.

Sigebert. Ecclesia Ravennas à Ro-
mana multis ab annis segregata, *Allocephala*
dicta est, ut *Platina* in *vita Dom. 1.*
Papa Rom. Theodorus autem Episcopus Ra-
vennas sedem suam Romano Episcopo sub-
jecit. Occasionem explicat *Blondus* *decad. 1.*
lib. 9. *Sabellius* *Ennead. 3. lib. 7.*

a Constantino successit Justinianus fi-
lius: is per ætatem & imperitiam malè
Rempublicam gerebat, & violatâ pace,
quam ejus pater cum Saracenis fecerat
& Bulgaris, eò demum redactus est, ut
pacem ab utrisque cogeretur ipse petere.
Tandem ob b crudelitatem ejectus, &
præcis naribus relegatus, Leontium ha-
buit successorem, qui propter affectati
Imperii suspicionem per biennium fuerat
captiveus.

a *Zonaras* *tom. 3.* *Sigebertus.* b *Diac.*
lib. 19.

In his motibus Africam invadunt Saraceni: sed biennio post illinc ejecti fuerunt, commisso praelio.

Diac. lib. 20. Zonaras tom. 3.

a Milites Romani, praesidio in Africa relictis, cum lentè & ignavè omnia administrarentur à Cesare, veriti, nè à Saracenis, quorum tunc erat ingens potentia, rursus ejicerentur, *b* Tiberium quendam faciunt Imperatorem. Is cum copiis profectus Constantinopolim, & urbe potitus, Leontium capit, naribus truncat, in catenas conjicit, & per Italiam novum constituit Exarchum.

a Zonar. tom. 3. b Tiberio huic *Abismari* nomen fuit, quod repudiavit: ut *Diaconus lib. 20. & post eum Egnatius scribit.*

Et cum ad hunc modum tumultuose omnia fierent, Saraceni, tempus idoneum nacti, maximisq; cum copiis ex Ægypto profecti, Africam rursus occupant, & Lybiam, & Hispaniam propè totam.

Blondus decadis 1. lib. 20.

a Is, quem suprà dixi, Justinianus, à Leontio Imperatore ejectus & relegatus, Trebellii Bulgarie regis auxilio, Constantinopolim tandem occupat, & Leontium Tiberiumq; captos interfecit: per annos deinde sex crudeliter imperavit, ingratus etiam in *b* Trebellium regem: tandem *c* commisso praelio cum Philippo Bardane, ad quem exercitus defecerat, occubuit tum ipse, tum filius Tiberius.

a *Diac. l. 20. Sigebert. b* *Suidas in voce Bulgari, Terbelin vocat. c* *Zonaras tom. 3. Philip.*

a Philippicum Constantinus Pontifex ob diversam religionem, pronunciat scismaticum: b tandem à suis exoculatus Cæsar, Anastasium II. habuit successorem.

a Regino l. 1. b Sigebertus. Anastasius hic alio nomine Artemius appellatus fuit. Diaconus lib. 20. Zonaras tomo 3.

Is classem insignem misit Rhodum, a belligerandi causâ cum Saracenis, eiq; bello quendam ordinis Ecclesiastici virum præfecit: sed cum ei parere milites recusarent, ortâ seditione, factus est Imperator quidam obscuri generis Theodosius, qui, mutatâ navigatione, Constantinopolim venit, urbem occupat, & b Anastasium prælio victum sacris addicit: sed non multò post ejectus à Leone, copiarum præfecto, vitamque monasticam fuit amplexus.

a Diac. lib. 20. Zonar. tomo 3. b Regino lib. 1. Frisingensis l. 5. c. 17.

Ad hoc tempus, quod erat anno salutis septingentesimo, decimo septimo, Mauritanii totis viribus irruunt in Hispaniam, & suæ ditionis illam faciunt, Rodorico, Hispaniarum Rege, quem etiam Gothi elegerant.

Blondus decad. 1. l. 10. Joannes Gothus l. 16. c. 27. ad annum 714. refert.

Leone regnante, Saraceni, vastatâ Thraciâ, Constantinopolim per triennium obsident terrâ marique: tandem pestilentiam prope consumpti domum redire coacti sunt.

Diaconus lib. 21. Zonar. tom. 3. Frisingensis

frisingensis l. 5. c. 18. Sabellicus Ennead. 8. lib. 7. Blondus decad. 1. lib. 10.

Erat Leo valde infestus Episcopo Romano, Gregorio II. suoque per Italiam vicario, sive Exarcho mandaverat, ut illum, quocunque modo tolleretur è medio: Papam verò defendebant Longobardi, non quidem illius charitate quādam, sed ut in eo dissidio suos ipsi fines amplificarent: nam Exarchatus oppida multa per hanc occasionem occuparunt.

Paulus Diac. lib. 21. Sigebert. Blond. decad. 1. lib. 10.

a Hujus Gregorii quādam extant Epistolæ ad clerum & plebem Thuringie, monentis, ut in cognitione Dei magis atque magis proficiant: Item ad *b* Saxones graviter eos deterrentis ab idolorum cultu: Bonifacio quodam fuit usus in his rebus administro, quem in Germaniam emiserat.

a Tom. 3. concil. pag. 413. edit. Veneta.

b Ibid. pag. 414. Bonifacius hic, Wulfstanus antea vocatus, natione fuit Anglus Cridioduni in patria Devonienſi natus, Balauſ. Jacobus Curio Londanarum asserit, & Munzerus in Chronographia affirmat eum Ricardi regis Anglorum fuisse fratrem.

Leo Cæsar statuas omnes, & dīorum imagines è templis ejicit, Papæ quoque mandat ut idem faciat, ille verò non modò non morem gerit, sed illi, in suo proposito perseveranti, graves pœnas denunciatur.

Diaconus lib. 6. cap. 49. de gest. Longob. Frisingensis l. 5. c. 18.

Lecni

Leoni successit filius Constantinus, ejus nominis quintus, cognomento Copronymus, ejusdem cum patre religionis.

Hic magna cum classe profectus in Saracenos, ut Alexandriam Ægypti recuperaret, accepto nuncio de seditione domi nata, & Artabasto, novo Imperatore electo, Constantinopolim revertit, urbem vi capit, & Artabastum exoculat.

Diac. lib. 22. Sigebert. Zon. 17, 10mo 3. Blóndus Decad. 1. lib. 10.

Huic etiam, sicut parenti Leoni, grave fuit cum Episcopo Romano Gregorio III. dissidium: qui subinde missis internunciis cum excommunicabat, & cum in vincula conjicerentur nuncii, collectâ Synodo decretum fecit, ut, qui posthac divorum imagines demolirentur, aut contumeliosè tractarent, ab Ecclesiæ consortio planè rejicerentur, deinde, omni studio & operâ statuas in variis templis erexit, & magnificè, quantum potuit, exornabat.

Tom. 3. concil. in hist. Gregorii III. pag. 418.

A Gregorio III. fuit Zacharias. Hujus extat ad Episcopum quendam Bonifacium epistola, qui per Germaniam erat, ille ipse, ut apparet, cujus operâ fuit usus Gregorius II. ut paulò suprà diximus. Ejus postulatis respondet Zacharias, & permittit ut Merseburgi, Bambergæ, Erphurdiz sint Episcopatus. Concedit etiam, ut ad Carlomanum, Caroli Martelli filium, qui in aliqua urbe regni Francorum petebat haberi Synodum,

modum, proficiatur, & Ecclesiæ mores diligenter reformet, imprimis autem ab ordine sacerdotali removeat adulteros, & eos qui plures habent uxores: cum enim post susceptum ministerium sacrum, ne unam quidem uxorem habere, vel attingere liceat, multò minùs, ut eodem tempore, plures quis habeat, licet: nam quod b Paulus ait, ut Episcopus sit unius vir uxoris, intelligendum esse non de presenti, sed de præterito tempore, ne videlicet plures habuerit, quàm unam uxorem, is qui cupit in sacerdotum ordinem cooptari.

a Tom. 3. concil. Epist. ult. ad Bonifac. Episcop. pag. 435. b 1. Tim. 3.

Huic Epistolæ subjungitur Carloman- ni, qui se Francorum ducem vocat, edi- ctum, quo statuit, ut ipso præsentè, quot- annis habeatur Synodus: adulteros au- tem sacerdotes & scortatores loco sub- moveri jubet: venationibus etiam & au- cupio illis interdicit, nève mulierem ullam domi foveant, mandat: sed de uxoribus verbum nullum.

Tom. 3. concil. pag. 437. Habet hoc Edictum Aventinus lib. 3. Annalium Boiorum.

Ab hoc tempore Aistulphus, Lon- gobardorum rex, tributum annuum à Romanis petebat, gravia minatus, nisi dependerent.

Diac. lib. 22. Sigebert. Viterbien- sis parte Chronici 17. Blondus Decad. I. lib. 10.

Qui tum erat Episcopus urbis Romæ, Stephanus,

Stephanus, ejus nominis secundus, cum blanditiis atque donis hominem placare non posset, Constantinum Cæsarem de auxiliis interpellat: cumque nihil ab eo præsidii veniret, Pipinum, nuper factum Francorum regem, ut infra dicemus, orat ut opem ferat.

Diac. lib. 22. Frisingensis lib. 5. cap. 25. Urspergensis.

a Is cum copiis in Italiam profectus, Papiam obsidet, & illum ad pacis conditiones adigit: cum autem domum revertisset, hostis ferocior b factus, iterum arma movet. Quare denuo sollicitatus, in Italiam Pipinus venit: tunc demum Aistulphus exarchatum Pipino tradit, qua quidem in regione, hæ sunt urbes primi nominis, Ravenna, Faventia, Cæsena, Forum Livii, Forum populi, Bononia, Rhegium, Parma, Placentia.

a *Regino l. 2. b Frising. lib. 5. c. 25. Urspergensis. Sabellicus Enn. 8. l. 1. Balans centuria 2. cap. 5. Adon. atate 6.*

Regionem hanc omnem Pontificis fidei Pipinus permisisse fertur, cum Cæsar antea rogasset, ut eam sibi restitueret, quod esset Imperii, non Ecclesiæ Romanæ.

Regino lib. 2. Blond. decad. lib. 1. Antoninus titulo 14. c. 1. parag. 3. Amil. lib. 2.

a Constantino successit filius, Leo II. Is unicum suscepit profectorem in Syriam: repulsus domum rediit, neq; multo post mortuus est, ejusdem cum patre religionis, filio relicto Constantino sexto.

10. Sed cum is per ætatem regere non posset, mater ejus Irene rempublicam gerebat: ille autem grandior factus, dejectâ matre, cœpit insolenter admodum & acerbè regnare: cumque idcirco conjurationes in ipsum fierent, inter alios multavit etiam *b* Nicephorum patrum, & exoculavit.

Frising l. 5. c. 29.

Tandem & ipse fuit exoculatus, consilio matris, & aliquanto post luctu mortuus est, itaque rerum summa rediit ad Irenem matrem, quæ quarto demum anno sui Imperii dejecta inque exilium relegata, successorem habuit eum, quem diximus Nicephorum.

Diac. l. 23. Diac. lib. 24. Zonaras tomo 3.

Interea, dum ita Constantinopoli tumultuosè res aguntur, celebris erat Caroli, regis Francorum, fama. Nam is Aquitanico bello confecto, rogatus ab Adriano Episcopo Romano, cum exercitu venit in Italiam: & sicut ipsius parens Pipinus Aistulphum regem Longobardorum oppresserat, ut supra dictum est; ita hic *b* Aistulphi successorem Desiderium, gravem Italiæ & Adriano primo, post longam obsidionem cepit, ejusq; filium Adalgisium regno deiecit, & omni expulit Italiâ.

a Regino lib. 3. b Eginhard. Sigebert. Gaguinus lib. 4. c. 1. Amilins Veronensis rerum Franc. lib. 2.

Nam Cæsares Romani, quoniam & longius aberant, Constantinopoli videlicet, inde à tempore Constantini Magni, & quia non solum externis bellis, verum

verum etiam domesticis, & civilibus erant impediti dissidiis, Italiam ferè negligebant, aut certè non poterant idoneè tueri, præsertim Longobardis ibi grassantibus: deinde, ex ipsis plerique dissidebant etiam graviter à Romanis Episcopis, ut antè diximus, & ipsorum odio non admodum movebantur illis Longobardorum successibus. Hac de causa Pontifices externam defensionem circumspiciebant: &, quia tum temporis nulla erat illustrior aut potentior familia, quàm Franciæ regum, propter magnitudinem rerum gestarum, idcirco ad eum, velut ad portum aliquem, rebus turbulentis, confugiebant.

Hunc etiam ad modum Adriano mortuo, cui successit Leo tertius, cum graves haberet Romæ adversarios, Carolum, Pipini filium, implorabat: qui cum ad urbem quartò venisset, à Pontifice simul & omni populo salutatus est Imperator. quod quidem accidit, quo tempore Constantinopoli fervebant omnia factionibus, ità quidem ut etiam tempus ipsum, & Reipublicæ status huic mutationi videretur causam & occasionem præbere.

Diaconus lib. 24. Sigebertus. Sabellius Enniad. 8. lib. 9. Blond. Decadis 2. libro 1.

Sic igitur occidentis Imperium ad Germanos devenit: nam Germanos fuisse Pipinum atque Carolum, dubitari non potest. Fuit hoc post natum Christum, anno octingentesimo primo.

Ceterum

Ceterum inde à Nicephoro, Imperatores Orientis, continuis ferè bellis agitati fuerunt. Nam initio Bulgari sæpe cum illis conflixerunt: deinde Saraceni, ex Africa profecti, Cretam insulam, post quoque Siciliam occuparunt, & Asiam longè latèque vastarunt: postremò etiam Turcæ, Scythiæ populus.

A Nicephoro autem usque ad Constantinum Palæologum postremum, circiter quinquaginta numerantur Imperatores Græci, & in his aliquot fœminæ, ex ipsis plerique fuerunt ignavi.

De his legantur Zonaras tomo 3. Nicetas Choniates, Niceph. Gregorius, Chalcocondiles, & alii.

Et Constantino Monomacho regnante, qui vigesimus est à Nicephoro, Turcæ, ab humili origine paulatim progressi, longiùs Asiam vastare cœperunt, & auctis quotidie viribus, monarchiam demum constituerunt, non quidem novam aut quintam aliquam, sed ex ea natam Imperii Romani partem, quæ fuit ad solem orientem.

Zonaras tomo 3. Baptista Egnatius lib. 2. princ'p. Roman.

Ejus autem Monarchiæ princeps fuit Ottomannus ad annum Christi circiter M. CCC.

Chalcocon. lib. 1. de reb. Turcicis Matthias Mechovius in Sarmatia Asiatica cap. 15.

Mahometus deinde, ejus nominis secundus, proavus Solymani, qui nunc rerum potitur, captâ Constantinopoli, & Constantino Palæologo Cæsare, quem di-

M

ximus,

ximus, interfecto cum omni familia, nomen & successionem Imperatorum nostræ religionis iis in locis funditus deleuit.

Chalcocord. l. 8. Sabell. Ennead. 10. lib. 6.

Tenant autem Turcæ ad hoc usque tempus, Asiam, Syriam, Ægyptum, Mesopotamiam, Judæam, Rhodum, Græciam omnem, Thraciam, Bulgariam, Macedoniam, Illyricum, utramq; Mysiam & nuper alteram ferè Pannoniam, & Africæ partem aliquam.

De primatu dimicarunt olim inter se vehementer Ecclesiæ, Hierosolymitana, Antiochena, Constantinopolitana, Romana, & hæ quidem duæ potissimum, uti suprâ docuimus: Turcæ verò litem diremit, & sic omnia tribus illis locis conturbavit, nullū ut existat Ecclesiæ vel Christiani cœtus vestigium. Ejus autem, quæ superest, Ecclesiæ, quæque sublati æmulis, nunc sola triumphat, cujusmodi sit facies, qui status, res ipsa declarat.

Postquam ergò demonstravimus, quemadmodum Imperii Romani pars altera corporis, orientem solem spectans, omnino concidit, & in alienam potestatem devenit, reliquum est, ut, quemadmodum & ea pars, quæ pertinet ad occidentem solem, prorsus interierit, & novos adeptæ sit dominos, breviter explicemus.

Hic autem obiter considerandum est, quomodo mirabili quodam fortunæ ludibrio à Romanis illis atque priscis familiis, augustum illud Imperii decus & fastigium ad exteros delatum sit, & quidem

dem aliquot, pudente conditionis homines, Nam ex iis quidam fuerunt Hispani: nonnullis Pannonia, Dacia, Dardania, Dalmatia, Gallia, Thracia, Cappadocia dedit originem.

Imprimis autem observari debet, quàm fuerit anceps & misera Imperatorum conditio: nam ipsorum dignitas omnis atque salus erat, non in senatûs, aut populi, sed in legionum atque militum potestate, sic, ut permirum videri possit, ullos fuisse, qui munus hoc tam periculosum & injuriis opportunum, susciperent. Etenim inde à C. Cæsare, qui spectante senatu concidit, ad Carolum usque Magnum, circiter triginta fuerunt ex iis interfecti, quatuor verò sibi mortem ipsi consciverunt. Semper aliquid erat, quod in ipsis desiderarent milites: neque bonos magis quàm improbos ferre poterant, & ad minimam occasionem, concitatâ turbâ, jugulabant eos, quos etiam invitos ad culmen illud honoris pertraxerant, sicut Ælio Pertinaci constat accidisse. Cæsarem metuebat senatus: ipse verò Cæsar, ab impuri militis voluntate propemodum atque nutu pendeat.

Aurelius Victor. Herod. lib. 2. De hac Romani Imperii infelicitate sic scribit Erasmus Roterodamus præfat. in Suetonii Tranquill. O miserum ac deplorandum illorum temporum statum. Oppressâ senatûs auctoritate, oppressis legibus, oppressâ populi Romani libertate, sic creato principi serviebat orbis, princeps ipse serviebat iis, qualem nemo vir probus domi vellet habere
M 2 *servum.*

servum. Imperatorem timebat Senatus: Imperator scelestam illam militum multitudinem formidabat. Imperator leges dabat regibus: at huic leges dabant conductum milites. Summa verum orbis ab armata paucorum temeritate pendebat.

Hos autem spiritus, inde post C. Cæsaris mortem sibi sumpserunt, præsertim, legiones veteranz, quibus per Galliam, Hispaniam, Africam ille fuerat usus: & Cicero hoc ipsum deplorans, Fortes illæ quidem sunt, inquit, sed propter memoriam rerum, quas gesserunt pro populi Romani libertate & dignitate Reipublicæ, nimis feroces, & ad suam vim omnia nostra consilia revocantes.

Philip. 10.

Finis Libri secundi.

JOAN.

JOANNIS SLIIDANI,
De
QUATUOR SUMMIS
IMPERIIS,

Liber III.

Anequam de Catolo Magno loquamur, ad quem diximus Imperium Occidentis esse delatum, explicanda sunt quædam de Germanis, à quibus originem ille ducit.

Origo Caroli Magni ad Francos antiquissimos Germania populos refertur à Godfrido Vuerbiensi: Ludolpho de Babenberg. libro de jure regni cap. 3. Jacobo Wimphelingio rerum German. cap. 22. Hieronymo Gebuilevo de libertate Germanica cap. 6. Aegidio Tschudo in descriptione Rheni, alpina cap. 36. Francisco Irenico exegeseos libro 3. cap. 18. Verùm Joan. Bodinus, Germanici nominis hostis, Carolum natione Gallum, in Gallia natum, lingua quoque moribus & institutis Gallorum unà cum suis majoribus educatum scribit, in methodo historic. cap. 7.

Et primò quidem certò constat, Germanos persèpè transisse Rhenum, & in Gallias penetrasse, ut ibi propter agri bonitatem considerent.

Nam Teuthoni in provinciam Galliam invaserunt, & à C. Mario Consule fuerunt profligati.

Florus lib. 3. cap. 3. Vell. lib. 2. Orosius lib. 5. cap. 6. Eutrop. lib. 5.

a Deinde, cum Arverni & Hedui, Galliarum populi, de principatu contenderent, Germani mercede conducti ab Arvernibus & Sequanis, primo quidem non ita magnis copiis eò venerunt: paulatim verò sic augescebant, ut Ariovisto rege, bonam ejus agri partem occuparent. Eos autem C. Cæsar *b* prælio superavit, & aliquot post annis, cum bellum gereret in Eburones, Galliarum Belgicarum populum, Germani denuò Rhenum trajecerunt, ut exercitum Romanum oppugnarent: sed ad Mosæ confluentem atque Rheni fuerunt ab illo concisi.

a Cæsar de bello Gallico lib. 1. *b* Hubertus. Thomas Iodius de Tungris & Eburonibus. Cæsar lib. 4.

Multis deinde post annis intra suos fines se continebant, eò quod Romani Cæsares bellum ipsis inferrent: sed tamen quoties tempus aliquod idoneum essent adepti, non deerant suis ipsi commodis, & Galliam perpetuò vastabant. *a* Hunc ad modum, Gallieno Cæsare, homine ignavo & voluptuario, impressionem fecerunt, & paulatim eò potentia creverunt, ut *b* Probus Cæsar, quartus à Gallieno, vix magnâ difficultate illos rejiceret.

a Trebell. Pollio & Sex. Aurel. *b* Flavianus Vopiscus in Probo. Eutropius lib. 9. Zosimus lib. 1.

c Julianus etiam, Constantii Cæsaris legatus, bella cum illis gessit: post hæc, Honorio

Honorio Cæsare, Gothi in Galliam irruerunt, iisque Cæsar, diversis bellis occupatus, Aquitaniam concessit inhabitandam.

Zos. lib. 3.

Ab altera parte Francones Germani, per Belgicam irruptione factâ, Treviris, Menapiis, Eburonibus, Morinis, Nerviiis, Ambianis, Bellovacis, Sueffionibus oppressis, in ea parte Galliæ confederunt, quæ nomen ad hoc usque tempus retinet, & Francia dicitur, cujus quidem regionis caput est Lutetia, nec procul illinc oppidum Sandinifium, Franciæ regum sepultura postea consecratum est in hodiernum usque diem.

Paulus Diac. lib. 14. Quos Sleidanus Francones nominat, antiqui Romanæ historia scriptores, ut & recentes, Francos indigerant, Fl. Vopiscus in Aureliano & Proculo. Zosimus lib. 1. Annonianus Marcellinus libro 15. 27. & 30. Aurelius Victor. Eutropius libro 2. & alii.

Ad eum modum amplificati, cùm antea bonam Germaniæ partem possiderent, omnem videlicet regionem illam, quæ est ad Mœnum flumen atque Rhenum, facilè non solum defendebant illatum bellum, sed etiam aliis inferebant, & labante indies magis atque imperio Romano, per Asiam & Africam, Longobardis etiam Italianam vastantibus, admodum suos fines per Galliam extendunt: & cùm ordine multi ipsorum reges ibi dominarentur, tandem ad Pipinum etiam, ejusque filium Carolum regni summa devenit.

a Pipini pater, Carolus Martellus; non quidem ipse rex, verum ex proceribus unus, & palatii præfectus, vel, ut vulgò loquuntur, b Major domus, Bava. os & Suevos devicit.

a Sigebert. Frisingensis lib. 5. cap. 16: b De Majoris domus videatur Francogallia Fr. Hotomani cap. 12. Nominatur ibi palatii magister, & dignitas ei tribuitur eadem, quæ fuit præfecti prætorii apud Romanos, qui alio nomine aula præfectus vocabatur. Sunt & alia nomina, quæ majoribus domus tribuantur, ut, Præfecti aule, Comites Palatii: quoniam aliquot post sæculis Seneschalli Francie appellati sunt. Exstat de Majoribus domus fragmentum editum à P. Pithæo in annalibus Francici. De bellis autem Pipini in Germania gestis videatur Viterbiensis præfixi Chronici 17. Gaguinus lib. 3. cap. 4. Aventinus anal. Bojor. lib. 3.

a Nam, sicut annalium scriptores Gallicæ tradunt, aliquot nunc annis, præter titulum atque nomen, nihil reges habebant, sed omnis authoritas erat & summa rerum penes præfectum regis domus. b Et enim à superiorum regum virtute prorsus isti degeneraverant, & voluptatibus dediti, nullam Reipublicæ curam suscipiebant. Itaque præfectus palatii magistratum gerebat: & quò major erat ignavia regis, eò plus potentiam iste suam augebat.

a Eginhardus in vita Caroli M. Sigebertus. b Annales Francici ad annum Christi. 751.

Hac

Hac demum occasione, Pipinus, qui Childerico regnante, præfectus erat, cum apud Pontificem Zachariam res in disceptationem venisset, ut aiunt, regnum obtinuit.

Eginhard. Regino lib. 2. Sigebert. Viterbiens. parte 17. Chronici.

Hujus rei mentio fit in *a* decreto, quod vocant, Gratiani, quodd nimirum Papæ liceat regibus abrogare principatum, sed ejus loci titulus & inscriptio falsa est. Cum enim duo sint Anastasii Cæsares, neutri potest attribui, nam prior, ducentis & amplius, alter verò triginta septem annis antè regnavit, quàm istud accideret: deinde, posterioris ætate, nullus fuit Papæ Gelasius.

a 15. q. 6. Alius item Romanus. b In recenti juris Canonici editione, auspicio Gregorii 13. adornatâ, capitulum, hoc non Papa Gelasio, ut est in Vulgaris codicibus, sed Gregorio Papa adscribitur. Is est hujus nominis septimus, qui in epistola ad Herman. Metensem episcopum ista scripsisse memoratur.

Admonendi causâ lectores hoc addendum putavi, quo pontificiorum scripta prudenter evolvant atque cautè. Nec enim uno loco deprehenditur, id eos agere potissimum, ut suis legibus opinionem verustatis addant, quò plus habeant ponderis & autoritatis.

a Pipinus, præterquam quodd Longobardos per Italiam compressit, rogatus Pontificis, ut suprâ dictum est, bellum quoque gessit *b* in Saxones, & deinde cum

Aquitanis, eorūque ducem captum interfecit: cūque non multo post è vita migrasset, ac illi subinde rebellarent, Carolus filius, rex, utrumque bellum vix tandem ingenti labore perfecit.

a *Regino lib. 2.* b *Gaguinus lib. 3. cap. 4.*

a Cum Saxonibus enim totos annos xxxiii. belligeravit, eoque durante bello, confecit & alia: nam & b Bavariam, Tassilone duce rebellantem, suæ ditionis fecit, & bis contra Longobardos profectus, & in c Campaniam usque progressus, omnem Italiam domuit, & legibus constituit.

a *Eginhardus.* b *Regino lib. 2. Sigeb. c Gaguinus lib. 4. cap. 1. Urspergensis.*

a Illas etiam Galliarum civitates, quæ sunt ad Oceanum, & à C. b Cæsare vocantur Armoricæ, nunc autem minoris Britanniarum nomine censentur, ad officium redegit, cū stipendium annuum Franciarum regibus debitum nollent amplius dependere.

a *Eginhard.* b *Cæsar belli Gall. l. 5. Gagu. lib. 4. cap. 2. Joannes Lelandus Armorica idem significare dicit, quod supra mare in ipsa Britannica lingua: Repetit hoc Guil. Camdenus in Britannia.*

a In Hispaniam quoque profectus cum exercitu, feliciter quidem rem gessit adversum Saracenos: rediens autem in saltibus Pyrenæis per insidias gravissimè cæsus fuit à Vasconibus, b Aquitaniarum populo. Sed & Hunnos, qui Pannoniam tunc obtinebant, octavo demum anno vicit, & per legatos Bohemiam quoque pacavit.

a *Joan.*

a *Joannes Turpinus.* b *Eginhard.*
Antoninus tit. 14. cap. 2. §. 5. Gaguinus
libro 4. cap. 1.

Postremum verò bellum fuit adversus
 Danos, sive Nordmannos qui maritimam
 oram Germaniæ Galliæque magnâ classe
 vastabant.

Eginhard.

His tantis rebus gestis, effectum est, ut
 Magnus diceretur.

Nithardus hist. l. 1. Gaguinus l. 4. c. 1.

a Cùm enim Franconum reges antea
 solum tenerent eam Germaniæ partem,
 quæ est inter Saxoniam & Danubium, in-
 térque Rhenum & Salam, adhæc, Sue-
 viam atque Bavariam: ipse totam Saxo-
 niam adjecit, deinde utramque Panno-
 niam, Daciæ, Istriam, Hiberniam, &
 mediterraneam Dalmatiæ partem: cùm-
 que item Franconum reges per Galliam
 tenerent eam partem quæ est inter Rhe-
 num & Ligerim, inter Oceanum & mare
 Balearicum, ipse omnem Aquitaneam
 totumque jugum Pyrenæi montis ad I-
 berum usque flumen, & quod primo loco
 dictum oportuit, Italiam totam, inde ab
 Alpibus ad extremam usque Calabriam
 adjecit: & postea quartò Romam pro-
 fectus, à Leone tertio & ab omni popu-
 lo Romano salutatus est b *Imperator Au-*
gustus, cum jam annos regnasset xxxiii.

a *Eginhard. Avenitinus lib. 4. b Egin-*
hardus. Regino lib. 2. Sigebertus. Ga-
guinus lib. 4. cap. 1. Platina in Leone
3. Sabell. Ennead. 8, libro 9, Blondus de-
cad. 2. libro 1.

Romanam

Romanum igitur Imperium, quod est ad occidentem solem, variè dilaceratum, præsertim ab eo tempore, postquam Cæsares domicilium atque sedem Constantinopoli sibi delegerunt, ut ex iis quæ suprà commemoravimus apparet, à Carolo Cæsare redintegratum est, ac veluti novum corpus, colorem atque speciem resumpsit, tot tantisque provinciis ad unius principatum reductis.

Nicephorus, alter ad orientem solem Cæsar, factum istud indignè quidem tulit, sed humanitate modestiæque suæ Carolus eum delinivit, & missis donis amicitiam uterque coluerunt, & utriusque Imperii constituti fuerunt certi limites.

Sigebert. Aveninus libro 4.

Præter alios conventus, concilium habuit etiam a Rhemense, in quo *b* decretum fuit inter alia multa, ut Episcopi sacram Scripturam diligenter evolvant, & Dei verbum annuncient.

a 3. tom. concil. pag. 700. *b* Capitulo 14. *Decretorum hujus Synodi pag. 701.*

a Moguntiz quoque Synodus fuit anno prius quàm *e* vita decederet, & superioribus annis alia, *b* Turoni, *c* Cabillonæ, *d* Arelatæ, de emendatione Ecclesiarum, uti tradunt, qui per id tempus vixerunt.

a 3. tom. concil. pag. 693. *b* De Turonensi Synodo videatur tomus tertius concilior. pag. 682. *c* De Cabillonensi ibidem pagina 686. *d* De Arelatensi videatur pagina 679. Legatur etiam vita Caroli Magni edita

adita à Petro Pithæo, & auctor annalium Francicorum: meminit Sigebertus & Gaguinus lib. 4. cap. 1.

a Ludovico deinde filio, regni & imperii hærede designato, mortuus est Aquisgrani, quod est Gallie Belgicæ oppidum, septuaginta natus annos, post Christi natalem, anno octingentesimo decimo quarto, cum per annos fere XIV. b Cæsar fuisset, Germanorum omnium primus ad eam evectus dignitatem.

a Eginhard. b Frising. lib. 5. cap. 32. Carolo avariis annos assignant 72. Eginhard. Gaguinus & alii: auctor annalium Francicorum 71. adscribit.

a Ipso regnante, per Italiam, Germaniam, Galliam XXI. tantum erant civitates, uti vocant, b Metropolitanæ, Roma, Ravenna, Mediolanum, Forum Julii, Gradus, Colonia, Moguntia, Salisburgum, Treveris, Rotomagus, Senones, Vesontio, Lugdunum, Rhemi, Arelatum, Vienna, Tarentasia, Ebrodunum, Bardegala, Turones, Bituriges.

a Eginhard. in vita Caroli M. Sigebertus. b Metropolis ex μήτρα & πόλις id est, matrix & urbs juncto nomine, dicitur ea civitas unde Colonia deducta est. Ulp. libro 4. §. 4. D. de officio proconsulis, Ephesum Metropolis appellat. Isidorus ἐκ τῆς μήτρας, id est mensura, fictum vocabulum tradit, quod & Distinct. 21. asseritur, sed falsò. Denique Metropoles ad extremum dicta sunt matres urbium sive capita provinciae, ut l. 1. C. de metrop. Byzitho, & apud Solinum & Marcell.

aBjus

Ejus parens Pipinus, Exarchatum Longobardis creptum, Episcopi Romani fidei commiserat, ut supra diximus, quemadmodum quidem memoriae proditum est: ipse verò plenè illis dedisse eum fertur: quod tamen in dubium à multis vocatur.

Regino lib. 2.

Qui fuit ei familiaris, & scriba juratus, a Eginhardus, divi Petri, quam vocant, Ecclesiam, Romæ, præ cæteris ei valde charam fuisse, magnamque vim auri, argenti, gemmarum illuc deportatam, & plurima pontificibus ab eo munera esse missa, scribit: nam hoc illum imprimis egisse diligenter, ut ipsius operâ studioq; , urbs Roma veteri polleret autoritate, & sancti Petri Ecclesia, non solum ipsius esset incolumis tutaque patrocínio, sed etiam opibus inter alias maximè floreret. Hæc ille duntaxat: quod b verò tot tamq; potentes urbes dederit, quæ ditionis erant imperii, ne verbum quidem: imò, cum à quarta in Italiam profectioe, factus esset Cæsar, urbis Romæ, & pontificis, & totius Italiæ, non publicas tantum, sed Ecclesiasticas etiam res & privatas ordinasse scribitur.

In vita Caroli M. a Eginhardus vel Einardus, scriptor vitæ Caroli M. ejusdem Imperatoris non cancellarius tantum, ut Tritheimius, verum etiam gener fuisse scribitur. b Videatur Jacobus Curio lib. 2. rerum Chronolog. item, Justus Reuberus initio Tomi sui historicorum Germania.

a Etenim, cum nondum esset Cæsar, sed

sed Franciæ tantùm rex, debellato Longobardorum rege, Desiderio, sicut diximus, Romam venit, & concilium habuit, in eoque sicut ipsorum 6 libri dicunt, Adrianus primus, totaque Synodus, eligendi pontificis, & ordinandi sedem, uti vocant, Apostolicam, & Episcopos confirmandi jus atq; potestatem ei concessit.

a *Sigebert.* b *Dist. 36 .c. Hadrianus Papa.* *Blondus decad. 2. lib. 1. Gaguinus l. 4. c. 1. Aventinus annal. lib. 4.*

Multas Carolo tribuit & principe viro dignas virtutes Eginhardus, temperantiam, modestiam, frugalitatem, studium religionis, doctrinam, eloquentiam, & non Latinæ tantùm, sed & Græcæ linguæ cognitionem: adhæc, summam curam ac diligentiam in educandis, & ad easdem res instituendis liberis.

In vita Caroli.

Parisinam quoq; traditur Academiam instituisse, tum suâ sponte, tum Albin præceptoris impulsu, quem habuit in discendis artibus magistrum, sicut Eginhardus dicit

Vincentius Speculo historiali libro 24: Sabellicus Ennead. 8. lib. 9. Gaguinus lib. 4. cap. 1. Jacobus Middendorpius lib. 2: Academ. orbis Christiani, Curio lib. 2: Chronol.

Mensibus etiam nomina Germanica dedit & ventis duodecim, quibus etiamnum utimur: cùm ante id tempus, ut idem scriptor ait, Francones partim Latinis, partim uterentur barbaris.

Eginhard. Sigebert. Nyspergensis. Albertus S. 1. c. 1. Hucusq;

Hucusq; veluti præfatus de Germanis, deque Carolo, paucis percurram deinceps, & ostendam, quemadmodum hæc ipsa imperii Romani pars, quæ est ad occidentem solem, à Carolo vix demum restituta & recollecta, rursus interit, & in varias divisa provincias, facta sit multorum ditionis, qui veluti peculium suum, illas possident, nec fontem ipsum, unde manarunt, agnoscunt, ita quidem, ut illud augustum, & tantopere celebratum Imperii Romani fastigium, nihil aliud sit hodierno die, quàm tenuis quædam magni corporis umbra, postquam ex tam immensa mole redactum est ad unicam Europæ particulam, Germaniam. Postremò, quemadmodum hanc Imperiorum vicissitudinem & occasum Romanæ Monarchiæ Daniel prænunciaverit, breviter exponam.

a Ludovicus ergò, Caroli filius, alter Imperator Germanus, cum Cæsare Græco Leone Armenio renovavit amicitiam: cumq; ipsius b regni anno tertio mortuus esset Leo Papa: successor Stephanus quartus in Galliam profectus, Rhemis eum consecravit.

a *Annales Gallici mathematico autore Sigebert.* b *Frisingensis lib. 5. cap. 32. Viterbiens. par. 17. Chron.*

Hunc excepit Patchalis: & quia Cæsaris autoritas non intervenerat, ille per legatos diligenter atque sollicitè factum purgans, pontificatum sibi prorsus invito dicebat esse obtrusum.

Annales Gallici. Annonius lib. 4. c. 103. Gaguinus

Gaguinus lib. 4. cap. 2. Amilius lib. 3. vna Ludovici edita à P. Pithao.

Libri Pontificii habent, Ludovicum Cæsarem Paschali, cæterisque post eum, & confirmasse possessionem bonorum, & electionem permisisse liberam; ut quem omnes Romani judicassent eo munere dignum, is pro pontifice haberetur. Quantum fidei sit ejusmodi scriptis tribuendum non video: sic enim inter se dissident, sic nullo sunt ordine perscripta, ut quid sequendum sit intelligi non possit.

Dist. 63. c. ego Ludovicus. Carolus Molinæ ICrus Bibliothecarium Pontificum Romanorum sanctorem & domesticum hujus capituli autorem esse, & ob id tanquam homini suspecto minime credendum scribit.

Filios Ludovicus habuit tres: Lotharium, imperii & regni consortem allegit: Carolum, qui Pipino fratri mortuo successit, Aquitaniam: Ludovicum Bavarie præfecit.

Annales Gallici. Viurbienfis. Amilius lib. 3. Blond. lib. 3. Decad. 2.

Conjuratone factâ, captus à filiis, & regno privatus, Compenii, oppido Sueffionum, ad monasticum vitæ genus fuit detrusus.

Regino lib. 2. Historia hujus exauflorantio peculiari scripto exposita est, quod Petrus Pithaus edidit. Videatur etiam Theganus chorepiscopus Trevirensis libro de gestis Ludovici Imp. Item vita Ludovici incerto autore, edita ab eodem

N

Pithao

Piihas. Meminit Gaguinus lib. 4. cap. 2. & seqq.

Gallia scriptores & annalium tradunt, proceres Ecclesiasticos, quorum ille b factum atque luxum coercere volebat, habitis Aquisgrani comitibus, hanc ei concitasse turbam, & filios, ut facinus tam impium auderent, impulisse.

a *Annal. Gallici. Sigebertus.* b *Fastus sacerdotum coeque meminit Gaguinus l. 4. c. 2. videatur 3. anno conciliorum Synodus Aquisgranensis pag. 820. Dejectionis vero longe aliam causam, uxoris videlicet incontinentiam atque efferatam libidinem Regis lib. 2. adfert, idem habet Viterbiensis, de quibus tamen criminibus sese publice purgavit, teste Mithardo lib. 1.*

Liberatus autem sexto post mense, maximo populi desiderio, regnum & omnia recuperavit.

Annales Gallici. lib. 4. c. 2.

Quia locus ita fert, notandum hic est obiter, multa fuisse per Galliam habita concilia nationis. Nam proximum ab illo, quod diximus, Aquensi, Troia fuit, oppido Campaniae: Deinde Rhemis, Gergoviae, Turoni, Digeone, Lutetiae, Lugduni, Viennae, Avenione, Avarici, Aureliae, & quidem iisdem in locis, plura.

Vide Joann. Marri Belgae librum de schismatibus & conciliis parte 2. cap. 5. & seqq.

Cum enim status rerum ita posceret, ipsi reges ordinem Ecclesiasticum ceterisque proceres convocabant, ut publicis incommodis mederentur.

Contrarium

Contrarium fieri oportere docet Gratianus
Dist. 17. c. Synodum c. regula vltima c.
Nec licuit. c. Multis de nouo. c. Concilia sa-
cerdotum. Legitur Bellarminus tomus 1.
parte 2. Tit. 1. c. 12. de conciliis.

Ad hunc modum, Ludovicus XII. qui
cum Julio II. graves exercuit inimici-
tias, Turoni concessam habuit mortuam
atque Lugduni, salutis anno M. D. X.
& XI.

Hubertus Velleius appendice ad Gagu-
num cap. 4. Joann. Marius de schis-
mati. & concil. parte 2. cap. 25.

Nunc ad institutum Ludovico mor-
tuo, Merito sepulto, successit Lotharius,
cui bellum fuit cum fratribus, quo de-
mum sedato, & novâ factâ divisione,
Ludovico Germania cecit, & Gallieque
pars, inde à Mosa usque ad Rhenum:
Carolo autem obvenit Gallia, inde ab
Oceano Britannico & Pyrenæo saltu
usque ad Mosam. Lotharius, præter-
quam quod Cæsar esset, Italiam & Nar-
bonensem quoque provinciam obtinuit.

a Gaguinus l. 5. c. 1. b Regino lib. 2.
c Sigebert. De dissensionibus filiorum
Ludovici Pii, extant libri 4. Nithardi
Angilberti F. Caroli M. ex Bertha filia ne-
potis. Videatur etiam Frising. lib. 5. cap. 35.
Helmoldus l. 1. c. 4.

Hi successit filius Ludovicus secundus,
qui Saracenos in Italiam irruentes re-
pressit.

Regino lib. 2. Sigebert.

Ho regnante, Papa fuit inter alios A-
drianus II, quidem non assentiente Cæ-
sare,

sare, sicut ipsorum habent libri, creatus à nobilitate Romana, civibus atq; clero, quem vocant. Nam licet erant in urbe, Cæsaris legati, tamen ad electionem vocati non fuerunt, cumque graviter id & moleste ferrent, responsum eis fuit, nullo factum hoc esse Cæsaris contemptu, sed cautione quâdam in posterum, ne videlicet, cum est creandus Papa, mos ille, Cæsaris expectandi legatos, tanquam necessarius, inoleseat. Eo responso non solum illos fuisse placatos, verum etiam officii causâ demissæ pontificem salutasse tradunt.

Dist. 63. c. cum Hadrianus. *Hoc moliri sunt Romani Pontifices, ut principes omni jure in eligendis Episcopis privarent, quemadmodum Synodus octava Constantinopolitana sub hoc Adriano habita id iustatur, canone 22. tomo 4. concil. pag. 9.*

Hic autem videre licet mirabilem quandam in ipsorum scriptis varietatem & inconstantiam. Etenim, si Ludovicus primus liberam eis electionem concessit, uti ferunt, & paulò suprà dictum est, cur ejus nepos Ludovicus II. injuriâ sibi factam esse putabat? Sed quoquo modo res habeat, titulus quidem ejus decreti, quod est in centonibus Gratiani, manifestè falsus est. Nam Gregorio quarto tribuitur, cum is viginti duobus annis è vita decesserit antè, quàm Adrianus II. fieret Pontifex. An historiam scripsit mortuus, eorum quæ post acciderunt?

Dist. 63. c. Ego Ludovicus.

Ante

a Ante Adrianum proximus fuit Nicolaus primus, cujus extat ad Michaelem Imperatorem Græcum Epistola valde proluxa, de sua in omnes Ecclesias potestate. Nam Constantinopoli fuit ab Episcopatu remotus Ignatius, & institutus *b* Photius, inconsulto Episcopo Romano: sed & ejectæ statuz. Clamat ergo contra, quam vehementissimè potest: extant etiam ejus decreta plurima, plena majestatis Papalis.

a 3. *Tom. concil. pag. 906.* *b* Zonar. tom. 3. *Decreta hujus Nicolai Pontificis ex Gratiano collecta sunt, & in 20. titulos dispersa à Joanne Cochleo.*

Carolus, Galliarum rex, ut supra diximus, magnâ celeritate proficiscitur in Italiam, resistente licet altero fratre natu majore Ludovico, Germaniarum rege, & à Joanne octavo Romano pontifice consecratur.

Frising. lib. 6. cap. 6. *Gaguinus lib. 5. cap. 1.*

Secundò profectus in Italiam rogatu Pontificis, ut Saracenis, qui Campaniam rursus invaserant resisteret, Mantuæ mortuus est.

Regino lib. 2. *Carolus veneno à Sedechia Judæo propinato interemptus est.* *Regino, Sigebertus, Gaguinus lib. 5. c. 1.*

Ludovicum filium habuit successorem cognomine Balbum: sed is per biennium modò præfuit.

Sigebert. Gaguinus lib. 5. cap. 2.

Ab eo imperii Romani summa venit ad Carolum Crassum, *a* Ludovici Germaniarum regis

regis filium, qui duobus regnos habebat fratribus, mortuis, Germaniam omnem & Italiam & Galliam obtinuit, & Saracenos Italiam vexantes profligavit, & belligeratus aliquandiu cum Nordmannis, inferioris Germaniæ populo, b Galliam Belgicam vexantibus, eam Gallie partem illis demum concessit, quæ nomen illorum ad hoc usq; tempus retinet.

a *Regin. l. 2.* b *Frisingensis l. 5. c. 8.* Frodoardus in *Chronico. Sigebertus. Gauguinus lib. 5. cap. 4.* Sunt autem Nordmanni iidem cum Danis, ut ex *Adamo Bremenfi Albertus Stadensis*, refert. *Helmolodus l. 1. c. 7. ex Danis, Sueonibus & Norveis collectam fuisse multitudinem scribit.*

Post hunc fuit Arnulphus, Cæsar, fratris filius, egregius princeps, in Italiam profectus, ut Formosum Pontificem Romanum ab adversariis liberaret, Romam capit, & in seditionis autores vindicat.

Regin. lib. 2. *Liutprandus Ticinensis lib. 1. cap. 8.* *Frisingensis lib. 6. cap. 13.* *Viterbiensis.*

Ipsa rerum potiunte, Hungari ex Scythia pulsi, in Pannoniam ruunt, & Ludovico IV. Arnolphi filio, Cæsare, in Germaniam progressi, & non procul à Lætho flumine insigni victoriâ potiti, Bavariam, Sueviam, Franciam, Saxoniam, cædibus, rapinis & incendiis vastant.

Liutprand. lib. 1. cap. 5. & lib. 2. cap. 1. 2. *Regino lib. 2.* *Sigebert. Regino lib. 2.* *Ursperg.*

Arnolpho Cæsare, Triburiæ, quod fuit ad Mæni ripam oppidum aliquando, concilium

cilium est habitum **XXII.** Episcoporum Germaniæ, & inter alia multa decretum, ut & sepulturam mortuorum nemo vendat, & ne quis laicus, utà vocant, in templo sepeliatur.

a 4. *Tom. concil. pag. 26. Regino lib. 2. b 13. quæst. 2. c. in Ecclesiast. Canone 16, & 17. pag. 32.*

Ad hoc tempus magnum exarsit incendium per Italiam. Berengarius enim & alii quidam Longobardiæ proceres, multis ornati beneficiis à Carolo Calvo, conjurarunt adversus Galliam, quo tempore Carolus Crassus imperabat: sed cum frustra molirentur, ad Italiam animum adjiciunt, & inter se diu multumq; conflictati, sicut fieri solet, magis cladi-
bus illam afficiunt.

Liutprandus l. 1. c. 6. Regino l. 2. Sigebertus Blondus decad. 2. lib. 2.

Tandem Berengarius victor, Italiæ regnum obtinuit, & Ludovicum Cæsarem, eò cum exercitu profectum, ubi cepisset, exoculasse scribitur.

Frising. lib. 6. cap. 14. Ludovicus hic excacatus à Berengario, non Arnolphi Imperatoris filius & successor fuit, sed Bosonis Burgundiæ regis, ex Hermingarda filia Ludovici I I. Imperat. nepos, qui invitatus in Italiam, & contra juramentum agens, hosti tandem proditur, & Verona crudelibus suppliciis excarnificatur. *Regino lib. 2. Sigebertus.*

Hoc etiam tempore, ne quid omnino calamitatis deesset, Saraceni, Aphri & Hungari immanissimè vastant Italiam.

Liutprand. l. 2. c. 12. Sigebert. Anonymus 2. parte historiar. iii. 13. cap. 16.

Cumque sub Berengariis, Hugone, Rudolpho, Lothario, Alberto, & quibusdam aliis, tam esset funestus & miserabilis pulcherrimæ regionis status, atq; in his turbis mortem obiisset Ludovicus Cæsar: Germani, Saxones præsertim atque a Francones, Cæsarem salutabant Othonem, Saxonum & Thuringorum principem: sed is ætate gravis, author ipsis fuit, ut Conradum Franconie ducem sumerent, qui Cæsar factus, pleraq; omnia de consilio faciebat Othonis: ac deinde Othone mortuo, cum & ipse graviter ægrotaret, convocatis ex nobilitate primis, orabat, ut Othonis filium Henricum, tunc absentem, pro Cæsare agnoscerent. Is est Henricus vulgè dictus Auceps.

a Widechin. l. 1. Dith. l. 1. b Liutprand. l. 2. c. 7. Widechin. lib. 1. Sigeb. Auceps nomen unde factum indicat Vitarbiensis.

Itaq; videmus quemadmodum à Francis & à Caroli familia splendor & dignitas imperatoria pervenerit ad domum Saxonicam.

Roswitha in Panegyrico.

Hi duo Cæsares, Conradus & Henricus, ab Episcopo Romano non fuerunt consecrati, sicut vocant, ideoq; prætermittuntur à nonnullis: & Henricus quidem oblatam à Papa consecrandi ceremoniam neglexisse fertur, quod bonorum virorum iudiciis atq; suffragiis consentum sese diceret.

Grattius

Cranius lib. 3. cap. 4. Saxon. Widechin. lib. 1.

a Allquanto post Arnolphus Malus, Bavarie dux, rei summam ad se traducere cogitabar; & collectis utrimque copiis, cum ad Ratisbonam essent ambo exercitus expediti, Cæsar illum ad privatum colloquium evocat, & commemorans quemadmodum à plerisque Germaniæ populis esset creatus Cæsar, b dehortatus etiam, nè tot hominum millia, in quibus plerique essent innocentes & ignari causæ belli, velit periclitari, flexit ejus animus, atque ita discessum est ab armis.

a *Widechin. lib. 1. b Lintprand. l. 2. c. 7. Frisingensis lib. 6. c. 16. Urspergensis.*

Burchardus etiam Sueviæ dux rebellabat, sed territus potentiâ Cæsaris, in ditionem venit.

Widechin. lib. 1.

Hungari Saxoniam denuo vastabant: capto autem ipforum duce, novem annorum pacti sunt inducias.

Widechin. lib. 3. Sigebertus.

Cæsar deinde ad militiam instituto suo populo, Dalemencios debellat, Pragæ urbem & Venceslaum Bohemorum ducem capit, & vectigalem sibi facit Bohemiam: Hungaros, finitis induciis denuo in Saxoniam irruentes, maximo prælio vincit; & tributum, quod illis pendebant Saxones, in egenos distribuit.

Widechin. lib. 1. Regino lib. 2. Sigebertus. Lintprandus l. 2. c. 9. Sigebertus.

a Erat ejus consilii, proficisci Romanam,

nam, sed valetudine impeditus, filium suum natu majorem Othonem, imperii designat heredem. Is cum b Bohemis, qui tum rebellabant, multis annis belligeravit: Hungaros etiam, cum apud Vangiones trajecto Rheno, Franconiam essent ingressi, c Saxoniam inde populaturi, cedit atque fugat: Burgundiam sibi subjugat: in Italiam deinde profectus magno cum exercitu, & debellatis Berengariis, alteram uxorem ibi ducit Adelheidam.

a Liutprandus l. 4. c. 7. b Widechin. l. 2. Dithmarus lib. 2. c Sigeber. Liutprand. lib. 6. c. 6. Widechinus lib. 3. Dithmarus Merseburgensis lib. 2. Roswitha in panegyrico. Regino lib. 2. Frisingensis l. 6. c. 19.

Id agere serens Luitholdus filius, insidias illi struit, & passim multos habuit consilii sui adiutores, ac in his Conradum Sueviæ ducem, sororium suum: verum obsessus à patre Ratisbonæ, & in angustias reductus, veniam supplex petit, & impetrat.

Widechin. lib. 3. Regino lib. 2.

Post hæc, Hungari, vastatâ Galliâ, majore, quam unquam antea, multitudine in Germaniam irrumpunt, & propè Vindelicorum Augustam, in ea planicie, quæ nomen habet à Læcho flumine, castra faciunt. Eò Cæsar profectus, cum Saxonibus, Francis, Suevis, Bavaris, Bohemis, post ancipitem multamque pugnam, ad internecionem propè cecidit hostem, aliquot ipsorum regulis in crucem actis.

Wide-

*Widechtus. lib. 3. Dith. lib. 2. Bonfinium
decadis 1. lib. 10.*

In Saxoniam reversus, ac rebus ibi
constitutis, in Italiam denuo suscepit
iter, sed ante profectionem, Othonem fi-
lium suum imperii collegam designavit.

Dith. lib. 2.

Ubi tandem Romam venit, concilium
habet ei que præsuit, & Joannem XII:
propter crimina loco removit, & Leo-
nem, ejus nominis octavum instituit.

*Liusprand. lib. 6. c. 6. & seq. Roswinha
in Panegyrico. Dith. lib. 2. Regino lib. 2.
Sigebert. Frisingens. lib. 6. cap. 23.*

Ejus extat insertum juri pontificio
decretum, ubi Adriani primi exemplo
conferre se dicit Othoni Cæsari, ejusque
successoribus in perpetuum, eligendi Pa-
pam, ordinandi sedem Apostolicam, &
Episcopos confirmandi facultatem: simul
gravissimam pœnam iis constituit, qui
non expectatâ Cæsaris approbatione,
consecrant Episcopos. En alterum de-
cretum, superioribus aliquot contra-
rium.

*Dist. 63. cap. in Synodo congregata.
Mendacem oportet esse memorem.*

Subjungitur pòst formula jurisjurandi,
quo Joanni Papæ ferunt Othonem impe-
ratorem sese devinxisse: verum, quis ille
fuerit Joannes, & quotus ejus nominis,
quotus etiam Otho, non additur. Sed
profectò mirum est, res tam arduas tan-
tique momeni tam esse negligenter
conscriptas. Quod si primus Otho sic
juravit, est, quod ei statim posset obji-
ci.

ci. Cum enim in ea, quam diximus, formula juret inter alia fore, ut nullum Papæ creet vice periculum, nec honorem etiam atque dignitatem abroget, quomodo consistet, quando Joannem, sicut diximus, loco dejecit, & alterum instituit conciliet ista qui potest.

Dist. 63. c. 24. Tibi Domino Joanni.

Otho, propter motus, iterum in Italiam contendit, & rebus compositis, domum revertens, ad initium Maii mortuus est, & Magdeburgi sepultus, anno salutis nongentesimo septuagesimo quarto. Propter rerum gestarum amplitudinem & præstantem virtutem vocatur Magnus.

Widechin. lib. 3. Dith. lib. 2. Helmold. Buzovienfis lib. 1. cap. 6.

Othoni secundo rebellabat Henricus Bavarie dux, verum armis fuit ad officium adductus.

Sigebertus.

Erat tum Gallie rex Lotharius: fratrem hujus Carolum Lotharingie ducem, Cæsar constituit, eâ lege, ut esset Imperii beneficiarius. Nam provinciam hanc à Carolo Simplici, Gallie rege, Cæsar Henricus obtinuerat, ut tradunt Annales, & ad posteros ordine transmissit.

Sigebert. Reginonis continuator. Sigebertus.

Hoc ipsum autem agere ferens Lotharius, collecto repente exercitu Aquisgrani celeriter accurrit, & inopinantem Cæsarem ferè oppresserat. Cæsar eam contumeliam ulturus, cogit manus, & Lu-

terciam

teriam usq; progressus, magnâ & illud,
& acceptâ clade, pacem demum fecit.

*Dithmarus lib. 3. Sigebert. Wilhelmus
Nangius in Chronico suo ad annum 977.
Gaguinus lib. 5. cap. 6.*

Domum reversus & inde Romam pro-
fectus, Græcis, qui Calabriam & Apuli-
am tenebant, bellum facit, sed amisso ex-
ercitu, per mare fugiens, & interceptus
à piratis, cum non agnosceretur, depensâ
pecuniâ dimissus est, ac Romam ubi re-
vertit, cum reliquiis copiarum Beneven-
tum obsidet, capit, incendit: neque mul-
tò post in prælio cum Græcis & Sara-
cenis, telo sauciatus, decessit: è vita, Ro-
mæ sepultus.

*Dithmarus lib. 3. Sigebertus. Dith. lib. 3.
Vuerbiensis parte Chron. 17. hunc Otho-
nem Sanguinariū appellatum scribit, sicut
& alii, Pallida mors Saracenorum, dictus
est.*

Ei surrogatur voluntate procerum, O-
tho filius, inauguratus Aquisgrani. Pa-
pam ille constituit Brunonem, hominem
Germanum, Gregorium quintum. Cre-
scentius autem Consul Romanus, Joan-
nem Episcopum Placentinum obduxit
illi adversarium: ubi Romam ergo Cæ-
sar venit, Crescentium sociosque gravi
& ignominioso supplicio afficit. Joan-
nem autem, ejus nominis xvii. oculis
privat.

*Dith. lib. 4. Lampertus Schafnabur-
gensis. Sigebertus.*

Et quia propter successionem Imperii
perpetuæ erant turbæ, constituit, adju-
tore

tore pontifice, ut certi Germaniæ principes viri jus & potestatem deinceps haberent eligendi Cæsares: nè quis videlicet dignitatem illam, velut hæreditariam posthac invaderet: decretum hoc incidit in annum post Christi natalem circiter millesimum.

Martinus Polonus in Chronicis. Leopoldus de Babenberg. de juribus regni & imperii, capite 2. Rodolphus de Columna, de translatione Imperii, Marsilius Patavinus de translatione Imperii, cap. 11. Nicolaus Cusanus de concordantia Catholica, lib. 3. c. 4. Antoninus hist. parte 2. titul. 16. c. 4. Platina in vita Gregorii, aliisque infiniti. Verum ab istis dissentiunt Aventinus libro 5. Annalium Boiorum, Jacobus Curio lib. 2. verum Chronolog. Onuphrius l. 4. de Comitibus imperatoris, Caspar Peucerus lib. 4. Chronici.

Regnabat tum in Galliis Robertus, vir pacis amans & literarum. Annales eum celebrant, quòd templa multa construxerit & magnificè dotarit, quòdque Romam adierit religionis causâ.

Gaguinus lib. 5. cap. 9. Roberti Galliarum regis insignis pietas fuit: quippe qui aliquot sacra cantica, quorum adhuc in Ecclesia usus est, conscripsit. Ut: Spiritus sancti adsit nobis gratia. Item de Nativitate Christi: Judaa & Jerusalem. Item de S. Petro: Cornelius Centurio. Item collecta de martyribus: Concede nobis Domine. Legatur Helgundus Floriacensis in vita Roberti regis.

Poloniæ duci, Boleslao, regiam dignitatem

tatem Otho Caesar & immunitatem tribuit, ut ipsorum habent annales. Est igitur hoc illius regni principium.

Mechovius in Chronico Polon. Martinus Cromerius lib. 3. Histor. Polon. Curans Annal. Silesiae parte 1. Crans. Saxoniae lib. 4. cap. 33. His fide dignis scriptoribus contradicens. Bodinus lib. 1. cap. 9. Respubl. impudenter scribit: Polonos sceptrum regia sibi ab Imperatoribus Germanicis oblata recusasse.

Ex Italia demum rediens Otho, in itinere mortuus est.

Dithmarus lib. 4. Hermannus Contractus. Propter singularem prudentiam & ingenium excellens Mirabilia mundi nominatus est, teste Vuerbiensi.

Post eum fuit Caesar Henricus, ejus nominis secundus, Bavariae dux, Othonis magni, Saxonum ducis atque Caesaris propinquus.

Dith. lib. 5. Vuerbiensis.

Is pacatis in Germania rebus, & adversariis partim humanitate summâ deductis ad amicitiam, partim debellatis, Italiam accessit, & Saracenis creptam Apuliam Imperio restituit.

Dith. lib. 6. Hermannus Contractus.

Consecratus deinde à Benedicto VII. misso exercitu in Germaniam, ipse per Sequanos profectus, in colloquium venit cum Roberto Gallorum rege, firmata utrinque amicitia.

Sigebertus. Hedio parte 3. historia Ecclesiastica lib. 9. cap. 3. eos de Ecclesia statu corrigendo, quidve cum Romano Praesule

sule acturi essent, cum Pataviis convenissent, consilia consulisse scribit.

Fuit hic Ecclesiasticis admodum gratus Caesar, quod plurima in ipsos beneficia conferret.

Urspergensis. Hinc ab Helmoldo lib. 1. cap. 16. Pii cognomento ornatu: Hermannus Schedel in Chronico, Humilem vocat.

Henrico mortuo, cum inter principes Electores non conveniret, interregnum fuit aliquandiu; demum successit Franconiæ dux, Conradus. Is Hungariæ regem Stephanum ad pacis condiciones adiecit, & compositis Germaniæ rebus, in Italiam, ubi ad defectionem plerique spectabant, contendit.

Urspergensis.

Et primo quidem Mediolanum obsidet, postea Romam profectus, & à Joanne XXI. I. consecratus, acclamante populo, salutatur Augustus. Multatis demum iis, qui res novas moliebantur, Italiam pacavit, & in Germaniam reversus, cum denuo per Italiam novi motus orirentur, profectus illuc, in conjurationis auctores animadvertit: in his erat Archiepiscopus Mediolani, nec prius conquievit, quam omnia suæ ditionis fecisset.

Viterbiensis. Sigebertus. Urspergensis.

His rebus perfectis, domum reversus, Trajecti, quod est ad Batavorum fines oppidum, mortuus est.

Frising. lib. 6 cap. 31.

Successorem habuit de principu voluntate filium Henricum, ejus nominis tertium, qui Bohemos rebellantes domuit, & vectigales fecit.

Frising.

*Frising. lib. 6. cap. 32. Viterbiensis 17.
parte Chronici.*

Hungariæ regem Petrum, à suis ejectionum, aliquoties restituit, totamque regionem pacavit, etsi non sine magna suorum caede.

Sigebertus. Schafnaburgensis. Urspergensis. Contractus. Michael Ritus de regibus Hungaria lib. 2. Bonfin. decad. 2. lib. 2.

a Romæ tum erant permagni tumultus, quia de pontificatu tres contendebant, & malis artibus omnia tentabant: Benedictus IX Sylvester III. Gregorius VI, Ejus rei causa Cæsar cō profectus, & per obsidionē urbe captā, conventus agit, & Bambergensem Episcopum Suitgerum constituit Papam: qui mutato nomine dictus est Clemens secundus, à quo deinde fuit ipse consecratus.

a *Frisingensis lib. 6. cap. 32. Viterbiensis.
b Frisingensis lib. 6. c. 33. Sigebertus. Schafnaburgensis. Urspergensis. Contractus. Sabellicus lib. 2. Ennead. 9. hos Pontifices tria rerum monstra appellat.*

Tunc cives denuo jurarunt, in creando Papa, nihil, nisi de Cæsaris arbitrio sese facturos. Pacatā iterum Italiā, cum in Germaniam venisset Cæsar, mortuus est Clemens Pontifex, & Bambergæ sepultus. Quo cognito, Cæsar Bopponem, Frisingensem Episcopum, illis constituit Papam. Is est Damasus IX. Cumque & hic non amplius viginti tres dies præfuisset, mortuo suffectus est, mandato Cæsaris, Tullensis Episcopus, Leo IX.

Sigebert. Platina in vita Clementis 2.

O

Boppo

Boppo hic Ottoni Frisingensi est Patriarcha Aquileiensis lib. 6. cap. 33. H. Contractus Brixientem Episcopum vocat.

a Hujus extat pars quædam Epistolæ, qua dicit Episcopo, Presbytero, Diacono non licere causâ religionis uxorem deserre, sed æquum esse, ut quæ necessaria sunt ad tolerandam vitam, ei subministret: veruntamen, ut cum ea det operam liberis, minimè licere, cum b Paulus dicat, sibi quoque liberum esse non minus, quàm reliquis Apostolis, uxorem circumducere, quod quidem ille sic interpretatur, Apostolis ideo fuisse præstò semper uxores, ut ab iis, quos Christi religionem atque fidem mariti docebant, unâ cum ipsis alerentur, non autem ut conjugii munus exercerent, & in complexum venirent: nam idcirco Paulum circumducendi verbo, non amplectendi voluisse uti.

a Contra Epistolam Nicetæ abbatis Dist. 31. cap. omnino. b i. Cap. 9. De Nicetæ ejusque contra Romanos scriptis videatur Sigebertus Gemblacensis ad annum Christi 1504. Martinus Chemnitzius parte 3. concilii Tridentini, eum non Græcæ sed Latine Ecclesiæ membrum fuisse autumat, licet Græcus natione fuerit.

Anno supra millesimum, quinquagesimo: Romæ Leo profectus concilium habuit Episcoporum XLII. Moguntia, præfide Cæsare.

Frising. lib. 6. cap. 33. Schafnaburgensis. Hermannus Contractus. Urspergensis Cranius Saxon. lib. 4. cap. 34.

Triennio

Triennio post mortuus, Eistetenſem
Episcopum, Gebhardum, ita volente
Cæsare, successorem habuit. Is fuit Vi-
ctor I r

Urspergensis. Lambertus Schafnaburgensis. continuator Contracti.

Cæsar in Italiam profectus, ac rebus
ibi compositis in Germaniam reversus,
cūq; Galliarum rege Henrico, ejus
nominis primo, collocutus, in Saxonia
mortem obiit, sepultus autem Spiræ.
Morienti aderat Papa, multique alii
proceres.

Lambertus. Schafnab.

Erat ei filius Henricus, adolescentulus
admodum, sed jam antea designatus Cæ-
sar: administratio autem penes matrem
erat, & Episcopum Augustanum.

Frising. lib. 6. cap. 24. Schafnaburg. Sigebertus.

Non multo post moritur etiam Victor
II. Papa, cū pat. o amplius biennio
præfuiſſet: ei successit Fridericus, & fami-
lia Lotharingica dictus Stephanus IX.
Eo, paucis post mensibus extincto Floren-
tiæ, Benedictus quidam, auxilio suorum,
inconsulto Cæsare, Papatum invasit, ejus
nominis decimus. Romani factum hoc mi-
nimè probabant, suique purgandi causâ,
missis ad Cæsarem legatis, quam ipsius
parenti fidem præstitissent, eandem ei
quoque deferunt, & ut legitimum aliquem
Pontificem constituat, orant. Itaque de-
jecto Benedicto, Florentinum Episcopum
Gerhardum Cæsar illis tribuit, qui fuit
Nicolaus II,

Schafnaburgensis continuator Contracti.
 a Rempublicam geri per fœminam,
 Cæsaris matrem, ut supra dictum est,
 Germaniæ principes moleste ferebant:
 quapropter inventa ratio fuit, ut ab illa
 distraheretur filius: quo facto, rei summa
 penes Moguntinum & Coloniensem Ar-
 chiepiscopum inprimis erat Ab his non-
 nunquam adhibitus Bremensis Archiepis-
 copus Adelbertus, mirè graciosus regi
 adolescenti fuit: cùmque solus illum
 possideret, bona sacra sibi suisque distri-
 buit, abbatias inprimis: &, ut minori
 flagraret invidia, Cæsari persuasit, ut aliis
 etiam principibus illas conferret.

a *Autor vita Henr. 4.* b *Schafnab. Ur-
 spergen.*

Interea Nicolaus II. moritur, cui Par-
 mensem Episcopum Cæsar substituit: &
 quia senatui Romano nihil communica-
 verat, ideoque ad tuam res spectabat,
 Lucensis Episcopus fuit electus, Alexan-
 der II. Dimicatum quidem fuit inter
 eos acerrimè, sed Alexander tamen, su-
 perior armis, rem obtinuit.

Frisingensis libro 6. cap. 34. Sigebertus.

Bremensis Archiepiscopus, cùm solus
 ediceret apud Cæsarem omnia, col-
 legas in se conceitavit Episcopos, ab iisq;
 deum fuit effectus: & quanguam loco
 deinde restitutus fuit, tamen non diu su-
 pervixit, & Cæsar necessitate coactus,
 cùm de Reipublicæ statu plerique omnes
 quererentur, Coloniensem Archiepisco-
 pum, Annonem, ut procuracionem susci-
 peret, orabat. Is autem, cùm insolenter

& iniquè multa fieri videret, excusans
 ætatem & valetudinem, munus ei postea
 resignat.

Schafnab. Adamus Bremensis lib. 4. c. 7.
 Bremensis hic Archiepiscopus Adalbertus
 fuit, non ut quidam volunt, ex Bavaria
 oriundus, sed Friderici Saxonie Palatini
 F. Dedonis primi, Wetinensis familia, ne-
 pos: princeps magnificus, & ad summa na-
 tus, ad qua contendenti mirabilis fortuna
 vicissitudo objecta est. Vide Adamum,
 Bremensem canonicum, Ecclesiastica hi-
 storia lib. 4. Albertum Stadensem, & Al-
 bert. Crancium in Metropoli.

Tunc verò Cæsar xxxi. annorum ado-
 lescens, naturâ proclivis in vitia, magis
 etiam lascivire cœpit: & cum uxorem
 Bertham alioqui non amaret, multas
 fovebat concubinas: deinde, passim
 in Saxonia castellis excitatis, in servitu-
 tem eos redigere cogitabat, neque suos
 administratos, qui libidinose multa face-
 rent & insolenter, coercerebat.

Urspergensis. Bertha uxor Henrici 4.
 nominatur à Viterbiensi, Othonis Italia
 Marchionis filia.

Saxones igitur tam proceres, quàm
 Episcopi, sancito fœdere, de vindicanda
 libertate, arma capiunt, quæ vix tan-
 dem, post multam intercessionem depo-
 fuerunt, cum postulatis eorum ille satis-
 fecisset, fugâ nocturnâ vix elapsus.

Schafnaburgensis. Autor vita Hen-
 ric. Helmoldus lib. 1. c. 29. & seqq.

Alexandro II. mortuo, Romani pro-
 ceres, inconsulto Cæsare, substituerunt

Hildebrandum, qui Gregorius dicitur, ejus nominis septimus. Eo cognito, Cæsar per legatos cum illis exoptulat: simul Papam, ut sibi de eo satisfaciatur, monet. Ille, se invitum, nihilq; tale cogitantem, ad hoc munus esse pertractum, nec inaugurari voluisse respondet, antè, quàm ipse, cæteri que Germaniæ principes electionem approbassent. Ità Cæsarem placavit, & ipsius voluntate postea fuit confirmatus.

Frising. lib. 6. cap. 34. Platina. Schafnaburgensis.

a Missis deinde legatis in Germaniam, Episcopis aliquot, synodum per illos habere volebat: Episcopi verò nostrates illud recusabant, quòd contra morem & nationis privilegium esse dicerent. Cùm hoc non succederet, b conciliis aliquot habitis per Italiam, decernit, ne sacrifici habeant uxores, verùm ut eas ab se dimittant, aut loco decedant. Hoc sum decretum, in Germaniam emissum ad Episcopos, urgebat omnino sancti, constitutâ poenâ: clerici autem uti vocant, & sacrificorum turba strenuè reclamabat, hæreticum vocans, qui tam impium dogma proponeret: c Christi dictum videlicet esse, quòd non omnes verbum istud capiant: d Pauli dictum esse, ut, qui non continent, uxorem ducant: istum autem, posthabito Christi verbo, & contemptâ Pauli autoritate, velle homines cogere, ut legitimum & à Deo sanctum usum matrimonii projiciant, & turpissimis flammis urantur, & in manifesta flagitia

gicia ruant : se potius ab Ecclesie ministerio discessuros, quam à matrimonio.

a Schafnab. b Sigebert. c Math. 19. d 1 Cor. 7.

Cùm ille nihilo secius, identidem missis internunciis, rem urgeret, & acriter instaret, Moguntinus Episcopus ei motem gerere cogitabat : & primò quidem leniter suos monebat : post autem Erphurdia habito concilio, planè rem conficere volebat : sed parùm absuit, quin impetu facto trucidaretur.

Schafnab. Nanclerus volum. 2. gener. 36. Carolus Sigon. lib. 9. de regno Italia.

Interea Cæsar, ut anni superioris ignominiam ulcisceretur, quando circumfessus à Saxonibus, fugâ sibi salutem nocturno tempore quaesierat, arma parat, & ruptâ pace, quam anno superiori fecerat, quantas omnino potest, copias colligit, & mense Julio, Saxones, qui crebris legatis pacem frustra sollicitarant, aggressus, ingenti pralio vincit, non absque magna clade suorum, desideratis ex prima nobilitate non paucis.

A victoria progressus, longè latèque fines eorum populatur, & per internuncios, ut sese dedant, hortatus, à sua benignitate sperare omnia jubet : sed id frustrâ fuit, tametsi pauci quidam obtemperarunt. Saxonicum bellum gubernabant inprimis Halberstadiensis Episcopus, Ruco, & Bavariae dux Otho, profligatus à Cæsare.

Schafnab.

Moguntinus iterum sollicitatus à Gregorio

gorio VII. concilium alterum habet, deque cleri cœlibatu denuo proponit: sed eodem modo fuit exceptus ut nuper, inque magno versabatur vitæ discrimine. Quare cogitationem hanc omnem sibi deponendam esse judicabat.

Schafnab. Naucletus.

Saxonibus profligatis, exercitum Cæsar dimiserat, & principes auxiliares: verum eâ lege tamen, ut ad XI. Calendas Novembris iterum sibi præstò essent armati. Cùm is dies venisset, aderant plerique, & in his Episcopi multi, sed non eo numero quo prius. Ibi denuo Saxones de pace legatos mittunt, positis castris apud Northusium: Cæsar hanc unam esse pacis rationem ostendit, si sese dedant: & quanquam illi quidvis facturi potius viderentur, quàm hoc ipsum, tamen cùm intercessores & legati à Cæsare missi Viri principes amplissimè illis pollicerentur, fore nimirum, ut neque liberatis, neque bonorum facerent ullam jacturam, assenserunt tandem, inque potestatem ejus venerunt. Magdeburgensis, Halberstadensis Episcopi, Bavariz dux Otho, Saxoniz dux Magnus, Fridericus comes Palatinus: deinde ex reliqua nobilitate quamplurimi.

Helmoldus lib. I. cap. 27.

Cæsar initio quidem custodias illis posuit, non illiberales, verum postea discedens à pactis, in diversa loca jussit eos deportari, Bavariz verò ducem Othonem deinde non solum liberavit, sed per familiarem etiam habuit, reliquos autem,

autem, neque missos fecit, & ipsorum bona dedit aliis diripiendæ: deinde novis castellis atque propugnaculis extructis, omnino cervicibus imminēbat & libertati Saxonum: toti verò administrationi per suam absentiam præfecit Othonem Bavarum, qui genus ducebat à Saxonia.

Bambergensibus deinde constituit Episcopum, & Coloniensibus: & Fuldensibus Abbatem.

Delatus autem jampridem ad Papam fuit, hoc nomine potissimum, quod præfecturas Ecclesiasticas divenderet: itaq; per legatos pontifex eum citat, ut intra certum diem Romæ sit præstò, causamq; dicat: Ille autem Wormatiz conventus agit Episcoporum & Abbatum: ibi decernitur, quia malis artibus ad pontificatum ille pervenisset, removendum esse loco: simul per legatos hoc Romam enuntiatur: sed pontifex nihil eo commotus, & illum excommunicat, & Moguntinam, & Trajectensem, & Bambergensem Episcopos, imprimis, cum antea quosdam ejus familiares excommunicasset, quorum consiliis putabat eum ad ejusmodi res impelli.

Sigebert. Mariapoli Scorus lib. 3. ætate 6. Apud Sigonium de regno Italia lib. 9. extat fulmen Pontificum in Henricum Imp. vibratum plenum arrogantia & impietate. De hac excommunicatione sic loquitur Otho Frisingensis Episcopus: Legatus & reliqui Romanorum regum & Imperatorum gesta, & nusquam invenio quæquam eorum ante hunc à Romano pontifice excommunicatum

nicatum vel regno privato, libro 6. Chronici cap. 35.

Porro, Germaniæ principes aliquot vehementer offensi moribus ingenioque Cæsaris, præsertim quòd præter datam fidem Saxones odio tam obstinato persequeretur, conjurant in illum, eoque magis, quòd ei sacris esset interdictum: ideoque captivos dedititios, quorum ipsi custodiam haberent à Cæsare demandatam, dimittunt, quod nullâ fide se putarent ei devinctos.

Auent. lib. 5.

Eodem tempore, quidam ex nobilitate per Saxoniam concitatis aliis, & in suas partes adductis, castella passim extructa, partim vi & imperio, partim deditione capiunt, & prædiciarios dimittunt incolumes, jurejurando prius obstrictos, ne post in Saxoniam militarent.

Eo cognito, Cæsar, astuto quodam consilio, reliquos principes captivos ultro dimittit, ut in Saxoniam reversi, fidem operam ei præstarent in plectendis rebellibus: nec enim aliâ ratione facilius ad optatum finem se posse pervenire videbar, quàm si factiones inter ipsos excitaret, & alteros ab alteris divelleret: sed non respondit eventus: nam domum illi reversi, quòd perspectum haberent ejus ingenium, conjunctis animis & viribus, pro communi libertate sibi pugnandum judicabant: idem quoque dux Otho fecit, illo deserto: eumque bonæ spei plenus per Bohemiam Cæsar in agrum Misenum irruisset, Bohemicis copiis adjutus,

jurus, certior factus de concordia Saxo-
num, & exercitu jam instructo, rebus
desperatis abiit.

Tunc demum Germaniæ principes,
constitutâ die, maximo numero conve-
niunt: venit etiam eò legatus Papa, &
causis explicatis, quamobrem esset ex-
communicatus, hortabatur eos, ut alte-
rum crearent, quod illi suâ sponte facturi
erant alioqui. Nam inde à teneris annis
repetitâ Caesaris vitâ, labem & dedecus
& opprobrium imperii illum esse de-
monstrant: & quia gravissimis cladibus
Reipublicam affecerit, abrogandum ei
magistratum esse decernunt. In his an-
gustis ille positus, deprecari cœpit per
legatos, atque supplicare. Post multam
actionem hæc ei conditio proponitur:
Judicio se sistat, & cognitioni subiciat
Papæ, quem Augustam evocaturi sint ad
calendas Februarias: absolutionem im-
petret illius ante diem anniversarium
excommunicationis: nisi faciat, tota cau-
sa ceciderit: copias dimittat: Spira pri-
vatus interim vivat, parva cum familiar
publicam rem nullam gerat, neq; fasces,
vel Imperii sibi sumat insignia, donec
legitimè sit decisa controversia. Recipit
ille conditionem, & Spira dum esset,
consilium iniradeunda Italiz, quod Pa-
pam sibi maturè placaret.

Schafnab.

Ingressus iter cum uxore & filiolo, per
Burgundiam atque Sabaudiam, hyeme
asperissima, non sine summa difficultate,
vitæque periculo vix tandem in Italiam
descendit,

descendit, amanter exceptus à magnatibus & Episcopis ejus regionis, quod animo in pontificem irato illum eò venisse putarent.

Schafnab. Bertholdus Constanienfis.

Pontifex interim, Germaniæ principum rogatu, suscepit iter, & progressus aliquod usque, de Caesaris adventu cognoscit. Itaque subsistit, ut ejus rei causam intelligat.

Cæsar deinde, missâ legatione splendida, & in hac, formis aliquot illustribus, quas inter una ferebatur obsequentior esse Papæ, de absolutione pontificem orat: gravatè quidem ille primò, neque sibi licere quicquam in eò facere dicebat, nisi coram adfint accusatores: post multam actionem expugnatus demum precibus, non abnuit.

Cæsar autem, antequam in illius conspectum veniret, totum triduum permansit in arcis, ubi pontifex erat, area & vestibulo, tenui simplicique cultu, depositis regis insignibus, nudis pedibus, & ad vesperam usque jejunos. Quarto demum die admissus est: ibi tum has ei leges Papa proponit: sistat se cognitioni suæ, respondeat accusationibus principum: convictus ab imperio decedat: neque vindictam ullo tempore molietur: interea vivat privatus: neque publico nomine aliquid gerat: fidem etiam & iuramentum suis remittat: consiliarios & familiares ab se removeat: si quid contra faciat, nullum fore quod nunc ei detur beneficium, & principibus futuram esse liberum.

ber
leg
&
gar
Don
tion
nifi
dein
ones
fieri
& al
suma
se. co
ceret
except
Ber
Uspen
Ea
mente
tâmp
peffim
cazibu
ipso
presidi
habuiss
commu
etiam
exerqui
turpissim
exempl
Imperio
co. tam
in gratia
multa j
eligendo
jiciendo
Schafn

berum, ut mox alium sibi deligant. Has leges ubi probasset ille, Papa missificat: & ut de criminibus intentatis sese purgaret, panem azymum, quem corpus Domini vocant, sumit, magnis imprecationibus caput salutemq; suam devovens, nisi conficta sint ab adversariis omnia: deinde Cæsarem, si principum criminaciones objectas, esse falsas, & injuriam sibi fieri paret, hortatur, ut idem ipse faciat, & alteram consecrati panis particulam sumat: cum autem ille excusaret, neque se commode jam hoc posse facere doceret, nihil amplius urgebat Papa, sed exceptum convivio perhumaniter dimisit.

Benno Cardinalis in vita Gregorii VII, Wispergensis. Bertholdus Constantiensis.

Eâ re cognitâ, proceres Italiae vehementer offensi fuerunt, quod tam foedè tamque indignè se submisisset illi, qui pessimis artibus Papatum invasisset, qui cadibus & adulteriis omnia polluisset: in ipso, qui justitiæ sit patronus, & aræ præsidiumque legum, omnem sese spem habuisse collocatam, & non solum excommunicationem contempsisse, verum etiam in ejus gratiam acres cum Papa exerquisse inimicitias: nunc verò ipsum turpissimo planè ad omnem posteritatem exemplo, gravem hanc & indelebilem Imperio maculam inussisse, cumq; publico tam Ecclesiæ, quam Reipublicæ hoste in gratiam rediisse. Hæc, & id genus alia multa jactabant, deque filio Cæsaris eligendo, Romamq; traducendo, & de-jiciendo pontifice cogitabant.

Schafnab.

Cæsar,

Cæsar, eo cognito, nullâ se ratione meliùs posse placare illos videbat, quàm siâ pactione discederet, & ipsis conjungeretur. Quod cum faceret, pontificis consilia planè turbavit, sicut ille susceptum in Germaniam iter omittere cogeretur.

Quod ergò proximum erat, Germania principibus, quid actum esset, per legatos nunciat, utque Reipublicæ provideant, hortatur. Fuit hoc anno supra millesimum, septuagesimo septimo.

Urspergen. Bertholdus Constantiensis.

Principes ergò Rudolphum, Sueviæ ducem, creant Cæsarem: eum consecrat Moguntinus: In Germaniam autem revertens Henricus colligit copias: idem facit Rudolphus, qui Saxonum auxiliis potissimum nitebatur, & tertio conflictu graviter vulneratus, non multò post è vita discessit.

Sigebertus. Autor vita Henrici 4.

Frisingensis lib. 6. cap. 35. & de gestis Friderici lib. 1. cap. 7. Helmoldus lib. 1. cap. 28, & 29. Bertholdus Constantiensis.

Henricus ab ea victoria conventus agit Brixie: fit decretum ab Episcopis qui aderant, tam Italis quàm Germanis, Gregorium non esse legitimum urbis Romæ Episcopum. Itaq; sarrogatur in ejus locum Archiepiscopus Ravennas, Victor III. eo facto decreto, Cæsar Romam contendit, Gregorium obsidet, fugâ tandem dilapsus: Victorem III. confirmat, ab eoque consecratur.

Frising. de gestis Friderici lib. 1. cap. 1.

Urspergensis

Urspergensis. *Hebmoldus historia Slavica lib. 1. cap. 30.* *Marianus Scottus lib. 3. aetate 6.*

a Gregorio mortuo, qui fuit alter ab eo pontifex, Urbanus secundus, Gergoviz, Avernorum oppido, Claremontium vulgè vocant, ubi conventus erat multorum procerum, Philippo, ejus nominis primo, in Galliis regnante, bellum Saracenicum persuadet: b cujus deinde fuit Imperator, Godefridus Bulionius, qui feliciter multa gessit, ac Hierosolymam recuperavit.

a *Guilielm. Tyrius lib. 1. cap. 14, & 15.*
Emilius lib. 4. Blend. decad. 2. lib. 4.
 b *Gaguinus lib. 6. cap. 1.* Bellum hoc Sacrum descripserunt præter Guilielmum Tyri Archiepiscopum, autor Chronici Hierosolymitani à Reineccio editi, Fucherus Carnotensis Baldwini regis capellanus, Robertus Monachus, Benedictus de Accoleis.

Urbani successor, Paschalis II. infestus quoque Cæsari fuit. Profecturus igitur ejus rei causâ in Italiam, filium sibi successorem Cæsar designat.

Hebmoldus lib. 1. cap. 32.

Is autem extimulatus ab aliis, & oblitus officii, quod naturâ nobis insitum est, in summas angustias parentem conjecit, & abdicare se magistratu coegit, cum & Papam & plerosque Germaniæ principes haberet sui consilii factique socios. Itaq; Cæsar factus est, ejus nominis quintus, patre Leodii post mortuo in ærumnis.

Urspergensis. *Frising. lib. 7. cap. 12.*
Vuerbiens.

Vuerbiens. De hoc Imper. Henrico 4. sic scribit Vincenzius in Speculo historiali l. 26. c. 117. Henricus ore facundus fuit, acer ingenio, elemosynis largus, sexagies & bis acie collarâ dimicavit.

Aliquot post annis in Italiam vadit ingenti cum exercitu, ut dissidium, quod erat inter Rempublicam imperii & pontificatum, componeret, & ferro patefactâ sibi viâ Romam demum venit.

Frising. lib. 7. cap. 14.

Ceterum, inde à Constantino, Cæsares conferebant honores ac dignitates Ecclesiasticas: id autem agere tandem tulerunt pontifices opibus amplificati, quasi rem indignam, eaque de causa pleræque simultates omnes inter ipsos exarserunt.

a Hic ergo Cæsar, cum jus atque potestatem suam urgeret, magnus est Romæ natus tumultus, ita quidem, ut excitatus noctu Cæsar, subvenire suis, qui passim cadebantur in urbe, cogeretur. Profligati autem factionis Paschalem II. caput, neque prius, quam sibi factum esset sacris, dimisit, sancito foedere: sed reverso in b Germaniam Cæsare, Pontifex à pacto discedit, quod sanctissimis verbis iuraverat, & Cæsarem excommunicat. Eares multos Germaniæ principes ad rebellionem commovit, & in his præcipue Moguntinum.

Frising. lib. 7. cap. 12. Helmoldus lib. 1. cap. 40. Urspergensis. Sigeb. b Vuerbiens. parte Chronici 17. Livius libro 39. Nihil in speciem fallacius est, quam prava

prava religio. Ubi Deorum numen praesentatur (celeribus, subit animum timor, ne fraudibus humanis vindicandis divini iuris aliquid immistum videamus. Q. Curtius libro 4. Nulla res efficacius multitudinem regit quam superstitio: alioquin impotens, fœva, mutabilis, ubi vanâ religione cepta est, melius variis, quam ducibus suis parer.

a Cæsar in Italiam profectus, legatos ad pontificem mittit de pace, sed inter agendum moritur pontifex: ei succedit Gelasius II. Cæsar, quod de electione non esset interpellatus, b Romam venit, & alium constituit: Gelasius eiectus, Cæsarem & Papam ab eo constitutum excommunicat: cumq; per Germaniam ejus legati defectionem suaderent, ac principes idcirco convenissent, domum redire Cæsar coactus est: sed interea mortuo Gelasio, Romani Calixtum II. eligunt. Is loco deturbat eum, quem odio Gelasii Cæsar creaverat, & intercedentibus nonnullis, cum Cæsare transigit.

a Helmoldus lib. 1. cap. 14. — b Sigeberti continuator. Quibus conditionibus transactum sit explicat Frisingen. lib. 7. cap. 16. Cranius Saxonia lib. 5. cap. 42. Sigon. de regno Ital. libro 10. Plarina in Calixto.

a Henrico V. succedit Lotharius ejus nominis tertius, è Saxoniæ dueum familia. b Hunc Sueviæ dux Conradus oppugnabat, indignè ferens ad Saxones redisse rerum summam, & in Italiam profectus, occupandi regni causâ, cum interim Lotharius Germaniam teneret, de-

stitutus auxiliis, domum rediit, pacemq;
cum Cæsare fecit.

a *Viterbiensis par. 17.*

b *Urspergen.*

Alber. Abbas Stadens.

[] Erat tum Romæ Pontifex Innocentius
II. Huic adversabatur Anacletus: &
quoniam amplâ natus erat familiâ, ce-
dere fuit coactus Innocentius: verum
implorato Cæsaris auxilio, restitutus est.

Frising. lib. 7. cap. 18.

[] a In Germaniam reversus, & ibi rebus
compositis, in Italiam redit Cæsar in-
genti cum exercitu: civitates aliquot re-
bellantes domat, & in his Anconam atq;
Spoletum: b Siciliæ regem Rogerium ex
Apulia & Campania profligat, & inde à
Carolo magne vix alius majora per Ita-
liam egisse fertur.

a *Frising. lib. 7. cap. 19, & 20.*

b *Riti-*

us de regib. Sicilia lib. 1.

Frisingensis

lib. 7. cap. 15. Urspergensis. Helmoldus
lib. 1. cap. 55.

In lucem quoque tunc revocatum
fuisse traditur, bellorum tempestatibus
oppressum jus civile, quod Justiniani
Cæsaris mandatu consutum esse diximus.

Urspergensis. Aventinus lib. 6. Sigonius
de regno Italia lib. 11. Theodorus Biblian-
der in chronologia.

[] Successorem habuit Conradum Sue-
viæ Ducem. Bavariæ dux tum erat
Henricus, cognomento Superbus, & idem
Saxonie dux per matrimonium, quod
Lotharii Cæsaris esset gener. Is imperi-
um affectans, & multa molitus in Cæsa-
rem, proscriptus fuit, ejusque possessiones

nes

nes aliis concessit. Henricus autem recuperatâ Saxoniâ, cum in Bavariam contenderet, mortuus est relicto filio: in cuius gratiam Saxones rebellabant Cæsari, nec id modò, verùm etiam Vuelpho, Henrici mortui frater, armis sibi vendicabat Bavariam, ejecto Lupoldo, cui Cæsar eam provinciam dederat.

Frising. lib. 7. cap. 23. Frising. lib. 7. cap. 25. Lupoldus hic Austria Dux fuit S. Leopoldi filius. Aventinus lib. 6.

a Paulò antè diximus, quemadmodum regem Siciliæ Rogerium Cæsar ejecerit, cum autem ad hunc modum tumultuaretur Germania, Rogerius occasionem nactus, invasit Siciliam, & Cæsaris præfectum exturbat: deinde Vuelphonem magnis instigat pollicitationibus, ut pergat facessere negotium Cæsari: facit idem b Hungariæ rex, & ipse Cæsarem metuens.

a *Urspergen. Viterbiensis. b Bonfin. decad. 2. lib. 6. Geysa secundus Ungaria rex, Geysa Magni pronepos, Borychum, vel ut alii vocant, Broycum filium Calomani regis ex adulterio natum regno eiecit, ob id ei Imperator offensus erat, Ritus libro 2. de regib. Hungaria. Aventinus lib. 6.*

Tandem profectus in Saracenos & amisso exercitu, domum reversus, cum in Italiam proficisci cogitaret rebus omnibus instructis, Bambergæ mortuus est.

Emil. lib. 5. Aventinus lib. 6.

Succellit ei fratris filius, Fridericus Enobarbus, Sueviæ dux, ejus nominis primus, heroici vir ingenii.

Frising. de gestis Frid. lib. 2. cap. 1. Urspersensis.

a Is initio regni, principes Germaniæ pacavit, & diffidium illud, quod erat de Saxonia Baviaræque, sustulit, post magno cum exercitu b Italiam adiit: c Veronenses, a quibus erat contemptus, multat, & exempli causâ, primis aliquot laqueo gulam frangit. Circa Placentiam excubias sibi fieri jubet, a principibus omnibus, d imperii beneficiariis: Mediolanum obsidet, Astam diruit, Dertonam complanat.

a *Frising. lib. 2. cap. 11. Otho de S. Blasio cap. 6. b Cap. 6. c Cap. 7. d Cap. 11. Gunth. Ligurini lib. 3. Frisingensis de gestis Friderici lib. 16, 17, 18, 19, & 20.*

Romam profectus consecratur ab Adriano IIII. cives tumultuantes opprimit: Spoletum evertit, vastamque eadem facit: Langobardos domat, & superatis insidiis, quas Veronenses ei collocaverant, in Germaniam rediit: Palatinum principem, qui se absente turbas excitaverat, ignominiosè multat: Bohemiæ ducem constituit regem.

Frisingensis lib. 2. cap. 22, 23, & 25. Duo in hoc §. notanda veniunt. Primo ignominiosa Palatini multatio, qua fuit gestatio carum, prisca Germanis usitata: Meminit ejus Widechindus monachus libro 2. Otho Frisingensis de gestis Friderici Imperat. lib. 2. cap. 8. Guntherus Ligurini libro 5. Arnoldus Lubecensis continuator Helmodi lib. 7. cap. 2. Dodechin. ad annum 1155. Cron. Zins, Saxon. lib. 3. cap. 15. Erudite

Eruditè autem hunc morem expressit G. Sabinus in Caesaribus suis hoc testifico:

*Mos erat antiquus qui publica cōmoda pacis
Caesare turbasset bella gerente foris:*

*Totius imperii reus inspectante senatu,
Ut canis impositum corpore ferret onus.*

Secundo notetur creatio ductu Bohemia in regem. Facta est illa hāc lege, ne dignitas ista ad posteros transiret, sed ei honori successor exheres foret. Aventinus.

a Interea Mediolanenses multa superbe faciebant in vicinos, & Dertionam à Caesare dirutam, restaurabant, itaque cum ingenti exercitu reversus, Mediolanum expugnat, adjutus à Cremonensibus, à *b* Papians, & Novarianis: captā urbe, parvum est multitudini, principum Germaniæ intercessu, quibus illi supplicaverant. Langobardiā totā in suam c potestatem redactā, legibusque constitutā civitate, discedit ad alios ibi populos.

a Frising. lib. 2. cap. 30. b Radevicus lib. 1. cap. 32. usque ad 43. c Otho de S. Blasio, cap. 11.

Post ejus abitum illi rebellant, leges præfixas contemnunt, munitiones ab eo factas demoliuntur: rursus igitur eò profectus, agrum totum populatur, & quicquid ipsorum ditionis erat, evertit.

Radevicus lib. 2. cap. 21. & seqq.

Interea graves fiunt adversus illum per Italiam conspirationes: in his etiam erat is, quem diximus Adrianus, Papa, qui cū planè statuisset eum excommunicare, mortuus est.

Urspergen.

P 3

In

In Italiam tertio profectus Cæsar Mediolanum funditus evertit, rebellionis autores capite mulctat, reliquam multitudinem in exilium ire cogit, & Romam obsidens, magnam exercitus partem ex morbi contagione desideravit. Soluta igitur obsidione, & per Hetruriam collocatis præsidis, Spoleti, Anconæ, Ravennæ constitutis pro suo arbitratu, qui Rempublicam gererent, in Germaniam redit.

Otho de S. Blasio c. 16. Urspergenſi.

Adriano pontifice mortuo, duo de principatu contendebant, absente Cæsare, Victor & Alexander III. in Victorem Cæsar quidem magis inclinabat: sed Alexander, competitorem, post etiam, augescente dissidio, Cæsarem excommunicat.

Radevicus lib. 2. cap. 43. Otho de S. Blasio cap. 13. Murinus lib. 18. Joannes Marius de schismatibus & conciliis parte 3, cap. 11.

Eam occasionem conspicati Mediolanenses, rebellionem faciunt, Cæsarisque præfectos in multis Italiæ locis ejiciunt, quosdam etiam laqueo suspendunt. Regressus igitur in Italiam dubio Marte cum illis configit: pontifex belli socius profugit Venetias.

Urspergen. Sabellicus Ennead. 9. lib. 5. Naucelernus generat. 41. volum. 2.

Facta demum pace per inducias, in Asiam profectus adversus Christianæ religionis hostes, & oppressus impetu fluminis in quod lavandi causâ sese dimiserat, perit.

Nicetas

Nicetas Choniates lib. 3. de reb. Isaacii Angeli. Arnoldus abbas Lubecensis Helmoldi continuator, nominat fluvium hunc Saleph, aliis Serra dicitur. Hieronymus Mercurialis lib. 4. variar. lection. Cydnum Cilicie flumen esse censet, & citato Galeno ex lib. de causis procataractis, Alexandrum M. astricto tempore, dum (e in eodem flumine lavisset, convulsione ac tremore torporéve captum fuisse scribit.

Successor ei fuit filius, Henricus, ejus nominis Sextus. Is, mortuo Siciliae rege Gulielmo, Rogerii filio, cum in Italiam secundò venisset, Apulià & Calabrià devictis, Neapoli quoque captà, Siciliam domat, magnis ibi relictis praefidiis, propter mobile gentis ingenium.

Otto de S. Blasio cap. 39, & 40. Urspergensis.

Deinde Ravennam & Aneconem, perque Apuliam & Hetruriam, optimates constituit: cum deinde filium suum Fridericum, adhuc infantem, imperii successorem designasset, de voluntate Germaniae principum, in Siciliam profectus, vitam finit.

Otho cap. 43, & 45. Ursperg.

Et, quoniam aetate puer erat Fridericus filius, ut dictum est, plerique omnes Philippum, ejus patrum, suscipiendum judicabant: sed vehementissimè Romanus pontifex obstabat, Innocentius IV.

Otto de S. Blasio cap. 46, & 48. Ursperg.

Divisis autem principum animis, cum hi Philippum, alii verò Saxoniae ducem

Othonem crearent, magnus ex ea re motus fuit exortus, præsertim ad oram Rheni. Philippus verò, partim armis, partim humanitate summâ deduxit adversarios ad officium: ac deinde pacem cum pontifice quoque fecit, quem expertus erat infestissimum.

Otho cap. 46.

Occisus deinde in cubiculo, successorẽ habuit eum, de quo diximus, Othonem, Saxoniz ducem, qui in pontificis odium incurrit, quem prius habuerat amicissimum. Tandem etiam excommunicatus est ab illo, ideòque habitis comitiis, principes electores à pontifice sollicitati, ut alium crearent, Henrici sexti filium, Siciliae regem, Fridericum, cui fidem dederant adhuc infanti, ut paulò suprà diximus, evocant è Sicilia.

Otho de S. Blasio cap. 50. Arnoldus Lubecensis lib. 7. cap. 14. Urspergensis.

Occurrit quidem illi Cæsar Otho cum exercitu ad Rhenum, ut transitu prohiberet: sed ejectus & in Saxoniam reversus, incertè, ut creditur, interijt.

Mutius lib. 19.

Atque ita Fridericus est factus Cæsar, ejus nominis I I. Friderici Ænobarbi Cæsaris è filio nepos.

Urspergensis. Mutius lib. 20.

Innocentius tertius, de quo dictum est antè, concilium habuit Romæ, Lateranense vocantibi decretum inter alia fuit:

Tom. 4. concil. pag. 218. Urspergen.

Ute chrisma simul & eucharistia, quam dicunt hostiam, sub clavi servantur:

Decretorum

Decretorum concilii Lateranensis cap. 30.

Ut quotannis privata fiat confessio peccatorum: *cap. 21.*

Ut electio, facta per civilem magistratum in sacris beneficiis, vim nullam habeat. *cap. 25.*

Ne, qui sunt ordinis Ecclesiastici, fidelitatem iis, qui laici dicuntur, sine causa promittant. *cap. 43.*

Ne constitutiones principum Ecclesiis præjudicent. *cap. 44.*

Ut ab omni contributione sint immunes Ecclesiastici. *cap. 46.*

Ne tributa solvātur ante decumas. *c. 54.*

Ne divorum reliquæ monstrentur extra capsulam. *cap. 62.*

a Ad hæc, grave tum erat inter Græcos atque Latinos dissidium: nam super quibus aris Latini missificassent, eas contrectare Græci nolebant, nisi prius lavissent eas & expiassent: deinde baptizatos à Latinis rebaptizabant. *b* Fit ergò decretum, ut ad Ecclesiam Romanam matrem suam revertantur, quo scilicet ovile sit unum & unus pastor: nisi pareant, excommunicati privantur ordine.

a *Tom. 4. concil. pag. 214.* *b* *Cap. 4. Repeitur 3. Decretal. tit. De baptismo & ejus effectus. cap. 6.*

Romam profectus Fridericus, ab Honorio III. consecratur. Qui passim erant per Italiam rebelles, domat, quosdam autem proscribit. Ex iis nonnulli Romam confugiunt, & pontificis opem implorant. Ea res maximi dissidii dedit occasionem: nam suos adversarios habere portum ibi

atque domicilium, Cæsar molestissimè tulit.

Uspersensis.

Glisciente odio, filium suum Henricum de consilio principum designat imperii successorem, & principes Cremonam evocat ad conventum: sed cùm aditu prohiberentur, factione pontificis & Lombardorum, in Apuliam Cæsar revertit, & aliquantò post moritur pontifex, ei que succedit Gregorius IX. qui Cæsarem excommunicat, quòd professionem in Turcas, cui sese voto astrinxisset, non susciperet.

Uspersensis.

Cæsar deprecatus offensionem, seseque purgans, cùm nihil proficeret, Romam petit, pontificem dejicit, ejusque socios graviter mulctat, & altero indicto Ravennæ conventu impeditur: Pontifice profugo, qui passim ei multos excitaverat adversarios.

Mortuâ demum uxore, Cæsar, ut promissa præstaret, ac Reipublicæ consulere, professionem in Asiam suscipit: per ipsius absentiam verò pontifex bellum facit, & Apuliam occupat. Re feliciter gestâ, multisque locis recuperatis, & in his Hierosolyma, certior factus de Italiæ statu, Cæsar, pactusque cum hoste decem annorum inducias, redit cum exercitu, suâque faciliè recuperat. Pontifex novo fœdere se communic Italiæ procerum, quos Cæsar mulctaverat, ac deinde rursus eum excommunicat, quòd eum hoste pepigisset.

Uspersensis.

Urspergen. Joannes Cuspinianus.

Cæsar, quietis amans, per legatos agit de pace, quam vix demum impetravit, ac in Germaniam idcirco redit. Pontifex autem, cum naturam mutare non posset, vastato Viterbio, Cæsarem rursus excommunicat. Hâ re commotus vehementissimè Cæsar, fremens & iratus, in Italiam redit: per Metturiam, per Umbriam, per Langobardiam, per oram Paduanam, mulctat omnes rebelles: pontifex idcirco ingeminat excommunicationem, & Venetos fœdere sibi conjungit. Cæsar per Italiam grassatus, & plerisque omnibus ad officium reductis, Romam obsidet, neque multò pòst moritur Gregorius Pontifex, cum Ravennam suos evocasset ad concilium, quò tamen illi, viis omnibus obsessis à Cæsare, pervenire non poterant: quidam etiam capti fuerunt.

Mutius lib. 20. Cuspinianus.

Hic ille est, qui Decretales, uti vocant, Epistolas consarcinavit, magnam juris pontificii partem, plurimis onustam commentariis. Qua quidem in re mirum videri possit, esse homines, qui tantam elaborare velint, ut ea, quæ parùm aptè, perperam etiam & mihi pruden-
ter atque piè, sed & ridiculè dicta sunt, tanquam oraculum aliquod mordicè arripiant, & in iis interpretandis, enucleandis, vestiendis, omnem operam & ætatem consumant, quasi eò conducti essent, ut alienam stultitiam & errorem, vigiliis & labore suo
maximo

maximo defendant, & in alterius impudentia, sui pudoris existimationem amittant.

Illud quod Gratiani decretum vocant, diversis locis habet inter alia,

Sequendam omnibus esse regulam Ecclesie Romanæ, quæ sit beati Petri sedes.

Dist. 19. c. 4. Enimvero.

Non licere concilium habere, nisi permittente Romano Pontifice.

Dist. 17. c. 1. Synodum. & c. 4. Nec licuit. Item c. 5. Multis denuo.

Leges Ecclesie Romanæ servandas esse, tanquam ipsius Petri voce pronunciatas.

Dist. 19. c. 2. Sic omnes.

Quod Ecclesia Romana jugum imponit, etiamsi tolerabile non sit, esse perferendum.

Dist. 19. c. 3. In memoriam.

Ecclesie ministros debere castitatem promittere, ne videlicet ducant uxores.

Dist. 31. c. 3. Sacerdotibus. Item c. 7. Si Laicus, & c. 10. Lex continentia.

Bi, qui non habet uxorem, licere concubinam habere,

Dist. 34. c. 4. Is qui non habet. Item c. 5. Christiano.

Papam in suo munere negligentem & remissum, nocere quidem tum sibi, tum aliis, veruntamen à nemine posse judicari, quod omnes ipse judicet.

Dist. 40. c. 6. Si Papa.

Imperatorem debere subesse Papæ, non præesse.

Dist. 96. c. 11. Si Imperator. Item cap. 12. Nunquam de Pontificibus.

Re:

Reliquos omnes mortales ab hominibus judicari, Papam verò, Petri successorum, à solo Deo.

9. q. 3. c. 13. *Nemo judicabit. Item c. 14. Aliorum hominum, & c. 15. Facta subditorum.*

Papæ licere populum eximere à fide & jurejurando, quo principi suo tenentur.

15. q. 6. c. 3. *Alius item.*

In Gregorii Decretalibus epistolis, & Sexto Bonifacii & Clementinis, & Extravagantibus, uti vocant, est inter ceteras:

Decretis conciliorum auctoritatem Papæ non subjici.

Decretal. Gregor. lib. 1. tit. 6. c. 4. Significasti. §. Aiant in conciliis.

Pontificis esse, Cæsarem electum approbare, vel minùs idoneum rejicere.

Decret. lib. 1. tit. 6. c. 34. Venerabilem.

Duo præesse mundo luminaria magna, Solem atque Lunam: Solis loco Papam esse, Cæsarem verò Lunæ.

Decret. lib. 1. tit. 33. cap. 6. Solita.

De adulterio & aliis criminibus, quòd minora sint, episcopis licere cum iis qui deliquerunt agere remissius.

Decretal. lib. 2. tit. 1. c. 4. At scelerici. §. De adulteris vero.

De Ecclesiæ Romanæ privilegiis Papam solum cognoscere.

Decretal. lib. 2. tit. 1. c. 12. Cum venissent.

Excommunicatorum ossa jam sepulta debere exhumari & projici.

Decretal lib 3. tit. 18 c. 12. Sacris, & l. 5. tit. 33. cap. 5. Ad hac.

Papæ

Papæ licere, Imperatorem remove-
loco & magistratu.

*Sexto Decretal. lib. 2. tit. 14. ad Apo-
stolica.*

Cæsarem teneri, ut fidem & fidelita-
tem pontifici præstet, per iurjurandum.

Clement. lib. 2. tit. 9. cap. Unico.

Ecclesiasticos oportere solutos ac li-
beros esse ab omni sumptu, molestia,
munere.

Decret. lib. 3. tit. 49. c. 7. Adversus.

Post mortem posse aliquem declarari
hæreticum, ejusque bona publicari.

*Decret. lib. 5. tit. 7. c. 10. Vergentis. Item
24. q. 2. c. 6. Sanè profertur.*

Filios hæreticorum ad præfecturam
ullam civilem, aut sacram non debere
admitti.

*Sext. Decretal. lib. 5. tit. 2. cap. 15.
Statutum.*

Ad salutem esse necessarium, ut omnes
homines Pontifici Romano subsint.

*Extravag. comm. lib. 1. tit. 8. de majori,
& obed. cap. Unam sanctam.*

Hæc paucula, ex ingenti acervo de-
sumpta, cujusmodi sint nemo sanæ men-
tis est qui non videat.

Lex est, ut eam definiunt homines
doctissimi, a ratio summa insita in natu-
ra, quæ jubet ea quæ facienda sunt, pro-
hibetque contraria. b Lex autem omnis
ad communem utilitatem referri, & le-
gislator sic erga multitudinem atq; Rem-
publicam affectus esse debet, ut pater
suos erga liberos: quid autem in iis, quæ
dicta sunt, simile apparet? Ea verò non
excusare

excusare tantum, sed etiam vestire, & ornare, & illustrare novis commentationibus, & quidvis dicere potius, quam pati dignitatem illorum imminui, quæso, cujus hoc est impudentiæ, ne quid gravius dicam?

a Cic. 1. de legibus. b Cic. 2. de legibus.

Si fastus & avaritia, & dominandi cupiditas, & literarum inscitia persuaserit illis, ut ejusmodi facerent decreta, si sententiis ipsi variant, nec alii volunt aliorum astringi legibus, quod pari sint potestate præditi, quæso, cur te maceras, ut distorta & repugnantia componas & concilies?

Omitto pelagus illud aut sentinam veriùs, eam videlicet juris papistici partem, quæ beneficiorum uti vocant, & bonorum sacrorum nundinationem continet. Quis enim fraudes atque technas enumerare possit? ne ipsi quidem, qui plurimis annis in eo mercaturæ genere versati sunt, satius etiam omnes intelligunt aut norunt, quando novæ semper excogitantur: sed hoc argumentum & tempus aliud, & librum singularem poscit: nunc ad propositum redeamus.

In Decret. lib. 3. tit. 5. de prabendis & dignitatibus.

Ut Fridericus Cæsar, ita Galliæ quoque rex, Ludovicus, ejus nominis nonus, in Syriam & Ægyptum cum exercitu penetravit, & post in obsidione Tunetæ urbis vitam finivit, anno salutis M CC LXX.

Blond. deced. 2. lib. 8. Gaguinus lib. 7. cap. 2. Amilius lib. 7.

Eo regnante, Guilielmus, Episcopus Parisinus, quæstionem proposuit de beneficiis Ecclesiasticis, re palam disceptatâ, vicit ea sententia, non esse fas cuiquam habere plus uno. sed ejusmodi decreta satis est recitasse tantum atq; scripsisse.

Joan. Itali in Chron. Francia. Henricus Plantaleon in Chronologia Ecclesia. Chronicon Flandria lib. 8. Guilielmus Episcopus Parisinus scripsit librum de pluralitate beneficiorum, teste Joanne Trithemio de Scriptoris Ecclesiast.

Gregorio successit Innocentius III. ad quem, velut hæreditariâ successionem, venit odium Cæsaris. Itaque Lugduni in dicto consilio, Cæsarem evocat: non venientem excommunicat, dignitate privat, hortatur Germaniæ principes, ut alium eligant: & hoc quidem ejus decretum est, inter alia, typis excusum, quemadmodum & Cæsaris quædam extant ad diversos reges Epistolæ, quibus & pontificum iniquitatem, & suam prolixè demonstrat innocentiam.

4. Tom. concil. *Emil. lib. 7. Vide Matthæi Paris monachi Albanensis historiam majorem. pag. 648.*

Decreverat Cæsar proficisci Lugdunum & periclitari fortunam: sed ortâ de novo rebellionem per Italiam, vires omnes ed convertit, & cum minùs feliciter res gereretur, in Apuliam reversus, cœpit languere, ac demum mortuus est.

Murinus lib. 20.

Alii periisse veneno, alii strangulatum fuisse dicunt à filio suo Norho Manfredo, qui Italiam post invasit.

Mu

Michael Ritus lib. 2. de regib. Sicilia.
Mutius lib. 20. Crant. Saxon. lib. 8. c. 6.
Sigon. de regno Italia lib. 18.

a Erat tunc magni nominis Azo jureconsultus, quem deinde secuta fuit ingens illa scriptorum turba, qui, violato Justiniani Cæsaris edicto, *b* gravi quidem illo atque severo, mundum referferant innumerabilibus libris, unde nunc petenda sunt ea quæ veteres illi copiosissime doctissimæque tractarant.

a Alciat. parerg. lib. 10. c. 25. b L. 1. §. Nostram, C. de veter. jur. concil.

a Nam aliorum alii scrinia complant: neque scribendi finis est ullus aut modus, & opinionibus contrariis omnia redundant, ut propriè locum hîc habeat, quod senex ille dicit, cum tres de Jure consuluisse: *b Fecistis probè, incertior multò sum, quàm dudum.*

a Horat. lib. 1. Sat. 1. b Terent. Phorm. actus 2. Scena 4.

Omitto technas, quæ plures quotidie excogitantur. Planè enim hic accidit, quod *a* Comicus inquit, *Ubi in astu veniat, aliud ex alio milum.* Præclarè multa legibus esse constituta, sed ea Jureconsultorum ingeniis pleraque corrumpi *b* Cicero queritur atque depravari: quid si nunc viveret, & pyramides illas librorum & praxin nostram, & sacrarium illud legum tam sædè pollutum, miserèq; contaminatum esse videret? Quamquam sanè, sicut alias artes omnes in lucem Deus hæc nostrâ memoriâ reduxit, ita quoque multos excitavit, qui bonarum literarum

instruati praesidio non poenitendam operam in hac etiam parte collocant, ut rem videlicet pulcherrimam, hominumque societati plane necessariam, imò donum coeleste, depromptam & hauritum ex mediis & Philosophiae fontibus, nitori suo restituant & aequitati. Qui quidem ipsorum conatus, publicam non modò laudationem, sed remunerationem quoque meretur.

a *Ter. Eum. Act. 5. Scena 6.* b 2. de legib. c *Ci. 1. de legibus.*

Ab ejus morte per annos XXII. ferè fuit interregnum, cum subinde alii, & alii eligerentur, qui tamen in ea temporum perturbatione summam rei non tenebant.

Egnatius 18. annos interregni nominat. Friderico 2. Imp. extincto successit Conradus F. ejus nominis 4. cui oppositus est Wilhelmus Comes Hollandiae. Illo autem extincto, & hoc in Frisia caso, à Septemviris, de electione discordantibus, creati sunt duo Caesares, Richardus princeps Cornubiae Anglus, & Alphonsus rex Castellae. Neuter tamen horum Imperio diu praefuit: nam Alphonsus sponte abdicavit, Richardus pecunia exhaustus in Angliam rediit.

Interea regnum Neapolitanum à familia Friderici Caesaris in potestatem Gallorum devenit, ac post etiam Sicilia. Nam Gallicis armis tum nitentur pontifices: quanquam deinde gravissima bella super his regnis orta sunt inter Aragoniam & Andegavensem Gallicam familiam. Verùm haec non sunt hujus loci.

Michael

*Michael Ritus lib. 3. de regib. Sicilia
& Neapolis.*

Cum in eo statu fluctuasset tot annis
respublica, sicut dictum est, Rudolphus
Habsburgius creatur Cæsar: Is initio
regni, motus, qui passim erant per Ger-
maniam, componit: inde conventibus
aliquot actis, Bohemiæ regem, Ottaca-
rum rebellantem invadit, & ad pacis
conditiones cogit, quas tamen ille, suæ
conjugis impulsu, non multò post violat,
& in Austria secundò congressus, in præ-
lio interficitur.

*Albert. Argentines. Aeneas Syl-
vius historia Bohemica cap. 27. Mutinus l. 21.
Cuspinianus.*

Rudolphum adjuvabat Ungariæ rex,
Ladislavus Chunus.

Mutinus lib. 21. Bonfin. decad. 2. lib. 8.

Pace demum factâ cum Bohemis, per
matrimonia, Cæsar filio suo Alberto
Austriam dedit, quam multis annis Bo-
hemie rex possederat.

Impeditus autem variis Germaniæ
negotiis, non est in Italiam Cæsar profe-
ctus: quanquam alioqui non multùm huc
inclinabat: & per jocum fertur b narrasse
fabulam aliquando de vulpe, quæ leo-
nem simulatè ægrotantem, quedam in
specu, non adibat, quòd vestigiis aliorum
animantium terreretur, ex quibus nulla
rediissent. Præfectum tamen in Italia
constituit, ac velut Imperii vicarium:
deinde Flaminiam & Exarchatum, de
quo non semel diximus, Ecclesiæ Roma-
næ confirmasse traditur, cum tenuis ad-

modum fructus ex iis locis ad ipsum rediret.

a *Joan. Cuspinianus.* b Refert hunc apologum Plato in Alcibiade priore, & Horat. lib. 1. Epist. 1. Exarchatum Pontifici concessit Rudolphus Imp. eâ conduione, ut Pontifex suis impensis & sumptu exercitum contra infideles & barbaros in Asia & Africa alar, quemadmodum in scripto suo contra Julium Pontificem edito Maximil. Imperator demonstravit. Aueninus lib. 7. Quas verò civitates complexus sit Exarchatus docet Sigonius, de regno Italia lib. 3.

Perpetuis enim simultatibus & Paparum inimiciis defatigati Cæsares, facti sunt paulatim remissiores. Nec enim prius acquieverunt pontifices, quàm illos extra fines Italiae submovissent: & quia regum Galliae praesidiis ferè nitebantur, ac per Episcopos Germaniae factiones alebant, effecerunt tandem quod pridem animo concupiverant.

Hic verò memoriâ repetendum est, quæ sit facta rerum vicissitudo, quando illi, qui beneficio Cæsarium incolumes fuerunt, vitamque tolerarunt, & locum suum atque dignitatem retinuerunt, amplificati bonis illorum atque munificentia, dominatum sibi sumpserunt in eos, & patrimonio quoque fraudarunt. Non solum enim Italiae bonam partem occupant, sed Siciliae quoque reges atque Neapolis arcè sibi devinxerunt. Nam hi & tributum illis annum dependunt, & dignitatem Imperatoriam suscipere prohibentur,

bentur, nisi permissu illorum, & cum in possessionem ab eis mittuntur, hoc ipsum jurant inter alia.

Bergomensis lib. 13. Emilinus lib. 7. Michael Ritus lib. 2. de regib. Sicilia. Blondus lib. 8. decad. 2. Cranzius metrop. lib. 8. c. 30. meminit Sleidanus commentar. lib. 1. & Bruzum fulmen, auctore F. Hotomanno, ut volunt.

In Rudolphi tempus incidit illa memorabilis Gallorum clades per Siciliam. Cum enim insulam hanc tenerent, & more militari multa facerent insolenter atque libidinosè, per occultam conjurationem, dato signo, passim trucidati fuerunt omnes, cum ad preces vespertinas campanæ impellerentur. Facinus hoc vulgò vocant Vesperas Siculas: Fuit hoc anno M C C L X X I. die Pascharis.

Paulus Emilinus histor. Franc. libro 7. Titius in Chronico Franc. Thomas Fazellus verum Sicular. Decad. 2. lib. 8. Michael Ritus de regibus Sicilia.

Acceptâ pecuniâ, Rudolphus, Italiz civitates multas, quæ ditionis erant Imperii, liberas & immunes fecit, Bonienses, Florentinos, Genuates, Lucenses, & alios.

Mutius lib. 21. Sigonius lib. 20. de re-gno Italia. Cranzius Metrop. lib. 8. cap. 40. Naclerus.

Convocatis deinde Francofurtum principibus, filium suum Albertum designari sibi successorem frustra petebat.

Mortuo successit Adolphus, familiæ Nassovicæ, qui non multò post inimici-

tias exercere cœpit cum Alberto, Austriae duce: cūque suis moribus Germaniæ principes admodum offenderet, ac ipsum quoque Moguntinum, cujus operâ factus erat Cæsar, loco removeretur, & eligitur Albericus, Austriae dux, Rudolphi filius, qui, contractis copiis, & adjunctis à principibus, Adolphum petit, & commisso prælio, in agro Spirensi, Adolphus ab Alberto gravissimè sauciatus, à reliqua multitudine post interficitur.

*Albertus Argentinensis. Mutius lib. 22.
Joannes Cuspinianus.*

Post eam victoriam Albertus, confirmandi sui causâ, ne quis priorem electionem esse vitiosam diceret, solenniter creari Cæsar petit. Eâ re perfectâ, Bonifacius octavus Pontifex reclamabat, neque ratum habere voluit quod reliqui principes fecissent.

Cum autem aliquanto post, gravissimum esset natum dissidium inter ipsum, & Philippum Pulchrum, Galliarum regem, approbavit Albertum, in ejusque familiæ laudem multa dicebat. Albertus demum à suis propinquis interfectus est, cū rebus omnibus instructus iter suscepisset, ut Bohemis filium suum Fridericum obtruderet regem.

*Emilius lib. 7. Gaguinus lib. 7. cap. 5.
Mutius lib. 22. Aeneas Sylvius hist.
Bohem. cap. 18.*

Bonifacius hic Gregorii noni decreta libus Epistolis, quæ libris quinque continentur, alterum volumen adjecit, quod Sextum vocat. Inter alia statuit licere Pontifici

Pontifici abdicare se Papatu. Nam ipse non bonis artibus illud Celestino V. cui successit, persuasisse scribitur.

Sext. Decret. lib. 1. tit. 7. c. Quoniam aliqui. Platina, Crantzius Metropolis lib. 8. cap. 48.

Ab Alberto fit Caesar, Henricus ejus nominis septimus, è familia Luceburgica. Is filio suo Joanne, per matrimonium facto Bohemæ rege, proficiscitur in Italiam, cujus quidem status tunc erat miserimus. Nam indè à morte Friderici II. Caesaris, per annos circiter LVII. neglecta fuit à nostris Imperatoribus Italia: quo facti est, ut variè dilaceraretur ab iis qui potentiores erant, præsertim à Guelphis & Gibellinis, quæ duæ factiones plurimas habent iis in locis clientelas.

Aeneas Sylvius in Bohemia sua esp 31. Vita Henrici VII. descripta est à Conrado Vecerio, Secretario regio.

Primum ergò per Langobardiam præfectos constituit oppidis ac municipiis, & jurejurando sibi populos astringit: deinde Mediolani commoratus aliquandiu, frustra conatur eas, de quibus modò dixi, factiones conciliare: cùmque ejus urbis præfectus, Turrianus, illum ex improvviso cogitaret opprimere, patefactâ conjuratione, & repulsis adversariis, Vicecomiti præfecturam urbis committit.

Alb. Argent. Mutius lib. 23. Paulus Fovius lib. 2. de vita Vicecomitum Mediolanensium.

Quæ sunt ejus regionis urbes omnes illius fidei se permittebant atq; potestatis

sola Brixia rebellabat, quam longa castram obsidione, mœnibus nudavit. Indè per Genuam profectus, & Pisis facto itinere, Romam venit, coronatus ab aliquot Cardinalibus, quoniam Pontifex Romanus Clemens V. urbe relicta migraverat in Galliam, & Avenione habitabat.

Platina. Crantzius Saxon. l. 9. c. 3, & 4.

Cùm ab eo iusjurandum exigere Cardinales, quod Pontifici præstandum esse dicerent, ille recusabat, neque tale voluit esse quo Papæ devinceretur. Eâ recognita, pontifex, augendæ potentiae causâ, formulam illam generalem iusjurandi latissimè post explicavit, & reliquis decretis, quæ nunc extant, inseruit. Nam ipse quoque leges multas composuit, quæ nomen ab eo retinent, & Clementinæ dicuntur.

Lib. 2. tit. 9. c. unico, Clement.

Ad hoc tempus, illi, qui Templarii vocantur, quorum ingentes erant opes, eodem impetu, diversis locis trucidati fuerunt & extincti. Galliarum rex Philippus Pulcher, magnam facultatem ipsorum partem permissu Pontificis occupavit. Damnatum deinde fuit nomen eorum atque memoria: & in concilio Viennensi, quod per Galliam erat, ipsorum possessiones attributæ fuerunt iis, qui Rhodii dicuntur equites.

Fasciculus temporum. Albertus Argentinensis. P. Amilius lib. 8. Gaguinus lib. 7. cap. 5. Huld. Mutius Chronico German. l. 22. Naclerus volum. 2. generat. 44. Tilius

*Tilius in Chronico reg. Franc. Cranzius
Metropol. lib. 9. cap. 6. Rudolphus Hospi-
nianus de origine monachatus lib. 5. cap. 18.*

Hoc etiam tempore, Philippi regis, &
Papæ Clementis autoritate fuit Aurelia-
nensis Academia constituta.

*Middendorp. lib. 2. Acad. orb. Christi.
Tilius in Chronico regum Francor.*

Mortuo tandem Henrico, non absque
gravissima veneni suspitione: sepultusq;
Pisis, acerrimæ contentiones ortæ sunt in
Germania super electione.

*Sabellicus Ennead. 9. lib. 8. Michael Ri-
tius lib. 3. de regib. Sicilia. Aveninus l. 7.*

Nam de principatu contendebant Fri-
dericus Austriæ dux, Alberti Cæsaris fi-
lius, & Ludovicus Baviariæ dux. Ludovi-
cum, Aquisgrani, Moguntinus Episcopus;
Fridericum verò, Bonnæ, Colonienfis
inaugurabat. Joannes autem XXII. Pon-
tifex Romanus utrumq; salutabat Cæsa-
rem: in Fridericum tamen propensior.
Quæ quidem res magis etiam similitatem
incendit. Collectis utrimque copiis, ma-
gnâ vi dimicatur ad Ellingam Sueviæ
oppidum, sed æquo ferè Marte: deinde
rursus majori impetu in Bavaria: quo
quidem in prælio captus est Fridericus,
bonâ suorum militum parte desideratâ.
Dimissus tandem, domumque reversus,
aliquot post annis moritur.

*Albertus. Argent. Mutius lib. 24. A-
veninus lib. 7. Joannes Cuspinianus.*

a Ludovicus ergo rerum potitus, Itali-
am cum exercitu petit, quamvis invito
pontifice: municipiis & oppidis passim
constituit

constituit præfectos, deinde Mediolani coronatur ab Archiepiscopo, & missis Avenionem legatis ad Papam, semel atque iterum, de solenni inauguratione, cum non impetraret Romam proficiscitur, ubi Mediolani res constituisse. Magna cum gratulatione exceptus Romæ, coronatus est ab uno & altero b Cardinali. Cumq; Pontifex ingeminaret excommunicationem, ille, de consilio procerum, Papam alterum creat. Ad hunc modum flagrabat odium inter eos longè vehementissimum, & intercedebant gravissimæ utrinque criminationes.

a *Alb. Arg.* b *Emil. lib. 8.* Jo. an. *Cuspinianus.*

a *Annales galliæ* tradunt Carolum Pulchrum, regem, Philippi filium, omnium primum b Joanni Papæ decumas in Galliis permisisse bonorum sacrorum, & prædam inter ipsos fuisse divisam, pontificem autem hoc sollicitasse potissimum, ut in Cæsarem ei pecunia suppeteret.

a *Cuspinian.* b *Emil. lib. 8.* *Ti. lins in Chronico Francia regum.*

In Germaniam reverso Cæsare, moritur Papa: successor ejus Benedictus XII. Cæsarem & ipse excommunicat, & dignitate privat.

Francofurtum ergò convocatis principibus, gravi habitâ oratione, Cæsar, de pontificum injuriis queritur, fidei suæ rationem exponit, vetustas imperii leges profert & explicat: simul ostendit, quam nihil ad Episcopum Romanum pertineat Imperii respublicam qui de voluntate principum

principum sit electus, eum esse reverà
 Casarem, etiamsi nullus interveniat pon-
 tificis vel assensus, vel consensus, vel
 consecratio: totum enim istud, quendam
 esse ceremoniam, quæ paulatim irreps-
 rit, & nunc nimium aucta sit, non absq;
 magno Imperii tum dedecore, tum de-
 trimento.

*Matius lib. 24. Aven. 8. Cranzius
 Saxon. lib. 9. cap. 15*

a Mortuo demum Benedicto, succedit
 Clemens VI, qui longè fuit omnium vio-
 lentissimus, & conditiones proponit ve-
 hementer ignominiosas, iisque repudia-
 tis acerbior multò factus, gravissimè mo-
 net b principes, ut alterum eligant, ejusq;
 rei tempus etiam præfinit: nisi faciant, se
 daturum operam, ne diutius Ecclesia
 patrono careat & advocato. Fluctuante
 ad hunc modum Republicâ, cum interea
 mortem obiret Ludovicus, eligitur Bo-
 hemiæ rex, Carolus, Joannis filius,
 Henrici VII. nepos.

a *Alber. Argent.* b *H. Musius lib. 24.*

Paulò ante hoc tempus maximi belli
 nata fuit inter Gallos & Anglos occasio.
 Cum enim Carolus Pulcher Galliæ rex,
 non relictis liberis maribus, à vita disce-
 deret, quod fuit anno MCCCXXVII. Ed-
 vardus Angliæ rex, ejus nominis tertius,
 quod esset Caroli sororis, Isabellæ filius;
 regnum sibi deberi contendebat: proce-
 res autem Galliæ, qui dicuntur pares, ad
 Philippum Valesium, mortui regis Caroli
 patruelem, rei summam deferunt, excluso
 non solùm Edvardo, sororis filio, sed
 etiam

etiam regis filia posthuma, quod ejus regni hæreditatem ad filias minimè pertinere dicèrent. Hinc bellum gravissimum, quod ne nunc quidem est consopitum.

Polyb. rerum Angl. lib. 19. Gaguinus lib. 8. cap. 2. Georg. Latus in Chron. regum Angl. Bellum hoc ingens & atroce ab anno Christi 1335. usque ad annum 1400. perdurans, Frossardus copiosè persecutus est. Sleidanus eandem historiam ex Frossardo breviter & dilucidè peculiari libro explicavit. Exclusit autem Edwardum Anglum à regno Gallie lex illa, quæ exstat libro Leg. Salicæ tit. 62. §. 6. editionis Joannis Heroldi.

Carolus ejus nominis quartus, Cæsar, initium habuit regni turbulentum. Delata fuit etiam summa rerum Edvardo Angliæ regi, verùm is impeditus bello Gallico, recusasse traditur.

Huld. Mutus lib. 25. Aveninus 8. Jacob. Meierus in Annalib. Flandria lib. 11. scribunt nominatam à Ludovico Imp. vicarium S. R. Imperii Edwardum Angliæ regem; dinde ab Electoribus ad Imperium vocatum, quod tamen non accepit, omnia interim Reipublicæ studia pollicitus.

Post varias deinde simplicitates in Germania sedatas, Carolus in Italiam proficiscitur, deque consensu Papæ Innocentii VI. qui in Galliis erat, Romæ coronatus ab aliquot Cardinalibus, eâ lege, ne vel Romæ vel in Italia diutius hæreret, Mediolanum redit, & familiæ Vicecomitum,

Vicecomitum, qui tunc Mediolani multum poterant, concessit, ut per Lombardiam essent Caesaris perpetui vicarii; cuius quidem beneficii causâ, ingentem pecuniæ vim ab illis acceperit, nec ab iis modò, verùm ab aliis etiam populis, quibus aliquid esset largitus. Quæ sanè res Imperii vires, ea quidem in regione, plurimum enervavit.

a *Argentinenfis.* b *Lege hic Fr. Petrarca epistolam ad Nerium Foroliviensem, Caesaris notarium. Fovius lib. 8. de vita Vicecomitum Mediolan. Atq; hinc est, quod Maximilianus I. Imperator de Carolo 4. dixisse scribitur: Eo pestilentiorum partem nunquam aliàs Germania contigisse. Refertur à Jacobo Spigelio in commentar. ad 5. librum Guntheri Ligurini. Videatur præterea Theodoricus de Nium qui Carolum 4. lib. 2. cap. 25. de Schismate, Dissipationem Imperii, in Nemore, Unionis tractatu 6. alterum M. Crassum, ium, Viricum Imperii nominat. Idem Carolum cum Wenceslao F. Imperium totum affirmat vendituros, modò emptorem habuissent. Consule Cranzium Saxon lib. 10. c. 3, & 4.*

Ex Italia postquam rediit, conventus egit principum, & decretum illud Imperii facit, quod bullam auream vulgò vocant postremò, filium suum Wenceslaum Imperii successorem designavit, quod magnis largitionibus vix tandem obtinuisse scribitur, neque multò post mortuus est.

Alber. Argentinens. Philipp. Bergomens. Aeneas Sylvius hist. Bohem. cap. 33. Egnatius.

Imo Crantzius Saxon. lib. 9. cap. 29. & lib. 18. cap. 3. Joann. Dubravinus histor. Bohem. lib. 22.

Ipsa Rempub. gerente, Gallie rex, Joannes, Philippi Valesii filius, commisso praelio cum Anglis, qui tunc bonam Aquitanie partem, & urbem Burdegalam tenebant, captus non procul à Pictavio fuit, cum natu minimo Philippo, qui postea Burgundie dux fuit, cognomento fortis, vel audax. In eo praelio ex prima nobilitate complures occubuerunt. Annalium scriptores tradunt, Anglos fuisse non supra septem millia, cum Galli maximis copiis eò venissent, ad sexaginta circiter millia, fuit hoc anno MCCCLVI. duodecimo Calendas Octobris. Deductus in Angliam rex captivus, anno septimo post vitam finiit.

Æmil. lib. 9. Gaguin. lib. 9. cap. 1. Æmil. lib. 9. Robert. Gaguin. lib. 9. cap. 1. Lilius in historia Anglica. Ritius lib. 3. de Regib. Francorum.

Wenceslaus, naturâ & educatione, & vite genere admodum vitiosus, ut quidem de illo proditum est literis, planè Rempublicam neglexit. Acceptâ pecuniâ, Joannem Galeatium, ex vicecomitum familia, Mediolani ducem & Insubrie constituit, hominem avarum & crudelem.

Æneas Sylvius histor. Bohem. cap. 34. Accusatur hoc nomine ab Electoribus Imperii in diplomate quod exstat editum operâ Christiani Urstisii, tomo 2. histor. German. pag. 180. Videatur etiam Theod. à Niem, de schismate lib. 2. cap. 25. & Nennius Unionis tractatu

tractatu 6. item *Joannes Dubravius l. 23.*

Eo regnante, Jagello, dux Lituanie, post mortem Ludovici regis, creatur Poloniz rex, de voluntate procerum: ejus, qui nunc ibi rerum potitur, Sigismundi II. proavus, tunc primum sacro fonte initiatus, & vocatus Uladislaus.

Matthias Mechovius cap. 3. Sarmatia Europea. Curavi parte 1. Annal. Silésie, Martinus Cromerus lib. 14, & 15. de rebus Polonicis. Avent. lib. 8. Alex. Gaguin. in descriptione Lituanie.

Ungariæ rex autem Sigismundus, prælio victus fuit à Bajazete Turcarum Imperatore, ad Nicopolim, tertio Calendas Octobris.

Chalcacondiles lib. 2. rerum Turc. Bonfin. Decad. 3. lib. 2.

Galliæ rex Carolus, ejus nominis sextus, insignem equitatum auxilio miserat in Ungariam, ductore Joanne Philippi Audacis Burgundiæ ducis filio: qui captus eo prælio fuit, & adductus ad Turcam, in maximo versabatur vitæ discrimine, quod tamen evasit. Id autem sic accidisse ferunt Galliæ scriptores annalium: Erat Bajazeti familiaris quidam Physiognomus, ex eorum grege, qui se profitentur hominum mores naturasque ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoscere: is contemplatus captivum, autor Imperatori fuit atque suasor, ut eum dimitteret incolumem: fore enim, ut, domum reversus, maximum excitaret incendium, quo bona pars esset Europæ, vel orbis Christiani conflagratura. Sic ille persuasus,

persuasus, hominem dimittit, & reliquos ex nobilitate captivos, ubi pretium persolvissent liberationis ad ducenta coronatorum aureorum millia.

Robertus Gaguinus lib. 9. cap. 3. Vidē Jacobi Meieri annal. Flandr. libro 14. ubi nonnihil ab hac narratione variat.

Cū in Galliam rediisset ille, simultatem cœpit exercere cum Ludovico Aureliano duce, fratre regis. Nam is per valetudinem regis, propē deploratam, volebat Rempub. gerere, quod proximus esset agnatus: Burgundus verò, quod & patruelis esset regis, & ætate præcederet, mortuo jam patre Philippo, sibi potius deberi contendebat administrationem. Augescente igitur indies magis atque magis offensione, dux Aureliæ tandem, nocturno tempore, Lutetiæ fuit interfectus, à Cœna domum rediens. Frant autem à duce Burgundiæ submissi percussores, quod nec ipse postea diffitebatur, & factum etiam defendebat. Fuit hoc anno M cccc vii. nono Calendas Decembris.

Gaguinus lib. 9 cap. 3. Emil. l. 10. Michael Rittius lib. 3. de regibus Franciæ Commentar. Pii Papa 2. lib. 6. pag. 273.

Anno duodecimo post, cū pacificandi causâ dux Burgundiæ venisset ad locum constitutum, per fidem circumventus, à quibusdam Aureliani ducis mortui familiaribus, qui conjuraverant in ejus caput, fuit interfectus, præsentē Carolo Delphino, regis filio, qui discipationis causæ præerat.

Emil.

*Emil. l. 10. Tilius in Chronico Francia.
Ritius de regibus Francor. Comment. Pii
Papa lib. 6. pag. 280. Annales Flandriae
lib. 15.*

Hoc illud est seminarium belli, quod
indè ab eo tempore, inter familias illas
duas, ad hanc nostram ætatem usque,
subinde revirescit.

a Cùm propter ignaviam contemptus
esset Wenceslaus, principes ei magistra-
tum abrogant, & *b* Bavariæ ducem Ro-
bertum, Palatinum, eligunt.

*a Aeneas Sylvius hist. Bohem. cap. 34.
b Muirius lib. 26. Joannes Cuspinian.
Egnatius.*

Is ad emendandum ea quæ Wences-
laus peccasset, animum statim adjecit,
neque ratum habere voluit quod ille Jo-
anni Galeatio concesserat, & Insubriam
denique cogitabat in ditionem Imperii
redigere: cùmque propter hanc, & id
genus alias causas, in Italiam contende-
ret, impeditus fuit & repulsus ab eo,
quem diximus, Galeatio.

*Avent. lib. 8. Egnatius. Cuspinia-
nus. Fovius lib. 10. de vita Vicecomitis.
Mediolan. Aventinus lib. 7.*

Valde tum erat turbulentus Italiae
status, Caroli & Wenceslai potissimùm
culpâ, qui nimium iis populis indulse-
rant, Nam præter Galeatium, nuper
factum Mediolani ducem, Veneti etiam
& Florentini, & Genuates bellum facie-
bant vicinis, totumque jus in armis po-
situm erat atque potentia.

Pompon. Mela lib. 3. Germani jus ha-

beni in viribus. Ammianus Marcellinus lib. 17. Barbaris esse omne jus in viribus consuevit.

Deinde per diuturnam absentiam Pontificum, frequentes Romæ fuerant natæ, ac plenæ periculi simultates. Mediolani dux Galeatius bellum tunc inferbat etiam Florentinis, qui, sui ulciscendi causâ Cæsarem magnis pollicitationibus in Italiam rursus evocarunt: cumque Patavium venisset Cæsar, voluntate Venetorum, qui & ipsi Galeatium oderant, nec apparatus videret amplissimis respondere promissis, in Germaniam revertit, Italiæ depositâ omni curâ, quæ post intestinis malis gravius etiam labefactata fuit.

H. Mutius lib. 26. Jovius libro 11. de vita & rebus gestis vicecomitum Mediolan.

Roberto successit Sigismundus, Wenceslai frater, Hungariæ ac deinde Bohemiæ quoque rex.

Joann. Cuspinianus. Enem Sylvius historia Bohemia cap. 39.

Ad hoc tempus tres erant Pontifices, Joannes XXIII. Gregorius XII. Benedictus XIII. Itâ quidem, ut horum factionibus prope omnes Europæ provinciæ dividerentur. Nam inde ab Innocentio tertio, sicut ipsorum habent libri, per annos ducentos nullum fuerat concilium publicum, & corruptissimus erat ordinis Ecclesiastici status, cum inexhausta quædam vitiorum & morborum colluvies inundasset, ac ferè medicinam respueret.

Joan.

*Joan. Marius de schismat. & conciliis
parte 3. cap. 13.*

a Fuit enim interea Bonifacius octavus, qui sibi Papalem simul & Imperatoriam dignitatem arrogabat: post, alter ab eo, Clemens quintus, Burdegalensis, rogatu Philippi Pulchri, Galliarum regis, urbe Romam desertam, b curiam transtulit in Gallias: ab ejus vero morte, cum Cardinales graviter dissiderent inter se, per annos aliquot fuit interregnum, & Lugduni tandem creatus est Papa, Joannes XXII. Cadureus.

a *Crantziius Saxon. lib. 10. c. 36. Aven-
tinus lib. 7. b Gaguinus lib. 7. cap. 5.
Alber. Argentin.*

Qui fuit ab hoc Papa quintus, Gregorius, ejus nominis undecimus, cum in Galliis Romana curia per annos jam LXXIII. consedisset, Romam revertit: sed eo mortuo, de papatu certabant Urbanus sextus, Neapolitanus, & Clemens sextus, Sabaudus: quorum ille quidem, Italorum, hic vero Gallorum praesidio nitebatur, ille Romae commoratus, hic autem Avenione: cumque vitam hi finisissent, illi, quos diximus, tres, in eorum locum a diversis factionibus electi fuerunt, eratque tum papatus triceps.

*Sabellicus Ennead. 9. lib. 8. Theodoricus
Niemus libro de schismate.*

Deplorabant tunc statum Ecclesiae multi doctrinam praestantes viri, tam Itali, quam Galli, satis acriter infectati temporis illius corruptelam atque mores, quantum quidem in illis tenebris videre licuit.

Vide catalogum testium veritatis à Matthia Flaccio editum.

Ex iis Petrarcha, cùm haberent Avenione Pontifices atq; Cardinales, urbem illam vocabat meretricem Babylonicam.

Petrarcha in epistolis sine titulo, Epistola 7, 8, 9, & 13. Avenionem tertium Babyloniam, quintum Labyrinthum, scelerum & dedecorum sentinam, larvarum ac temurum domum appellat.

Ejus ergo dissidii componendi causâ, concilium in Germania cogitur Constantiæ, de cujus arbitrio tribus illis abrogatur magistratus, & eligitur Martinus V. Hoc in concilio, propter dogma, fuerunt exusti Joannes Hussus, Hieronymus Pragensis, tametsi fide publicâ Caesaris cõvenissent.

4. Tom. concil pag. 248. *Aeneas Sylvius histor. Bohem. cap. 36. H. Murius l. 27. Joann. Dabravius lib. 24. Vide acta hujus concilii integro volumine comprehensa.*

Sigismundus Caesar admodum laudatur, quòd tunc Reipublicæ causâ pleròq; omnes Christiani nominis reges adiit, hortatus illos, ut in commune consulerent.

Murius lib. 27. Egnatius. Cæspinianus.

Rebus igitur in Germania compositis in Italiam venit. gerebant tunc bellum terrâ marique Veneti & Florentini cum Philippo Maria, Joannis Galeatii filio, Mediolani duce.

Fovius lib. 12. de vita vicecomit. Mediol.

Romam deinde profectus, à pontifice Eugenio I & II. consecratus est, indè Basileam

Basileam rediit, ubi tum alterum erat coactum consilium.

Mutius lib. 27. Hujus Synodi historiam duobus libris complexus est *Aeneas Sylvius*, quos postea pontificatum adeptus abolere conatus est. Vide *tomo 4. concil. pag. 414.*

Hic successorem habuit Albertum Austriae ducem, Hungariae Bohemiaeque regem, qui, civilibus & Turcicis bellis impeditus, in Italiam non venit.

Aeneas Sylvius histor. Bohem. cap. 55.

Hoc circiter tempore, rursus excitata fuerunt ingenia, quae bonas artes, linguas, atque literas excolere coeperunt, in Italia quidem primò, cum Graecorum illi studiis adjuvarentur, post etiam apud Germanos, Gallos, aliosque populos; & cum typographicum inventum accederet, maximasque commoditates adferret, incredibile est quam felix & optata fuerit facta progressio.

Ars Typographica ab homine Germano, in media Germania Moguntia inventa & excogitata est anno Christi 1440. ut *Polydorus Virgilius lib. 2. cap. 7. de rerum invent.* *S. Munster. Fr. Philephus, Philippus Beroldus*, aliique plurimi attestantur. Verùm primum memoriae referente *Conrado Peutingero*, in sermonib. convivialib. *Pomponius Latus* eam laudem nostris praeferre voluit, scribens ad *Augustinum Maphaem*. Imprimendi facultas, multis seculis intermissa, paulò ante revocata est. *Fo-vius etiam hist. lib. 14.* in regione *Sinarum* libros ante multos annos impressos exstare

ait. *Joan. Consalvus, Mendoza libro 3. cap. 16. de regno China scribit, artem typographicam 500. annis antequam ad Germanos veniret, ejus loci in usu fuisse. Videatur etiam Joannes Petrus Massaeus histor. Indicar. lib. 6. Hadrianus Junius in Baravia cap. 17. artis hujus inventionem civi cuidam Harlemensi attribuit.*

Nunc enim perpetuatis ab illo tempore studiis, eò deventum est ut cum eruditissimis olim seculis hæc ætas nostra conferri possit, & hoc nomine sit inprimis beata, quod hanc optimarum artium & linguarum scientiam, vera sui cognitione Deus illustravit etiam, cum veteres illi, tantis literarum præfidiis instructi, homines eloquentissimi, profundis essent immergi tenebris, & summum illud bonum, de quo tam multa scripserunt, frustra investigarent.

Alberto successit Fridericus III. Austriæ dux, qui, Romam placidè profectus, & consecratus à pontifice Nicolao V. domum rediit, nec in Italia quicquam movit.

Hulder. Mutinus lib. 29. Joan. Cuspinianus, Egnatius.

Regni ipsius anno quarto, Vladislavus, Vladislai filius, Poloniæ simul & Ungariæ rex, cum Eugenio 4. pontificis impulsu violasset inducias, ab Amurathe, secundo ejus nominis, Turcarum Imperatore, prælio victus ad Varnam, seu Dionysiopolim, undecimâ die Novembris, occubuit.

Chalcocon. lib. 6, & 7. Bonfin. Decad. 3. lib. 6.

lib. 6. *Murius* lib. 28. *Jovius* libro 2. *Elogiorum* sub effigie *Juliani Casarini* Cardinalis. De hac clade *Varnensis* exstant duo libri *Callimachi* *Experientis* copiose & eruditè scripti.

Nono post anno, *Constantinopolim* incepit *Mahometus*, *Amurathis* filius, quam ejus hæredes jam per annos centum & tres occupant, constitutâ sede regiâ.

De expugnatione *Constantinopolis*, qua incidit in annum Christi 1453. exstat liber *Leonardi Chienfis* *Episcopi* *Mitylenai*, & *Godefridi Langi*. Videantur præterea *Chalcocondiles* lib. 8. *Continuator* *Michaelis Glyca*. *Commentariorum* *Pii* *Papæ* 2. lib. 1. pag. 38. *Crantzii* *Saxon*. lib. 11. cap. 33. *Christophor*. *Richerius* de rebus *Turcicis* lib. 4. Notetur autem, urbem hanc à *Constantino M. Helena* filio instauratam, sub *Constantino Palaeologo*, itidem *Helena* filio, à *Turcis* occupatam esse. Rectè itaque dixit *Iornandes* lib. 1. In eis sæpe regna deficiunt, à quorum nominibus inchoant.

Uladiſlao successit, in *Polonia* quidem, *Casimirus* frater, in *Ungaria* verò *Ladislaus*, *Alberti* secundi *Cæsaris* filius posthumus.

Successorem *Cæsar* *Fridericus* habuit filium *Maximilianum*.

Joan. Cuspinianus.

Paulò sub mortem *Friderici*, *Ferdinandus*, rex *Hispaniæ*, pulsus *Barbaris*, *Beticam*, quæ *Granatæ* regnum vulgò dicitur, suis finibus adjunxit.

Michael Ritus lib. 3. de regib. *Hispaniæ*.

Legatur historia Magni Consularis tribus libris à Paulo Fovio descripta. Item liber de expugnatione Granata.

Maximilianus, inter alia multa, cum Venetis quoque bella gessit.

Hunc secutus est Carolus, è filio Philippo nepos, Cæsar, ejus nominis quintus, longè potentissimus, qui rerum hodie potitur.

De hujus Imp. rebus gestis scripserunt Guicciardinus, Joann. Sleidanus, Fovius, Surnus, alique plurimi.

Ex iis igitur, quæ commemoravimus, liquidò apparet, quomodo Romanum imperium, quo nullum fuit nec erit potentius, propè sit omnino dissipatum. Nam per Asiam ne vestigium quidem, aut latum unguem, sicut proverbio dicitur, habemus: occupant omnia Turcæ, Scythæ & alii nostræ religionis hostes. Africam totam amisimus, nisi quantum superioribus annis à a Carolo V. Cæsare recuperatum est, quando Ænobarbo, Turcico legato, Tunetam ademit, gloriosam adeptus victoriam, & regem ibi constituit ipsi b v&igalem, & anno decimo quinto post Africam urbem oppugnatione cepit.

a Sleidanus comment. lib. 9. b Ibid. lib. 22. Bellum Tuncranum Joannes Eutropius descripsit. Africa (quam Mahadiam à Mauris dici Fazellus tradit) expugnatio à Christophero Calvero Stella exposita est. Ea quomodo rursus amissa sit, exponit Joann. Leonclavius in continuat. Animalium Turcicorum à se editorum.

Avulsa

Avulsa est, Lusitania, Hispania, Gallia, Britannia, Dania, Sarmaria, Pannonia, Illyricum, Græcia tota, cum vicinis regionibus: ad hæc Sicilia, Sardinia, Corsica, Baleares insulæ, Allobroges, quæ quidem provinciæ suos habent dominos, qui plenam in omnibus potestatem obtinent, & ad Imperii rationes nè tantillum quidem conferunt.

Videamus nunc Italiam, priscum & avitum ac primum Romani imperii patrimonium: hæc ipsa verò, quid nobiscum habet communes Calabriam, Apuliam, Campaniam, Neapolim, avitâ successione tenent Hispaniarum reges.

Urbem Romam, Cæsarum domicilium atque sedem, agrum Picenum, & Flaminiam, & Hetruriæ partem occupant Romani Pontifices, qui non modò non agnoscunt Imperium, sed Cæsares etiam imperiisq; præfectos tenent sibi devinctos.

Quæ sunt iis locis potentiores civitates, aut suos habent regulos, aut factionibus indulgent, nihilque planè ad nos pertinent.

Jam Veneti, quàm possident egregias non solum urbes & municipia, verum etiam provincias, ipsi interim liberrimi, & ab Imperio Romano planè sejuncti.

Insubria verò, quæ vulgò Langobardia dicitur, aliquanto quidem propius ad nos pertinet, sed & ipsa fluctuat, nec certum ullum emolumentum ad nos illinc redit. Postquam enim nostri quidam Cæsares, ut supra dictum est, primò Vicecomites, ut vocant, ac deinde duces

ibi constituerunt, quam miserè dilacera-
ta fuit, & quam nihil ab eo tempore no-
bis contulit! ortis enim bellis, cum no-
stri Cæsares eam negligerent, ejectis
Vicecomitibus, occupavit illam Sfortia-
rum familia, quam deinde Galliæ reges
Ludovicus XII. & Franciscus primus
ejecerunt: & hic quidem per annos sex
regionem illam tenuit, donec Carolus V.
Cæsar eam recuperavit.

*Arnoldus Feronius lib. 9. de gestis Gale-
lorum. Tilius in Chronico Francorum.*

Ex omni igitur Italia nihil fructus ad
Imperium rediit: nam neque nostris con-
ventibus interfunt, nec ad publicos usus
atque necessitates aliquid contribunt,
nisi quantum vel sua sponte, vel alioquin
in gratiam Cæsaris faciunt.

Sola superest Germania, quæ semper
adversata Romanorum Imperio, & sub-
inde rebellans, ut è superioribus constat,
tandem à Carolo magno Cæsare, colle-
cta fuit, & in unum redacta corpus: ac
deinde, cum eligendi Cæsaris potestas
ad Septemviros delata fuisset, ut supra
demonstravimus, facta est Cæsarium do-
micilium atque sedes. Atque hinc tamen
considerandum est etiam, quam ægrè
potuit coalescere hoc ipsum quantulum-
cunque corpusculum Imperii, conflatum
in Germania. Quæ enim non dissidia
fuerunt apud nos, & bella civilia?

Totum igitur illud, quod hodie Impe-
rii nomine censetur, intra Germaniæ fines
includitur, nam foris & extra limites
illos, nihil superest. Quamquam & intra
hos

hos ipsos fines tam modicè circumscriptos videmus, quemadmodum non pauci tergiversantur, & se, suæque quantum possunt, ab imperii ditione subducunt: ut interim de vicinis regibus & aliis nihil dicam, qui ab hoc ipso tam tenui & exangui corpusculo, quod vix ossibus hæret, decerpunt, & avellunt quotidie quantum possunt, & suæ ditionis efficere conantur quod erat Reipublicæ.

Ut autem ad finem aliquando perveniamus, Danielem de his rebus omnibus vaticinantem, paucis accommodemus. De statua, quam per somnium Nabuchodonosor vidit, supra diximus: huc postea recurremus, nunc alia loca videamus.

Zonaras libro 1.

Capite VII. describit quatuor animalia, quæ per somnium ipse vidit ex Oceano prodire, leonem, ursum, pantheram: quartum & postremum ait fuisse terrificum & horrendum aspectu.

Leo denotat regnum Assyrium: alæ duæ, quas illi tribuit, sunt duo veluti membra illius Imperii, Babylonia & Assyria.

Per ursum significatur regnum Persicum, à quo fuit devictum Babylonicum: tres costæ, quas inter alios dentes in illius ore fuisse scribit, sunt tres præcipui reges hujus Monarchiæ, Cyrus, Darius, Artaxerxes, qui præ cæteris claruerunt, & multam carnem ederunt, ut inquit, hoc est, complures populos suæ ditioni conjunxerunt.

Panthera est Alexandri M. seu Græcorum

corum imperium: quatuor illius alæ & capita, sunt quatuor regna, quæ post Alexandri mortem ex illa Monarchia prodierunt.

Quartum & postremum animal, est Imperium Romanum: decem cornua, sunt ejus membra, seu partes; cujusmodi sunt Syria, Ægyptus, Asia, Græcia, Africa, Hispania, Gallia, Italia, Germania, Britannia: nam illi hæc omnia tenuerunt.

Jam, inter decem ista cornua, nascitur & prodit cornu quoddam parvulum, quod de decem illis cornibus, tria revelit: istud denotat regnum Mahometicum sive Turcicum, quod ex humili initio natum in Romana Monarchia, tres præcipuas partes illius occupavit, Ægyptum, Asiam, Græciam: deinde, cornu istud parvulum habet oculos, & est contumeliosum adversus Deum.

Mahometus enim novum doctrinæ genus proposuit, suis valde gratum, & quod prudentiæ speciem aliquam haberet: hi sunt oculi, sed revera Deum afficit contumeliâ. Nam Prophetarum & Apostolorum scripta plane delevit, & Christi beneficium nullum agnoscit, imò convitiis exagitat omnem de CHRISTO doctrinam.

Ad hæc, parvulum illud cornu bella gerit cum sanctis, & vehementer illos affligit, ut inquit, donec judicium fecerit antiquus ille, cujus nec initium est, neque finis.

Ex quo quidem clarè perspicitur, in hoc ipso

ipso
mun
futu
prin
illuc
Chri
C
tem
pōst
corn
saru
imp
iphe
peri
do,
tari
sint
min
V
tō
gnu
quā
hire
ma
& u
tem
reg
tem
jeci
cre
pot
vic
per
ven
ei

ipso imperio finem esse habiturum hoc mundi curriculum, nec ullum præterea futurum: sed abolitis omnibus mundi principatibus, venturum esse perpetuum illud regnum, cujus auctor & dux erit Christus.

Capite octavo Daniel describit arietem & hircum: hoc autem angelus ipse post interpretatur aperte, & arietem bicornem dicit esse Medorum atque Persarum reges: hircum verò, Græcorum imperium, & cornu illud magnum in ipsius fronte significare primum ejus Imperii regem: quod autem eo cornu confRACTO, quatuor alia cornua succedant, notari dicit, quod ex illo Imperio quatuor sint oritura regna, sed robore & potentia minimè conferenda cum primo illo rege. Videamus ergò, quàm propriè & certò depinxerit Daniel Alexandrum Magnum, ducentis annis & ampliùs antequàm ille regnaret. fore enim dicit, ut hircus terram non tangat, hoc est, ut maximà celeritate bella sua conficiat, & ut ab ipsius impetu, nemo possit arietem liberare. Nam XII. annis tantùm regnavit Alexander, tamque brevi spatio temporis, Asiam propè totam sibi subjecit, ut suprà docuimus: at licet incredibilis esset Persarum atq; Medorum potentia, tamen tribus præliis ordine victus ab illo Darius, vitam simul & imperium amisit.

Tradunt nonnulli, cùm Hierosolymam venisset Alexander, summum sacerdotem ei recitasse Danielis locum istum: quàm quidem

quidem re vehementer ille fuerit exhibitus.

Joseph. Antiquit. Judaic. lib. 11. cap. 8.
Zonar. tom. 1.

Deinde, quod ex quatuor istis cornibus oriturum sit aliud, initio quidem parvum, sed postea valde potens, quod gravissimè sit afflicturnum loca sacrosancta: hoc ipso prænunciari dicit acerbissimas persecutiones, quas Judæi sint passuri à posteritate Alexandri magni, à regibus Ægypti, atque Syriæ, quas inter media est Judæa. Nam cornu istud ex quatuor illis cornibus ortum, experti sunt Judæi, Antiochum videlicet Epiphanem, Syriæ regem, crudelissimum vātātorem.

Huc etiam applicandum est caput XI. in quo rursus de Alexandro Magno loquitur, ejusq; successoribus, ad eò quidem copiosè atq; propriè, ut non vaticinium, sed historia quædam esse videatur.

Nunc tandem ad statuam Nabuchodonosoris veniamus, de qua priori libro per occasionem diximus. Interpretationem autem ipsius de tribus primis Imperiis, quoniam & perspicua est, & temporibus ipsis comprobata, non repetam: de quarto solùm aliquid dicemus, quoniam & ad nos propriè pertinet, qui in eo versamur, & à Daniele describitur accuratissimè ferreum esse futurum dicit, quod reliqua omnia imperia comminuet, sibiq; subiciet. Ad demonstrandum istud, non opus est multis verbis: res enim ipsa loquitur, & ex historia rerum, quas enumeravimus, liquidò constat.

Daniel

*Daniel 2. Joseph. Antiquitar. Judaic.
lib. 10. cap. 12.*

Pedes autem illius, ac digiti pedum partim sunt ferrei, partim fictiles & resta. Sicut humani corporis pes finditur in digitos, ita Romanum imperium, ubi confiterit aliquandiu firmum & innixum cruribus ferreis, ac totum terrarum orbem in ambitu suo complexum fuerit, desinet in digitos, & corporis illa moles dissolvetur. Hoc ipsum etiam constat accidisse: nec opus est explicatione, quid enim magis hodie dissolutum est, quam imperii illius amplissimi corpus?

Et quanquam ita se res habet, tamen, quia planta pedis est ferrea, ut inquit, manebit firmamentum ejus, neq; prorsus confringi poterit, sed reliquæ, nomen atque dignitas durabunt, donec Christus adventu suo rebus omnibus humanis finem imponet. Quin ad summam tenuitatem redactum sit, dubitari non potest, ac luce meridianâ clarius est.

Arbor illa procera concidit, sed hæret adhuc atque consistit illius radix, non quidem succulenta, sic, ut propagari possit atque augescere, verum exsucca prorsus & arida, sed tamen hanc radicem ac plantam ferreæ naturæ, nulla vis humana funditis revelleret, sed hærebit infixæ solo, quoad ista rerum omnium fabrica destruetur.

Sumus & hoc experti: nam tenuem hanc & angustam Imperii possessionem, multi sæpe conati sunt evertere: pontifices quoque Romani, ac postremo etiam

Turcæ,

Daniel

Turcæ. Qui licet magna perfecerint, & majora sibi fortasse polliceantur, tamen non constabunt ejusmodi molem, quæ cum Romana potentia conferri possit, neq; seminarium istud Imperii, quod reliquum est, licet aridum & flaccidum, evertent: nec enim quinta constitui potest Monarchia.

Germania quidem sola titulum ac possessionem habet imperii, sed si vires conjungat & animos, vim omnem externam facile depellat, sicut non uno potest documento probari.

Paucis ab hinc annis ingentes fecerunt progressus, & superato Bosphoro Thracio, longè latèq; sunt per Europam grassati Turcæ, suamq; nunc ditionem planè conjunctam habent atq; finitimam Germaniæ, quæ sanè maximo videtur exposita periculo, sicut etiam Italia, propter vicinitatem: sed si Daniele propius intueamur, sperare licet, vim atque potentiam illorum in summo nunc gradu consistere. Nam tria solùm cornua Daniel eis attribuit, ut suprâ diximus: & illa quidem nunc obtinent, initio domini rerum facti per Asiam, deinde per Græciam & Ægyptum. Ac Græciæ quidem appellatione comprehendi potest quicquid est in eo tractu regionum, propè ad Illyricum usque.

Et quanquam hoc tempore non modicam Ungariæ partem occupant, & tametsi fieri potest, ut Germaniam, aut alias vicinas regiones divexent, tamen, quoniam & certos intra limites illorum ditio consistere

consistere debet, & Romanæ potentie minimè poterit conferri, sicut jam demonstravimus, credibile est, has provincias non esse venturas in illorum dominationem, sicut tres illæ sunt hodierno die, Græcia, Ægyptus, Asia.

Luth. in Danielelem.

Bellum facturi sunt sanctis, & in Christianæ professionis homines immanitate summâ grassabuntur, & durabit hic illorum furor ad finem usque mundi, sicut Daniel clarè testatur.

Atq; hæc est ejus vaticinii causa præcipua, quo videlicet de postremi temporis ærumnis atque miseriis præmoniti & certiores facti, non despondeamus animum, sed liberationem expectemus, per adventum Christi servatoris nostri, qui statim has afflictiones, ut inquit, excipiet, ac in firmam & tranquillam stationem suos transportabit, & lacrymas ab oculis eorum absterget.

Quædam loca Danielis, ad Judæos propriè pertinent, quibus & liberatio promittitur captivitatis, & Messias ille, promissus patribus, intra certum ac ibi notatum & expressum tempus denunciatur esse venturus: reliqua autem vaticinia ad omnium postremam mundi ætatem pertinent, & ad eos, qui tunc vivent, cùm & parvulum illud cornu, Mahometi posteritas, bellum geret cum sanctis, & cùm revelatus atq; detectus fuerit homo ille peccator & scelerosus, qui sedet in templo DEI, seipsum ostentans, ac si DEUS esset: nam & hujus tyrannidem

S

Daniel

Daniel præsignificavit, ut Paulus in suis Epistolis disertè interpretatur.

Daniel 9. 2. Thesal. 2.

Satanas, quem hujus mundi principem vocat ipse Christus, cum semper alias, cum in ultima mundi deficientis ætate longè vehementissimè tumultuabitur, & omnes iracundiæ laxabit atque furoris habenas, & adversarios excitabit Christo, qui non modò vi armorum sæviant, verum etiam in fraudem & errorem abducant homines falsâ doctrinâ, sic quidem, ut ipsorum laqueos vix evasuri sint etiam electi.

Joan. 12. 14, & 16. Matthæi 24. Marc. 18.

Nimirum, hoc illud est tempus, quod capite XII. Daniel significat, aded prorsus afflictum & calamitosum, ut nec simile fuerit unquam, neque futurum sit. Nihil enim læti nobis pollicetur, sed gravissimas persecutiones denunciat, quando calamitates illas, de quibus loquitur, duraturas esse dicit, dum perficiatur dispersio manûs populi sancti.

Vexabitur ergo populus Dei passim per orbem terrarum, & affligentur pii diversis locis, quamdiu terrarum orbis consistet. Quod quidem Prophetæ, vel potius angeli testimonium spem nobis omnem præscindit conciliationis & aggregationis. Nam de dispersione & dissipatione perpetua loquitur, & natis propter doctrinam ac religionem dissidiis, tunc demum finem statuit, cùm ipse Christus apparebit. Verùm ut consoletur

tur & erigat & sustentet eos, qui tunc vi-
vent, mox ab istis ærumnis mortuorum
resurrectionem ponit, quam ut lætam ex-
periamur atque salutarem, magnis preci-
bus orandus est Deus.

Quantum verò Danieli sit tribuen-
dum, testatur ipse Christus, qui locum
ex eo desumptum pro concione refert, &
auditoribus commendat.

Matth. 24. Marci 13.

Cum ergo sint afflictissima hæc nostra
tempora, studiosè cognoscendus est hic
vates, qui nobis, in hoc mundi postremo
curriculo positus, concionatur, ac dili-
genter introspectiendus, ut & in his præ-
sentibus malis, & adversum imminentes
fluctus atque tempestates, verà nos &
certa consolatione, tanquam vallo quo-
dam & aggere, præmuniamus.

Finis Libri tertii

¶ Index priorum nemi-
num quæ in hoc Libello
continentur.

A Bagatus Persarum rex	101
Abram	5
Accius Poeta.	63
Achas rex Iuda	10
Achai populus Græcia	60
Achaia	ibid.
Actiaca victoria	89
Adalgisus rex Longobardorum	171
Adelbertus, Bremensis Archiepi, cop.	208
Adolphus Cesar	241
Adolphus rex Gothorum	135
Adramelech filius Senacherib	11
Adrianus I. Papa	171
Adrianus II. Papa	191
Adrianus IV. Papa	224
Æschines.	39
Ætius Valentiniani legatus	138
Ægyptus Romanorum provincia	89
Ægyptii fructus annui	90
Ælius Adrianus Cesar	99
Æmilianus Cesar	106, 107
Ænobarbus legatus Turcicus	260
Æneas	32
Æqui	42
Ætoli	53
Æfranius dux	80
Æfranius poeta	63
Æfrica	60
Æfricanus iureconsultus	102
Agabus	97
Agapetu, Episcopus Romanus	154
	Agri-

INDEX.

	<i>Agrigentini</i>	59
	<i>Aistulphus Longobardorum rex</i>	171
	<i>Alaricus Gothorum rex</i>	147
	<i>Alani</i>	135
	<i>Albertus Caesar</i>	243
01	<i>Albertus I I. Caesar</i>	257
5	<i>Albinus</i>	101
63	<i>Albinus praeceptor Caroli M.</i>	187
10	<i>Alburnus Valens, iureconsultus</i>	100
60	<i>Alcibiades</i>	24
nd.	<i>Alexander Macedo</i>	26, & inde.
89	<i>Alexander Severus, Caesar,</i>	102
71	<i>Alexandri Pontificis decretum</i>	116
108	<i>Alexander II. Papa</i>	208
241	<i>Alexander III. Papa</i>	226
135	<i>Allobroges populi Galliae</i>	63
11	<i>Alphonſus</i>	1
171	<i>Alcadas</i>	7
191	<i>Ambiani</i>	179
224	<i>Ambrosius Episc. Mediolanensis</i>	131
39	<i>Amisia flumen</i>	92
138	<i>Amurathes Turcarum Imp.</i>	159
89	<i>Anacleti decretum</i>	116
90	<i>Anastasius Imp.</i>	145
99	<i>Anastasius II. Imp.</i>	166
107	<i>Anaxagoras</i>	22
260	<i>Angli, populus Saxonia</i>	137
32	<i>Annibal 43. 48. 50, 51. moritur</i>	55
42	<i>Anno, Archiepiscopus Colonienſis</i>	208
53	<i>Anthemius Caesar</i>	142
80	<i>Anthemius : Patriarcha Constantinopoli-</i>	
63	<i>tanus</i>	154
60	<i>Anthius iureconsultus</i>	102
102	<i>Antigonus rex Asia minoris</i>	30
97	<i>Antiochena Synodi decretum</i>	125
154	<i>Antiochus Syria rex</i>	52
1871		Antio.

INDEX.

Antiochus Epiphanes	55
Antipater	30
Antisthenes	39
Aristius Labeo iureconsultus	71
Antoninus Bassianus Caracalla, Caesar	101
Antoninus Pius Caesar	100
Africa	60
Africa urbs	260
Apelles	28
Appius Claudius Decemvir	35
Appius Clandius cæcus	41
Aqua Sextia	66
Aquisgranum	185
Aquini	182
Aquitania	135. 179
Aradius rex Babylon	7
Aratus Sicyonius	24
Arbaces Medorum praefectus	9
Arbogastus	129
Arcadius Imperator	ibid.
Archadius iureconsultus	102
Archelaus rex Aegypti	78
Archelaus filius Herodis Magni	93
Archidamus rex Lacedaemoniorum	22
Archimedes 47. sepulchrum	ibid.
Arethusa	48
Argentoratum	122
Ariobarzanes Cappadocia rex	67
Ariovistus Germanorum rex	76
Aristides	24. 41
Aristippus	39
Aristomenes Messenius	24
Aristonicus	62
Aristophanes	22
Aristoreles Alexandri Magni praeceptor	28, 29. 39.

Arinus

INDEX.

55	<i>Apus rex Babylonia</i>	6
30	<i>Arri heresis damnata</i>	118
39	<i>Armavites rex Babylonia</i>	7
71	<i>Arminius Cheruscorum dux</i>	92
01	<i>Armortea urbes</i>	182
00	<i>Arnolphus Malus, Bavaria dux</i>	197
60	<i>Arnolphus Caesar</i>	194
60	<i>Arrianus iureconsultus</i>	100
28	<i>Artabanus Parthorum rex</i>	102
35	<i>Artabastus</i>	168
41	<i>Artaxerxes Persarum rex</i>	102
66	<i>Artaxerxes Longimanus</i>	22
185	<i>Artaxerxes Mnemon</i>	25
182	<i>Arverni populi</i>	63. 178
179	<i>Ascarades rex Babylonia</i>	8
7	<i>Asdrubal</i>	49
24	<i>Assaradon filius Sennacherib</i>	11
9	<i>Assur</i>	4
129	<i>Assar rex Babylonia</i>	15
bid.	<i>Assyrium regnum</i>	4
102	<i>Alta diruta</i>	224
78	<i>Astyages, aliàs Assuerus rex Medorum</i>	16
93	<i>Atheniensium classis in Sicilia</i>	23. 24.
22	<i>praelium ad Marathonem</i>	19. praelium
bid.	<i>ad Salaminem</i>	26
48	<i>Attalus Pergami rex</i>	62
122	<i>Attila rex Hunnorum</i>	137, 138
67	<i>Atilius Calatinus</i>	44
76	<i>Aufidii duo iureconsulti</i>	71
4. 41	<i>Augustulus</i>	143
39	<i>Augustinus Hipponensis Episcopus</i>	132.
24	<i>illius mors</i>	134
62	<i>Avidus Caesar</i>	142
22	<i>Aulus Gabinus</i>	76, 77
ceptor	<i>A. Offilius iureconsultus</i>	71
	<i>A. Vitellius</i>	98
Arins		Arrea

INDEX.

<i>Aurea bulla</i>	249
<i>Aurelianense concilium</i>	147
<i>Aurelianensis academia</i>	245
<i>Aurelianus Imperator</i>	108
<i>Aurelius Carthagenensis Episcopus</i>	132
<i>Audonius Burdegalensis poeta</i>	128
<i>Azo iureconsultus.</i>	237

B <i>Abel urbs & turris</i>	3
<i>Babylon capta</i>	19
<i>Bactriani populi</i>	6
<i>Bajazetes Turcarum Imperator</i>	251
<i>Balbinus Imp.</i>	103
<i>Baleares insula</i>	262
<i>Baleus rex Babylon, Xerxes cognomina-</i>	
<i>rus</i>	7
<i>Baleus alter rex Babylon</i>	ibid.
<i>Bambergensis Episcopus</i>	168
<i>Balthasar rex Babylon postremus</i>	15, 16
<i>Balticum mare</i>	144
<i>Basiliense concilium</i>	257
<i>Bastarnæ populus</i>	112
<i>Belsarius</i>	149, 150
<i>Bellavaci</i>	179
<i>Bellum Caecilianum</i>	74
<i>Bellum civile Caesaris & Pompeii</i>	79, 80
<i>Bellum Jugurthinum</i>	65
<i>Bellum Piraticum</i>	74
<i>Bellum Punicum primum</i>	42
<i>Bellum Punicum secundum</i>	45
<i>Bellum Punicum tertium</i>	57
<i>Belochus Babylonia praefectus, rex Babylo-</i>	
<i>nis factus</i>	9, 10
<i>Belochus X. rex Babylonis</i>	7
<i>Benedictus VIII. Papa</i>	201
<i>Benedictus IX. Papa</i>	201

INDEX.

49	Benedictus X. Papa	207
47	Benedictus XII. Papa	246
45	Benedictus XIII. Papa	254
08	Beneficiorum pluralitas	141
132	Benmerodach	13
128	Berengarius	195
37	Berosus	8
	Bertha uxor Henr. Imp.	209
3	Betica vulgò regnum Granata	259
19	Bibliotheca Lucii Luculli	73
6	Bibuli poeta	94
251	Bocchus rex Mauritania	65
103	Boii	43
262	Boleslaus rex Polonia	202, 203
ina-	Bonifacii sextus Decretalium liber	242
7	Bonifacius I. Episcopus Romanus	133
bid.	Bonifacius II. Episcopus Romanus	153
168	Bonifacius III. Episcopus Romanus	157
5, 16	Bonifacius VIII. Papa	242
144	Bonifacius Germanus	167
257	Bononia	170
112	Britannia Romanis subjecta	76
150	Britannia deserta	57
179	Britannia minor	182
74	Britanni oppressi ab Anglis	137
9, 80	Brixia conventus	218
65	Brundisium	80
74	Bruno sic Papa	201
42	Bucco-Halberstadensis Episcopus	211
45	Bulgari	143, 162
57	Burchardus Suevia Dux	197
abylo-	Byzantium	21
9, 10		
7	Cæcilius Poeta	63
201	Cælestinus V. Pontifex	253
209	Cesena	170
Bene		Cam 1

INDEX.

<i>Cains iureconsultus</i>	71
<i>C. Antonius collega Ciceronis</i>	75
<i>C. Aquilius Gallus iureconsultus</i>	71
<i>C. Arreus Pacuvius iureconsultus</i>	ibid.
<i>C. Caesar Caligula Germanici filius</i>	96
<i>C. Cassius</i>	84
<i>C. Claudius Nero</i>	49. 93
<i>C. Duilius</i>	44
<i>C. Fabricius Luscinus</i>	41
<i>C. Fulvius</i>	61
<i>C. Ful. Caesar 76. & seqq. aliquot pag.</i>	
<i>C. Gracchus</i>	64
<i>C. Julius orator</i>	71
<i>C. Iuvenius iureconsultus</i>	ibid.
<i>C. Iulius Africanus</i>	63
<i>C. Marcellus consul</i>	80
<i>C. Marius</i>	65. 67. seq.
<i>C. Marcius Rutilius</i>	37
<i>C. Octavii natalis</i>	76
<i>C. Octavius nepos Caesaris</i>	88
<i>C. Popilius Lenas</i>	55
<i>C. Servilius Hala</i>	35
<i>C. Trebacinus iureconsultus</i>	71
<i>C. Trebonius</i>	84
<i>Calanus Indus</i>	37
<i>Calisthenes</i>	39
<i>Calixtus II. Papa</i>	231
<i>Cambyses</i>	18
<i>Campania</i>	48. 138
<i>Campi Catalaunici</i>	ibid.
<i>Cannensis pugna</i>	46
<i>Cantabri</i>	93
<i>Canones Apostolorum</i>	163
<i>Capitolium</i>	36
<i>Capivitas Babylonica</i>	12
<i>Capua</i>	48
<i>Carinus</i>	

INDEX

71	Carinus	111
75	Carlomanni ducis Francorum editum	169
71	Carolus rex Francorum	171
ibid.	Carolus magnus sabbatus Caesar	183
96	Carolus Crassus, Caesar. 193. Calvus	195
84	Carolus IV. Caesar	247, 248
93	Carolus Martellus	180
44	Carolus Pulcher, Gallia rex	246. & seq.
41	Carolus Simplex, Gallia rex	200
61	Carolus VI. Gallia rex	251
pag.	Carolus V. Caesar	262. & seq.
64	Carthaginense concilium tertium & quartum	132
71	Carthaginense concilium sextum	143
bid.	Carthago deleta	58
63	Carthago capta à Vandalis	155
80	Carthago Româ vetustior	42
seq.	Carus Imperator	111
37	Casca	84
76	Casimirus rex Polonia	259
88	Caspii populi	6
55	Cassander Macedonum rex	30
35	Cassius Longinus	96
71	Casalaunici campi	138
84	Catalina 74. illius ingenium	75
27	Caro Uticensis	83
39	Caudina Furca	38
21	Celestinus Papa	133
18	Chalcedonense concilium	141
38	Chaldaei	3
id.	Chaldaum seu Babylonicum regnum	4
46	Chazii	98
93	Childericus rex Francorum	181
63	Christus natus	90
36	Christus crucifixus	95
12	Cicero	70. &c.
48		Ciceronis
us		

I N D E X.

Ciceronis mors	38
Cimbri	66
Cimon	24
Cinna Fure consulus	71
Circumcisio	5
Civitates Metropolitanae per Italiam, Ger- maniam & Galliam	185
Claudius Caesar	96, 97
Claudius Drusi filius	92
Clemens II. Papa	205
Clemens V. Papa	244, 245
Clemens VI. Papa	247
Clementinae leges	233, 244
Cleopatra	81, 90
Cleopatra obitus	89
Clodoveus rex Francorum	146
Cn. Domitius	84
Cn. & P. Scipiones Africani	44
Cn. Papyrius Carbo	69
Cn. Pompeius M.	72 & seqq.
Cn. Octavius	68
Codex Justinianus	151
Codrus	24
Calibatus sacerdotum	210
Comagene	98
Commodus Antoninus	101
Compenium oppidum	189
Canon	24
Conradus Caesar	196
Conradus II. Caesar	204
Conradus III. Caesar	212
Constantinus Constantinus M. F.	121
Constantinus Imperator	160
Constantinus Magnus Imperator	112
114, &c.	
Constantinus Constantini filius	120

Constan-

INDEX.

Constantinus IV. Barbarus Imperat.	161
Constantinopolitana Synodus sexta	162
Constantinus pontifex Romanus	166
Constantinus V. Imperator, cognomenso Copronymus	168
Constantinus Monomachus	173
Constantinus VI. Imp.	170, 171
Constantinus Palaeologus	173
Constantius	121
Constantinus Chlorus	112
Constantinopolitana Synodus	130
Constantinopolis capta à Turcis	259
Cordubenses Poeta	95
Corinthus deleta	60
Coriolanus exul	20
Cornelius Episcopus Romanus	106
Corsica	44
Crescentius consul Romanus	201
Cræsus rex Lydiae	17
Ctesiphon	112
Curia Pompeii	184
Cyprianus Episcopus Carthaginensis	106
Cyprus	11
Cyrillus Alexandrinus Episcopus	133
Cyrus Darii filius minor	25
Cyrus rex Persarum, secunda Monarchia conditor 17. Bellum gerit cum Scythis	18

D Aci	95
Dalmata	93
Dalmatia subacta	56
Damasus Episcopus Romanus	130
Damasus II. Papa	205
Damocles parasitus	40
Dani	183
Daniel	13
Darius	

INDEX.

Darius filius Hyflaspis	19
Darius Medus Astyagis filius, ab aliis Cy- axares nominatus	16
Darius Nothus	22
Darius rex Persarum postremus	25
Darii luxus	29
David rex Israel	6
Decemviri	35
Decius Imperator	104
Decius Junius Brutus	60
Decretales Epistola	231
Decuma factorum provincia Gallia Pon- tifici concessa	246
Deliquium Solis	137
Demochares	39
Demosthenes	ibid.
Desiderius Longobardorum rex	171.
Dicaarchus	39
Diluvium	2
Diocletianus Imperator	111
Dionysius Syracusanorum tyrannus	40
Dionysopolis	258
Dissidium inter Gallos & Anglos	247
Donatio Constantini	116
Drusus	92
Dyrrhachium	80
E Barones	178
Edvardus 3. Anglia rex	248
Eginhardus scriba Caroli Magni	186
Electio Caesarum instituta	202
Ennii nascitas	45
Ennii mors	57
Ephesina Synodus	134
Epaminondas	24
Episcopi officium	208
Erphurdia	

INDEX.

19	Euphurdia Episcopus	168
Cy-	Esaias	10
16	Eucherius Sciliconis filius	134
22	Eugenius IV. Papa	256
25	Eulalius, Episcopus Carthaginensis	153
29	Eusebius	I
6	Eustachii heresis	118
35	Evilmerodoch filius Nabuchodonosoris	15
104	Eutyches	141
60	Exarchatus	155
231	Exarchatus oppida pontifici cedunt	170
on-	Explicatio uaticinii Danielis de quatuor	
246	animalibus	263
137	Extravagantes	233
39	Ezechias rex Iuda	10, 11
bid.		
71.	Fabia gens	34
39	Fabius Maximus	44, 63
2	Falci	45
111	Faurentia	170
40	Ferdinandus rex Hispania	259
258	Fl. Claudius Imperator	108
247	Fl. Domitianus	98
116	Flavius Priscus, iureconsultus	71
92	Florentius iureconsultus	102
30	Formosus pontifex Romanus	194
	Forum Iulii	
178	Forum Livii	170
248	Forum populi	ibid.
186	Francia	179
202	Franciscus rex Gallia	262
45	Francones Germani	110, 179
57	Frideric. Lotharingus creatur Papa	207
134	Fridericus comes Palatinus	212
24	Fridericus Ansbabus Caesar	223, 224
208	Fridericus II. Caesar	227
dia		Frider-

INDEX.

Fridericus III. Austriacus Caesar.	258
Fridericus Austria dux.	245
Furca Caudina.	39
Furnius Poeta	94
Fuscus Poeta	ibid.

G Alarius Dux Mediolani	253
Galerius Imp.	112

Galli	45. 241
-------	---------

Galli Senones	36
---------------	----

Gallia Belgica	185. 194
----------------	----------

Gallia Celtica	76
----------------	----

Gallia Romania subiecta	ibid.
-------------------------	-------

Gallica nationis concilia	190
---------------------------	-----

Gallienus Imp.	107
----------------	-----

Gallus Hostilianus Imp.	105
-------------------------	-----

Gilbus legatus Constantii	121
---------------------------	-----

Gangra Synodus	119
----------------	-----

Gelasius Episcopus Romanus	145
----------------------------	-----

Gelasius II. Papa.	221
--------------------	-----

Gensericus Vandalorum rex	136
---------------------------	-----

Gensericus rex Gothorum	135
-------------------------	-----

Gepida	143
--------	-----

Gergovia concilium	197
--------------------	-----

Germani	103, 103. 177, 178
---------	--------------------

Germanicus Drusi filius	92
-------------------------	----

Germania Caesarum domicilium	26
------------------------------	----

Gibellini	243
-----------	-----

Godefridus Bulionius	219
----------------------	-----

Gordianus Imperator	103
---------------------	-----

Gorgias	39
---------	----

Gothi	108
-------	-----

Gothi Romanam capiunt	134
-----------------------	-----

Gradus urbs	185
-------------	-----

Grantha regnum	259
----------------	-----

Gratianus	163
-----------	-----

Gratianus

INDEX.

58	Gratianus Imperator	128
245	Gratiani decretum	181. 232
39	Græcorum Imper. tertia monarchia	26
94	Gregorius I. Episcopus Romanus	157
bid.	Gregorius II. Papa	167
	Gregorius III. Papa	168
253	Gregorius IV. Papa	192
112	Gregorius V. Papa	201
241	Gregorius VI. Papa	205
36	Gregorius VII. Papa	212
194	Gregorius IX. Papa	230, 231
76	Gregorius XI. Papa	255
bid.	Gregorius XII. Papa	254
190	Gregorianus codex	151
107	Guelphi & Gibellini	243
105	Guilielmus Episcopus Parisiensis	236
121	Guilielmus rex Sicilia	227
119		
145	H Ala	84
221	Hanno	44
136	Hedui	76
135	Heliogabalus	102
143	Hellepontus	20
197	Helvetii	76
178	Henricus Superbus Bavaria dux	212
92	Henricus I. Gallia rex	207
26	Henricus Auceps, Caesar	196
243	Henricus II. Caesar	203
219	Henricus III. Caesar	204
103	Henricus IV.	207. seqq.
39	Henricus V. Caesar	219, 220
108	Henricus VI. Caesar	217
134	Henricus VII. Caesar	243
185	Heraclides	39
259	Heraclius Imperator	158
163	Hermogenianus iuveconsulans	102
anus	T	102

INDEX.

Hermogenianus codex	151
Hermocrates Syracusanus	23
Herodes Agrippa	96
Herodes Antipa	ibid.
Herodes Magnus	90. 93
Herodotus 21. Ciceroni historia pater	
ibid.	
Heruli	143
Herruria	74
Hetrusci	42
Hieremias	12
Hieronymus	130
Hieronymus Pragensis	256
Hierosolyma capta à Nabuchodonosore	12
Hierosolyma reedificata	18
Hierosolyma expugnata à Pompeio	76
Hierosolyma deleta à Vespasiano	98
Hildebrandus rex Gothorum	150
Hippias	39
Homerus	32
Honorius Imp.	129. 131
Honorius III. Papa	229
Horatius Poeta	94
Hoseas rex Israel	10
Hunni	127
Hungari irruunt in Pannoniam ib. &	195
Hugo Italia rex	196
Hyperides	39
Hystaspes	19
Jacob Patriarcha	5
Jacobi Apostoli mors	96
Jagello, rex Polonia, vocatus Vladislaus	
251	
Janiculum	88
Jechonias rex Juda	12
Jesu	

I N D I X.

131	Jesu Christi nativitas	90
33	Jesus Christus crucifixus	95
96	Agnatius Constantinopolitanus Episcopus	
ibid.	198	
0.93	Illyria	45
pater	Illyrii domiti ab Augusto	93
143	Imperium Romanum quomodo dissipatum	
74	261, 262	
42	Imperium seu Monarchia Chaldaeorum	4
12	Innocentius I. Episc. Romanus	131, 132
130	Innocentius II. Papa	222
256	Innocentius III. Papa	227
12	Innocentius IV. Papa	236
18	Innocentius V. Papa	248
76	Insulres	45
98	Insulria, vulgò Longobardia	260
150	Interregnum	110. 204. 255
39	Isachim rex Juda	12
32	Joannis Baptista mors	96
131	Joannes rex Bohemia	243
229	Joannes Episc. Placentinus	201
94	Joannis Philippi Aulacis Burgundia du-	
10	ris filius	251
127	Joannes Philippi Valesii filius rex Gallia	
195	250	
196	Joannes Evangelista	116
39	Joannes Chrysostomus	131
19	Joannes Constantinopolitanus Episcopus	
5	157	
96	Joannes Galearius dux Mediolani creatus	
flaus	253, 254	
88	Joannes I. Episcopus Romanus	147
12	Joannes VIII. Papa	193
Jesu	Joannes XII. Papa	199
	Joannes XVII. Papa	201
	Joannes XVIII. Papa	
	I 2	Joan:

INDEX.

Joannes XXII. Papa	245
Joannes XXIII. Papa	204
Joannes Hussus	256
Jovinianus Imperator	122. 126
Jovis Olympii templum Hierosolymis	99
Irene Imperatrix	171
Isaac	5
Isabella regina Anglia	247
Isocrates	39
Israelitici populi migratio ex Aegypto	6
servitus in Aegypto	ibid.
Italia	261
Juba rex Mauritania	82
Judaei Romanis tributaria	76
Judices Israelitarum	6
Jugurtha Numidia rex	65
Julianus Imperator	122
Jul i I. pontificio Epistola	124
Julius II. pontifex	191
Julius Vindex	97
Jupiter Belus	5
Justinianus Imperator	148 seqq.
Justinianus codex	151
Justinianus II. Imperator	164
Justinus I. Imperator	147
Justinus II. Imperator	151. 154
Justus Callistratus jureconsultus	102
Juvenalis Poeta	99
L Abassaradach rex Babylonia	15
Lacedaemoniorum foedus cum rege Persarum	24
Lacedaemonii Graecorum potentissimi	20
Ladislus Chunus Ungariae rex	239
Ladislus Alberti Caesaris F.	259
Lamech	2
Laome-	

I N D E X.

45	Laomedon	30
104	Longobardi	155
56	Langobardia	225. 260
26	Lateranense concilium	228
99	Latini	42
71	Latium	32
5	Leges Gracchorum	65
47	Leges Fulii Casaria	85
39	Leges Octavii	ibid.
6	Leges Sylla	70
id.	Legiones veterana	176
61	Legiones Imperii Romani	93, 94
82	Leo Armenius, Caesar Gracus	188
56	Leo I. Imperator	142
6	Leo II. Imperator	166
63	Leo IV. Imperator	170
22	Leonis I Episcopi Romani epistola	139
24	Leonis II. Epistola	162
191	Leo III. Papa	172
97	Leonis VIII. Papa decretum	199
5	Leo IX. Papa	205, 206
99.	Leonatus	30
51	Leonidas	24
64	Leontini	23
47	Leontius Imperator	164
154	Leosthenes	24
102	Leorychidas	ibid.
99	Lex Agraria	65
15	Libri conciliorum	115
Per-	Licinius Caesar	112
24	Licinius poeta	63
20	Ligures	45
239	Linguarum conturbatio	3
259	Litorius	136
2	Lathus fl.	194
me-	Latharingia	209

INDEX.

Lotharius Gallia rex	ibid.
Lotharius Caesar	189. 191
Lotharius III. Caesar	191
Lucani populus Italia	66
Lucania	42
Lucanus poeta	98
Lucilius poeta	63
Lucius Episcopus Romanus	106
L. Aemilius Paulus	56
L. Aurelius Verus	100
L. Calpurnius Bestia	65
L. Cornelius Cinna	68
L. Cornelius Scipio	44
L. Cornelius Scipio Asiaticus	53
L. Crassus Orator	71
L. Junius Brutus	33
L. Lentulus	80
L. Lucilius Balbus, iureconsultus	71
L. Lucullus	72
L. Mummius	60
L. Papirius Cursor	37
L. Piso	76. 77
L. Quintus Cincinnatus	32
L. Sylla	67 seqq.
L. Virginius	35
L. Volustus Metianus iuriscons.	100
L. Volumnius	37
Luceria	161
Ludovicus Germania rex	193
Ludovicus Caesar Caroli M. filius	185.
188, &c.	
Ludovicus II. Caesar	191
Ludovicus III. Caesar, Balbus	193
Ludovicus IV. Caesar	245
Ludovicus IX. Gallia rex	235
Ludovicus XII. Gallia rex	191
Ludo-	

INDEX

Ludovicus dux Aurelianensis.	362
Lugdunense concilium	191
Lurholdus Othonia Caesaris filius	198
Lupia flumen	92
Lupoldus Bavaria dux	223
Lusitania	51. 60
Lutetia	179
Lysias	39. 58
Lysimachus	37
Lysippus	28

M acedonia provincia facta	56. 77
Macedonii haeresis	130
Macer jureconsultus	162
Macrinus Caesar	ibid.
Magnentius	121
Magnus dux Saxonia	212
Magogum regnum	4
Mahometi natiuitas	156
Mahometus	159
Mahometus Amurathis filius, Turcarum	
Imperator	259
Mahometus II.	155
Majorianus Imperator	142
Major domus, idem qui praefectus Palatii	
180	
Mamelus rex Babylon	8
Mamitus rex Babylon	ibid.
Manahes rex Israel	10
Mantaleus rex Babylon	8
Muncinus	61
Munfredus Frid. II. filius mortuus	236
Marina Curvus Dentatus	42. 44
Marcellus	44
Marcellus Episcopus Romanus	113
Marcomani	100

INDEX.

M. & D. Brutus	84
M. Antonius orator	71
M. Antonius Collega Caesaris	84
M. Antonii oratoris obitus	68
M. Antoninus Philosophus Caesar	100
M. Atrilius Regulus	43
M. Claudius Marcellus	47
M. Cocceius Nerva	96
M. Cornelius Cethegus	58
M. Crassus	78
M. Furius Camillus	36
M. Fulvius Nobilior	53
M. Glabrio	52
M. Lepidus Prætor	80
M. Livius Salinator	49
M. Manlius	36
M. Perperna	62
M. Porcius Cato	25. 45. 58. 82, 83
M. Tullii Cicero's natales	65
M. Valerius Corvinus	37
Marrucini populus Italia	66
Marsi populus Italia	ibid.
Martialis	99
Martianus Caesar	137
Musaniſſa Numidia rex	57
Maſſiliæ obſeſſa à Caſare	80
Mauritius C. ſar	156
Mauritani	166
Maximianus Caesar	113
Maxentius Caesar	ibid.
Maximilianus Caesar	259
Maximus Caesar	103
Maximus	118, 129
Maximus iureconſultus	102
Mediolanum ævervini	235
Medum magnum	4
Menn-	

84	Menander iureconsultus	109
71	Menapii	179
84	Menna Patriarcha Constantinopol.	178
68	Merodach Babylonia praefectus	11
100	Merseburgensis Episcopus	166
43	Missala Poeta	94
47	Metaurus flumen	93
96	Methusalah	72
58	Metropolitana civitates	185
78	Metropolitani Episcopi officium	125
36	Michael Imperator Graecus	293
53	Milindes	19
52	Mimurna	67
80	Mithridates	67. 72
49	Mitrandula	1
36	Moabitarum reges	13
62	Moderatus iureconsultus	103
2, 83	Meguntina Synodus	184
65	Monarchia I.	15
37	Monarchia II.	18
66	Monarchia III.	26
ibid.	Monarchia IV.	31. 86
99	Mæssa	95. 28
137	Morini	179
57	Mosa fluvius	91. 178. 191
80	Moscum regnum	4
156	Moses	6
166	Mysia	156
113		
ibid.	N Abuchodonosor 12. illius regni du-	
259	ratio 15. potentia 12. somnium 13.	
103	superbia exemplum	14
129	Narses rex Persarum	112
102	Narses Eunuchus	150. 154
225	Neapolitanum regnum cedit Gallis	238
4	Nero Claudius Caesar	97
na-		

INDEX

<i>Nerva Cocceius</i>	99
<i>Nervii</i>	179
<i>Nestoris hæresis</i>	134
<i>Nevius</i>	55
<i>Nicenum concilium</i>	118
<i>Nicephorus Imperator</i>	173. 184
<i>Nicias</i>	24
<i>Nicolai I. Papa ad Michaelem Imperat.</i>	
<i>Gracum Epistola</i>	193
<i>Nicolaus II. Papa</i>	207
<i>Nicolaus V. Papa</i>	258
<i>Nicomedes Bithynia rex</i>	67. 72
<i>Nicopolis</i>	251
<i>Niger</i>	101
<i>Nimrod Noha promepos: primus rex Baby-</i>	
<i>loniorum, Robustus Venator, Saturnus</i>	
<i>ab aliis nuncupatus</i>	3, & 4
<i>Ninive urbs</i>	4
<i>Ninus</i>	5, 6
<i>Noha 2, 3. moritur</i>	5
<i>Nordmanni</i>	183, & 194
<i>Novellæ constitutiones</i>	152
<i>Numantia deleta</i>	61
<i>Numerianus</i>	111
O <i>Cæanus Britannicus</i>	191
<i>Ochus</i>	25
<i>Occidentis imperium ad Germanos transla-</i>	
<i>rum</i>	172
<i>Odenatus rex Syria</i>	109
<i>Odoacer</i>	143
<i>Orestes, Patricius Romanus</i>	ibid.
<i>Otho Cæsar</i>	198
<i>Otho II. Cæsar</i>	200
<i>Otho III. Cæsar</i>	201
<i>Otho IV. Imperator</i>	228
	<i>Otho,</i>

Oetho, Saxonia princeps	196
Otho Bavaria dux	212
Ottocarus Bohemia rex	239
Ottomannus Turc. Monarch. princeps	173
P Acuvius poeta	63
Palatinus princeps ignominiose multatus	224
Palmyra	109
Pandectæ	151
Pannonii	93
Papatus triceps	255
Papinianus trucidatus	101
Papyrius Fronto jureconsultus	ibid.
Proceres regni Gallie	247
Parisiæ Academia.	187
Parma	170
Parthi	95
Parthicum bellum	78
Parysatis	23
Paschalis Papa	188
Paschalis II. Papa	219
Paulus jureconsultus	103
Paulus Anazarus	140
Pausanias Lacedamoniorum dux	21
Pelagius II. Episcopus Romanus	157
Peligni populus Italia	66
Peloponnesiacum bellum	21, 22, 23
Pentapolis	118
Pelusium	12
Pericles	22
Perseus Macedonum rex	56
Persarum regum splendor	29
Persicum imperium 9. deletum	26
Persæ	158
Persius poeta	98

I N D E X

Petrarcha	256
Petrenus	80
Petrus Hungaria rex	205
Petrus Apostolus	114
Phalaris tyrannus	59
Phalerius Demetrius	39
Pharnaces Mithridatis filius	74. 82
Philippicus Bardanes Imperator	165
Philippus Imperator	104
Philippus Caesar	227
Philippus foris Burgundia dux	250
Philippus Pater Caroli Quinti	260
Philippus Macedonum rex	51. 56
Philippus I. Gallie rex	219
Philippus Pulcher Gallie rex	242. 244
Philippus Valesius	247
Philippus Marins Mediolanensis	256
Philopamen	24
Phocas Imperator	156
Phocius Constantinopol. Episcopus	193
Phrygia	67
Pbul Assur, cognomento Tiglath-Pileser	10
Picentes populus Italia	66
Pili populi	135
Pipinus	170. 189
Pisistratus	33
Placentia	170
Plato	19. 39
Plautus	55
Plotius poeta	94
Polydorus Spartanus	24
Polemo	39
Pollio poeta	94
Pomponius I. C.	103
Pontificia sedes Avenionem translata	244
Prima	

INDEX.

<i>Primatus Pontificis Romani</i>	137
<i>Probus Imperator</i>	110
<i>Prodicus</i>	39
<i>Protagoras</i>	ibid.
<i>Prusias Bithynia rex</i>	55
<i>Ptolomæus Auletes Egypti rex</i>	78
<i>Ptolomæus Dionysius rex Egypti</i>	81
<i>Ptolomæus Epiphanes</i>	53
<i>Ptolomæi Philadelphus laus</i>	31
<i>Ptolomæus Philometor</i>	55
<i>P. Alphenus Varus iureconsultus</i>	71
<i>P. Cæcilius iureconsultus</i>	ibid.
<i>P. Clodius</i>	77. 79
<i>P. Decius Mus</i>	37
<i>P. Cornelius Scipio moritur</i>	54
<i>P. Cornelius Scipio, P. filius</i>	46
<i>P. Cornelius Nasica</i>	57
<i>P. Philo</i>	37
<i>P. Scipio Africanus</i>	54
<i>P. Scipio Africanus oppressus</i>	62
<i>P. Scipio Emilianus</i>	58
<i>P. Servilius Isauricus</i>	80
<i>P. Servius Sulpicius</i>	71
<i>Pupienus & Balbinus Imperatores</i>	103
<i>Pyrenæus moris</i>	183
<i>Pyrenæus salus</i>	191
<i>Pyræus Epirotarum rex</i>	41
<i>Pythagoras</i>	33
<i>Pythor</i>	30
Q uadi	100
<i>Quintilius Varus</i>	93
<i>Q. Cæcilius Metellus. 65. illius obitus</i>	68
<i>Quintus Catullus Orator</i>	71
<i>Quintus Fabius Maximus</i>	43. 50
<i>Quintus Horatius natalis</i>	65
<i>Q. Hor-</i>	

INDEX

Q. Hortensii mora	88
Quintus Lutatius Catulus	44
Quintus Mutius Scavola	71
Quintus Sertorius	72
Quintus Tullius Cimber	84
R Avenna urbs	170
Ravennae episcopus	164
Reductio populi Judaici ex captivitate Babylonica	18
Reges Romanorum	33
Rhegium	170
Rhemense concilium	184
Rheri	91
Rhenus fl.	76. 91. 178, 179
Rhodus	98
Rhodii equites	244
Robertus Gallia rex	203
Robertus Caesar Palatinus	253
Rodoricus Hispaniarum rex	166
Rogerius Sicilia rex	223
Romanorum imperium quarta Monarchia	31. 86.
Romanorum legati in Graciam	35
Romanorum reges & consules	33
Romanorum Decemviri	35
Roma urbis initium	31
Roma capta	134. 140
Roma spoliata	161
Romulus	32
Rudolphus Habsburgius Caesar	239
Rudolphus Suevia dux	218
Ruffinus	130, 131
Ruffinus IC.	103
Rugi populus	144
Ruceni populi	63
	Sabatius

38	Sabatius Sagarum rex	9
44	Saguntum	45
71	Salassii	93
72	Salmanasser	10. 31
84	Salvius Julianus IC.	100
90	Samaritanorum expugnatio	10
64	Samnites	38. 42. 60
la-	Sandonisium	179
18	Sapores rex Persarum	104
33	Saraceni	158. 191. 194
76	Sarasar filius Senaacherib	11
84	Sardanapalus rex Babylonia	9
92	Sardinia	44
79	Sarmata	25. 113
98	Saul rex Israel	6
44	Saxones	126
03	Saxonicum bellum	182
53	Scoti	135
66	Scythia	108. 158
22	Seleucus rex Syria	30
hia	Semiramis	6
	Sennacherib	10. 11
35	Seneca	98
33	Septemviri Germania	162
35	Septimius Severus Caesar	101
31	Sergius Galba	27
40	Servius pater	24
61	Servius Tullus	33
32	Servorum tumultus in Sicilia	61
39	Sestus oppidum	20
18	Severus	113
31	Severus Imperator	142
103	Sextus Pompeius IC.	71
144	Sextus Pompeius	84
63	Sextus Roscius	78
tius	Sicilia latitudo	25
	Sicilia	

INDEX.

40	Tarquinius Superbus	33
54	Tarruntius Paternus, juréconsultus	102
98	Tassilo dux Bavarie	182
48	Tartari	127
103	Taurus mons	53
158	Taurus Phalaxidis	49
39	Tertullianus IC.	100
33	Templarii trucidantes	244
173	Terentius Clemens IC.	100
21	Terentius	63
8	Theba	26
39	Themistocles	19, 20, 21
8	Theodatus rex Gothorum	149
33	Theodora Justiniani uxor	151, 154
38	Theodoricus Gothorum rex	138
99	Theodoricus Ostrogothorum rex	143, 144
114	147	
104	Theodosius Imperator	129
170	Theodosius Arcadii filius Imper.	133
188	Theodosius III. Imperator	166
207	Theodosianus codex	151
134	Theophrastus	39
39	Theuroni	66
179	Thucydides	17, 21, 22
91	Thuringi	167
154	Tiberius Casar	95
144	Tiberius Nero, pater Tiberii Casaris	96
48	Tiberius II. Imperator	156
47	Tiberius III. Imperator	165
21	Tiberius Gracchus	64
24	Tacitum	45
77	Tiglat-Pileffer	10
	Tigranes Armenia rex	72
110	Tissaphernes	24
36	Titus Cassus jureconsultus	71
34	Titus & Tiberius filii L. Junii Bruti	34
qui-	Titus	

I N D E X.

Titus Vespasianus	91
T. Annius Milo	79
T. Manlius Torquatus	37
T. Quintus Flaminius	51
T. Sempronius Longus	45
T. Veturius Calvinus	33
Toleranum concilium 4.	159
Totilas Gothorum rex	150
Trajectum oppidum	204
Trasimenus lacus	45
Trebellius Bulgaria rex	165
Trebia flumen	45
Treviri	179
Tribonianus iureconsultus	151
Triburia concilium	194
Tribuni militem Roma	35, 36
Triumviratus Roma	88
Tryphoninus iureconsultus	101
Trojanum bellum	31
Tuneta	260
Turca & Turcicum regnum	173, 174
Turrianus praefectus Mediolani	243
Turonense concilium	191
Tuscanus iureconsultus	100
Typographica artis inventio	257
Tyridates Armeniorum rex	105
V	
Valens Imperator	116
Valentinianus Imperator	118
Valentinianus Honorii sororis F. Imp.	115
Valentiniani atq; Valentis edictum	117
Valentinianus Gratiani filius	119
Valerianus Imperator	106, 107
Valgius poeta	94
Vandali	100
Varius poeta	94
Varna	

IND I K.

91	Varna	158
79	Vascones	182
37	Vbii	93
51	Vejentes	43
45	Venerorum urbs condita	140
33	Venerorum potentia	251
159	Venuleus Celsus. iureconsultus	102
150	Vasontion	76
204	Vespasianus Caesar	98
45	Vespera Sicula	241
165	Vestini populi	66
45	Vicecomites Mediolanenses	249
179	Victor legatus pontificis Romani	148
151	Victor II. Papa	207
194	Victor III. Papa	218
5, 36	Vienna Gallia oppidum	93
88	Viennense concilium	244
101	Vigilius Episcopus Romanus	154
33	Vincentius pontificis legatus	148
260	Vindelici	93
174	Vinidius Verus iureconsultus	100
243	Ulpianus Marcellus	ibid.
191	Virgilius	94
100	Viriatus	60
257	Visci duo poetae	94
105	Vuerbium vastatum	231
126	Vitiges Gothorum rex	149
ibid.	Uladislaus Polonia & Ungaria rex	258
133	Ulpianus Papiniani discipulus	102
127	Ulpianus Marcellus iureconsultus	100
119	Ulpianus Trajanus Caesar	99
6, 107	Umbri populus Italia	66
94	Volschorum bellum in Romanos	20
100	Volusianus Caesar	106
94	Urbanus II. Papa	219
94	Urbanus VI. Papa	255
Varna	Wallis	

I N D E X.

W Allu rex Gashorim	135
Wandali	136
Wolpho Dux Bavaria	223
Wenceslaus Casar	249. 253
Westphalia	92
Wormatia conventus	213

X Antippus	24
Xenocrates Philosophus	29
Xenophon Socraticus 39. militabat cum Cyro minore	25
Xerxes quid	7
Xerxes filius Darii	10

Z Acharias papa	168
Zameis rex Babylonia	6
Zedechias rex Juda	12
Zeno Isauricus Imperator	143
Zepherinus Episcopus Romanus	163
Zopyrus	19
Zotimus Episcopus Romanus	132

F I N I S.

135

136

223

19. 253

92

213

24

29

bat cum

25

7

10

168

6

13

143

163

19

131